156.413
ส818ผ
2559

ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม และการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ปริญญานิพนธ์
ของ
สุนิสา ทรงอยู่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ธันวาคม 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

FL230044

ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม และการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

บทคัดย่อ

ของ

สุนิสา ทรงอยู่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ธันวาคม 2559

สุนิสา ทรงอยู่. (2559). *ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*. ปริญญานิพนธ์ ปร.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรธรรม และ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยได้รับการสุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 23 คน รวมทั้งสิ้น 46 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวัดแรงจูงใจอาสา 2) แบบวัดจิตอาสา 3) แบบวัดพฤติกรรมอาสา 4) แบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา และ 5) โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม การเก็บข้อมูล 3 ครั้ง ได้แก่ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ 1) ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ในระยะติดตามผล คะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาของกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แรงจูงใจอาสา สามารถทำนายพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูได้ ร้อยละ 46

EFFECTS OF VOLUNTEER MOTIVATION AND VOLUNTEER SPIRITUAL DEVELOPMENT PROGRAM BASED ON SOCIAL COGNITIVE THEORY AND SERVICE LEARNING ON VOLUNTEER BEHAVIOR OF TEACHING STUDENTS AT UDONTHANI RAJABHAT UNIVERSITY

AN ABSTRACT
BY
SUNISA THRONGYU

Presented in Partial Fulfillment of the Requirement for the
Doctor of Philosophy Degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University
December 2016

Sunisa Throngyu. (2016). *Effects of Volunteer Motivation and Volunteer Spiritual Development Program Based on Social Cognitive Theory and Service Learning on Volunteer Behavior of Teaching Students at Udonthani Rajabhat University*. Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assist. Prof. Dr. Wichuda Kijthorntham, Assoc.Prof.Dr. Oraphin Choochom.

The objectives of this experimental research were to study the effectiveness of the Volunteer Motivation and Volunteer Spiritual Development Program based on Social Cognitive Theory and Service Learning for teaching students at Udon Thani Rajabhat University. The sample of study was forty six first-year teaching profession students of Udon Thani Rajabhat University. The experimental group and control group were selected by the simple sampling method; each containing twenty three teacher students. The research instruments consisted of 1) volunteer motivation inventory 2) volunteer spirit inventory 3) volunteer behavior inventory 4) social support inventory and 5) Volunteer Motivation and Volunteer Spiritual Development Program based on Social Cognitive Theory and Service Learning. Data collection was conducted three times; before the program, immediately after program and four weeks after program. The data were analyzed with MANCOVA, ANCOVA, Repeated Measure and Multiple Regression Analysis

The results were as follows: 1) After the program, volunteer motivation and volunteer spirit of the experimental group increased significantly compared to those of the control group ($p \leq .05$) and the four weeks follow-up, the volunteer behavior of the experimental group increased significantly compared to those of the control group ($p \leq .05$) 2) The four weeks follow-up, the volunteer motivation of the experimental group increased significantly compared to those of the control group ($p \leq .05$) And 3) Volunteer Motivation had predictive power on Volunteer Behavior of Teaching Students at 46%.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม
และการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ของ
สุนิสา ทรงอยู่

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
วันที่ 15 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

.....ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรธรรม)

.....ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรธรรม)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ฐาศุกร์ จันประเสริฐ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเพราะผู้วิจัยได้รับความเมตตาและความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุดา กิจธรธรรม ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่มีประโยชน์ คอยติดตามตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดทำงานวิจัยเป็นอย่างดี ตลอดทั้งให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยให้เกิดแรงจูงใจอดทนพยายามมุมานะพากเพียรต่อสู้ต่อความยากลำบากให้ได้ และอาจารย์ยังเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นครูผู้เสียสละ ครูผู้มีแต่ให้อย่างจริงใจ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ ประธานสอบปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และอาจารย์ ดร.ฐาศุกร์ จันประเสริฐ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความกรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ทุกๆ ท่านได้สละเวลาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาปริญญานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้คุณธรรม ด้วยความรักความเมตตาแก่ศิษย์เสมอมา

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีที่ได้สนับสนุนและอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ลาศึกษาต่อเพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนและการทำวิจัยมาพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยต่อไป

ขอขอบคุณทุกความช่วยเหลือและน้ำใจไมตรีอันดีจากเพื่อน พี่ น้อง ทุกคน จากทุกรุ่น จากทุกสถาบันที่คอยเป็นกำลังใจที่ดีให้กันตลอดมา และขอขอบคุณนักศึกษากลุ่มตัวอย่างทุกคนสำหรับทุกความเสียสละ

ขอขอบพระคุณ ญาติ พี่ น้องครอบครัวทรงอยู่ และวงศ์อารีย์ ที่ได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือทั้งทุนทรัพย์และกำลังใจเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์สุปรีชา วงศ์อารีย์ เด็กหญิงสุณิชา วงศ์อารีย์ และเด็กชายณัฐณิช วงศ์อารีย์ ที่เป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยสามารถผ่านพันอุปสรรคต่างๆ มาได้

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวันชัย ทรงอยู่ และคุณแม่วรารัตน์ ทรงอยู่ที่ได้เฝ้าเลี้ยงดู สั่งสอน ช่วยเหลือ และเป็นต้นแบบที่ดีของความขยันหมั่นเพียรและความรับผิดชอบ ท่านทั้งสองได้ให้การสนับสนุนผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน ทั้งยังเอาใจใส่ ห่วงใยและเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยมีวันนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณแทบเท้าคุณพ่อและคุณแม่ผู้ให้กำเนิดมา ณ ที่นี้ด้วยจิตคารวะ

สุนิสา ทรงอยู่

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	6
ตัวแปรที่ศึกษา	6
นิยามเชิงปฏิบัติการ	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอาสา	12
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา	22
แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา	30
แนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม	36
แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม	43
แนวคิดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา	57
กรอบแนวคิดในการวิจัย	64
สมมติฐานของการวิจัย	67
3 วิธีดำเนินการวิจัย	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	68
การออกแบบการวิจัยและตัวแปรที่ศึกษา	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ	70
การดำเนินการทดลอง	95
การวิเคราะห์ข้อมูล	96

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	98
ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร	99
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน	102
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	110
ความมุ่งหมายของการวิจัย	110
สมมติฐานของการวิจัย	110
วิธีดำเนินการวิจัย	111
การวิเคราะห์ข้อมูล	114
สรุปผลการวิจัย	114
อภิปรายผลการวิจัย	115
ข้อเสนอแนะ	127
บรรณานุกรม	129
ภาคผนวก	146
ประวัติย่อผู้วิจัย	322

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	การประเมินผลการทดลอง	96
2	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	100
3	ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา จำแนกตามกลุ่มการทดลอง และระยะของการทดลอง	101
4	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณทางเดียวของตัวแปรแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยขจัดอิทธิพลของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการทดลอง และคะแนนการวัดตัวแปรก่อนการทดลอง	102
5	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	103
6	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณทีละตัวแปรในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	104
7	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	104
8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียวของตัวแปรพฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยขจัดอิทธิพลของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการทดลอง และคะแนนพฤติกรรมอาสาก่อนการทดลอง	105
9	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมเพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	106
10	ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	106
11	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ในการทดสอบผลของกลุ่มการทดลองการวัดซ้ำ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดซ้ำกับกลุ่มการทดลอง ที่ส่งผลต่อตัวแปรผลการทดลองที่วัดภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	107

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
12	ผลการเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาของการวัดซ้ำ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	108
13	ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Enter ของตัวแปรแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาในการทำนายพฤติกรรมอาสา	108
14	ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดพฤติกรรมอาสา	168
15	ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดแรงจูงใจอาสา	169
16	ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดจิตอาสา	170
17	ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา	171
18	ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน	273
19	ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ตามความคิดเห็นของนักศึกษาหลังจากได้รับการทดลองใช้โปรแกรมฯ	275
20	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาของนักศึกษา ก่อนและหลังจากการทดลองใช้โปรแกรม	276
21	ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) และค่า Shapiro-Wilk ของตัวแปรแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา จำแนกตามประเภทของกลุ่ม (ทดลองและควบคุม)	278
22	ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน – แปรปรวนร่วมด้วยวิธี Box's M test ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	279
23	ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวนของตัวแปรตามในแต่ละช่วงเวลาทุกตัว ด้วยวิธี Levene's test ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	279

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
24	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผลจากการสังเกตและรายงานตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้ารับโปรแกรม.....	281
25	ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ของนักศึกษากลุ่มทดลองหลังจากได้เข้ารับโปรแกรมฯ.....	320

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 แสดงการกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยทางพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P) ซึ่งได้แก่ ปัญญา ชีวภาพ และสิ่งภายในอื่นๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำ..... 37

2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น..... 40

3 แสดงพฤติกรรมและสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดจากการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำในระดับที่แตกต่างกัน..... 42

4 วงจรการเรียนรู้ (Learning Cycle) โดยอาศัยประสบการณ์ของเดวิด คอล์บ..... 46

5 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย..... 66

6 ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพโปรแกรม..... 76

บทที่ 1
บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยมซึ่งเป็นผลกระทบจากการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติของระบบทุนนิยมเข้าสู่ประเทศทั้งทางสื่อสารมวลชนและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยขาดการคัดกรองและเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงาม ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของคนไทยลดลง พฤติกรรมที่สังคมไทยคาดหวัง เช่น การจุนเจือ การช่วยเหลือ การเผื่อแผ่แบ่งปันประโยชน์เพื่อผู้อื่น จิตสำนึกของคนที่มีจิตใจเสียสละ สร้างสรรค์งานเพื่อส่วนรวมลดน้อยลง (โกวิทย์ พวงงาม. 2550: 3)

จิตอาสา (Volunteer Spirit) จึงเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้สมาชิกของสังคมยึดถือ เป็นคุณธรรมที่กล่าวถึงสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือเรียกว่าพฤติกรรมอาสา (Volunteer Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการอุทิศแรงงานทั้งทางกาย ทางความคิด ทางอารมณ์ และเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไขและพัฒนาสังคม หรือการอื่นอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม โดยสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน (Clary; Snyder. 1998: 156; DeChant. 2001: 14; Sundeen, Garcia; & Wang. 2007: 243; ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. 2544: 2-3; คมนา วัชรธานินท์. 2546: 7-8; กฤตยา ทัพวงษ์. 2552: 5) จึงเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการที่ประเทศใดมีจำนวนประชากรที่มีพฤติกรรมอาสาอยู่มาก จะแสดงถึงการมีประชากรที่มีคุณภาพ เข้าใจถึงปัญหาของประเทศชาติที่กำลังเผชิญอยู่ และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงใจและจริงจัง สภาวะของประเทศที่ประชาชนมีส่วนร่วมสูงจะนำไปสู่สภาพประชาสังคม (Civic Society) ที่ผู้คนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี นอกจากนี้พฤติกรรมอาสายังถือเป็นพฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้วย (Bartal. 1976) ปัจจุบันสังคมไทยคาดหวังว่าจิตอาสาจะเป็นคุณธรรมที่สมาชิกยึดมั่น ไม่ว่าจะมีบทบาทอยู่ในส่วนใดของสังคม ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และองค์การต่างๆ ที่บุคคลเป็นสมาชิก กลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่สังคมให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้เป็นผู้มีจิตอาสานั่นคือกลุ่มเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ซึ่งเห็นได้จากความพยายามในการปลูกฝังเรื่องจิตอาสาในสังคมไทย ดังปรากฏในการบัญญัติถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในนโยบาย พระราชบัญญัติและมาตรฐานตัวชี้วัดทางด้านการศึกษาต่างๆ อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ซึ่งระบุว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และมาตรา 7 ซึ่งมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่

ถูกต้องในด้านต่างๆ รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติผ่านกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542: 3) รวมทั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้กำหนดตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ.2549 - 2553) ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียนไว้ในมาตรฐานที่ 1 ข้อที่ 6 ว่าผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม มีส่วนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. 2553: 103-111) นอกจากนี้ ในปี พ.ศ.2550 รัฐบาลไทยได้กำหนด “การให้และอาสาช่วยเหลือสังคม” เป็นวาระแห่งชาติ โดยมีเนื้อหาประกอบด้วยการรณรงค์จิตสำนึกการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม การขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการต่างๆ ได้แก่ มาตรการด้านการเงินการคลัง มาตรการด้านการศึกษา และมาตรการที่เอื้อให้ประชาชน เอกชน และข้าราชการเข้าร่วมในงานอาสาสมัคร รวมทั้งการพัฒนากลไกในการส่งเสริมเรื่องการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคมทั้งในภาวะปกติและในภาวะวิกฤติ (ศูนย์ส่งเสริมการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม. 2550: 1-2)

แต่กระนั้น ผลรายงานการวิจัยเกี่ยวกับสถานภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย ซึ่งศึกษาความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนต่อสถานภาพคุณธรรมของสังคมไทยจากประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีคุณธรรมด้านจิตอาสาอยู่ในระดับต่ำสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น โดยร้อยละ 75.1 ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีความเห็นว่า การช่วยเหลือผู้อื่นไม่ใช่หน้าที่ของตน (ศูนย์คุณธรรม. 2550: 17) และผลการวิจัยเอแบคโพลล์ ในเรื่องการสำรวจพฤติกรรม การให้ การบริจาคและอาสาสมัคร โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป พบว่ามีผู้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคมโดยคิดเป็นสัดส่วนเพียงร้อยละ 17.8 เท่านั้น ในขณะที่ร้อยละ 82.1 ไม่เคยทำงานอาสาสมัครในลักษณะนี้เลย ด้วยสาเหตุว่าไม่มีเวลา และมีภาระที่ต้องทำมาหากิน โดยผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 65.5 ให้ความเห็นว่าสิ่งกระตุ้นให้บุคคลมาทำงานอาสาสมัครมากขึ้น ได้แก่ เกิดภัยพิบัติ มีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ทำความดี มีสวัสดิการหรือสิทธิพิเศษ และเห็นผู้นำที่มีชื่อเสียงในสังคมมาชักชวน เป็นต้น (ศูนย์วิจัยเอแบค. 2551) นอกจากนี้ จากการทดสอบความรู้ ทักษะ และเจตคติของนักเรียนด้านจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า ในภาพรวมมีความรู้ ทักษะ และเจตคติ เฉลี่ยร้อยละ 58.96 (14.74 จาก 25 คะแนน) โดยนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสในภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด (เฉลี่ยร้อยละ 46.44 หรือ 11.61 คะแนน) รองลงมาเป็นโรงเรียนขยายโอกาสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (เฉลี่ยร้อยละ 51.60 หรือ 12.90 คะแนน) (ฉันทนา จันทร์บรรจงและคณะ. 2554: 81-82) จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนยังขาดจิตสำนึกของการทำงานเพื่อส่วนรวม จึงควรได้รับการสนับสนุนเพื่อพัฒนาให้เกิดจิตอาสา ดังนั้น การพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีจิตอาสา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาให้รู้จักประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี มีประโยชน์ต่อสังคมจนเป็นกิจนิสัย มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีวิจารณญาณที่จะทำสิ่งที่จะเกิดผลดีต่อตนเองและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ซึ่งจะทำให้สังคมไทย

เจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว การมีจิตอาสาที่แสดงออกซึ่งพฤติกรรมอาสานั้นมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์เฉพาะกับสังคมส่วนรวมหรือผู้ที่ได้รับเท่านั้น ในส่วนของผู้ให้หรือผู้อาสาเองก็มีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อันเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาความรู้ความสามารถและศักยภาพของตัวผู้ที่มีจิตอาสาเองด้วย ในทางกลับกัน ถ้าเยาวชนไทยขาดจิตอาสาในตัวบุคคลแล้ว เยาวชนเหล่านี้จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ มีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำและสร้างภาระต่อสังคม ตลอดจนปัญหาต่างๆ ที่เกิดในสังคมไทย เช่น ปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น (อรพินทร์ ชูชม และคณะ. 2555: 12)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการผลิตทรัพยากรบุคคลของประเทศให้ได้คุณภาพ โดยมีปรัชญาในการพัฒนาคนและมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตจิตอาสา และมีอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย คือ จิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งมีบทบาทของมหาวิทยาลัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม จึงมีนโยบายส่งเสริมให้นักศึกษาตระหนักถึงการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. 2558) โดยเฉพาะคณะครุศาสตร์ ซึ่งรับผิดชอบต่อการผลิตครู และมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้เป็นครูเก่งและครูดีตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ ดังอัตลักษณ์ของคณะครุศาสตร์ คือ ครูเก่ง ครูดี มีจิตอาสา จึงมีการจัดกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความประพฤติที่เหมาะสม และปลูกฝังให้เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู รวมถึงเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกต่อหน้าที่ในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม เนื่องจากนักศึกษาวิชาชีพครูถือเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทุกด้าน เป็นผู้นำภูมิปัญญา จริยธรรม การพัฒนาความคิด ที่ต้องส่งทอดโอกาสและสิ่งดีงามกลับคืนสู่สังคม เพราะในอนาคตนักศึกษาวิชาชีพครูจะต้องออกไปเป็นครูที่มีคุณภาพทำหน้าอบรมสั่งสอนศิษย์ และจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อสังคมสูง และมีโอกาสที่จะปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาสังคมไปในรูปแบบที่เหมาะสม

สำหรับแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกต่อส่วนรวมหรือจิตอาสาของนักศึกษา โดยทั่วไปใช้สองแนวทาง คือ แนวทางแรก เป็นการนำแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (Service Learning) มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน และแนวทางที่สอง เป็นลักษณะของการจัดองค์กรและกิจกรรมต่างๆ เช่น การจัดตั้งสโมสร ชมรม ชุมนุม ค่ายอาสาพัฒนาหรือบำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการปลูกฝังคุณธรรมความ ดีงาม และจิตสำนึกของการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (กานต์รวี บุญญานุสิทธิ์. 2554; วัลลยา ธรรมอภิบาล. 2555) โดยแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ถือเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องทำความรู้จักกับชุมชน สำรวจและวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอดหลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ (McElhaney.1998; Kraft.1996; Delve.1990; ชวาลา เวชยันต์. 2544) ทั้งนี้ จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ได้นำแนวคิดการเรียนรู้จาก

การให้บริการสังคมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน พบว่า นอกจากผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังพบว่ามีแรงจูงใจที่ดีต่อการบริการชุมชนและสังคม มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคม รวมถึงยังส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม โดยที่ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ให้คุณค่าต่อกิจกรรมบริการสังคม มีแนวทางในการพิจารณาปัญหาสังคมอย่างมีระบบ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน และมีความอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความตระหนักในการบริการสังคมอีกด้วย (Batcheldorand. 1994 cited in Eyler; et al. 2001: 7; Myer-Lipton. 1994; Giles; & Eyler. 1998; Eyler, Giles; & Gray. 2000; Ernest. 2003: 51; ชวาลา เวชยันต์. 2544) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างโปรแกรมเพื่อส่งเสริมจิตอาสาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมอาสาให้กับนักศึกษา โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมดังที่กล่าวมา

อย่างไรก็ดี จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาและพฤติกรรมอาสา ผู้วิจัยพบว่าโดยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณและมุ่งศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ศึกษาระดับของจิตอาสาและพฤติกรรมอาสา เพื่อที่จะดูว่ากลุ่มที่ศึกษามีจิตอาสาและพฤติกรรมอาสาอยู่ในระดับใด และนำไปสู่การหาแนวทางส่งเสริมต่อไป ซึ่งผลจากการศึกษาระดับของพฤติกรรมอาสา พบว่า ระดับการมีพฤติกรรมอาสาอยู่ในระดับมาก (กฤตยา ทัพวงษ์. 2552; นันทรัตน์ ปริวัติธรรม. 2553) ลักษณะที่ 2 ศึกษาเชิงสหสัมพันธ์เกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาและพฤติกรรมอาสา ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาและพฤติกรรมอาสา มี 2 ปัจจัยหลัก คือ 1) ปัจจัยทางจิตลักษณะ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน เจตคติต่อพฤติกรรมอาสา แรงจูงใจอาสา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตน เป็นต้น และ 2) ปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนจากสังคม การเป็นแบบอย่างจากครอบครัว เพื่อน และครู การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การได้รับการถ่ายทอดจากสังคม เป็นต้น (ธีราภา ธีรทีป. 2545; คมนา วัชรธานินท์. 2546; ณัฐณิชากร ศรีสมบูรณ์.2550; สุดาพรรณ บินนอก.2551; ปิยนาถ สรวิสูตร.2552; ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์; และคณะ.2553; ธิดาชนก วงค์พิทักษ์.2556; สุพัฒนา บุญแก้ว.2556) และลักษณะที่ 3 ศึกษาในลักษณะของการทดลองเพื่อจัดโปรแกรมการพัฒนา (กนกพจน์ สิงห์เมธากุล. 2550; สุรสิทธิ์ พรหมจันทร์. 2551) ซึ่งเป็นลักษณะการพัฒนาด้านความรู้และทักษะ แต่ที่เป็นการพัฒนาลักษณะทางจิตด้วยนั้นยังไม่พบ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะนำตัวแปรทางจิตมาพัฒนาร่วมด้วย ได้แก่ แรงจูงใจอาสา (Volunteer Motivation) ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้บุคคลต้องการทำงานอาสาในด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมมาใช้ในการพัฒนา

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจอาสาเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่น และเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสาอย่างต่อเนื่อง (Clary; et al. 1998; อนุ

เจริญวงศ์ระยับ. 2552: 141; ปิยนาถ สรวิสูตร. 2552) นอกจากนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาตัวแปรร่วม คือ การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา ทั้งนี้เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมถือเป็นตัวแปรทางจิตสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม (Cohen & Wills. 1985: 310-357) ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ คมนา วัชรธานินท์ (2546: 27) ที่พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ที่ได้รับการสนับสนุนยังอยู่ในวัยที่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือในวัยที่ยังไม่บรรลุวุฒิภาวะ ซึ่งยังคงสับสนกับความคิดของตนเองอยู่ โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นจะถือได้ว่าบิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กโดยตรง และจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมเด็กด้วย นอกจากนี้ การมีบุคคลรอบข้างที่มีความสำคัญกับนักศึกษาคอยให้กำลังใจในการทำกิจกรรม ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำกิจกรรม เห็นประโยชน์ของการทำกิจกรรมของนักศึกษา และคอยอำนวยความสะดวกด้านทรัพยากรแก่นักศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการอาสมัครในปัจจุบันและมีแนวโน้มในการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอาสาต่อไปในอนาคต (อนุ เจริญวงศ์ระยับ. 2552: 141) ผลการวิจัยที่ได้จากงานวิจัยนี้จะทำให้ได้คู่มือการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายหรือจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูในสถาบันการศึกษาต่างๆ ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรม ภายหลังการควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ความสำคัญของการวิจัย

1. จากผลการวิจัยทำให้ได้รูปแบบโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้

2. ได้พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมอาสา โดยเป็นการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ที่เป็นการพัฒนาปัจจัยภายในตัวบุคคลที่ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรม

3. ได้แนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาสำหรับนักศึกษา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถาบัน องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ดนตรีศึกษา ทัศนศิลป์นาฏศิลป์ไทย สังคมศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และคอมพิวเตอร์ศึกษา รวมทั้งสิ้น 486 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 สาขาวิชา ได้แก่ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากจากจำนวนสาขาวิชาทั้งหมด จากนั้นสุ่มเข้ากลุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 1 สาขาวิชา สาขาวิชาละ 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ การใช้และไม่ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) มี 3 ตัว ได้แก่

2.1 แรงจูงใจอาสา

2.2 จิตอาสา

2.3 พฤติกรรมอาสา

3. ตัวแปรร่วม (Covariance Variable) ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

พฤติกรรมอาสา หมายถึง การกระทำของนักศึกษาวิชาชีพครูที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทนในรูปของเงิน แต่หวังผลให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และตนเองได้รับความสุขทางใจจากการที่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครในบทบาททางสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม และการพัฒนาสังคมและองค์กร ในการวัดพฤติกรรมอาสา วัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวกับการทำงานอาสา ซึ่งเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นที่รู้จักหรือไม่รู้จักมาก่อน และสร้างตามแนวคิดของอังศินันท์ อินทรกำแหง (2558) โดยปรับให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามการปฏิบัติกิจกรรมอาสา ได้แก่ “ไม่เคยเลย” “1-2 ครั้ง” “3-4 ครั้ง” และ “5-6 ครั้ง” และ “6 ครั้งขึ้นไป” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

แรงจูงใจอาสา หมายถึง แรงผลักดันที่ทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูเกิดความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสา ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ 2) ด้านการทำความเข้าใจ หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และได้ใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถที่มีอยู่ 3) ด้านหน้าที่การงาน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน การเรียนเพิ่มมากขึ้น 4) ด้านการเข้าสังคม หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) ด้านการปกป้องตนเอง หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง และ 6) ด้านการสนองความต้องการของตน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง ในการวัดแรงจูงใจอาสา วัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่ามีแรงจูงใจอาสาสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

จิตอาสา หมายถึง ความรู้สึกสำนึกของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ในการวัดจิตอาสาวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีจิตอาสามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา หมายถึง การรับรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูถึงการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย ร่วมกัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องรับฟังความรู้สึกของนักศึกษาวิชาชีพครูหรือแสดงท่าทีว่าเห็นอกเห็นใจ ไว้วางใจ พึงพอใจที่นักศึกษาวิชาชีพครูทำกิจกรรมอาสา รวมถึงให้กำลังใจ และคอยดูแลช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ เสนอแนะ ชี้แนะโดยตรง ให้ข้อมูล และให้การสะท้อนกลับจากผู้อื่นว่าการทำกิจกรรมอาสาที่นักศึกษาวิชาชีพครูดำเนินการไปแล้วเป็นอย่างไร 3) การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องพูดหรือแสดงการยอมรับและเห็นความสำคัญในการทำกิจกรรมอาสา รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาวิชาชีพครูเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร และ 4) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมอาสาโดยให้การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สนับสนุนด้านการเงิน การลงแรงช่วยเหลือ และการเสียสละเวลาช่วยเหลือ เป็นต้น ในการวัดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา สร้างตามแนวคิดของเฮาส์ (House. 1985) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) โดยให้นักศึกษาวิชาชีพครูรายงานการรับรู้เกี่ยวกับการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านประเมินคุณค่า และ 4) ด้านวัตถุสิ่งของ ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงเลย” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม หมายถึง ชุดกิจกรรมหรือกระบวนการจัดกิจกรรมในการพัฒนาให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีแรงจูงใจอาสาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน รวมถึงการมีจิตอาสา โดยกระบวนการพัฒนาสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม บนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยใช้เทคนิคในการพัฒนา ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม เกม กรณีศึกษา การระดมสมอง กิจกรรมศิลปะ และการแสดงละคร รวมถึงมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง การสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน ซึ่งประกอบด้วย 15 กิจรรม โดยมีกระบวนการดำเนินกิจกรรม 2 ช่วง ดังนี้

1. การสร้างความคุ้นเคย การเตรียมความพร้อม และการปฐมนิเทศ ประกอบด้วย กิจกรรมสร้างความคุ้นเคย และสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้เกมเพื่อให้นักศึกษาวิชาชีพครูลดความกลัว วิตกกังวลและตึงเครียด บรรยากาศที่เป็นกันเองจะเอื้อต่อการจัดกิจกรรม นักศึกษาวิชาชีพครูได้สำรวจทบทวนถึงลักษณะของตนเองอย่างอิสระ กล้าที่จะเปิดเผยตนเองแก่ผู้อื่น และรู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น และกิจกรรมปฐมนิเทศ เป็นการให้ข้อมูลเนื้อหาการทำกิจกรรมที่ถูกต้อง โดยการบรรยาย การตั้งคำถาม การอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้นักศึกษารู้ เข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการ และบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการเข้าร่วมโปรแกรม และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูเรียนรู้กิจกรรมอย่างมีความหมายจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี

2. การพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา เป็นกิจกรรมการพัฒนาให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา โดยแรงจูงใจอาสา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการให้คุณค่า เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมให้ได้รับผลประโยชน์ การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต โดยใช้กรณีศึกษาให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้สังเกตตัวแบบได้รับการถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกจากตัวแบบ ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาวิชาชีพครูเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบในทำกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาสังคม โดยต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงให้คนในชุมชนได้รับความสะดวกและความสุขในการดำเนินชีวิต

2) ด้านการทำความเข้าใจ เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้ชอบ หรือมีความต้องการทำกิจกรรมอาสาที่ท้าทาย มีความยากง่ายพอเหมาะกับความสามารถของตนเอง การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยใช้เกมให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้รับประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จจริงในการจำลองสถานการณ์ ท่าทาง บทบาทสมมุติในการทำกิจกรรมอาสาในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นพัฒนาและการแก้ไขปัญหาสังคมตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชนตามความสามารถของตนเอง

3) ด้านหน้าที่การงาน เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียน การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต โดยใช้กรณีศึกษาให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้สังเกตตัวแบบ ได้รับการถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกจากตัวแบบ ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาวิชาชีพครูเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบที่ประสบความสำเร็จในการเรียน และการทำงานที่เป็นผลมาจากการได้ทำกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาสังคม

4) ด้านการเข้าสังคม เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีความต้องการที่จะสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นจากการทำกิจกรรมอาสา การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยใช้การระดมสมองและทำกิจกรรมศิลปะ ให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงว่าตนเองมีความสามารถการวาดรูป ในหัวข้อ “จิตอาสาในสังคมไทย” พร้อมแต่ง

คำขวัญหรือกลอนเชิญชวนให้คนในสังคมไทยมีจิตอาสา แล้วออกไปเชิญชวนให้นักศึกษาคนอื่นๆ ทำกิจกรรมอาสา ตามสถานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัย เช่น โรงอาหาร ห้องสมุด อาคารเรียน คณะต่างๆ เป็นต้น ได้สำเร็จ ซึ่งทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้รู้จักและมีสัมพันธภาพกับบุคคลเพิ่มมากขึ้น

5) ด้านการปกป้องตนเอง เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีความกระตือรือร้น มีความสุข และพอใจต่อการทำกิจกรรมอาสาเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยใช้การระดมสมองให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงที่สามารถร่วมกันคิด แต่งเรื่องราวบทละครภายใต้สถานการณ์เกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาที่กำหนดได้ประสบความสำเร็จอย่างมีความสุขและเพลิดเพลิน และใช้การแสดงละครให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้รับประสบการณ์ตรงในการกระตือรือร้น มีความสุข และพอใจในการแสดงละครสะท้อนความรู้ที่น่าสนใจได้สำเร็จ

6) ด้านการสนองความต้องการของตน เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีการปฏิบัติกิจกรรมอาสา และเกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยใช้การระดมสมองให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จจริงในร่วมกันคิด และทำกิจกรรมอาสาเพื่อมหาวิทยาลัยตามความสามารถของนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้ภาคภูมิใจในตนเองจากการที่ได้ทำกิจกรรมอาสานั้น

โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วยขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (จินตนา ตันสุวรรณนนท์. 2550: 74)

1) ขั้นนำ คือ การปูพื้นให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีความพร้อมในการทำกิจกรรมและการเรียนรู้ หรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2) ขั้นกิจกรรม คือ การให้นักศึกษาวิชาชีพครูลงมือทำสิ่งต่างๆ ตามกิจกรรมที่ได้เตรียมและกำหนดไว้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดประสบการณ์ตรงที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ในภายหลัง

3) ขั้นการอภิปรายและวิเคราะห์ คือ การให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้มีโอกาสแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้ว ในขั้นนี้นักศึกษาวิชาชีพครูได้วิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมที่ตั้งไว้

4) ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ คือ การที่นักศึกษาวิชาชีพครูได้เกิดความเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมแล้ว เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาวิชาชีพครูนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำไปปรับใช้ในชีวิตจริง รวมถึงการให้นักศึกษาวิชาชีพครูสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

รวมถึงขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคม ได้ใช้รูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe and Owen. 2002) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการ (Preparation: P) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูระบุชุมชนหรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน แล้วทำการสำรวจและระบุความต้องการของชุมชน รวมทั้ง

ศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน และเลือกประเด็นปัญหา พร้อมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะบริการสังคม จากนั้นนักศึกษาวางแผนปฏิบัติการและเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมบริการสังคม

2) ขั้นปฏิบัติการ (Action: A) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูลงมือปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาตลอดการทำกิจกรรม

3) ขั้นไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection: R) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูได้พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้บันทึก อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์เขียนรายงาน ในส่วนบุคคลหรือกลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึกความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ระหว่างการทำกิจกรรมบริการสังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ

4) ขั้นประเมินค่า (Evaluation: E) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรองมาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อๆ ไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม หมายถึง หลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องทำความรู้จักกับชุมชน สำรวจและวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณาไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

นักศึกษาวิชาชีพครู หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มีพื้นฐานมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอาสา
2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา
3. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา
4. แนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม
5. แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม
6. แนวคิดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมอาสา

1.1 ความหมายของพฤติกรรมอาสา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า พฤติกรรมอาสามีลักษณะหรือความหมายใกล้เคียงกับคำหลายๆ คำ อาทิ พฤติกรรมเอื้อสังคม หรือพฤติกรรมการเสียสละเพื่อสังคม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่า พฤติกรรมอาสา (Volunteer Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการอุทิศแรงงานทั้งทางกาย ทางความคิด ทางอารมณ์ และเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไขและพัฒนาสังคม หรือการอื่นอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม โดยสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน รวมทั้งเป็นการกระทำที่ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ (Clary; & Snyder. 1998: 156; DeChant. 2001: 14; Sundeen, Garcia; & Wang. 2007: 243; ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. 2544: 2-3; คมนา วัชรธานินท์. 2546: 7-8; กฤตยา ทัพวงษ์. 2552: 5) โดยจะเรียกบุคคลที่มีพฤติกรรมอาสาว่า อาสาสมัคร ซึ่งก็หมายถึง ผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งอื่นใด ผลตอบแทนที่อาสาสมัครได้รับคือความสุข ความภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ รวมทั้งเป็นผู้ที่สมัครใจทำงานเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงิน หรือสิ่งอื่นใด (สุพัฒนา บุญแก้ว. 2556: 9) พฤติกรรมอาสามีทั้งที่เป็นพฤติกรรมโดยเจตนา มีความตั้งใจ มีแรงจูงใจ และมีการวางแผนของอาสาสมัครหรือที่นักจิตวิทยาเรียกว่า “การช่วยเหลือที่เกิดจากการวางแผน” (Planned Helping) และที่เป็นการช่วยเหลือในเหตุการณ์เฉพาะหน้าซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ซึ่งส่งผลให้บุคคลช่วยเหลือผู้อื่นโดยมิได้ตั้งใจหรือวางแผนที่จะ

ช่วยเหลือมาก่อนที่นักจิตวิทยาเรียกว่า “ความช่วยเหลือที่เป็นไปเอง” (Spontaneous Helping) ที่ไม่ได้มุ่งหวังผลตอบแทนเป็นสำคัญ (กฤตยา ทัพวงษ์. 2552: 5-6) นอกจากนี้ประเภทของอาสาสมัครสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) อาสาสมัครที่เป็นทางการ (Formal Volunteer) หมายถึง อาสาสมัครที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยมีกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะ และ 2) อาสาสมัครที่ไม่เป็นทางการ (Informal Volunteer) หมายถึง อาสาสมัครที่เกิดขึ้นหรือเป็นไปเองโดยธรรมชาติ ซึ่งต้องการปฏิบัติงานเพื่อสาธารณประโยชน์ส่วนรวม และไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์มาบังคับใช้กับการดำเนินการเฉพาะ (เอกสิทธิ์ พิสิฐพจมาน. 2550: 21-22)

ในส่วนของงานวิจัยก็ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมอาสาไว้ เช่น คมนา วัชรธานินท์ (2546 : 8) ที่ได้ให้ความหมาย พฤติกรรมอาสา ว่าหมายถึง การทำงานช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน และสังคม ในลักษณะต่างๆ เช่น สละเวลา สละแรงกาย สละทุนทรัพย์ส่วนตัวบางส่วน ในการดำเนินกิจกรรมที่กระทำเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ด้อยโอกาสด้วยความสมัครใจ และเต็มใจ โดยไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งสอดคล้องกับกฤตยา ทัพวงษ์ (2552: 6) ได้ให้ความหมาย พฤติกรรมอาสา ว่าหมายถึง การที่นิสิตนักศึกษาปฏิบัติกิจกรรมอาสาและบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม โดยเกิดขึ้นหรือเป็นไปทั้งโดยตั้งใจและเป็นไปเองตามธรรมชาติ เป็นการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์มาบังคับใช้กับการดำเนินการเฉพาะ เป็นการกระทำที่ไม่หวังผลตอบแทนในรูปของเงิน แต่หวังผลให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และตนเองได้รับความ สุขใจ ความอิ่มเอิบใจจากการกระทำนั้น รวมทั้ง สุพัฒนา บุญแก้ว (2556: 9) ได้ให้ความหมาย พฤติกรรมอาสา ว่าหมายถึง การที่บุคคลทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยสมัรใจและไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนี้อังศินันท์ อินทรกำแหง (2558: 7) ได้ให้ความหมาย พฤติกรรมการทำงานอาสา หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม ทำงานด้วยความศรัทธาที่จะทำเพื่อสาธารณประโยชน์โดยไม่มีผลตอบแทนเป็นค่าจ้าง ค่าตอบแทนประจำ แต่เป็นความสุขทางใจ จากการที่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครในบทบาททางสังคมสงเคราะห์ แก้ไขปัญหาสังคม การพัฒนาสังคมและองค์กรไม่หวังผลกำไร เช่น มูลนิธิ สมาคม ชมรม เป็นต้น อาสาสมัครสุขภาพ เป็นผู้นำในการดูแลสุขภาพตนเอง ชุมชนและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ หรือเป็นแกนนำสุขภาพประจำชุมชน เป็นวิทยากรเพื่อสังคม หรือทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ตลอดจนเป็นแกนนำอาสาในการทำงานเพื่อส่วนรวมในบริบทอื่นๆ

จากความหมายของพฤติกรรมอาสาข้างต้น ทำให้สามารถสรุปความหมายของพฤติกรรมอาสา หมายถึง การกระทำของนักศึกษาวิชาชีพครูที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทนในรูปของเงิน แต่หวังผลให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และตนเองได้รับความสุขทางใจจากการที่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครในบทบาททางสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม และการพัฒนาสังคมและองค์กร

1.2 บทบาทและประเภทของกิจกรรมอาสา

ในส่วนบทบาทงานอาสาสมัคร สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 แบบ คือ 1) การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือการพึ่งตนเอง (Mutual aid or self-help) 2) การช่วยเหลือบริการผู้อื่น (Philanthropy or service to other) 3) การมีส่วนร่วม (Particpation) และ 4) ผู้สนับสนุนหรือ เรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อสังคม (Advocacy or campaigning) (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. 2544: 3) นอกจากนี้ สมพร เทพสิทธา (2544: 3-4) ยังได้กล่าวถึงบทบาทของอาสาสมัครโดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายของการทำงานอาสาสมัครโดยแบ่งบทบาทของอาสาสมัครไว้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) บทบาทในด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นบทบาทของอาสาสมัครในการช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนประเภทต่างๆ เช่น ทหาร ตำรวจ ที่ได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่และผู้เจ็บป่วยที่รักษาตัวที่โรงพยาบาล ผู้ประสบภัย คนพิการ เด็กเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง ผู้สูงอายุ เป็นต้น อาสาสมัครจะเข้าไปช่วยในการรักษาพยาบาล ช่วยเป็นเพื่อน ช่วยให้คำปรึกษาและกำลังใจ ช่วยให้มีความสุขและความหวัง 2) บทบาทในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น การร่วมรณรงค์และร่วมโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม เป็นต้น 3) บทบาทในการพัฒนาสังคมและองค์กร อาสาสมัครมีบทบาทในการพัฒนากลุ่มคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพและคุณธรรม 4) บทบาทในการพัฒนาองค์กรเอกชน ร่วมบริหารงานกับองค์กรเอกชน เช่น มูลนิธิ สมาคม ด้วยความรู้ความสามารถและความเสียสละ ทำให้องค์กรมีบทบาทสำคัญในการทาประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ และ 5) บทบาทในการส่งเสริมความมั่นคงของชาติ เป็นบทบาทของอาสาสมัครในการรักษา และส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เช่น ลูกเสือชาวบ้าน อาสาสมัครรักษาดินแดน ไทยอาสาป้องกันชาติ เป็นต้น

สำหรับประเภทของกิจกรรมอาสานั้นมีความหลากหลาย กิจกรรมแต่ละประเภทนั้นอาจจะต้องใช้ทักษะ ความสามารถที่แตกต่างกันไป เช่น อาสาสมัครเก็บศพของมูลนิธิปอเต็กตึ้ง ต้องใช้กำลังกาย ความพากเพียร การทุ่มเทระยะเวลาในการค้นหาศพ การขนย้ายศพ อาสาสมัครช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ต้องใช้พลังสติปัญญาในการจัดการช่วยเหลือชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นต้น ในต่างประเทศนั้นมุ่งศึกษาการอาสาสมัครในองค์การประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ป่วย AIDS (Omoto; & Snyder. 1995; Penner; & Finkelstein. 1998) สมาคมโรคมะเร็งแห่งอเมริกา (American Cancer Society: ACS) แต่ก็มีบ้างที่ศึกษาอาสาสมัครในภาพรวมไม่ศึกษาองค์การประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ (Greenslade; & White. 2005) นอกจากนี้ กรมแรงงานของประเทศสหรัฐอเมริกา (United States Department of Labor) ได้จัดแบ่งประเภทกิจกรรมอาสาสมัครตามภารกิจขององค์การหลักที่ได้ดำเนินกิจกรรมไว้เป็น 8 ประเภท ได้แก่ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับเมือง การเมือง ผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพ หรือองค์กรระหว่างประเทศ 2) กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา หรือบริการเยาวชน 3) กิจกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือดูแลสัตว์ 4) กิจกรรมเกี่ยวกับโรงพยาบาล หรือสุขภาพอื่นๆ 5) กิจกรรมเกี่ยวกับความปลอดภัย

สาธารณะ 6) กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา 7) กิจกรรมเกี่ยวกับสังคม หรือบริการชุมชน และ 8) กิจกรรมเกี่ยวกับกีฬา งานอดิเรก วัฒนธรรมหรือศิลปะ ในประเทศไทยมีการจัดแบ่งประเภทกิจกรรมอาสาโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ จากโครงการสำรวจการใช้เวลาของประชากร ในปี พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2548 ได้แบ่งกลุ่มกิจกรรมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการดูแลตัวเอง กลุ่มการทำงานและการเรียนรู้ กลุ่มการดูแลครัวเรือนและการให้บริการชุมชน และกลุ่มการใช้เวลาว่าง ซึ่งในส่วนของกลุ่มการดูแลครัวเรือนและการให้บริการชุมชนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอาสาสมัคร โดยสามารถแบ่งกิจกรรมในกลุ่มนี้ได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) การให้ความช่วยเหลือครัวเรือนอื่น โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ประกอบด้วย ด้านการบำรุงรักษาและจัดการครัวเรือน ด้านการจัดซื้อสินค้าและบริการ ด้านการก่อสร้าง การปรับปรุง และซ่อมแซมที่อยู่อาศัยและสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ด้านการซ่อมแซมเครื่องอุปโภคบริโภคและของใช้ในครัวเรือน ด้านธุรกิจหรือปศุสัตว์และด้านการจ้างงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ด้านการดูแลเด็ก ด้านการดูแลผู้ใหญ่ และด้านการขนส่ง 2) การให้บริการชุมชน ประกอบด้วย การให้บริการเพื่อชุมชน เช่น การทำอาหารเพื่อร่วมฉลองกับชุมชน เป็นต้น การให้บริการซ่อมแซมเกี่ยวกับถนนหรืออาคาร การปรับและการเตรียมพื้นที่ในชุมชน การทำความสะอาด (ถนน ตลาด เป็นต้น) การจัดตั้งและการให้บริการเพื่อชุมชมในการให้ความช่วยเหลือหมู่บ้านท้องถิ่น และการจัดตั้งและการให้บริการเพื่อชุมชนในการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวและบุคคล 3) การให้บริการอาสาสมัคร โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนนั้น ประกอบด้วยการทำงานอาสาสมัครให้กับองค์กร (ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยตรง) และการทำงานอาสาสมัครในนามองค์กร (ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นโดยตรง) และ 4) กิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การเข้าร่วมประชุม การมีส่วนร่วมในชุมชนและความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง การเดินทางที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการชุมชนและการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนอื่น และการให้บริการชุมชนและการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนอื่น ซึ่งมิได้จัดประเภทไว้ที่อื่น รวมทั้งการศึกษาของ กฤตยา ทัพวงษ์ (2552: 9) ที่ได้ศึกษาทบทวนและการสังเกตการณ์การปฏิบัติกิจกรรมอาสาของนิสิตนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งที่เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ และมหาวิทยาลัยเอกชนของไทย สามารถจัดแบ่งประเภทของกิจกรรมตามที่นิสิตนักศึกษาจะสามารถทำกิจกรรมนั้นได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1) กิจกรรมเกี่ยวกับการเมือง เช่น การเข้าร่วมเป็นอาสารณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งภายในมหาวิทยาลัย และเข้าร่วมเป็นอาสารณรงค์การหาเสียงเลือกตั้งภายนอกมหาวิทยาลัย เป็นต้น 2) กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา เช่น เข้าร่วมกิจกรรมอาสาติวหนังสือให้เพื่อน หรือรุ่นน้อง เข้าร่วมอาสาสอนหนังสือเด็ก และเข้าร่วมอาสาสอนหนังสือคนพิการ เป็นต้น 3) กิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เช่น เข้าร่วมอาสาทำความสะอาดบริเวณมหาวิทยาลัย เข้าร่วมอาสารณรงค์ภาวะโลกร้อน เข้าร่วมอาสารณรงค์การทิ้งขยะให้ลงถัง เข้าร่วมอาสารณรงค์การประหยัดน้ำ เข้าร่วมอาสารณรงค์การรักษาแม่น้ำลำคลอง เข้าร่วมอาสารณรงค์การประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิง และเข้าร่วมอาสาปลูกป่า เป็นต้น 4) กิจกรรมเกี่ยวกับโรงพยาบาล หรือสุขภาพอื่นๆ เช่น เข้าร่วมอาสาให้ความรู้เรื่องเอดส์ เข้าร่วมอาสาให้ความรู้เรื่องพิษภัยของบุหรี่ และเข้าร่วมอาสารณรงค์การงดดื่มสุรา เป็นต้น 5) กิจกรรมเกี่ยวกับสังคม เช่น

เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครรับบริจาคสิ่งของแจกจ่ายแก่ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ประสบภัยต่างๆ เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครนำสิ่งของที่รับบริจาคไปแจกจ่ายแก่ผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ประสบภัยต่างๆ เข้าร่วมเป็นอาสาเพื่อปลูกสร้างสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เข้าร่วมอาสาดูแลผู้สูงอายุ เข้าร่วมอาสาดูแลคนพิการ และเข้าร่วมอาสาดูแลเด็ก เป็นต้น และ 6) กิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา เช่น เข้าร่วมเป็นอาสาทำกิจกรรมทางศาสนาเนื่องในวันสำคัญต่างๆ เช่น ช่วยงานโรงครัว กวาดลานวัด ทำความสะอาดห้องน้ำ เป็นต้น

นอกจากนี้ องค์การที่ทำงานด้านอาสาสมัคร ได้แบ่งเนื้อหาของงานอาสาออกได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ คือ 1) ด้านความคิด เช่น การช่วยวางแผน การช่วยเสนอความคิดเห็น เป็นต้น 2) ด้านแรงงาน เช่น การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกาย การช่วยยกของ การช่วยถือวัสดุอุปกรณ์ การช่วยสร้างสะพาน เป็นต้น และ 3) ด้านกำลังทรัพย์ เช่น การบริจาค (เสาวนีย์ เสนาสุ. 2529: 4; ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. 2548: 41) จากประเภทงานดังกล่าว พบว่าสอดคล้องกับการช่วยเหลือผู้อื่นตามหลักพุทธศาสนา ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ ซึ่งประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ 1) ทาน คือ การช่วยด้วยทุนด้วยของหรือความรู้ 2) ปิยวาจา คือ ช่วยด้วยถ้อยคำ 3) อัตถจริยา คือ ช่วยด้วยกำลังงาน และ 4) สมานัตตตา คือ ช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา (พระธรรมปิฎก. 2545) จะพบได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 นั้นมีความครอบคลุมกิจกรรมขององค์การอาสาสมัครของประเทศไทยทั้งหมด และยังมีการช่วยเหลืออีกบางประการที่ยังไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในกิจกรรมอาสาสมัครของประเทศไทย แต่ได้ระบุไว้ในหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การช่วยเหลือด้วยถ้อยคำ และการช่วยเหลือด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา เมื่อพิจารณากิจกรรมอาสาสมัครในระดับมหาวิทยาลัยในรูปแบบต่างๆ แล้ว พบว่า มีการให้ความช่วยเหลือสังคมในทุกๆ ประเภทในสังคหวัตถุ 4 เช่น 1) การช่วยเหลือด้วยทุนด้วยของหรือความรู้ นั้นมีการจัดกิจกรรมการบริจาคสิ่งของ การสอนเด็กผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น 2) การช่วยด้วยถ้อยคำ เป็นการตั้งศูนย์ การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น 3) การช่วยด้วยกำลังงานเป็นกิจกรรมที่เป็นที่นิยมมากที่สุดในระดับมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนา เป็นต้น และ 4) ช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา เช่น การเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียน เป็นต้น อย่างไรก็ตามกิจกรรมอาสาในระดับมหาวิทยาลัยเป็นกิจกรรมที่มีทั้งลักษณะบูรณาการ สามารถทำกิจกรรมทั้ง 4 ประเภท ในการทำกิจกรรมครั้งหนึ่งๆ ไปพร้อมๆ กันได้ เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนามีทั้งกิจกรรมการสร้างอาคาร การสอนหนังสือให้นักเรียน และการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพไปพร้อมๆ กันได้ ดังนั้นลักษณะการศึกษาพฤติกรรมอาสาในระดับอุดมศึกษา โดยงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นการศึกษาในรูปแบบขององค์รวมมากกว่าแยกประเภทของกิจกรรมอาสา

1.3 วิธีการวัดพฤติกรรมอาสา

จากการศึกษาแบบวัดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสา พบว่า มีการสร้างแบบวัดพฤติกรรมอาสาในบริบทที่แตกต่างกันตามกลุ่มตัวอย่างและบริบทขององค์กร เช่น ธีราภา ธีรทีป (2545: 32) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมอาสา เพื่อศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมอาสา

พัฒนาของนักศึกษาชมรมอาสาพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยรังสิต จำนวน 122 คน ซึ่งลักษณะของแบบวัดจะประกอบด้วยข้อความที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการเข้ากลุ่มอาสาสมัคร พฤติกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ จำนวน 19 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วย คำตอบให้เลือก 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุดถึงไม่จริงที่สุด โดยผู้ที่ได้คะแนนสูงกว่าจะเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสาพัฒนาในระดับสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อยกว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84 ต่อมา คมนา วัชรธานินท์ (2546 : 73-80) สร้างแบบวัดพฤติกรรมอาสาในปัจจุบัน เพื่อศึกษาพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 180 คน และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จำนวน 180 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาปีที่ 3 ทั้งชายและหญิง อายุระหว่าง 19-24 ปี จำนวนทั้งสิ้น 360 คน ให้ผู้ตอบรายงานตำแหน่งหน้าที่อาสาในชมรม/สมาคม/โครงการที่ตนสังกัดอยู่ ด้วยวิธีมาตรประเมิน 4 หน่วย ประกอบจากประธาน กรรมการ สมาชิก และไม่ได้เป็นอาสาเลย ซึ่งจะได้คะแนนจาก 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ โดยให้ผู้ตอบรายงานจำนวนวันที่ตนดำรงตำแหน่ง และทำงานอาสาตั้งแต่วันแรกจนถึงวันปัจจุบันที่ทำงานอาสานี้ และให้คะแนนปริมาณความถี่ของการเข้าร่วมกิจกรรม ด้วยวิธีมาตรประเมิน 5 หน่วย ประกอบจาก “ทุกครั้ง” ถึง “ไม่เคยเลย” โดยจะได้คะแนนจาก 40, 30, 20, 10 และ 1 ตามลำดับ ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสาในปัจจุบันมากกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า แบบวัดพฤติกรรมอาสาในปัจจุบันมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .56 และแบบวัดพฤติกรรมอาสาในอดีต โดยให้นิสิตนักศึกษารายงานเกี่ยวกับการเคยเข้าร่วมกระทำหรือเคยมีพฤติกรรมอาสาพัฒนาในอดีตมาก่อน ตลอดจนปริมาณการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์ให้กับบ้าน วัด โรงเรียน รวมถึงสังคมด้านต่างๆ แบบวัดพฤติกรรมอาสาพัฒนาเดิมในอดีตมีจำนวน 15 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วย ประโยคบอกเล่า 1 ประโยค และมาตรประเมินรวมค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” แบบวัดพฤติกรรมอาสาในอดีตมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .87 จากนั้น อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552: 78-79) ได้สร้างแบบวัดการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนชั้นปีที่ 3-4 ที่เป็นสมาชิกสังกัดชมรมที่มีวัตถุประสงค์หลักในการทำกิจกรรมอาสาสมัคร จำนวน 965 คน โดยพฤติกรรมดังกล่าว ประกอบด้วยความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม หมายถึง ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ ของการทำกิจกรรมอาสาสมัครกับชมรมที่สังกัด การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีลักษณะแบบวัดเป็นมาตรประเมินค่า 4 ระดับ จากได้รับมอบหมายและเข้าร่วมทุกครั้ง ได้รับมอบหมายแต่เข้าร่วมไม่ครบทุกครั้ง ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมแต่ไม่เข้าร่วม และไม่ได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมนี้ ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบประเมินความถี่สูงแสดงว่ามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สูงกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนรวมจากแบบประเมินต่ำ และเจตคติต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน หมายถึง ลักษณะภายในจิตใจของบุคคลที่แสดงออกในแง่ของอารมณ์ ความรู้สึก และความพร้อมเกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมอาสาสมัคร ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ 1) ความรู้คิดเชิงประเมินค่าว่าการทำกิจกรรมอาสาสมัครดี มีประโยชน์หรือมีโทษ 2) ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบต่อการทำกิจกรรมอาสาสมัคร และ 3) ความพร้อมที่จะอาสาสมัครหรือสนับสนุนการอาสาสมัคร

ต่อไปในอนาคต ลักษณะข้อคำถามเป็นประโยคบอกเล่า ประกอบด้วยมาตรประเมินค่า 6 ระดับ จาก “เห็นด้วยที่สุด” ถึง “ไม่เห็นด้วยที่สุด” ผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนสูงกว่าผู้ตอบที่มีคะแนนรวมจากแบบวัดต่ำ รวมทั้ง สุพัฒนา บุญแก้ว (2556) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมอาสาสมัครของอาสายุวกาชาด ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 309 คน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการที่บุคคลทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน มี 3 ด้าน ดังนี้ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การที่บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และปฏิบัติงานบรรเทาทุกข์ผู้เดือดร้อน 2) การเสียสละต่อสังคม มี 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ การที่บุคคลใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และเสียสละเงิน เวลา แรงกายเพื่อผู้อื่นและสังคม และ 3) ความมุ่งมั่นพัฒนา มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ การที่บุคคลใฝ่หาความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและเผยแพร่แก่ผู้อื่น การที่บุคคลรณรงค์ให้ผู้อื่นบริจาคเงิน สิ่งของ ดวงตา อวัยวะ โลหิต และการที่บุคคลรณรงค์ให้ผู้อื่นเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูง เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสาสมัครสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำ โดยมีค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟ่า เท่ากับ .91 นอกจากนี้ อังศินันท์ อินทรกำแหง (2558) ได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมการทำงานอาสาของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสายวิชาการ และสายสนับสนุนวิชาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มีอายุอยู่ในช่วง 35-60 ปี และบุคคลที่เกษียณอายุแล้ว จำนวน 566 คน ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สร้างข้อคำถามจากการประมวลเอกสารเกี่ยวกับการทำงานอาสาสมัคร ซึ่งเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นที่ไม่รู้จักมาก่อน โดยสร้างตามแนวคิดของเคลรี่ และคนอื่นๆ (Clary et al. 1998) ซึ่งแบบวัดนี้มีค่าสหสัมพันธ์คะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation หรือ ค่า r) อยู่ระหว่าง .497 - .736 และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคทั้งฉบับ (Cronbach’s Alpha) เท่ากับ 0.924 ประกอบด้วยข้อคำถาม 20 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากระดับไม่เคยเลยให้ 1 คะแนนจนถึงปีละ 5 ครั้งขึ้นไปให้ 5 คะแนน บุคลากรที่ตอบได้คะแนน มากกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการทำงานอาสาสูงกว่าบุคลากรที่ได้คะแนนน้อยกว่า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบวัดพฤติกรรมอาสาขึ้นจากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวกับการทำงานอาสา ซึ่งเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นที่รู้จักหรือไม่รู้จักมาก่อน และสร้างตามแนวคิดของ อังศินันท์ อินทรกำแหง (2558) ซึ่งปรับให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามการปฏิบัติกิจกรรมอาสา ได้แก่ “ไม่เคยเลย” “1-2 ครั้ง” “3-4 ครั้ง” และ “5-6 ครั้ง” และ “6 ครั้งขึ้นไป” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

1.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาพบว่ามีการศึกษาอยู่จำนวนหนึ่ง และนอกจากนี้ยังมีการศึกษาในประเด็นของจิตอาสา จิตสาธารณะอีกจานวนหนึ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณและมุ่งศึกษาใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะที่ 1 ศึกษาระดับของพฤติกรรมอาสา เพื่อที่จะดูว่ากลุ่มที่ศึกษามีพฤติกรรมอาสาระดับใด และนำไปสู่การหาแนวทางส่งเสริมต่อไป ลักษณะที่ 2 ศึกษาเชิงสหสัมพันธ์เกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสา และลักษณะที่ 3 ศึกษาในลักษณะของการทดลองเพื่อจัดโปรแกรมการพัฒนาอาสา ซึ่งผลจากการศึกษาระดับของพฤติกรรมอาสา พบว่า ระดับการมีพฤติกรรมอาสาอยู่ในระดับมาก ดังเช่น งานวิจัยของ นันทรัตน์ ปริวัติธรรม (2553) ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่รับทุนการศึกษาสานักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีเจตคติเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมาก และแสดงพฤติกรรม จิตอาสาอยู่ในระดับบ่อยครั้ง โดยพฤติกรรมจิตอาสาด้านการช่วยเหลือผู้อื่นมีการปฏิบัติบ่อยที่สุด ซึ่งผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ทั้งในระดับนโยบายและระดับการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมและพัฒนาจิตสาธารณะแก่เด็กและเยาวชนต่อไป นอกจากนี้ กฤตยา ทัพวงษ์ (2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.3) เคยทำกิจกรรมอาสา ซึ่งกิจกรรมที่ทำมากที่สุดคือการร่วมอาสาทำความสะอาดมหาวิทยาลัย ลักษณะที่ 2 การศึกษาปัจจัยเชิงสหสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสา พบว่ามีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสา ดังเช่นงานวิจัยของ ปริญญา ฤกษ์อรุณ (2548) ศึกษาลักษณะทางจริยธรรมของวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งวัดลักษณะทางจริยธรรมด้านความเมตตากรุณา ด้านเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ และการมีวินัยในตนเอง ส่วนลักษณะพฤติกรรมอาสา ได้แก่ พฤติกรรมการสละแรงงานและเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ผลการวิจัยพบว่าลักษณะทางจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละสามารถร่วมกันอธิบายการมีพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่นได้ นอกจากนี้ วนภัทร์ แสงแก้ว (2553) ได้ศึกษาการพัฒนาแกนนำจิตอาสาโรคเอดส์เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการเข้ามาเป็นแกนนำจิตอาสาป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนที่เป็นแกนนำจิตอาสาป้องกันโรคเอดส์ ผลการศึกษาพบว่าแกนนำเข้าร่วมโครงการจิตอาสาโดยการชักชวนจากครู แรงจูงใจที่สำคัญที่สุดคือแรงจูงใจด้านประโยชน์ต่อสังคม และจากผลการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาแกนนำจิตอาสาป้องกันโรคเอดส์เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนโดยโครงการควรกำหนดนโยบายในการรณรงค์ให้นักเรียนมีความสนใจเข้าร่วมเป็นแกนนำจิตอาสา และสนับสนุนงบประมาณและครูแกนนำจิตอาสาในการขับเคลื่อนการทางานในระดับปฏิบัติการ นอกจากนี้ ปิยนาถ สรวิสูตร (2552) ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มี จิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยวัดลักษณะกิจกรรมเพื่อสังคม แบ่งเป็นกิจกรรมด้านการวิจัยและเฝ้าระวังปัญหาเยาวชน การพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมด้านการพัฒนามาตรการและกลไกการดูแลเยาวชน ส่วนการวัดแรงจูงใจแบ่งเป็นแรงจูงใจภายในและภายนอก แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ต้องการหา

ประสบการณ์ใหม่ ต้องการพัฒนาตนเอง ต้องการความสุขและความเพลิดเพลิน การมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ต้องการแก้ปัญหาสังคม และการมีเจตคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจภายในและภายนอกในการทำกิจกรรมอยู่ในระดับสูง โดยแรงจูงใจภายในที่มีระดับมากที่สุดคือการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม ส่วนแรงจูงใจภายนอกที่มีระดับสูงสุดคือคำชมเชยที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ เมื่อได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม นอกจากนี้ สุขุม จูสนิท (2550) ยังได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำงานของอาสาสมัคร องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ โดยวัดจากความภาคภูมิใจในตนเอง บุคลิกภาพ ความพึงพอใจในการทำงาน สัมพันธภาพระหว่างอาสาสมัครกับสมาชิกในครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างอาสาสมัครกับผู้บังคับบัญชา สัมพันธภาพระหว่างอาสาสมัครกับเพื่อนร่วมงาน และสัมพันธภาพระหว่างอาสาสมัครกับผู้เข้าชม ผลการวิจัยทำให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการทำงานของอาสาสมัครในองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ ได้แก่ สัมพันธภาพระหว่างอาสาสมัครกับผู้เข้าชมภายในอาคาร ความภาคภูมิใจในตนเอง และบุคลิกภาพ โดยสัมพันธภาพระหว่างอาสาสมัครกับผู้เข้าชมภายในอาคารมีผลมากที่สุด สำหรับลักษณะที่ 3 ศึกษาในลักษณะของการทดลองเพื่อจัดโปรแกรมการพัฒนาอาสาสมัคร ได้มีงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นนี้อยู่ ดังเช่นงานวิจัยของ สุรสิทธิ์ พรหมจันทร์ (2551) ศึกษาการพัฒนาความรู้และทักษะการนวดไทยให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการพัฒนาตนเองด้านการนวดไทยของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผลการศึกษาพบว่าหลังผ่านการอบรมอาสาสมัครมีความรู้และทักษะการนวดไทยผ่านเกณฑ์ที่พึงพอใจ ผลจากการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองด้านการนวดไทยในระดับภูมิภาค โดยเน้นกลุ่มของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเนื่องจากอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการให้บริการด้านสาธารณสุขชุมชน สอดคล้องการกับวิจัยของ กนกพจน์ สิงห์เมธากุล (2550) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลการทำงานของอาสาสมัครหน่วยกู้ภัยป่อเต็กตึ๊ง หลังจากได้รับการอบรมหลักสูตรการเสริมสร้างทักษะเบื้องต้นการปฐมพยาบาล ณ จุดเกิดเหตุ ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการทำงานกับประสบการณ์ในการทำงานและจิตสาธารณะ ผลการศึกษาพบว่า การมีประสบการณ์และจิตสาธารณะต่างกันทำให้ประสิทธิผลในการทำงานแตกต่างกันด้วย ผลจากการศึกษาทำให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขในการทำงาน ได้แก่ ควรมีการอบรมทบทวนเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลให้กับอาสาสมัครเป็นระยะ และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับงานอาสาสมัครให้มากกว่านี้

นอกจากงานวิจัยในเชิงปริมาณที่ศึกษาใน 3 ลักษณะที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมอาสาในลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพอีกด้วย ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาแตกต่างกันออกไปตามบริบทและความสนใจของผู้ที่ทำการศึกษา ดังเช่น น้องนุช ประสมคา (2546) ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทเยาวชนดีเด่นอาสาสมัครในงานพัฒนาสังคม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตในการศึกษา ผลการศึกษาทำให้เห็นว่าบทบาทของเยาวชน

ดีเด่นอาสาสมัครในงานพัฒนาสังคม มีบทบาทสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ บทบาทต่อตนเอง บทบาทต่อผู้อื่น บทบาทต่อสังคม บทบาทต่อสถาบันชาติ บทบาทต่อสถาบันศาสนา และบทบาทต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ ดวงใจ ทองหล่อ (2549) ได้ทำการศึกษาอาสาสมัครที่พึงประสงค์ขององค์กรสาธารณประโยชน์ โดยศึกษาคุณสมบัติ คุณภาพในการทำงาน และคุณภาพชีวิต ใช้การศึกษาจากเอกสาร การสังเกตและการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่าเหตุผลที่เข้ามาทำงานอาสาสมัคร ด้วยความสมัครใจเป็นหลัก ส่วนคุณสมบัติของอาสาสมัคร เน้นด้านความประพฤติและการปฏิบัติโดยมุ่งหมายทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่กีดขวางผู้ที่มีความตั้งใจอยากช่วยเหลือสังคม คุณภาพชีวิตของอาสาสมัคร อาสาสมัครส่วนใหญ่ทำงานในภาคเอกชนและทำงานอิสระ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาพฤติกรรมการทำงานอาสาในลักษณะวิธีการวิจัยแบบผสานวิธี เช่น อังศินันท์ อินทรกำแหง (2558) ได้ศึกษาการเตรียมพร้อมก่อนเกษียณสู่การทำงานอาสา และพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการสุขภาวะตนเองที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาสาของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสายวิชาการ และสายสนับสนุนวิชาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรที่มีการทำงานอาสาอย่างต่อเนื่องจำนวน 6 คน เก็บข้อมูล เชิงปริมาณ กับบุคลากรรวมจำนวน 566 คน ผลการศึกษาพบว่า 1) จากผลการสัมภาษณ์ พบว่า การเตรียมพร้อมให้บุคคลมีบุคลิกภาพชอบช่วยเหลือสังคม ผ่านการถ่ายทอดทางสังคมจากครอบครัว สถานศึกษา รวมถึงศาสนา ตั้งแต่วัยเด็ก จนถึงวัยผู้ใหญ่ทำงาน โดยมูลเหตุที่ทำให้บุคลากรได้ทำกิจกรรมอาสา ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว จากเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน ความหวัง การมองเห็นความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี รวมทั้งมีสุขภาพทางร่างกาย สุขภาพจิตที่ดี ซึ่งมูลเหตุดังกล่าวนำไปสู่การทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และ 2) การศึกษาในเชิงปริมาณ พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการสุขภาวะตนเองที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาสาของบุคลากรมหาวิทยาลัย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พฤติกรรมการทำงานอาสาของบุคลากรมหาวิทยาลัย ได้รับอิทธิพลทางตรงจากทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก การจัดการสุขภาวะตนเอง การได้รับการถ่ายทอดสู่การทำงานอาสา และการสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมอาสาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการแสดงพฤติกรรมอาสามีความสำคัญไม่เพียงแต่การได้ช่วยเหลือ แก้ปัญหา และพัฒนาสังคมเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความมีคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เป็นอาสาสมัครอีกด้วย ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างคนให้เป็นคนดีที่สังคมพึงปรารถนา ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีการศึกษาทั้งระดับการมีพฤติกรรมอาสา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสา ตลอดจนการศึกษาเชิงทดลองเพื่อจัดโปรแกรมการพัฒนาอาสาสมัคร แต่การวิจัยเชิงทดลองที่เน้นพัฒนาตัวแปรทางจิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสามาพัฒนาควบคู่กันโดยตรงนั้นยังไม่พบ ผู้วิจัยจึงสนใจจะทำการสร้างโปรแกรมพัฒนาปัจจัยทางจิต ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัย

A 430044

ราชภัฏอุดรธานี ซึ่งถือเป็นทรัพยากรบุคคลอันมีค่าของประเทศในอนาคต และการวิจัยครั้งนี้ยังจะทำการศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมและกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรม และตรวจสอบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสากับการให้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมด้วย

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมาย **พฤติกรรมอาสา** หมายถึง การกระทำของนักศึกษาวิชาชีพครูที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทนในรูปของเงิน แต่หวังผลให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และตนเองได้รับความสุขทางใจจากการที่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครในบทบาททางสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม และการพัฒนาสังคมและองค์กร ในการวัดพฤติกรรมอาสา วัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวกับการทำงานอาสา ซึ่งเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นที่รู้จักหรือไม่รู้จักมาก่อน และสร้างตามแนวคิดของอังศินันท์ อินทรกำแหง (2558) โดยปรับให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามการปฏิบัติกิจกรรมอาสา ได้แก่ “ไม่เคยเลย” “1-2 ครั้ง” “3-4 ครั้ง” และ “5-6 ครั้ง” และ “6 ครั้งขึ้นไป” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

2. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา

2.1 ความหมายของแรงจูงใจและแรงจูงใจอาสา

แรงจูงใจ (Motive) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการเรียนรู้ เพราะเป็นตัวจักรสำคัญหรือเป็นต้นตอที่แท้จริงของพฤติกรรม แรงจูงใจทำให้บุคคลไวต่อการรับสัมผัสสิ่งเร้า เป็นสิ่งกำหนดทิศทางและความเข้มของพฤติกรรมให้เกิดขึ้น (ประสาท อิศรปรีดา. 2523: 9) แรงจูงใจเป็นพลังทำให้เกิดพฤติกรรมและควบคุมแนวทางของพฤติกรรม (เชียรศรี วิวิธสิริ. 2527: 25) คำว่าแรงจูงใจจึงมีการให้ความหมายไว้หลากหลาย แต่พอสรุปได้ว่ามีคุณลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ 1) เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคลที่ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนอง 2) เป็นสิ่งที่ไม่เห็นได้โดยตรงแต่อาจอนุมานเอาจากการตอบสนอง 3) บุคคลที่มีแรงจูงใจเหมือนกันอาจแสดงพฤติกรรมต่างกัน ในขณะที่บุคคลที่มีแรงจูงใจต่างกันอาจแสดงพฤติกรรมเหมือนกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความแตกต่างต่อการรับมือของแต่ละบุคคล จากการศึกษาประเภทของแรงจูงใจ สรุปได้ว่า การแบ่งแรงจูงใจส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่มีความต้องการที่จะทำหรือเรียนรู้บางสิ่ง

บางอย่างด้วยจิตใจของตนเองที่รักการแสวงหา แรงจูงใจประเภทนี้ เกิดจากความสนใจ เจตคติ ความต้องการ ความพอใจ ดังนั้นบุคคลจะมองเห็นคุณค่าของกิจกรรมที่ทำ จึงทำด้วยความเต็มใจ และตระหนักว่าการบรรลุผลสำเร็จในกิจกรรมนั้นเป็นรางวัลอยู่ในตัวอยู่แล้ว และ 2) แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะของบุคคลที่ได้รับการกระตุ้นจากภายนอก ให้มองเห็นจุดหมายและนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมของบุคคล ที่ไม่ได้เกิดจากอุดมคติ ได้แก่ เป้าหมายหรือการคาดหวังของบุคคล ความรู้เกี่ยวกับความก้าวหน้า การแข่งขัน การร่วมมือ การให้รางวัล และคำชมเชย เป็นต้น โดยนักจิตวิทยาเชื่อว่า แรงจูงใจภายในมีความสำคัญกว่าแรงจูงใจภายนอก เพราะว่าแรงจูงใจภายใน เกิดจากความรู้สึกของบุคคล เมื่อบุคคลรู้สึกเช่นใด ก็จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองความต้องการของตนเสมอ ส่วนแรงจูงใจภายนอกนั้นบุคคลอาจเกิดความรู้สึกเฉยๆ ก็ได้ และแรงจูงใจภายในทำให้บุคคลประสบความสำเร็จได้มากกว่า (Spaulding. 1992: 4-5; มาลี จุฑา. 2542: 138-139; อารี พันธ์มณี. 2546: 270)

ในแนวคิดกลไกหน้าที่ (Functional Approach) ได้อธิบายกระบวนการหรือโครงสร้างของสาเหตุของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า สาเหตุด้านปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อมจะส่งผลผลักดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงพฤติกรรมทางสังคมจนเกิดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญในแนวคิดหน้าที่ ซึ่งแนวคิดนี้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าการตัดสินใจเป็นอาสาสมัครนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการทางเหตุผล พฤติกรรมการอาสาสมัครเป็นกระบวนการประเมินเชิงรู้คิดเกี่ยวกับคุณค่าที่ได้จากการอาสาสมัคร (Cnaan;& Goldberg-Glen. 1991) การประยุกต์ใช้แนวคิดกลไกหน้าที่ในการศึกษาการอาสาสมัครจึงเป็นการทำความเข้าใจแรงจูงใจเบื้องหลังการอาสาสมัคร (Houle; Sagarin; & Kaplan. 2005) แบทสันและคณะ (Batson.; et al. 2003) พยายามอธิบายหลักการของแรงจูงใจอาสา (Volunteer Motivation) โดยเชื่อมโยงทฤษฎีการตั้งเป้าหมายของเลวิน (Lewin. 1951) ที่ว่าแรงจูงใจเป็นความพยายามในการตั้งเป้าหมายในชีวิตของบุคคล การคิดว่าแรงจูงใจเป็นการตั้งเป้าหมายทำให้สามารถแบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 เป้าหมายคือ 1) เป้าหมายเครื่องมือ (Instrumental Goals) หมายถึง การได้ค้นหาวิธีการไปสู่เป้าหมายอื่นๆ และ 2) เป้าหมายสูงสุด (Ultimate Goals) หมายถึง การได้ค้นหาเป้าหมายของตัวเป้าหมายเอง และผลสืบเนื่องที่ไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Consequence) ผลที่ได้รับจากการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แต่ผลนั้นไม่ใช่เป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น ดังนั้นการให้ความหมายดังกล่าวสามารถอธิบายถึงเหตุผลของบุคคลในการช่วยเหลือผู้อื่น โดยการช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเป็นเป้าหมายเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่บางสิ่งที่ตนเองให้ความสนใจซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด หรือเป้าหมายสูงสุดของตนเองกับประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองซึ่งก็คือผลสืบเนื่องที่ไม่ได้ตั้งใจนั้นเอง นอกจากนี้แบทสันและคณะ (Batson.; et al. 2003) ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดการช่วยเหลือผู้อื่นไว้ 4 เป้าหมายคือ เพื่อประโยชน์ของตนเอง (Self-benefit) เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น (Altruism) เพื่อประโยชน์ของกลุ่ม (Collectivism) และเพื่อเติมเต็มหลักการทางจริยธรรม (Principlism) ต่อมานักจิตวิทยาสังคม (Clary; et al. 1998: 1516-1530; Omoto; & Snyder. 1995) ได้ทำการศึกษา

แรงจูงใจอาสาซึ่งเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่นตามกลยุทธ์หน้าที่ และได้กำหนดหน้าที่ (Function) ซึ่งมีความหมายเหมือนกับเป้าหมายจากทฤษฎีการตั้งเป้าหมายไว้ 6 หน้าที่ ได้แก่ การให้คุณค่า (Value) การทำความเข้าใจ (Understanding) หน้าที่การงาน (Career) การเข้าสังคม (Social) การปกป้องตนเอง (Protective) และการสนองความต้องการของตน (Enhancement) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ 1) การให้คุณค่า เป็นการอธิบายแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าเกิดมาจากบุคคลให้คุณค่ากับความรู้สึกเอื้อเฟื้อผู้อื่น (Altruistic motive) สมิทธ (Smith. 1981: 23) ได้ให้ความหมายความเอื้อเฟื้อไว้ว่าเป็นแรงจูงใจของมนุษย์ที่แสดงถึงระดับของแรงขับของความพึงพอใจภายในหรือรางวัลทางจิตใจสำหรับความพยายามที่จะรักษาความสมดุลความพึงพอใจภายในของบุคคลอื่นๆ โดยปราศจากความคาดหวังให้ผู้อื่นตอบแทนตนเองให้เกิดความพึงพอใจกลับมา กล่าวคือเป็นผู้ซึ่งคำนึงถึงผู้อื่นอยู่เสมอ ซึ่งจากการศึกษาของแอนเดอสันและมัวร์ (Anderson; & Moore. 1978: 120-129) ได้ศึกษาในเรื่องการให้คุณค่า พบว่ามากกว่า 70% ของกลุ่มตัวอย่าง ให้เหตุผลว่าการต้องการช่วยเหลือผู้อื่น เป็นเหตุผลในการมาอาสาสมัคร 2) การทำความเข้าใจ เป็นการอธิบายแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าทำให้เกิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ และมีโอกาสที่จะได้ใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่มีอยู่ซึ่งไม่สามารถไปฝึกหัดจากแหล่งอื่นได้ กริดดอน (Gridon. 1978: 18-32) ได้ศึกษาในกลุ่มอาสาสมัครระดับมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย พบว่า งานอาสาสมัครเปรียบเสมือนการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ในการพัฒนาตนเอง 3) หน้าที่การงาน เป็นการอธิบายแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าทำให้มีโอกาสในการได้งานทำใหม่ หรือเป็นการรักษางานที่ตนเองกำลังทำอยู่ 4) การเข้าสังคม หน้าที่นี้เป็นการอธิบายแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัครเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจในหน้าที่นี้มองว่าการเป็นอาสาสมัครทำให้ตนเองมีโอกาสอยู่ร่วมกับเพื่อนเพิ่มมากขึ้น หรือผู้ที่มีความสำคัญกับอาสาสมัครได้ทำกิจกรรมอาสาสมัครอยู่ก่อน และหากตนเองเข้าร่วมการทำกิจกรรมด้วยแล้วจะสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่มีความสำคัญกับตนเอง 5) การปกป้องตนเอง หน้าที่นี้มีความเกี่ยวข้องกับอีโก้ (Ego) แรงจูงใจนี้ให้ความสนใจกับการปกป้องเอกลักษณ์ต่อลักษณะทางลบของตนเอง ในกรณีของอาสาสมัครอาจเป็นการลดความรู้สึกผิดที่มีโอกาสมากกว่าผู้อื่นและเพื่อค้นหาปัญหาที่มีอยู่ในตนเอง และ 6) การสนองความต้องการของตน มีลักษณะที่แสดงถึงอีโก้ของอาสาสมัครเช่นเดียวกับการปกป้องตนเอง ที่มีลักษณะเป็นการปกป้องตนเองจากอารมณ์ทางลบ แต่การสนองความต้องการของตนเป็นลักษณะอารมณ์ทางบวก คือ ต้องการพัฒนาตนเอง ต้องการพัฒนาการเห็นคุณค่าแห่งตน (Self-esteem) เพื่อนำมาซึ่งความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า เป็นต้น

ส่วนงานวิจัยในประเทศไทย อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552: 10) ได้ให้ความหมายแรงจูงใจอาสา หมายถึง กลุ่มของสาเหตุที่ทำให้อาสาสมัครมีความต้องการที่จะทำกิจกรรมอาสาสมัคร จำนวน 6 สาเหตุ ได้แก่ 1) การให้คุณค่า หมายถึง ความต้องการให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ 2) การทำความเข้าใจ หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีโอกาสที่จะได้ใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่มีอยู่ 3) หน้าที่การงาน หมายถึง การทำ

กิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน สร้างโอกาสในการเรียนเพิ่มมากขึ้น 4) การเข้าสังคม หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อต้องการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น สร้างโอกาสอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น หรือสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ที่มีความสำคัญกับตนเอง 5) การปกป้องตนเอง หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง และ 6) การสนองความต้องการของตน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง เช่นเดียวกับ พระมหาจันทร์ธรรม อินทรีเกิด (2552: 19) ได้นิยามแรงจูงใจในการทำงานโดยใช้แนวคิดกลไกหน้าที่ว่าหมายถึง แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาสมัคร ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า หมายถึง ความต้องการที่ให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ 2) ด้านการทำความเข้าใจ หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ 3) ด้านหน้าที่การงาน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อหาโอกาส ด้านการทำงาน 4) ด้านการเข้าสังคม หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) ด้านการปกป้องตนเอง หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อลดความรู้สึกผิดของตนเอง และ 6) ด้านการสนองความต้องการของตน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแรงจูงใจอาสาตามนิยามของเคลรี่และคณะ หมายถึง กลุ่มของสาเหตุที่ทำให้อาสาสมัครมีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัคร ซึ่งมีจำนวน 6 สาเหตุ ได้แก่ การให้คุณค่าคือความต้องการที่ให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ การทำความเข้าใจคือการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หน้าที่การงานคือการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อหาโอกาสด้านการทำงาน การเข้าสังคมคือการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การปกป้องตนเองคือการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อลดความรู้สึกผิดของตนเอง และการสนองความต้องการของตนคือการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง

การนิยามแรงจูงใจอาสาในงานวิจัยนี้ใช้แนวคิดของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) หมายถึง แรงผลักดันที่ทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูเกิดความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสา ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ 2) ด้านการทำความเข้าใจ หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และได้ใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถที่มีอยู่ 3) ด้านหน้าที่การงาน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน การเรียนเพิ่มมากขึ้น 4) ด้านการเข้าสังคม หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) ด้านการปกป้องตนเอง หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อลด หรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง และ 6) ด้านการสนองความต้องการของตน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง

2.2 วิธีการวัดแรงจูงใจอาสา

สำหรับวิธีการวัดแรงจูงใจอาสา เคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998: 1516-1530) ได้ทำการพัฒนาแบบวัดแรงจูงใจอาสา (Volunteers Function Inventory : VFI) ขึ้นจากการสังเคราะห์เอกสารข้างต้น เป็นมาตราวัดประเมินค่า 7 ระดับ จำนวน 30 ข้อนั้นแต่ละข้อมีความสำคัญกับผู้ตอบมากน้อยเพียงใดในการทำกิจกรรมอาสาสมัคร ตั้งแต่ 1 (ไม่มีความสำคัญเลย) ถึง 7 (สำคัญมากที่สุด) โดยได้ศึกษาความเที่ยงตรงของแบบวัด VFI ซึ่งทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม ทั้งอาสาสมัคร ในองค์การต่างๆ นักศึกษามหาวิทยาลัย และอาสาสมัครสูงอายุ โดยเริ่มจากการตรวจสอบโครงสร้างของตัวแปรว่ามีองค์ประกอบจริงหรือไม่โดยการวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Principal Component Analysis) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครในองค์การต่างๆ จำนวน 467 คน พบว่า เมื่อใช้เกณฑ์ ค่าไอเกนเกิน 1 และสกีพล็อตแล้วพบว่าจำนวนองค์ประกอบที่เหมาะสมกับข้อความ 30 ข้อที่สร้างขึ้นคือ 6 องค์ประกอบ โดยการจับกลุ่มข้อความเป็นไปตามองค์ประกอบที่กำหนดขึ้นข้างต้น มีเพียงข้อความเพียงข้อเดียวที่กำหนดให้เป็นองค์ประกอบของการสนองความต้องการของตน แต่มีสัมประสิทธิ์องค์ประกอบสูงในองค์ประกอบด้านการเข้าใจ นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบว่า ลักษณะองค์ประกอบสามารถมีได้น้อยหรือมากกว่า 6 องค์ประกอบหรือไม่ โดยคณะผู้วิจัยจึงได้ทำการ วิเคราะห์องค์ประกอบอีกครั้งโดยใช้วิธีสกัดองค์ประกอบแบบ Pricipal Axis และหมุนแกนแบบมุมแหลม โดยกำหนดจำนวนองค์ประกอบเป็น 5 องค์ประกอบ และ 7 องค์ประกอบ พบว่า เมื่อได้กำหนดเป็น 5 องค์ประกอบ ข้อความในองค์ประกอบ ด้านการเข้าใจ ด้านการหาโอกาสในหน้าที่การงาน ด้านสังคม มีลักษณะเหมือนกับโมเดล 6 องค์ประกอบ แต่องค์ประกอบด้านการปกป้องและด้านการเพิ่มพูน มีสัมประสิทธิ์ร่วมเป็นองค์ประกอบเดียวกัน โดยข้อความด้านการเพิ่มพูน จำนวน 1 ข้อยังคงมีค่าสัมประสิทธิ์สูงอยู่ในองค์ประกอบด้านการเข้าใจเหมือนเดิม และโมเดล 7 องค์ประกอบมีลักษณะองค์ประกอบเช่นเดียวกับโมเดล 6 องค์ประกอบ โดยมี 1 องค์ประกอบที่ไม่มีข้อความใดเลย ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ตั้งไว้ หลังจากนั้นคณะวิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันซ้ำอีกครั้งและพบว่า โมเดล 6 องค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (GFI = .91, NFI = .90, RMR = .06) เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าไคสแควร์แล้วพบว่าโมเดล 6 องค์ประกอบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดีกว่าโมเดล 5 องค์ประกอบและไม่แตกต่างกับโมเดล 7 องค์ประกอบ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโมเดล 6 องค์ประกอบที่ได้มีความชัดเจนค่อนข้างสูง ว่ามีความเที่ยงตรงเชิงองค์ประกอบ สำหรับค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในโดยวิธีอัลฟ่าของครอนบัคในแต่ละองค์ประกอบได้แก่ ด้านการให้คุณค่าเท่ากับ .80 ด้านการเข้าใจเท่ากับ .81 ด้านการหาโอกาสในหน้าที่การงานเท่ากับ .89 ด้านสังคมเท่ากับ .83 ด้านการปกป้องเท่ากับ .81 และด้านการเพิ่มพูนเท่ากับ .84 จากนั้นคณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงข้ามกลุ่ม โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเดิมอีกครั้งกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัย จำนวน 535 คน แบ่งเป็นนักศึกษาที่มีประสบการณ์ทำกิจกรรมอาสาจำนวน 320 คน และไม่มีประสบการณ์จำนวน 213 คน (ไม่ระบุ 2 คน) ผลการ

วิเคราะห์ในภาพรวมสรุปได้ว่ามีความคงที่เหมือนกับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรก ซึ่งแสดงได้ว่าการใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยกว่าและมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอาสาที่กระจัดกระจายไม่ทำให้โครงสร้างองค์ประกอบเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการตรวจความสอดคล้องของค่าสัมประสิทธิ์องค์ประกอบ (Congruence of Factor Solutions) ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันด้วยวิธีการของฮาร์แมน (Harman. 1976: 343) พบว่าทั้งระหว่างกลุ่มที่มีอายุที่แตกต่าง และในกลุ่มนักศึกษาที่มีประสบการณ์การทำกิจกรรมที่แตกต่างกัน ความสอดคล้องของสัมประสิทธิ์องค์ประกอบมีค่าสูงแสดงว่าลักษณะโครงสร้างองค์ประกอบนั้นไม่แปรเปลี่ยนไปตามกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในกระบวนการอาสาสมัครที่แตกต่างกัน จากการสร้างและพัฒนาคุณภาพแบบวัดของเคลรี่และคณะ (1998) ที่แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของแบบวัด VFI ในประเทศไทย จากการทบทวนเอกสารพบว่า ได้มีการพัฒนาแบบวัดของเคลรี่และคณะมาใช้ เช่น งานวิจัยของ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ได้สร้างเครื่องมือวัดแรงจูงใจอาสาเพื่อศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 ที่เป็นสมาชิกสังกัดชมรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 956 คน มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า โดยให้ระบุระดับความสำคัญเกี่ยวกับสาเหตุจูงใจให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมอาสาสมัคร โดย 1 คือไม่สำคัญเลย และ 6 คือสำคัญที่สุด ค่าอำนาจจำแนกแบ่งเป็นรายด้าน ทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการให้คุณค่า 2) ด้านการเข้าใจ 3) ด้านการหาโอกาสในหน้าที่การงาน 4) ด้านสังคม 5) ด้านการปกป้อง และ 6) ด้านการเพิ่มพูน อยู่ระหว่าง .31-.64, .48-.63, .43-.65, .46-.71, .41-.64 และ .22-.45 ตามลำดับ และความเชื่อมั่นเท่ากับ .66, .80, .79, .81, .72 และ .61 ตามลำดับ รวมทั้งงานวิจัยของ พระมหาจันทร์ธรรม อินทรีเกิด (2552) ได้สร้างแบบวัดแรงจูงใจในการทำงานที่ปรับมาจากแบบวัดของเคลรี่และคณะเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง จิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกู้ภัยมูลนิธิร่วมกตัญญูในเขตกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มอาสาสมัครกู้ภัยมูลนิธิร่วมกตัญญู จำนวน 293 คน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแรงผลักดันที่ทำให้บุคคลเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาสมัคร ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า 2) ด้านการทำความเข้าใจ 3) ด้านหน้าที่การงาน 4) ด้านการเข้าสังคม 5) ด้านการปกป้องตนเอง และ 6) ด้านการสนองความต้องการ ของตน ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” ซึ่งเป็นข้อความทางบวกทั้งหมด อาสาสมัครกู้ภัยที่ได้คะแนนแรงจูงใจในการทำงานรวมสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้มีแรงจูงใจในการทำงานสูงกว่าอาสาสมัครกู้ภัยที่ได้คะแนนต่ำกว่า ในส่วนของคุณภาพเครื่องมือวัด มีค่าอำนาจจำแนก (ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม) อยู่ระหว่าง .04-.66 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบแอลฟาเท่ากับ .88 และงานวิจัยของ สุพัฒนา บุญแก้ว (2556) ได้สร้างแบบวัดแรงจูงใจอาสา เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะเดิมและสถานการณ์ทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมอาสาสมัครของอาสายุวกาชาด ในกลุ่มนักเรียนที่สังกัดชมรมอาสายุวกาชาดที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 เขต 2

ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 309 คน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับแรงผลักดัน ที่ทำให้บุคคลต้องการทำกิจกรรมอาสาสมัคร จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า 2) ด้านการเข้าใจ 3) ด้านการหาโอกาสในการศึกษาต่อ 4) ด้านสังคม 5) ด้านการปกป้อง และ 6) ด้านการเพิ่มพูน มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงที่สุด" โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูง เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจอาสาสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .29-.59 และค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์แอลฟ่า เท่ากับ .87

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบวัดแรงจูงใจอาสาขึ้น ตามแนวคิดของ เคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูง เป็นผู้ที่มีแรงจูงใจอาสาสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์หรืออิทธิพลของแรงจูงใจอาสาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสา เช่น งานวิจัยของ โอโมโตะ และสนายเดอร์ (Omoto; & Snyder. 1995) ได้ทำการศึกษาโมเดลเชิงโครงสร้างในการทำนายการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างยั่งยืนกับกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ป่วยเอดส์จำนวน 116 คน โดยตั้งชื่อโมเดลว่า "โมเดลกระบวนการของอาสาสมัคร" โดยกำหนดให้แรงจูงใจอาสามีอิทธิพลทางตรงกับการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน บุคลิกภาพช่วยเหลือมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืนผ่านความพึงพอใจในกิจกรรมและองค์การ และการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรแฝงแรงจูงใจอาสาในภาพรวมมีอิทธิพลทางตรงต่อการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างยั่งยืนทั้งในโมเดลระยะเวลาการทำกิจกรรมอาสาและการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของเจตคติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟินเคลสไตน์ เพ็นเนอร์ และแบรนนิค (Finkelstein; Penner; & Brannick. 2005) ได้ทำการศึกษาตัวแปรที่สามารถใช้ทำนายกิจกรรมอาสาสมัครของอาสาสมัครที่ทำกิจกรรมในหน่วยให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้ผลกระทบจากชุมชน (Hospice) จำนวน 302 คนซึ่งมีอายุระหว่าง 22 ถึง 88 ปี อายุเฉลี่ย 58 ปี โดยร้อยละ 41 เป็นผู้ที่มีอายุสูงกว่า 65 ปี ลักษณะของกิจกรรมที่ทำการศึกษาคือระยะเวลาที่อาสาสมัครใช้ทำกิจกรรมอาสาสมัครและจำนวนเวลาที่อาสาสมัครให้กับการทำกิจกรรมอาสาสมัคร โดยตัวแปรที่ใช้ทำนายได้แก่ กลไกแรงจูงใจอาสาทั้งหกด้านของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรกลไกแรงจูงใจที่สามารถทำนายระยะเวลาในการทำกิจกรรมอาสาสมัครได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียงกลไกเดียวคือการทำความเข้าใจ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 ที่เป็นสมาชิกสังกัดชมรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 956 คน ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจอาสามีอิทธิพลทางอ้อมต่อการ

อาสาสมัครอย่างยั่งยืน ผ่านเอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะ นอกจากนี้ ปิยนาถ สรวิสูตร (2552) ได้ศึกษาแรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ศึกษาจากผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน การวัดแรงจูงใจแบ่งเป็นแรงจูงใจภายในและภายนอก แรงจูงใจภายใน ได้แก่ ต้องการหาประสบการณ์ใหม่ ต้องการพัฒนาตนเอง ต้องการความสุขและความเพลิดเพลิน การมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ต้องการแก้ปัญหาสังคม และการมีเจตคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมเพื่อสังคม ผลการศึกษาพบว่า แรงจูงใจภายในและภายนอกในการทำกิจกรรมอยู่ในระดับสูง โดยแรงจูงใจภายในที่มีระดับมากที่สุด คือการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม ส่วนแรงจูงใจภายนอกที่มีระดับสูงสุดคือคำชมเชยที่ได้รับจากหน่วยงานต่างๆ เมื่อได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม ส่วน สุพัฒนา บุญแก้ว (2556) ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครของอาสายุวกาชาด ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน พบว่า แรงจูงใจอาสามีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมอาสาสมัคร และร่วมกันทำนายพฤติกรรมอาสาสมัครได้ร้อยละ 61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแรงจูงใจอาสายังเป็นตัวทำนายที่สำคัญในการทำนายพฤติกรรมอาสาในลำดับที่ 4 ด้วย รวมทั้งงานวิจัยของธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 1 จำนวน 400 คน พบว่า ปัจจัยทางจิต ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเองและแรงจูงใจอาสา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมจิตอาสา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รวมทั้งการรับรู้ความสามารถของตนเอง แรงจูงใจอาสา การสนับสนุนทางสังคม และการเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตได้ร้อยละ 53 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า แรงจูงใจอาสามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอาสา

กล่าวโดยสรุป ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมาย **แรงจูงใจอาสา** หมายถึง แรงผลักดันที่ทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูเกิดความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสา ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ 2) ด้านการทำความเข้าใจ หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และได้ใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถที่มีอยู่ 3) ด้านหน้าที่การงาน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน การเรียนเพิ่มมากขึ้น 4) ด้านการเข้าสังคม หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) ด้านการปกป้องตนเอง หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง และ 6) ด้านการสนองความต้องการของตน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง ในการวัดแรงจูงใจอาสา วัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ

"จริงที่สุด" โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่ามีแรงจูงใจอาสาสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

3. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสา

3.1 ความเป็นมาและความสำคัญของจิตอาสา

แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาเริ่มเกิดขึ้นอย่างจริงจังในประเทศไทยภายหลังการเกิดธรณีพิบัติสึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 ในครั้งนั้นอาสาสมัครจำนวนมากหลั่งไหลจากทั่วประเทศและทั่วโลก เกิดการร่วมมือกันระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมต่างๆ เพื่อมาระดมความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ดำเนินการกู้ศพ ทำความสะอาดในบริเวณชายทะเล 4 จังหวัดภาคใต้ เป็นจุดเริ่มต้นของกระแสการเป็นอาสาสมัคร และทำให้คนไทยได้หันกลับมาให้ความสำคัญกับความสามัคคี การมีส่วนร่วม และคุณธรรมว่าด้วยการให้อีกครั้งหนึ่ง (นันทรัตน์ ปริวัติธรรม. 2553: 20) รวมถึงการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขในสังคม นอกจากนี้ หน่วยงานต่างๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน ก็ได้ให้ความสำคัญกับจิตอาสา ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ได้ให้ความสำคัญในการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองสู่ท้องถิ่นและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยกล่าวว่ากลไกที่จะทำให้พัฒนาคนได้ คือ ระบบการศึกษา จึงได้มีการกล่าวถึงเรื่องจิตสาธารณะ หรือจิตสำนึกสาธารณะมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงปี พ.ศ. 2544 เพื่อเป็นการตอบสนองความพยายามส่งเสริมให้มีการสร้างกิจกรรมอาสาสมัครต่างๆ มากขึ้นในทุกประเทศ องค์การสหประชาชาติได้ร่วมกับประเทศต่างๆ จัดให้เป็นปีอาสาสมัครสากล (International Year of Volunteer) หรือที่รู้จักกันในชื่อย่อว่า IYV 2001 จึงก่อให้เกิดการตื่นตัวไปทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยด้วย โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติขึ้นเมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2543 เสนอให้ประเทศไทยได้จัดกิจกรรมเนื่องในโอกาสปีอาสาสมัครสากล รวมทั้ง ในปี พ.ศ.2544 และกำหนดให้วันที่ 21 ตุลาคมของทุกปี ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ซึ่งเดิมเป็นวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติให้เป็นวันอาสาสมัครไทย (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. 2548 : 1) รวมถึงส่งเสริมเรื่องการอาสาช่วยเหลือสังคมให้เกิดขึ้น โดยการส่งเสริมให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา ข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจให้ใช้เวลาประมาณ 10-15 วันต่อปี ทำงานเป็นอาสาสมัครเพื่อสังคมได้โดยไม่ถือเป็นวันลา โดยอาจเป็นอาสาสมัครช่วยผู้สูงอายุ คนจน คนเจ็บ คนพิการ และเด็กกำพร้า ซึ่งจะทำให้สังคมเป็นสังคมที่มีน้ำใจไม่ทอดทิ้งกันและเกิดการเรียนรู้เรื่องราวตามความเป็นจริงของสังคม (พลเดชปิ่นประทีป และพัชรา อุบลสวัสดิ์. 2549: 20) ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กล่าวถึง การมีจิตสำนึกสาธารณะไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ซึ่งจะช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2549-2554) เป็นแผนที่กำหนดทิศทาง แนวทางและกลยุทธ์การพัฒนาประเทศ ได้มีการนำเรื่องคุณธรรมมาเป็นหลักในการขับเคลื่อนทุกขั้นตอน โดยการเสริมสร้างศีลธรรม และให้ประชาชนสำนึกในคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งได้ระบุไว้ในวิสัยทัศน์ประเทศไทยว่า "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน คนไทยมีคุณธรรมนำความรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพเสถียรภาพ และเป็นธรรม" (สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา. 2549: 63) ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรที่ 6 ได้กำหนดลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้คือ การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่ายกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมและจริยธรรม เช่น มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิของผู้อื่น มีความเสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติสุข รวมถึงกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2550-2551 และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดหลักคุณธรรมนาความรู้ พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีมีความรู้และอยู่ดีมีสุข โดยเห็นว่าสิ่งที่ควรเร่งปลูกฝัง คือ คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ซึ่งคุณธรรมประการหนึ่งที่มีความหมายสอดคล้องกับคำว่าจิตอาสา คือคำว่า น้ำใจ ซึ่งหมายถึง ความจริงใจที่ไม่เห็นแก่ตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทร เอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการความจำเป็น ความทุกข์สุขของผู้อื่น และพร้อมที่จะช่วยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน โดยผู้มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อทำประโยชน์แก่ผู้อื่น เข้าใจ เห็นใจ ผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกาย สติปัญญา และลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาหรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2552: 1)

รวมทั้งมติคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2549 วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2549 และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 30 มกราคม พ.ศ.2550 ที่ประกาศให้ ปี พ.ศ. 2550 เป็นวาระแห่งชาติ เรื่องการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย การรณรงค์จิตสำนึกการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม การขับเคลื่อนนโยบายและมาตรการต่างๆ ได้แก่ มาตรการด้านการเงินการคลัง มาตรการด้านการศึกษา และมาตรการที่เอื้อให้ประชาชน เอกชน และข้าราชการเข้าร่วมในงานอาสาสมัคร รวมทั้งการพัฒนากลไกในการส่งเสริมเรื่องการให้ และการอาสาช่วยเหลือสังคมทั้งในภาวะปกติและในภาวะวิกฤติ รวมทั้งสถาบันการศึกษาของไทยก็มีการนำเรื่องคุณธรรมมาเป็นตัวชี้วัดการปฏิบัติตนหรือความประพฤติของผู้เรียนด้วยเช่นกัน โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ. 2549-2553)

ทางด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 1 ว่าผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ที่เกี่ยวกับการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของผู้เรียนไว้คือ ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ คือ ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม มีส่วนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2549: 3) อีกทั้งศูนย์คุณธรรมเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนในการผลักดันจิตอาสาให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยนโยบายของศูนย์คุณธรรมในปี พ.ศ. 2550 - 2552 ให้ความสำคัญและเน้นในเรื่องจิตอาสา ซึ่งมีสถาบันการศึกษาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาได้พยายามขับเคลื่อนแนวคิดจิตอาสาไปสู่ผู้เรียน โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์คุณธรรมในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตอาสาให้กับผู้เรียนไปแล้วตั้งแต่ต้นปี พ.ศ.2550 กระจายอยู่ทั่วภูมิภาคของประเทศไทย รวมทั้งการสนับสนุนภาคเอกชนให้มีบทบาทด้านจิตอาสา เช่น การสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมในชุมชนผ่านกระบวนการของโครงการครอบครัวเข้มแข็ง ดำเนินงานโดยสถาบันรักลูก บริษัท รักลูกแฟมมิลี่กรุ๊ป จำกัด มีวัตถุประสงค์ที่จะหาข้อสรุปชุดความรู้เพื่อเผยแพร่สู่สังคม (ศูนย์คุณธรรมและสถาบันรักลูก. 2550)

นอกจากนี้ จิตอาสายังมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการที่บุคคลปฏิบัติกิจกรรมอาสาขณะที่มีเวลาว่าง เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเป็นอย่างมาก ซึ่งบุคคลที่เป็นอาสาสมัครจัดได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อสังคมในการพัฒนาสังคมเพื่อให้คนในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และการที่สังคมนั้นๆ มีจำนวนประชากรที่เป็นอาสาสมัครจำนวนมาก ย่อมแสดงให้เห็นว่าสังคมนั้นมีประชากรที่มีความเข้าใจถึงปัญหาที่สังคมนั้นกำลังเผชิญอยู่และคนในสังคมพร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง สำหรับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สังคมได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมอาสา คือ การลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากรเข้ามาทำงานในหน้าที่ต่างๆ ในส่วนนี้อาสาสมัครมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง และเมื่อนำไปประเมินเป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจแล้วจะพบว่ามีมูลค่าอย่างมหาศาล รวมทั้งประโยชน์ทางการเมืองจากการปฏิบัติกิจกรรมอาสานั้นจะทำให้บุคคลที่เป็นอาสาสมัครเกิดการเรียนรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของความเป็นพลเมือง และมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น จากการศึกษาคู่มือจิตอาสา Give & Volunteer Guide ของโครงการอาสาเพื่อในหลวง พบว่าจิตอาสามีความสำคัญและมีประโยชน์ คือ บุคคลที่มีจิตอาสาจะได้รับความสุขจากการให้ด้วยใจและไม่หวังผลตอบแทน เมื่อบุคคลมีความสุขฮอร์โมนเอ็นโดรฟิน (Endrophin) จะหลั่งโดยอัตโนมัติ ส่งผลให้ผู้ให้มีจิตใจที่เป็นสุขและมีสุขภาพแข็งแรง และการมีพฤติกรรมอาสายังมีประโยชน์ต่อสังคมและเทศชาติในแง่ของการมีชีวิตที่ปลอดภัย เนื่องจากทุกคนร่วมใจกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่หวังผลตอบแทน ส่งผลให้สังคมเข้มแข็ง ปัญหาสังคมลดลง ชีวิตมีความมั่นคงปลอดภัยมากขึ้น

3.2 ความหมายของจิตอาสา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า จิตอาสา (Volunteer Spirit) มีลักษณะหรือความหมายใกล้เคียงกับคำหลายๆ คำ อาทิ จิตสาธารณะ จิตสำนึกสาธารณะ และจิตสำนึกต่อสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้คำว่า จิตอาสา โดยนัยหลักของคำเหล่านี้คือ การรู้จักเอาใจใส่ธุระของส่วนรวม มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม อายต่อสิ่งผิด การเผื่อแผ่แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเกื้อกูล ทั้งเพื่อคนอื่น ชุมชน บ้านเมือง ประเทศชาติและโลก (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552: 13-15) จากเวทีการให้และอาสาสมัคร โดยตัวแทนจากศาสนาคริสต์ ตัวแทนสตรีและเยาวชนมุสลิม ศาสนาพุทธเถรวาท ศาสนาพุทธฉือจี้ และสันติอโศก ได้ระดมความคิดเพื่อให้ความหมายของคำว่า จิตอาสา แล้วสรุปได้ว่า จิตอาสา หมายถึง จิตที่ต้องการให้ผู้อื่น ตั้งแต่การให้เงิน สิ่งของ แรงงาน แรงสมอง เพื่อช่วยให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความสุขมากขึ้น รวมทั้ง บุญทัน ภูบาล (2549: 12-15) ได้สรุปเกี่ยวกับจิตอาสา ว่าเป็นจิตสำนึกภายในอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่แสดงออกถึงภาวะจิตใจเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด ความปรารถนาต่างๆ เป็นภาวะจิตตื่นตัวและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้งห้า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ต่างๆ ของมนุษย์ที่รวมตัวกันขึ้นและมีความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ต่างๆ เหล่านั้น และประเมินค่าสิ่งเหล่านั้นออกมาเป็นจิตสำนึก การก่อรูปของจิตสำนึกนั้นมีความต่อเนื่องกันอย่างยากที่จะกำหนด แยกแยะ หรือทำการจัดลำดับ เพื่อบ่งชี้ว่าบุคคลมีความรู้สึกอยู่ที่ใดได้ชัดเจนแน่นอน การก่อรูปของจิตสำนึกยังเกี่ยวกับคุณลักษณะทางด้านสติปัญญาและการกระทำของมนุษย์อีกด้วย นอกจากนี้ พระไพศาล วิสาโล (2550) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับจิตอาสาในเครือข่ายจิตอาสาว่า หมายถึง จิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นปัญหา หรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี และเห็นน้ำตาเปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย “บุญ” คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี จิตแห่งการให้ความ ดีงามทั้งปวงแก่เพื่อนมนุษย์ โดยเต็มใจ สมัครใจ อิ่มใจ ซาบซึ้งใจ ปิติสุข มีคุณค่าและพัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้น เป็นความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และเสียสละทั้งแรงกาย และแรงใจหรือทรัพย์สิน ในการทำกิจกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ที่มีจิตใจเป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังแรงกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละสิ่งที่ตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเผื่อแผ่ให้กับส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยลด “อัตตา” หรือความเป็นตัวเป็นตนของตนเองลงได้บ้าง ส่วน ณัฐณิชากร ศรีสมบูรณ์ (2550: 19-22) ได้ให้ความหมายของจิตอาสาว่าเป็นความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ในทำนองเดียวกัน นันทรัตน์ ปริวัติธรรม (2553: 23) ได้ให้ความหมายของจิตอาสาในทิศทางเดียวกัน คือ เป็นจิตใจที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยความสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน สำนึกของบุคคลที่มีต่อส่วนรวม เอาใจใส่ป้องกันแก้ไขปัญหา

สังคม นอกจากนี้ วราพร วันไชยธนวงศ์, ประกายแก้ว ธนสุวรรณ และวรรณา พิพัฒน์ธนวงศ์ (2551) ได้ให้ความหมายจิตอาสาไว้เป็นประเด็นๆ อย่างน่าสนใจว่า คือความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และเสียสละทั้งแรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สินในการกระทำหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังนี้ 1) ความสมัครใจ เป็นการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และเป็นการอาสาสมัครที่จะกระทำสิ่งนั้น เช่น ความสมัครใจพร้อมที่จะช่วยเหลือ การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจ และความสมัครใจในการทำกิจกรรม 2) ความเต็มใจ เป็นความรู้สึกยินดีให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น เช่น “สิ่งที่เราสมัครทำด้วยความเต็มใจ” “การให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจมาจากความรู้สึกที่แท้จริง” “ความรู้สึกที่อยากทำด้วยความเต็มใจ” และ 3) การเสียสละ เป็นการกระทำที่ช่วยเหลือแก่ผู้อื่นด้วยความรู้สึกที่กระทำด้วยความมุ่งมั่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เช่น “การมีใจรักอยากช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน” “การทำประโยชน์ต่างๆ แก่ส่วนรวมโดยไม่หวังผลประโยชน์” “ความรู้สึกมุ่งมั่นตั้งใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ สังคมที่เดือดร้อน”

จากความหมายของจิตอาสาข้างต้น ทำให้สามารถสรุปความหมายของจิตอาสาหมายถึง ความรู้สึกสำนึกของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

3.3 วิธีการวัดจิตอาสา

ในการสร้างแบบวัดจิตอาสาเริ่มมาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา ในความหมายของความรู้สึกสำนึกของบุคคลที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน พบว่า งานวิจัย สุดาพรรณ บินนอก (2551) ได้สร้างแบบวัดจิตอาสาของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีเนื้อหาครอบคลุมองค์ประกอบเกี่ยวกับความมุ่งมั่นพัฒนา ซึ่งเป็นความสำนึก ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จาก “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยนิสิตที่มีคะแนนจิตอาสาสูงแสดงว่าเป็นคนที่มีจิตอาสาอยู่ในระดับสูงกว่านิสิตที่ได้คะแนนจิตอาสาน้อยกว่า ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.93 ส่วน บัวไข วีระโห (2554) ได้สร้างแบบวัดจิตอาสาแล้วประยุกต์กับคำสอนของคริสต์ศาสนาคาทอลิก ซึ่งเป็นความสำนึกในคำสอนของพระเยซูเจ้าเรื่องการรักและรับใช้ โดยเคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า 5 ระดับ จาก “ระดับจิตอาสาน้อยที่สุด” ถึง “ระดับจิตอาสามากที่สุด” โดยวัยรุ่นคาทอลิกที่มีคะแนนจิตอาสาสูงแสดงว่าเป็นคนที่มีจิตอาสาอยู่ในระดับสูงกว่าวัยรุ่นคาทอลิกที่ได้คะแนน จิตอาสาน้อยกว่า ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.969

ในการวัดจิตอาสา วัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีจิตอาสามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

3.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

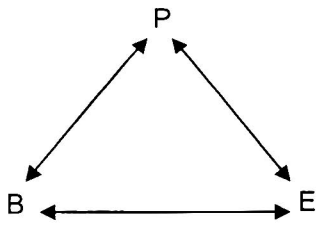
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสา พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาลักษณะการวิจัยสหสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ ซึ่งงานวิจัยที่ได้ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลต่อจิตอาสา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสา คือ ปัจจัยทางจิตลักษณะ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน เจตคติต่อพฤติกรรมอาสา แรงจูงใจอาสา การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตน การเห็นคุณค่าในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม และปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การสนับสนุนจากสังคม การเป็นแบบอย่างจากครอบครัว เพื่อน และครู การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การได้รับการถ่ายทอดจากสังคม การได้รับแบบอย่างจากบุคคลรอบข้าง (ธีราภา ธีรทีป. 2545; กฤตยา ทัพวงษ์. 2552; นันทรัตน์ ปริวัติธรรม. 2553; ธิดาชนก วงค์พิทักษ์. 2556; สุพัฒนา บุญแก้ว. 2556) ส่วนงานวิจัยที่ทำการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสา ได้แก่ การศึกษาของณัฐณิชากร ศรีสมบูรณ์ (2550) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 675 คน พบว่า จิตอาสาของนักเรียนมีองค์ประกอบ 3 ด้าน คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา และมีตัวชี้วัดทั้งหมด 7 ตัว คือ 1) การช่วยแนะนำสิ่งที่ถูกที่ควรแก่ผู้อื่น 2) การอำนวยความสะดวกให้กับผู้อื่น 3) การแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น 4) การสละเงิน แรงกายเพื่อผู้อื่นและสังคม 5) การสละเวลา และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม 6) การสนใจในปัญหาและการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะพัฒนาสังคม และ 7) การร่วมพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตอาสาเพื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์และหลากหลาย โดยตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรจิตอาสาของนักเรียนได้ร้อยละ 38.60 และการศึกษาของสุดาพรรณ บินนอก (2551) ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 720 คน พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนิสิตประกอบด้วยตัวแปรภายนอกแฝงจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยจิตลักษณะ ปัจจัยด้านสังคม และปัจจัยด้าน สื่อมวลชน และตัวแปรภายในแฝง คือ ตัวแปรจิตอาสา และมีตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลทั้งหมด 13 ตัวแปร ได้แก่ 1) ปัจจัยจิตลักษณะ คือ เจตคติต่อจิตอาสา การรับรู้ความสามารถของตน และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน 2) ปัจจัยด้านสังคม คือ การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากครูอาจารย์ การสนับสนุนจากเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษทางจิต 3) ปัจจัยสื่อมวลชน คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อโทรทัศน์ และ 4) ตัวแปรจิตอาสา คือ การช่วยเหลือ

ผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และการมุ่งมั่นพัฒนา ทั้งนี้ตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของระดับจิตอาสาได้ร้อยละ 72.10 นอกจากนี้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของ ศิริ อ่องพิมาย (2554) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่เป็นการดำเนินงานเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตอาสาในการรักษาความสะอาดสาธารณะสมบัติของสังคมส่วนร่วม

กล่าวโดยสรุป ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของจิตอาสา หมายถึง ความรู้สึกสำนึกของนักศึกษาวิชาชีพครู ที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ในการวัดจิตอาสาวัดจากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีจิตอาสามากกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่า

4. แนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม

ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Theory) ตามแนวคิดของแบนดูรา (Bandura) กล่าวถึง การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาในแง่ของการแสดงออก หากแต่ว่าการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ๆ (Acquired) ถือว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว แม้ว่าจะยังไม่มีการแสดงออกก็ตาม ดังนั้นการเรียนรู้ตามแนวคิดของแบนดูรานั้นมักจะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงที่พฤติกรรมภายใน โดยไม่จำเป็นที่จะต้องมีการแสดงออก รวมทั้งการแสดงออกของพฤติกรรมก็จะสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 48) โดยแบนดูรา เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามผลที่มาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล (Internal Personal : P) พฤติกรรม (Behavior : B) และสิ่งแวดล้อม (Environment : E) ที่มีลักษณะร่วมกันกำหนดซึ่งกันและกัน (Reciprocal Determinism) แต่ไม่ได้หมายความว่าทั้ง 3 ปัจจัยนั้นจะมีอิทธิพลในการกำหนดซึ่งกัน และกันอย่างเท่าเทียมกัน บางปัจจัยอาจมีอิทธิพลมากกว่าอีกบางปัจจัย และอิทธิพลของปัจจัยทั้ง 3 นั้น ไม่ได้เกิดขึ้น พร้อมๆ กัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่นๆ (Bandura. 1986) ซึ่งอาจจะเขียนได้ดังภาพต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงการกำหนดซึ่งกันและกันของปัจจัยทางพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P) ซึ่งได้แก่ ปัญญา ชีวภาพ และสิ่งภายในอื่นๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้และการกระทำ

ที่มา : สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2549 : 48). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางพฤติกรรม (B) สภาพสิ่งแวดล้อม (E) และองค์ประกอบส่วนบุคคล (P) มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน และสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 3 ได้ดังนี้ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรม (P↔B) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความรู้สึก และการกระทำ โดยความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย และความตั้งใจ เป็นตัวกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรม สิ่งที่บุคคลคิด เชื่อ และรู้สึก จะกำหนดว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด ในขณะเดียวกันการกระทำของบุคคลก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการตอบสนองทางอารมณ์ของบุคคลด้วย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมกับองค์ประกอบส่วนบุคคล (E↔P) ซึ่งความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์ และความสามารถทางปัญญาของบุคคลนั้นจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยอิทธิพลทางสังคม ที่ให้ข้อมูลและกระตุ้นการสนองตอบทางอารมณ์โดยผ่านตัวแบบ การสอน และการชักจูงทางสังคม ขณะเดียวกันบุคคลจะกระตุ้นปฏิกริยาสนองตอบที่แตกต่างกันจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสภาพแวดล้อม (B↔E) กล่าวว่า พฤติกรรมเปลี่ยนเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ในขณะเดียวกันเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้น ก็ทำให้พฤติกรรมถูกเปลี่ยนไปด้วย เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องนี้ยิ่งขึ้นขอยกตัวอย่าง ดังนี้ พฤติกรรมในการใช้ร่มกันแดดของบุคคล บุคคลกางร่มเพื่อกันแดด (B) ซึ่งถูกกำหนดโดยสิ่งแวดล้อม (E) คือ แดดร้อนจัด และแดดร้อนจัด (E) ทำให้บุคคลต้องการร่ม การกางร่มก็ถูกกำหนดโดยองค์ประกอบส่วนบุคคล (P) คือ บุคคลนั้นอาจเป็นคนที่สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง เป็นหวัดง่าย และการที่บุคคลนี้เป็นผู้ที่มีสุขภาพไม่แข็งแรง (P) จำเป็นต้องหาทางควบคุมสิ่งแวดล้อมโดยการทำให้แดดไม่สามารถถูกเราได้ (E) ก็คือ ป้องกันด้วยการกางร่ม (B) ซึ่งจะเห็นได้

ว่าพฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และสิ่งแวดล้อมต่างก็มีอิทธิพล ซึ่งกันและกันตลอดเวลา (ประเทือง ภูมิภัทราคม. 2540: 60)

จากแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบนดูรา ได้เสนอแนวคิด 3 ประการ คือ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 50-60)

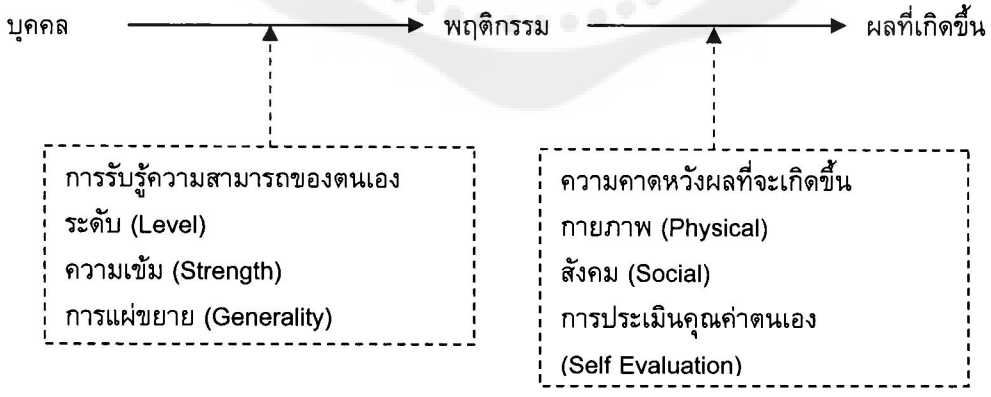
1) แนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) เชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ตัวแบบสามารถถ่ายทอดทั้งความคิดและการแสดงออกได้พร้อมกัน หน้าที่ของตัวแบบมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ กรณีที่ผู้สังเกตยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต 2) ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น กรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างแล้วในอดีต ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และ 3) ทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม กรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มาก่อน ตัวแบบทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลงหรือไม่เกิดขึ้น โดยตัวแบบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง (Live Model) ที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิสัมพันธ์โดยตรง และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ที่เสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วีซีดี หนังสือ เป็นต้น การเรียนรู้โดยการสังเกต ประกอบด้วย 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการตั้งใจ (Attentional Processes) บุคคลไม่สามารถเรียนรู้ได้มาจากการสังเกต ถ้าเขาไม่มีความตั้งใจ และรับรู้ได้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก กระบวนการตั้งใจเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลจะสังเกตอะไรจากตัวแบบนั้น องค์ประกอบที่มีผลต่อกระบวนการตั้งใจแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบตัวแบบ ตัวแบบที่ทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกตต้องเป็นตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัดเป็นตัวแบบที่ทำให้ผู้สังเกตเกิดความพึงพอใจ พฤติกรรมที่แสดงออกไม่ซับซ้อนมากนัก มีพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกนั้นมีคุณค่าในการใช้ประโยชน์ สำหรับ องค์ประกอบของผู้สังเกต ตัวผู้สังเกตต้องมีศักยภาพที่มีความพร้อม เช่น ความสามารถในการรับรู้ ความสามารถทางปัญญา ระดับของการตื่นตัว เป็นต้น 2) กระบวนการเก็บจำ (Retention Processes) บุคคลจะไม่ได้รับอิทธิพลมากนักจากตัวแบบ ถ้าเขาไม่สามารถจดจำถึงลักษณะของตัวแบบ บุคคลต้องแปลงข้อมูลจากตัวแบบเป็นรูปแบบของสัญลักษณ์ และจัดโครงสร้างเพื่อให้จดจำได้ง่ายขึ้น ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการจดจำ ได้แก่ การจัดระบบโครงสร้างทางปัญญา การซักซ้อมลักษณะของตัวแบบที่สังเกตในความคิดของตัวเอง 3) กระบวนการทำ (Production Processes) ผู้สังเกตจะแปลงสัญลักษณ์ที่จดจำนั้นมาเป็นการกระทำ ซึ่งการกระทำจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับสิ่งที่จำได้ในการสังเกตการณ์กระทำของตนเอง การได้ข้อมูลย้อนกลับจากการกระทำของตนเอง และการเทียบเคียงการกระทำกับภาพที่จำได้ และยังขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้สังเกต ได้แก่ ความสามารถทางกาย และทักษะในพฤติกรรมย่อยต่างๆ และ 4) กระบวนการจูงใจ (Motivation Processes) การที่บุคคลที่เกิดการเรียนรู้แล้วจะแสดงพฤติกรรมหรือไม่ขึ้นอยู่กับกระบวนการจูงใจ สิ่งล่อใจที่เห็นผู้อื่นได้รับ และสิ่งล่อใจของตนเอง อาจเป็นวัตถุหรือการประเมินตนเอง และความพึงพอใจในสิ่งล่อ

2) แนวคิดของการกำกับตนเอง (Self-Regulation) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ได้เป็นผลพวงของการเสริมแรงและการลงโทษจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว แต่มนุษย์สามารถกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อควบคุมความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเอง ด้วยผลกรรมที่บุคคลหามาเองเพื่อสำหรับตัวเขา เรียกว่าเป็น การกำกับตนเอง ที่เกิดได้จากการฝึกฝนพัฒนา ประกอบด้วย 3 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการสังเกตตนเอง (Self Observation) เป็นจุดเริ่มต้นของการกำกับตนเองที่บุคคลต้องรู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ ความสำเร็จของการกำกับตนเองส่วนหนึ่งมาจากความชัดเจน ความสม่ำเสมอ และความแม่นยำของการสังเกตและการบันทึกตนเอง การสังเกตตนเองมี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการกระทำที่ควรสังเกตทั้งในมิติคุณภาพ อัตราความเร็ว ปริมาณ ความริเริ่ม ความสามารถในการเข้าสังคม จริยธรรม และความเบี่ยงเบน การจะเลือกสังเกตมิติใดของพฤติกรรมนั้นขึ้นอยู่กับเป้าหมายของผู้สังเกตและลักษณะของพฤติกรรมเป็นหลัก นอกจากด้านการกระทำแล้ว ยังมีด้านของความสม่ำเสมอ ด้านความใกล้เคียง และความถูกต้อง การสังเกตตนเองทำหน้าที่อย่างน้อย 2 ประการ คือ การให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อการกำหนดมาตรฐานของการกระทำที่มีความเป็นไปได้จริง และการประเมินการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่กระทำอยู่ แต่การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่กระทำยังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น การวินิจฉัยตนเองเพื่อตัดสินใจว่าควรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใดและการจูงใจตนเองที่ขึ้นอยู่กับ หนึ่ง ช่วงเวลาระหว่างการเกิดพฤติกรรมและการบันทึกพฤติกรรมของตนเอง ถ้าช่วงเวลาสั้นจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดีขึ้น เพราะการที่ให้ความสนใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำทันทีทันใดส่งผลต่อความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจจะส่งผลต่อการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สอง การให้ข้อมูลป้อนกลับ ความชัดเจนของข้อมูลป้อนกลับที่ได้จากการสังเกตตนเองจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สาม ระดับของแรงจูงใจ คนที่มีแรงจูงใจสูงมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมมากกว่าคนที่ขาดแรงจูงใจ สี่ คุณค่าของพฤติกรรมที่สังเกต ถ้าพฤติกรรมที่สังเกตมีคุณค่าจะนำไปสู่การตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ห้า การเน้นที่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองที่จะเปลี่ยนแปลงและถ้าสังเกตความสำเร็จของพฤติกรรมจะทำให้เกิดการเพิ่มพฤติกรรมที่ปรารถนามากกว่าการสังเกตความล้มเหลว และ หก ระดับความสามารถในการควบคุม ถ้าบุคคลรับรู้ว่าอยู่ในความสามารถที่จะควบคุมได้ มีโอกาสเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าพฤติกรรมที่รับรู้ว่าไม่สามารถควบคุมได้ 2) กระบวนการตัดสิน (Judgment Process) ที่ต้องอาศัยมาตรฐานส่วนบุคคล เพื่อตัดสินว่าข้อมูลดังกล่าวน่าพอใจหรือไม่น่าพอใจ และอาศัยการเปรียบเทียบกับกลุ่มอ้างอิงทางสังคม ได้แก่ บรรทัดฐานสังคม การเปรียบเทียบกับสังคม กับตนเองและกับกลุ่ม กระบวนการตัดสินจะส่งผลต่อบุคคล ถ้าพฤติกรรมที่ตัดสินนั้นมีคุณค่า การประเมินตนเองก็จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลทันที แต่การที่บุคคลจะสนองตอบต่อกระบวนการตัดสินขึ้นอยู่กับการอนุมานสาเหตุในการกระทำ หากประเมินว่าความสำเร็จของการกระทำมาจากความสามารถและการกระทำของตนจะรู้สึกภูมิใจมากกว่าการกระทำขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก และ 3) การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self-Reaction) การพัฒนามาตรฐานในการประเมินและทักษะการ

ตัดสินจะนำไปสู่การแสดงปฏิกิริยาต่อตนเอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจในการนำไปสู่ผลทางบวกที่เป็นสิ่งจับต้องได้ หรือความพึงพอใจในตนเอง

3) แนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) โดยการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง การรับรู้ความสามารถของตนเองนั้นมีผลต่อการกระทำของบุคคล บุคคลสองคนอาจมีความสามารถไม่ต่างกัน แต่อาจแสดงออกในคุณภาพที่ต่างกันได้ ถ้าพบว่าบุคคลสองคนนี้มีการรับรู้ความสามารถของตนเองแตกต่างกัน ในคนคนเดียวก็เช่นกัน ถ้ารับรู้ความสามารถของตนเองในแต่ละสภาพการณ์แตกต่างกัน ก็อาจจะแสดงพฤติกรรมออกมาได้แตกต่างกันเช่นกัน แบนดูราเห็นว่าความสามารถของคนเรานั้นไม่ตายตัว หากแต่ยืดหยุ่นตามสภาพการณ์ ดังนั้นประสิทธิภาพของการแสดงออกจึงขึ้นกับการรับรู้ความสามารถของตนเองในสภาวการณ์นั้นๆ นั่นเอง กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีการรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถ บุคคลนั้นก็จะแสดงออกถึงความสามารถนั้นออกมา บุคคลที่รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถจะมีความอดทน อุตสาหะ ไม่ท้อถอย และจะประสบความสำเร็จในที่สุด

ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม เชื่อว่าตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของบุคคลมีอยู่ 2 ประการ คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น (Outcome Expectation) กล่าวคือ การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการตัดสินความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ในระดับใด ขณะที่ความคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นเป็นการตัดสินว่า ผลลัพธ์ใดจะเกิดขึ้นหลังจากได้กระทำพฤติกรรมนั้นไปแล้ว (รสวลีย์ อักษรวงศ์. 2545: 15) ความสัมพันธ์และความแตกต่างระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น แสดงได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น

ที่มา: Bandura. A. (1999). **Self-efficacy in Changing Societies.** New York: Cambridge University. P.22.

การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นการตัดสินความสามารถของตนเองว่าจะสามารถทำงานได้ในระดับใด ในขณะที่ความคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นเป็นการตัดสินว่าผลกรรมใดที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมดังกล่าว เช่นที่นักกีฬามีความเชื่อว่าเขากระโดดได้สูงถึง 6 ฟุต ความเชื่อดังกล่าวเป็นการตัดสินความสามารถของตนเอง การได้รับการยอมรับจากสังคม การได้รับรางวัล การพึงพอใจในตนเองที่จะกระโดดได้สูงถึง 6 ฟุต เป็นความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น แต่จะต้องระวังความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่าผลที่เกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นในที่นี้จะหมายถึง ผลกรรมของการกระทำพฤติกรรมเท่านั้น มิได้หมายถึงผลที่แสดงถึงการกระทำพฤติกรรม เพราะผลที่แสดงถึงการกระทำพฤติกรรมนั้น จะพิจารณาว่าพฤติกรรมนั้นสามารถทำได้ตามการตัดสินความสามารถของตนเองหรือไม่ นั่นคือการกระโดดได้สูงถึง 6 ฟุตหรือไม่ ซึ่งการจะกระโดดได้สูงถึง 6 ฟุต มิใช่เป็นการคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งมุ่งที่ผลกรรมที่จะได้จากการกระทำพฤติกรรมดังกล่าว การรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นนั้นมีความสัมพันธ์กันมาก โดยที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองนี้จะมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลนั้น (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 58)

จากภาพที่ 2 พอสรุปได้ว่าการที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมหนึ่งได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ การรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นหลังจากการกระทำพฤติกรรมนั้น ซึ่งการที่เราอยากให้บุคคลมีพฤติกรรมตามที่เราต้องการไม่เพียงแต่เราจะสร้างให้บุคคลมีความหวังแล้ว แต่จะต้องให้เขามีความเชื่อว่าเขาสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ได้ด้วย ซึ่งสามารถแสดงถึงพฤติกรรมและสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำในระดับที่แตกต่างกันได้ (ดวงกมล หงส์รัตน์. 2544: 12) ดังภาพต่อไปนี้

ความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น

การรับรู้ความสามารถของตนเอง		ต่ำ	สูง
	สูง	ไม่เห็นด้วย อาจจะกระทำ	เกิดการกระทำ มีความพึงพอใจ
	ต่ำ	ไม่สนใจ หลีกเลี่ยงที่จะทำ ไม่ทำแน่นอน	รู้สึกหมดคุณค่า เกิดการท้อแท้ ไม่กระทำ

ภาพประกอบ 3 แสดงพฤติกรรมและสภาวะทางอารมณ์ที่เกิดจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำในระดับที่แตกต่างกัน

ที่มา: Bandura. A. (1999). **Self-efficacy in Changing Societies.** New York: Cambridge University. P.22.

จากภาพที่ 3 บุคคลจะแสดงพฤติกรรมใดหรือไม่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น หากบุคคลรับรู้ความสามารถของตนเองจะทราบว่าตนเองต้องใช้ความพยายามมากน้อยเพียงใดในการทำกิจกรรมนั้นให้แล้วเสร็จ ถ้าบุคคลเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถในการทำกิจกรรมนั้นจะทำให้เขาเกิดความเพียรพยายามไม่ย่อท้ออุปสรรค และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมนั้น แต่ถ้าบุคคลเชื่อว่าตนเองไม่มีความสามารถในการทำกิจกรรมให้สำเร็จ บุคคลจะหลีกเลี่ยง กลัวไม่กล้า และหวาดหวั่นก่อนที่จะกระทำกิจกรรมนั้น นอกจากนี้ความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นส่งผลต่อการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของบุคคล หากบุคคลคาดหวังว่าผลที่จะเกิดขึ้นมีผลทางบวกมีประโยชน์ต่อตนเอง พึงพอใจที่จะกระทำกิจกรรมนั้น ถ้าหากบุคคลคาดหวังว่าผลที่จะเกิดขึ้นมีผลทางลบก็จะหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำกิจกรรมนั้น ซึ่งหากบุคคลเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถทำกิจกรรมนั้นแล้วความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นมีผลทางบวก บุคคลจะมีความพยายามกระทำกิจกรรมนั้นให้สำเร็จบรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ แต่ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลเชื่อว่าตนเองไม่มีความสามารถในการกระทำกิจกรรมนั้นและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นมีผลทางลบ บุคคลเกิดความกลัวจะเลิกล้มการทำกิจกรรมนั้นได้ง่าย

จากการศึกษาทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบนดูรา พบว่าปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งการเรียนรู้พฤติกรรม และการเกิด

พฤติกรรมด้านบวก และพฤติกรรมด้านลบ เกิดขึ้นได้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบจากตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง เช่น ครู เพื่อน ผู้ปกครอง และจากตัวแบบสัญลักษณ์ ได้แก่ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือการ์ตูน หนังสือพิมพ์ วารสาร เป็นต้น โดยในกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกตนั้นประกอบด้วย 2 ขั้น คือ ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ และขั้นการกระทำ เนื่องจากตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลมีทั้งตัวแบบในชีวิตจริงและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ เพราะฉะนั้นบุคคลในครอบครัว สถาบันการศึกษา ผู้นำในสังคม ศิลปิน ดารา และบุคคลสาธารณะ ควรมีความตระหนักในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพราะมีผลต่อความคิด และพฤติกรรมของเยาวชนในสังคม นอกจากนี้การกำกับตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเองก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลด้วย (สิริอร วิชชาวุธ และคณะ. 2550; สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549; สุรางค์ โค้วตระกูล. 2554; สิทธิโชค วรานุสันติกูล. 2546 และ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2549)

5. แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

การเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (Service Learning) ได้เริ่มพัฒนามาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 โดยมีรากฐานจากแนวคิดด้านการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ ที่เน้นการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) โดยดิวอี้ให้แนวคิดพื้นฐานว่าการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน ในการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ต้องทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์จริง (Dewey. 1926) สำหรับแนวคิดนี้ ได้มีการใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องหลายคำ ดังที่ แม็คเอลฮานี (McElhaney.1998) สรุปไว้คือ ความรักเพื่อนมนุษย์ (Philanthropy), อาสาสมัคร (Volunteerism), การบริการชุมชน (Community Service), การเรียนรู้ด้วยการบริการชุมชน (Community Service Learning) และการเรียนรู้วิชาการด้วยการบริการสังคม (Academic Service Learning) ส่วนคำว่าการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (Service Learning) เริ่มปรากฏในงานวิจัยต่างๆ ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ในสหรัฐอเมริกาการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีแพร่ขยายทั่วไปในทุกระดับการศึกษา ทั้งโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ อาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในบริบทรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับชุมชน และสังคมภายนอกตลอดชีวิต

5.1 ความหมายของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม พบว่า ผู้ที่ให้ความหมายของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มี 2 ลักษณะ คือ นักวิชาการและองค์การต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ซึ่งนักวิชาการต่างประเทศและไทยได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมไว้ดังนี้ พอร์เตอร์ และพาวเซ็น (Porter and Poulsen. 1989) ให้ความหมายการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้จากประสบการณ์

ซึ่งผนวกการบริการชุมชนกับการเรียนเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าหมายที่จะผสมผสานการบริการชุมชนกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เข้าร่วมในกิจกรรมที่ออกแบบขึ้นให้ตรงกับความต้องการของสังคม ขณะเดียวกันก็ได้ส่งเสริมการพัฒนาด้านสติปัญญา สังคม และจริยธรรม สำหรับ ไอเยอร์และกิลส์ (Eyler; & Giles.1999) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยผ่านวงจรของการปฏิบัติและการไตร่ตรองเมื่อผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยผ่านกระบวนการที่ใช้ความรู้เพื่อแก้ปัญหาชุมชน และการให้ผลสะท้อนกลับของประสบการณ์การเรียนรู้ในเวลาเดียวกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของชุมชน รวมถึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีทักษะในการทำงาน ส่วน นันทิยา ตันศรีเจริญ (2546: 23) กล่าวว่า การเรียนรู้จากการให้บริการสังคม คือ การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำความรู้จักกับชุมชน และวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้ในห้องเรียนมาประยุกต์ใช้ พร้อมทั้งได้เรียนรู้จากการลงมือช่วยเหลือชุมชน และ ทิศนา แขมมณี (2553: 132-133) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม คือ การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการหรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลอง หรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ในส่วนองค์การต่างๆ ที่สนับสนุนการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม พบว่า สถาบัน National and Community Service Act of 1990 ของสหรัฐอเมริกา (Root. 1997) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า การเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็นประสบการณ์ด้านการศึกษา โดยที่ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง อาศัยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในประสบการณ์การบริการที่มีการจัดเตรียมอย่างดี เพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน และมีความเชื่อมโยงความร่วมมือทั้งของโรงเรียนและชุมชน เพื่อช่วยพัฒนาความเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ สำหรับสมาคมอุดมศึกษาของสหรัฐอเมริกา (การต์รวี บุญญานุสิทธิ์. 2554: 78; อ้างอิงจาก AAHE. 1998) ให้ความหมาย การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมว่าเป็นวิธีการที่ผู้เรียนเรียนรู้และพัฒนาโดยอาศัยการกระทำการบริการสังคมที่มีการวางแผนอย่างดี เป็นการจัดการเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยที่มีความสัมพันธ์กับสถาบันการศึกษาขั้นสูง และกับชุมชน การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมเป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบในการเป็นพลเมืองดี

สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ความหมายของ แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม หมายถึง หลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องทำความรู้จักกับชุมชน สำรวจและวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำ

ประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

5.2 แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีดังนี้

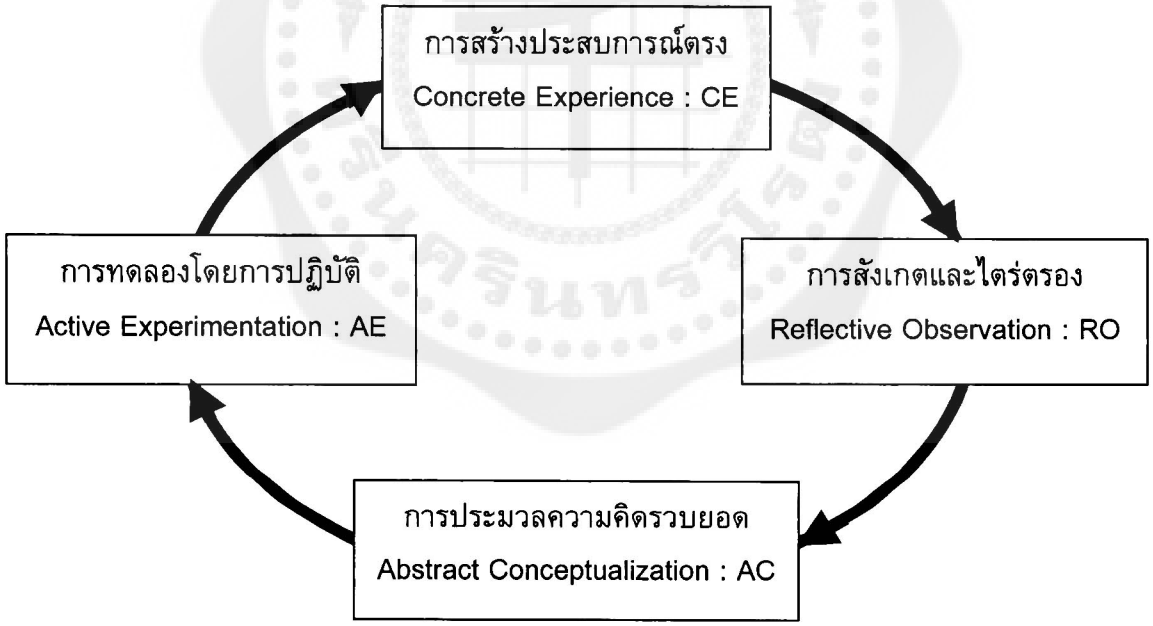
5.2.1 แนวคิดด้านการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ และปรัชญาพิพัฒนาการนิยม

แนวคิดด้านการศึกษาของจอห์น ดิวอี้ โดยเน้นการเรียนรู้จากการกระทำ (Learningby doing) ดิวอี้ให้แนวคิดพื้นฐานของหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนว่า การเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน ในการจัดสถานการณ์การเรียนรู้ต้องทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับประสบการณ์จริง "ระบบการศึกษาต้องเป็นกระบวนการเจริญเติบโต มีเป้าหมายในทุกขั้นตอนถึงความสามารถที่ต้องส่งเสริมให้พัฒนาขึ้น" ในหนังสือเรื่องประชาธิปไตยและการศึกษา จอห์น ดิวอี้ กล่าวว่า "เนื่องจากการศึกษาไม่ใช่เป็นเรื่องของการบอกเล่า แต่เป็นระบบการสร้างอย่างมีชีวิตชีวา" (Dewey. 1926) ดิวอี้ มีความเห็นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนลงมือกระทำเอง และเชื่อว่าประสบการณ์มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เขาเห็นว่าประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นเรื่องทางกายภาพและด้านสังคม ที่เกิดขึ้นโดยการมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับโลกทางกายภาพและสังคมที่เขามีส่วนร่วมอยู่ ดังนั้น ประสบการณ์จึงสามารถเรียนรู้และแบ่งปันกันได้

ในส่วนของพื้นฐานด้านปรัชญาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) มีแนวคิดหลักและการจัดหลักสูตรและการสอน ดังนี้ (วิบูลย์ โตวณะบุตร. 2533) แนวความคิดหลัก เน้นการพัฒนาปัจเจกบุคคล เชื่อว่า คนมีความดีความงาม และความสามารถ พร้อมที่จะพัฒนาตน คือ ยึดหลักสัจจการแห่งตน (Self– Actualization) มีความเชื่อว่าการศึกษาคือชีวิต (Education is life) คือ คนต้องพัฒนาตนตลอดชีวิต และเชื่อในหลักประชาธิปไตยและหลักการทางวิทยาศาสตร์ หลักสูตร ยึดผู้เรียนและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง ดังนั้นหลักสูตรจึงมีลักษณะยืดหยุ่น เป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือหลักสูตรที่เน้นประสบการณ์ คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจและความต้องการของตน เน้นกระบวนการการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชาบทบาทผู้สอน ผู้ชี้แนะให้คำปรึกษา บทบาทผู้เรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและวิธีคิดแบบวิทยาศาสตร์ โดยเน้นกระบวนการเรียนการสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving) และลงมือปฏิบัติ (Learning by doing) เนื่องจากการเรียนรู้ด้วยการกระทำ ซึ่งเป็นแนวคิดที่สำคัญของปรัชญาพิพัฒนาการนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม จึงแสดงให้เห็นว่า ปรัชญาพิพัฒนาการนิยมและแนวคิดด้านการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ เป็นรากฐานและแนวคิดที่สำคัญของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม รวมถึงบทบาทของครูและผู้เรียนด้วย

5.2.2 แนวคิดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์ (Experiential learning) ของ เดวิด คอล์บ

การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมเป็นรูปแบบหนึ่งของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งสามารถอธิบายแก่นของการเรียนรู้ได้จากวงจรการเรียนรู้ (Learning Cycle) ของ คอล์บ (Kolb. 1984) โดยนำแนวคิดพื้นฐานมาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการของเคิร์ก เลวิน และการฝึกอบรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับแต่ต้องผ่านให้ครบทุกขั้นตอน คือ 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Concrete Experience : CE) ได้จากการมีประสบการณ์ด้วยตนเอง 2) การเรียนรู้จากการสังเกตและไตร่ตรอง (Reflective Observation : RO) โดยการสังเกตกรณีตัวอย่างแล้วนำมาไตร่ตรอง ทำให้ได้ความคิดหรือแบบอย่างที่นำไปปฏิบัติต่อ 3) การเรียนรู้จากการหาและได้มาซึ่งแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization : AC) โดยสร้างแนวคิดใหม่จากการบูรณาการการสังเกตเข้ากับทฤษฎีต่างๆ และ 4) การเรียนรู้จากการทดลองทำและดูผล (Active Experimentation : AE) โดยทำการทดลองทำสิ่งใหม่ๆ และเรียนรู้จากผลของการทำนั้นจากการลองผิดลองถูก

ภาพประกอบ 4 วงจรการเรียนรู้ (Learning Cycle) โดยอาศัยประสบการณ์ของเดวิด คอล์บ

ที่มา: Kolb, D.A. (1984). *Experiential Learning : Experience as the Source of Learning and Development.* Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

จากรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จะเห็นได้ว่ามีนัยสำคัญ 3 ประการที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (McEwen. 1996) ได้แก่ 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ควรจัดโอกาสในหลายแง่มุมอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างสมบูรณ์ทุกขั้นตอนในวงจรการเรียนรู้ของคอล์บ 2) รูปแบบของคอล์บเน้นว่าการไตร่ตรองมีแก่นและความสำคัญเป็นอย่างไรเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ครบวงจร 3) การไตร่ตรองดำเนินต่อเนื่องจากประสบการณ์ตรงและเกิดขึ้นก่อนการหาและได้มาซึ่งแนวคิดเชิงนามธรรม ดังนั้นการวางขั้นตอนของการไตร่ตรองที่ตำแหน่งอื่นของการเรียนรู้มีแนวโน้มทำให้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนลดน้อยลง เพราะจะไม่ได้รับสิ่งที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เรียนรู้โดยตรงและทันทีทันใด นอกจากนี้ ในวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ จะเห็นได้ว่าผู้เรียนก้าวเข้าสู่วงจรด้วยการทำงานในชุมชน หรือการทำงานในที่ทำงานจริงๆ และใช้ประสบการณ์นั้นเป็นพื้นฐานในการไตร่ตรองเพื่อการบันทึกหรืออภิปราย หลังจากนั้นผู้สอนจะให้ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นความคิดรวบยอดและนำไปทดสอบใหม่ ซึ่งจะเกิดเป็นวงจรต่อเนื่องไปอีก สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้โดยอาศัยประสบการณ์เกิดผลอย่างแท้จริง คือ การดำเนินการครบวงจรการเรียนรู้ทุกองค์ประกอบ

5.2.3 แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning)

เคน (Kain. 2003) กล่าวว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism Theory) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง เป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งให้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษา การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจ และการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก ฟอการ์ตี้ (Fogarty. 2006) สรุปลักษณะที่สำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ ค้นหาปัญหา ศึกษาปัญหาและข้อมูล รวบรวมสิ่งที่เป็นสาระและความจริง สิ่งที่ต้องรู้ จำเป็นต้องรู้ จำเป็นต้องทำ ทฤษฎี การค้นหา นำเสนอสาระการเรียนรู้ สรุปประสบการณ์ การเรียนรู้เกิดขึ้นในกลุ่มผู้เรียนที่มีขนาดเล็ก ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือให้คำแนะนำ ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ปัญหาที่นำมาใช้มีลักษณะคลุมเครือ ไม่ชัดเจน อาจมีคำตอบได้หลายคำตอบ ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาข้อมูลใหม่ๆ ด้วยตนเอง และประเมินผลจากสถานการณ์จริง โดยดูจากความสามารถในการปฏิบัติงาน

5.3 รูปแบบของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

สำหรับรูปแบบของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (Service Learning Models) มีอยู่หลายรูปแบบ ดังที่ แฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 2001: 3-4) ได้แบ่งรูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็น 6 ประเภท ได้แก่

1) การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมอย่างแท้จริง (Pure Service Learning) โดยผู้เรียนจะลงไปอยู่กับชุมชนเพื่อให้บริการ โดยใช้สติปัญญาและความรู้ที่เรียนมา ซึ่งผู้เรียนอาสาสมัคร และประชาชนที่เกี่ยวข้องมีแนวความคิดร่วมกันเกี่ยวกับการบริการสังคม เป็นการเรียนรู้ที่ไม่ได้เป็นของสาขาหนึ่งสาขาใด

2) การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่ใช้สาขาวิชาเป็นฐาน (Discipline-Based Service Learning) โดยผู้เรียนต้องไปอยู่ในชุมชนตลอดทั้งภาคการศึกษา และสะท้อนผลของประสบการณ์การเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอตลอดภาคการศึกษา โดยใช้เนื้อหาวิชาเป็นฐานในการเรียนรู้

3) การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Service Learning) โดยผู้เรียนหรือกลุ่มผู้เรียนแสดงตนเสมือนเป็นที่ปรึกษาให้แก่ชุมชน ซึ่งจะทำงานร่วมกับสมาชิกของชุมชน โดยทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการเฉพาะอย่างของชุมชน และนำความรู้ที่เรียนมาทั้งหมดใช้แนะนำและแก้ปัญหาให้กับชุมชน

4) หลักสูตรเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Capstone Courses) โดยเป็นวิชาที่ออกแบบให้กับผู้เรียนวิชาเอกและวิชาโทในสาขาที่กำหนด โดยออกแบบให้กับผู้เรียนชั้นปีสูงหรือผู้เรียนที่มีผลเรียนเป็นเลิศ โดยผู้เรียนนำความรู้ที่ได้เรียนมาทั้งหมดผนวกกับงานบริการสังคม ซึ่งมีเป้าหมายที่จะค้นพบประเด็นใหม่ๆ หรือสังเคราะห์ความเข้าใจในสาขาวิชา

5) การฝึกงานบริการ (Service Internship) โดยผู้เรียนจะมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่เข้มข้นจากการทำงาน 10-20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ในชุมชนที่กำหนดไว้ สามารถผลิตองค์ความรู้ของงานที่มีคุณค่าต่อชุมชน โดยมีลักษณะเหมือนกับการฝึกงานโดยทั่วไป แตกต่างกันตรงที่การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมจะมีการให้ผลสะท้อนกลับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ประสบการณ์ใหม่ๆ โดยใช้ทฤษฎีของแต่ละศาสตร์เป็นฐาน

6) การลงปฏิบัติงานในชุมชน (Undergraduate-Community Based Action) โดยเป็นวิธีการเรียนรู้แนวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม ซึ่งเหมือนกับการศึกษาแบบอิสระ เหมาะสำหรับผู้เรียนที่ผ่านประสบการณ์สูงในงานบริการสังคม ผู้เรียนจะทำงานใกล้ชิดกับอาจารย์และเรียนรู้วิธีการวิจัยซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญต่อชุมชน และเรียนรู้ขณะให้บริการสังคมอยู่

ในการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ส่วนใหญ่จะเสนอใน 3 รูปแบบแรก คือ การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมอย่างแท้จริง การเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่ใช้สาขาวิชาเป็นฐาน และการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งจะเป็นลักษณะที่ให้นักศึกษาลงไปทำความรู้จักกับชุมชน แล้วทำการสำรวจและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของชุมชนในสภาพจริง แล้ววางแผนปฏิบัติการบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ร่วมกับสมาชิกของชุมชน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

5.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

องค์ประกอบของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่สำคัญ ดังที่ เพตท์ (เวสาลี ชาติสุทธิพันธุ์. 2550: 31; อ้างอิงจาก Pate. 2005) กล่าวถึงมีดังนี้ 1) ความต้องการ (Need) ได้แก่ ชุมชนที่จะเข้าร่วมทำกิจกรรม ประเด็น/ปัญหาที่จะจัดทำโครงการ ประเด็น/ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน และสิ่งที่คาดว่าจะเปลี่ยนแปลงจากการทำโครงการ เช่น สภาพแวดล้อม เจตคติของชุมชน 2) การเรียนรู้ (Learning) ได้แก่ สาขาวิชาที่จะใช้โครงการ ทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อความสำเร็จของโครงการและที่จะได้ผ่านการบริการ เช่น เนื้อหาสาระ ความตระหนักอาชีพ เป็นต้น ความสัมพันธ์ของโครงการและผู้เรียน เช่น เป้าหมายในอาชีพ วิชาการ ความสนใจ เป็นต้น 3) ผู้เข้าร่วม (Participants) ได้แก่ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น ผู้เรียน ผู้ปกครอง เพื่อน องค์กร รัฐบาล เป็นต้น บทบาทของผู้เข้าร่วมโครงการ เช่น ผู้วิจัยร่วม ผู้นำเสนอร่วม ผู้ดำเนินโครงการ ผู้ประเมิน ทรัพยากร และประชาสัมพันธ์ 4) การบริการ (Service) ได้แก่ ประเภทของการบริการ และการเตรียมการก่อนทำโครงการ เอกสารที่จำเป็น ทรัพยากร และตารางเวลาในการทำโครงการ 5) การสะท้อนกลับ (Reflection) ได้แก่ วิธีการ ช่วงเวลา และเหตุผลที่ผู้เรียนต้องให้ผลสะท้อนกลับของการเรียนรู้ 6) การประเมิน (Evaluation) ได้แก่ วิธีการและช่วงเวลาของการประเมินผลผู้เข้าร่วมโครงการ การประเมินผลในภาพรวมของโครงการ ผู้เข้าร่วมประเมินผล และ 7) การเผยแพร่ (Publicity) ได้แก่ วิธีการและเวลาในการประชาสัมพันธ์โครงการ เช่น การเผยแผ่ประชาสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์ จุลสาร หรือเว็บไซด์ นอกจากนี้ ซิงห์ (Singh. 1999) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีดังนี้ 1) การจัดเตรียม (Preparation) เป็นขั้นตอนเกี่ยวกับการจัดกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินความต้องการทางวิชาการของผู้เรียนและความต้องการของชุมชน โดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ออกแบบการเรียนการสอน รวมถึงองค์ประกอบที่สำคัญด้านความร่วมมือ การบริการ การบูรณาการหลักสูตร การไตร่ตรอง/สะท้อนกลับ การแสดง ผลงาน การประเมิน และพัฒนาทางวิชาชีพ อีกทั้งมีการจัดตารางเวลากิจกรรม และประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การเดินทาง เงินทุน เป็นต้น 2) ความร่วมมือ (Collaboration) ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่แท้จริงต้องเกิดขึ้นจากการร่วมมือของผู้เรียน ซึ่งความร่วมมือนี้ทำให้ผู้เรียนได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเวลาที่ประสบปัญหา ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะในการคิด และช่วยกันแก้ไขความขัดแย้ง สร้างความสอดคล้องกัน เกิดเป็นองค์ความรู้ได้ การร่วมมือกันเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ แต่ละคนต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตน และก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างกัน 3) การบริการ (Service) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างผู้บริการและผู้รับบริการ 4) การบูรณาการหลักสูตร (Curriculum Integration) การบูรณาการการบริการเข้าไว้ในหลักสูตรช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้ทางวิชาการในโลกแห่งความเป็นจริง ทำได้โดยการผสานการเรียนรู้จากสภาพจริง และแรงกระตุ้นที่เกิดจากภายในของผู้เรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนทราบถึงประเด็นปัญหาและสามารถหาวิธีแก้ไขในมุมมองต่างๆ ได้ 5) การไตร่ตรอง (reflection) การไตร่ตรองในกิจกรรมที่ทำก่อให้เกิดความนึกคิด ความรู้สึกทางจริยธรรม ทำให้รู้ถึง

สิ่งที่ทำให้เป็นคนดี และเกิดการคิดวิเคราะห์ ซึ่งช่วยพัฒนาสติปัญญาของตนเอง การสนทนาเพื่อสะท้อนกลับประจำวัน/สัปดาห์ และการเขียนเกี่ยวกับโครงการการบริการเป็นสื่อในการแสดงปฏิกิริยาตอบกลับ 6) การเฉลิมฉลอง (Celebration) เป็นประเด็นสำคัญในการกล่าวขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ สรรเสริญความพยายามของผู้เรียน และสานต่อการบริการ 7) การประเมิน (Evaluation) ผู้วางแผนโครงการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณค่าแก่ผู้เรียน รวมถึงผลกระทบของการบริการที่มีต่อผู้ได้รับบริการ การประเมินอาจอยู่ในรูปของการประเมินเชิงคุณภาพ เช่น การเขียนบทความสะท้อนกลับ และข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ชั่วโมงการบริการ ผลคะแนนทดสอบ ระดับของการเปลี่ยนแปลงในเจตคติหรือความรู้หลังจากสิ้นสุดโครงการ และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมหลัก การสำรวจความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย และ 8) การพัฒนาทางวิชาชีพ (Professional Development) การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมต่างจากการสอนแบบดังเดิม เพราะผู้สอนทำหน้าที่เป็นแบบอย่างและคอยอำนวยความสะดวก (Model and Facilitator) ให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนต้องเข้าใจพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน เชื่อในความสามารถของผู้เรียน และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ทำโครงการที่เขาต้องการและสนใจทำ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพของผู้เรียนได้

5.5 ขั้นตอนของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

สำหรับขั้นตอนของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม จะศึกษาได้จากรูปแบบการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ดังที่นักวิชาการและนักการศึกษาทั้งต่างประเทศและในประเทศได้นำเสนอไว้ ดังนี้ เดล์ฟ มินท์ซ และสจ๊วด (Delve, Mintz; & Stewart. 1990) ได้นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมเพื่อพัฒนาจริยธรรมที่สัมพันธ์กับขั้นตอนของการพัฒนานิสิตนักศึกษา ซึ่งทุกขั้นตอนจะไปควบคู่กับลักษณะของประสบการณ์การเรียนรู้จากการให้บริการสังคม มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสำรวจ (Exploration) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีโอกาสประสบกับเหตุการณ์ หรือโอกาสต่างๆ ในครั้งแรกด้วยความรู้สึกสนใจในปัญหาที่ผู้อื่นประสบ และผู้เรียนพยายามมองหาโอกาสที่จะให้ความช่วยเหลือ หรือเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือปัญหาของชุมชน 2) การแจกแจง (Clarification) หมายถึง การที่ผู้เรียนเริ่มศึกษาสถานการณ์หรือสภาพปัญหาต่างๆ และตัดสินใจว่าจะสามารถทำกิจกรรมใดได้บ้างในการบริการสังคม หลังจากที่ผู้เรียนมีประสบการณ์พร้อมกับเพื่อนๆ ผู้เรียนจะสามารถแจกแจงและแยกแยะสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับตนเองได้ 3) การตระหนัก (Realization) หมายถึง ผู้เรียนจะเริ่มตระหนักว่าประสบการณ์ในการบริการสังคมมีความหมายอย่างไรสำหรับตนเอง และสามารถมุ่งความสนใจไปยังบุคคลหรือปัญหาที่ประสบอย่างชัดเจน และมีความมั่นใจมากขึ้นในความเชื่อของตน 4) การกระตุ้น (Activation) หมายถึง การที่ผู้เรียนจะพัฒนาจากการมีความรู้ความเข้าใจเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมในการอภิปรายปัญหาที่ซับซ้อนขึ้นในสังคม เพราะมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกับผู้รับบริการที่ผู้เรียนไปร่วมงานด้วย และเรียนรู้จากกิจกรรมบริการสังคมมากขึ้น และ 5) การซึมซับหรือการปรับให้เป็นของ

ตนเอง (Internalization) หมายถึง ผู้เรียนสามารถบูรณาการประสบการณ์การบริการสังคมของตนเข้าไปในชีวิต และทำให้วิถีชีวิตและการตัดสินใจในชีวิต มุ่งไปที่คุณค่าที่ได้รับจากประสบการณ์นั้นๆ ด้วย ส่วน สถาบัน Close up Foundation และ Constitutional Rights Foundation Chicago ในเมืองลอสแอลเจลลิส (ชวาลา เวชยันต์. 2544: 39-40; อ้างอิงจาก CRFC. 1997) ได้นำรูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีมาพัฒนาโครงการการสอนสังคมศึกษากับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม (Active Citizenship Today : ACT) โดยมีขั้นตอนในการเรียนรู้ คือ 1) การเตรียมการ โดยการระบุชุมชนของผู้เรียน และการสำรวจชุมชน สภาพปัญหา 2) การเลือกปัญหาที่สนใจและสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา โดยการสำรวจปัญหาที่เลือกในรายละเอียดและการเตรียมทักษะที่จำเป็นที่ต้องใช้ในการดำเนินการ 3) การศึกษานโยบายหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจ โดยศึกษาตัวนโยบายหรือกฎหมาย ผลกระทบจากนโยบาย หรือกฎหมายนั้น และนำเสนอนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 4) การปฏิบัติกิจกรรม โดยวางแผนปฏิบัติการ และลงมือกระทำกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ 5) การไตร่ตรอง ประเมินและจัดกิจกรรมแสดงผลงาน โดยกำหนดกิจกรรมและเวลาในการไตร่ตรอง แล้วทำการพิจารณาไตร่ตรองในแต่ละขั้นตอน ด้วยการเขียนบันทึก รายงานปากเปล่า สนทนา อภิปราย การเขียนรายงานสรุป จากนั้นประเมินผลในแต่ละขั้นตอนแล้วสรุป และนำเสนอกิจกรรมการบริการสังคมและบทเรียนที่เรียนรู้และประชาสัมพันธ์ นำเสนอผลงาน ในขณะที่สถาบันการศึกษาบางแห่งได้ใช้รูปแบบโมเดล PARE (PARE Model) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงจุดสำคัญของขั้นตอนที่จำเป็นในการบูรณาการการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมเข้ากับหลักสูตร การทำความเข้าใจในขั้นตอนเหล่านี้ จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ได้ ผู้สอนสามารถใช้รูปแบบ PARE อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะของการเรียนรู้ และเห็นความแตกต่างของศาสตร์การเรียนรู้นี้กับการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่น รูปแบบ PARE ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ที่อธิบายโดยวงจรการเรียนรู้ของคอลบ์ ซึ่งรูปแบบ PARE ประกอบด้วย (The Center of Community Service. 2001; Troppe; & Owen. 2002) 1) การเตรียมการ (Preparation) เป็นการเตรียมตัวเพื่อการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมโครงการ ช่วยเพิ่มผลลัพธ์ในเชิงบวกต่อผู้เรียนและชุมชน ผู้จัดโครงการต้องทำงานร่วมกับผู้เรียนและตัวแทนของชุมชนในการกำหนดบทบาท ความคาดหวัง จัดหาและสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้แบบร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ 2) การปฏิบัติการ (Action) เป็นการปฏิบัติการอย่างมีความหมาย ทำให้การเรียนรู้ประสบผลสำเร็จได้ ทุกฝ่ายจะเข้าใจความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ และการปฏิบัติโดยการให้บริการที่สมบูรณ์เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีคุณค่าต่อการเรียนรู้รวมถึงชุมชนด้วย 3) การไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์บริการสังคมของผู้เรียนและหลักสูตรวิชาการ ระบบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ การให้ผลสะท้อนกลับที่เกิดขึ้นก่อน ระหว่าง และหลังการเรียนรู้ 4) การประเมินค่า (Evaluation) เริ่มแรกของการออกแบบโครงการบริการสังคม ต้องมีการกำหนดรูปแบบการประเมินเพื่อวัดผลกระทบที่มีต่อผู้เข้าร่วมโครงการทุกคน ได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน โดย

ประเมินโครงการตลอดระยะเวลาทั้งปัจจุบันและอนาคต รวมทั้ง รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. 2544: 144-145) ดังนี้ 1) ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นที่นักศึกษาต้องเลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตนเองสนใจแล้วนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ความคิดทั่วไป และวิธีการที่คิดว่าจะทำต่อกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ ความปลอดภัย และข้อมูลอื่นๆ ที่จำเป็น 2) ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นที่นักศึกษาลงมือทำกิจกรรมตามที่วางไว้ เป็นช่วงที่นักศึกษาต้องออกจากความเคยชินในสิ่งแวดล้อมเดิมสู่สถานการณ์ใหม่ ทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสพบสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตซึ่งหลายสิ่งเป็นเรื่องที่นักศึกษาไม่เคยพบเห็นมาก่อน และ 3) ขั้นพินิจพิจารณา เป็นขั้นของการคิดวิเคราะห์และสรุปบทเรียนจากประสบการณ์จริงที่ได้รู้เห็นมา นักศึกษาสามารถจัดระบบเหตุผลที่ใช้อธิบายเหตุการณ์อันเกิดจากกิจกรรมในขั้นที่สอง และเกิดจิตสำนึกทางจริยธรรมได้ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมของนฤมล มณีงาม (2547: 35) มี 4 ขั้น ดังนี้ 1) ขั้นกระตุ้นและให้ประสบการณ์ก่อนการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม เป็นการให้ความรู้เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้ และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ต้องการที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าว โดยใช้วิธีการสนทนา การใช้คำถามชี้นำ การเล่นเกม การอภิปรายกลุ่ม และการศึกษาความรู้จากเอกสาร/แผ่นพับ 2) ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนระบุชุมชนหรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน แล้วทำการศึกษา สำรวจ และระบุสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และเลือกกิจกรรมที่จะบริการสังคม จากนั้นผู้เรียนวางแผนการบริการสังคมในกิจกรรมที่เลือก ในขั้นตอนนี้เป็นการเชื่อมโยงปัญหาในชุนชนเข้ามาสู่บทเรียน 3) ขั้นปฏิบัติการ เป็นขั้นที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน ปฏิบัติการที่กำหนดไว้ และ 4) ขั้นผลสะท้อนกลับ เป็นขั้นที่ผู้เรียนคิดวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการบริการสังคม สร้างข้อสรุป และนำเสนอผลงานจากการปฏิบัติการบริการสังคม

จะเห็นได้ว่าในขั้นตอนของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม สิ่งที่ขาดไม่ได้คือกระบวนการไตร่ตรอง (McElhaney.. 1998) เนื่องจากการเรียนรู้จะต้องมีการแสดงออกโดยผ่านการไตร่ตรองและให้ผลสะท้อนกลับ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เพราะเป็นการให้โอกาสผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายจากประสบการณ์การบริการสังคม ผลสะท้อนกลับจะรวมถึงการประเมินตนเองและการวิเคราะห์ ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบคือ การเขียนบทความสมุดบันทึกเรื่องต่างๆ (Scrapbooks) แฟ้มสะสมผลงาน รายงานการวิจัย กรณีศึกษา เรียงความ โปสเตอร์ การอภิปราย การรายงานปากเปล่า การนำเสนอด้วยสื่อ การรวบรวมเอกสาร การแสดงบทบาทสมมติ การเขียนเรื่องลงในวารสารหรือหนังสือพิมพ์ การไตร่ตรองและให้ผลสะท้อนกลับจะทำให้ผู้เรียนเชื่อมบทเรียนเข้ากับการบริการชุมชน และเข้าใจว่าบทบรรยายและบทเรียนมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ในโลกแห่งความจริงอย่างไร (Bowen. 2005) โดยผลสะท้อนกลับเกิดขึ้นได้ 3 ระดับ คือ 1) ผลสะท้อนตัวเองเสมือนกระจกเงา (Mirror) สะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนได้รับจากกิจกรรมดังกล่าว โดยอธิบายว่าได้เรียนรู้อะไรจากประสบการณ์ที่ผ่านมา 2) ทำประสบการณ์การ

บริการที่เล็กให้ใหญ่ขึ้นเสมือนแว่นขยาย (Magnifying Glass) โดยอธิบายว่าได้เรียนรู้อะไรจากกลุ่ม คน องค์กร หน่วยงาน และชุมชนที่ร่วมทำกิจกรรม และ 3) นำความคิดเห็นที่กว้างไกลให้เข้ามาใกล้ขึ้นเสมือนกล้องส่องทางไกล (Binoculars) โดยอธิบายว่าประสบการณ์นี้มีผลต่อชีวิตหรืออนาคตของผู้เรียนอย่างไร (นันทิยา ตันศรีเจริญ. 2546; Bowen. 2005)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำรูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe; & Owen. 2002) มาเป็นขั้นตอนในการกิจกรรมบริการสังคมตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ (Preparation 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) และ 4) การประเมินค่า (Evaluation)

5.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม พบว่างานวิจัยส่วนมากเป็นงานวิจัยต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้รับการสนับสนุนจากโครงการเรียนรู้และรับใช้อเมริกา (Learn and Serve America) ของสำนักงานโครงการการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมแห่งชาติ (The National Service-Learning Clearinghouse) ซึ่งเป็นโครงการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ และมีองค์กรความร่วมมือเพื่อการรับใช้ชาติ (The Corporation for National Service) และมีองค์กรความร่วมมือเพื่อการรับใช้ชาติ (The Corporation for National Service) เป็นผู้ให้ทุนสนับสนุน ส่วนงานวิจัยในประเทศไทยนั้นมีจำนวนไม่มากนัก ดังนี้ เมยส์ ลิปตัน (Myers-Lipton. 1994) ศึกษาผลกระทบของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อเจตคติด้านความรับผิดชอบสาธารณะ ความเข้าใจระหว่างประเทศ และอคติทางเชื้อชาติของนักศึกษา โดยตรวจสอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติผ่านโครงการการเรียนรู้และบริการ ของมหาวิทยาลัยโคโลราโดและโปรแกรมอบรมการบริการอาสาสมัครแห่งชาติ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาโครงการของปีการศึกษา 1993 และ 1994 แบ่งเป็นกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรในมหาวิทยาลัยต่างๆ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสนับสนุนสมมติฐาน คือ นักศึกษาที่ได้รับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีความรับผิดชอบสาธารณะ ความเข้าใจระหว่างประเทศ และลดความมีอคติทางเชื้อชาติได้มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ส่วน แทรรี (Terry. 2000) ทำการศึกษาเรื่อง กรณีศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมของวัยรุ่นที่มีความสามารถพิเศษกับชุมชน เป็นการศึกษาการรับรู้ของวัยรุ่น จำนวน 28 คน ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการรับใช้สังคม ตั้งแต่ปี 1998-2000 การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า การร่วมในโครงการการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเติบโตในด้านสติปัญญา ด้านบุคคล ความริเริ่ม และด้านสังคม มีความตระหนักและความรับผิดชอบต่อความเป็นพลเมืองดี เช่นเดียวกับ เดรนน์ (Drane. 2001) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้จาก

การให้บริการสังคมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นด้านความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในวิทยาลัยตามตัวแปรทางประชากรศาสตร์ที่ได้เลือกศึกษา มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อตรวจสอบเจตคติของนักศึกษาโดยการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม ตัวแปร คือ ประชากรศาสตร์ ความรับผิดชอบสาธารณะ สภาพการควบคุมทางสังคม และพฤติกรรมการเป็นพลเมือง และเปรียบเทียบตัวแปรเหล่านี้กับนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการด้านกีฬาในวิทยาลัยต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่ได้รับการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมมีค่าสถิตินัยสำคัญระดับสูงด้านความรับผิดชอบสาธารณะ สภาพการควบคุมทางสังคม และพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้ากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคม และการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมสนับสนุนให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านการเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษาสาขาการจัดการกีฬาและสาขาอื่นๆ ด้วย นอกจากนี้ คูเปอร์ (Cooper. 2002) ศึกษาความรับผิดชอบทางสังคมและรูปแบบต่างๆ ของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยเปรียบเทียบหลักสูตรการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม หลักสูตรร่วมของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และการบริการชุมชนแบบดั้งเดิม การศึกษานี้เป็นการสำรวจความรับผิดชอบทางสังคมระหว่างนักศึกษาในวิทยาลัยในรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าว โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างนักศึกษานักศึกษาจาก 3 สถาบัน รวม 198 คน ผลการวิจัยพบว่า การบริการชุมชนแบบดั้งเดิมและหลักสูตรร่วมของการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบทางสังคมสูงกว่าหลักสูตรที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมเพียงอย่างเดียว ส่วนงานวิจัยในประเทศไทย เช่น งานวิจัยของ เฉลิมชัย มนูเสวต (2543) ศึกษาการพัฒนารูปแบบที่ใช้การเรียนการสอนเชิงบริการในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทดลองใช้กับนักศึกษากลุ่มทดลอง จำนวน 20 คน พบว่า 1) รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชน แบบการเรียนการสอนยังเป็นการเรียนรู้ในห้องเรียนมากกว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง 2) จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนบทศึกษา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นเป็นการบูรณาการการเรียนการสอนกับกิจกรรมนักศึกษามุ่งพัฒนานักศึกษาด้านองค์ความรู้และบุคลิกภาพ จัดการเรียนการสอนเป็นภาคทฤษฎี 30% ภาคทฤษฎี และกิจกรรม 50% ภาคกิจกรรมและบริการชุมชน 20% และ 3) หลังการทดลองนักศึกษามีพัฒนาการดีขึ้นในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การเห็นคุณค่าในตนเอง ภาวะผู้นำ และการแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์การเรียน การสอนของตนเอง ส่วน ชวาลา เวชยันต์ (2544) ศึกษาการพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคม ทักษะการแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยสังเคราะห์แบบการเรียนการสอนกับหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม กลุ่มตัวอย่างในการประเมินผลการใช้แบบการเรียนการสอนเป็นนักเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดภาคเหนือตอนบนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายวิชาสังคม จำนวน 48 คน และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 รายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 45 คน สังเกตกรณีศึกษาพฤติกรรมการรับใช้สังคม จำนวน 7 คน ในระหว่างการทดลองและสัมภาษณ์หลังการทดลอง ผลการวิจัยสรุปว่า 1) แบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้

สังคมมีองค์ประกอบหลัก คือ เป้าหมาย หลักการและเหตุผล เทคนิคและวิธีการเรียนการสอน บทบาทผู้เรียน บทบาทผู้สอน สื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และการประเมินผล 2) เทคนิคและวิธีการเรียนการสอนมีองค์ประกอบย่อยเรียกว่า เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม โดยมีองค์ประกอบรอง คือ การเรียนวิชาการ การทำกิจกรรมรับใช้สังคม การไตร่ตรอง การประเมิน และการแสดงผลงาน 3) กระบวนการของแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในรายวิชา แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงการเตรียมการ ช่วงการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ช่วงการสรุป นำเสนอ และการประเมินผล โดยทุกช่วงมีการเรียนวิชาการและการไตร่ตรองไปพร้อมกัน 4) กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคม สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 5) กรณีศึกษาที่เรียนด้วยแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหา และคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากรณีศึกษาที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และ 6) กรณีศึกษาที่ทำการสังเกตพฤติกรรมมีการพัฒนาการพฤติกรรมการรับใช้สังคมสูงขึ้นตามลำดับ เช่นเดียวกับ ลินดา เกณฑ์มา (2552) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในสังคมสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ จำนวน 50 คน และสังเกตกรณีศึกษาที่มีพฤติกรรมการรับใช้สังคม จำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนามีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ 1) เป้าหมาย หลักการและเหตุผล 2) เนื้อหาวิชา 3) วิธีการจัดการเรียนการสอน 4) บทบาทของผู้เรียนและบทบาทของผู้สอน 5) สื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน และ 6) การวัดผลและประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีลักษณะเฉพาะ คือ มุ่งพัฒนานิสิตทั้งด้านองค์ความรู้ และการส่งเสริมจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในสังคม โดยเน้นให้เรียนเนื้อหาตามรายวิชาในหลักสูตรที่กำหนด และบูรณาการเนื้อหาลงสู่การทำกิจกรรมรับใช้สังคมหรือบริการสังคม วิธีการจัดการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกระตุ้นให้เกิดความสนใจ/ขั้นเตรียมการ 2) ขั้นสร้างปฏิกิริยาตอบสนอง 3) ขั้นสร้างคุณค่าและประสบการณ์ และ 4) ขั้นไตร่ตรอง ยอมรับและชื่นชมในคุณค่า ในส่วนของการวัดผลและประเมินผล จะประเมินทั้งจากความรู้ในเนื้อหา วิชา และประเมินการมีส่วนร่วมในการรับใช้สังคม ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในสังคมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 กรณีศึกษาที่ทำการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการทดลอง มีพัฒนาการด้านพฤติกรรมการรับใช้สังคมสูงขึ้นตามลำดับ จากการบันทึกความคิดเห็นและการแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในสังคมของกรณีศึกษา รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้สอนและหัวหน้าองค์กรที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่ารูปแบบดังกล่าวสามารถส่งเสริมจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในสังคมสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี ส่วนงานวิจัยของ กรรยา พรรณนา (2553) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการ

รับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ จำนวน 80 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิค การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม และการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และงานวิจัยของ การต์รวี บุญญานุสิทธิ์ (2554) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ชั้นปีที่ 1 จำนวน 78 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย หลักการคือ ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น เรียนรู้ผ่านการร่วมมือในการปฏิบัติ สามารถคิดไตร่ตรอง มีการพัฒนาจิตและการฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนเกิดปัญญาและมีจิตสาธารณะ 2) รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและ จิตแห่งจริยธรรม มีขั้นการเรียนการสอน 5 ขั้น ได้แก่ ปัญหาชวนคิด (Challenging Problem) คิดอย่างไตร่ตรอง (Reflective Thinking) กระจ่างค่านิยม (Value Clarification) จิตอาสา (Volunteer Mind) และสุนทรียสนทนา (Inspired Dialogue) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอนเป็นการวัดและประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งในระหว่างการเรียนการสอนและภายหลังการเรียนการสอนตามรูปแบบ โดยผู้ประเมินประกอบด้วยตัวผู้เรียน เพื่อน และผู้สอน และ 3) ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนด้วยการบริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมสูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ และหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กล่าวโดยสรุป ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยให้ความหมายของ แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม หมายถึง หลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องทำความรู้จักกับชุมชน สำรวจและวิเคราะห์ถึงความต้องการของชุมชนที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการบริการสังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอดหลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้

ในการนำแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมาใช้พัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดของแฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 2001) ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักศึกษาวิชาชีพครูเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ทั้งนี้นักศึกษาต้องลงไปทำความรู้จักกับชุมชน แล้วทำการสำรวจและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของ

ชุมชนในสภาพจริง แล้ววางแผนปฏิบัติการบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่นักศึกษาสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ร่วมกับสมาชิกของชุมชน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณาไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ และใช้รูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe; & Owen. 2002) มาเป็นขั้นตอนในการกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นที่นักศึกษาระบุชุมชนหรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน แล้วทำการสำรวจและระบุความต้องการของชุมชน รวมทั้งศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน และเลือกประเด็นปัญหา พร้อมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะบริการสังคม จากนั้นนักศึกษาวางแผนปฏิบัติการและเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมบริการสังคม

2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นที่นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาตลอดการทำกิจกรรม

3) ขั้นไตร่ตรอง (Reflection) เป็นขั้นที่นักศึกษาได้พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยให้นักศึกษาได้บันทึก อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ เขียนรายงาน ในส่วนบุคคลหรือกลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ระหว่างการทำกิจกรรมบริการสังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ

4) ขั้นประเมินค่า (Evaluation) เป็นขั้นที่นักศึกษาสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อๆ ไป

6. แนวคิดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

6.1 ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

แนวคิดเรื่องการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีที่เป็นผลจากการศึกษาทางสังคมจิตวิทยา ถือเป็นตัวแปรทางจิตสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม (Cohen & Wills. 1985: 310-357) โดยพบว่าการตัดสินใจส่วนใหญ่ของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของบุคคลผู้ซึ่งมีความสำคัญและมีอำนาจเหนือกว่าตัวเราอยู่ตลอดเวลา หลักการที่สำคัญของการสนับสนุนทางสังคมจะต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ให้ และผู้รับการสนับสนุน ลักษณะของการติดต่อสัมพันธ์นั้นจะต้องประกอบไปด้วยข้อมูลข่าวสารที่ทำให้ “ผู้รับ” เชื่อหรือรู้สึกได้ว่าได้รับการสนับสนุน มีปัจจัยนำเข้าของการสนับสนุนทางสังคม อาจอยู่ในรูปของข่าวสาร วัสดุสิ่งของหรือทางด้านจิตใจ และการสนับสนุนต้องช่วยให้ผู้รับได้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่เขาต้องการ สำหรับการให้นิยามการสนับสนุนทางสังคมได้มีผู้ให้คำนิยามไว้มากมาย แตกต่างไปตามเรื่องที่ผู้วิจัยท่านนั้นๆ สนใจจะศึกษา จึงไม่มีนิยามของการสนับสนุนทางสังคมที่เป็นมาตรฐานที่

ถูกต้อง ตายตัวเพียงอันหนึ่งอันใด แต่ขึ้นอยู่ว่าผู้วิจัยต้องการศึกษาการสนับสนุนทางสังคมในแนวทางใด แต่โดยทั่วๆ ไปแล้ว การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การมีเพื่อนหรือบุคคลอื่นๆ ที่สามารถขอความช่วยเหลือได้ เมื่อถึงช่วงเวลาวิกฤต การได้รับสนับสนุนทางสังคมทำให้บุคคลมุ่งพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับปัญหาได้ดีขึ้นและภาพพจน์ที่ดีเกี่ยวกับตนเอง หรือหมายถึงการรับรู้หรือผ่านประสบการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าตัวบุคคลเป็นที่รัก เป็นที่ห่วงใยน่าภาคภูมิใจ มีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคม ซึ่งให้การช่วยเหลือและมีกฎข้อบังคับร่วมกัน (Taylor; et al. 2004) หากพิจารณานิยามทั้งสองดังกล่าว จะพบว่านิยามแรก จะแสดงให้เห็นการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เป็นการกระทำที่ช่วยเหลือให้บุคคลพ้นจากวิกฤต แต่นิยามหลังแสดงให้เห็นการสนับสนุนซึ่งบุคคลรับรู้ได้ทางใจ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือที่เป็นการกระทำ และเป็นที่น่าสนใจเมื่อมีผลงานหลายชิ้นได้ผลสรุปว่าการสนับสนุนทางสังคมตามแนวนิยามที่สองนี้ก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าการสนับสนุนทางสังคมตามแนวทางนิยามแรก (ประณต เค้าฉิม. 2552) อย่างเช่นงานของเวททิงตันและเคสเลอร์ (Wethington; & Kessler. 1986) ที่กล่าวว่า การรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวพยากรณ์ในเรื่องการปรับตัวต่อสถานการณ์ ความเครียดในชีวิตได้ดีกว่าการได้รับการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ งานวิจัยของโคเฮน และซิมม์ (1985) เลก และเฮลเลอร์ (1988) และดันเคล-สเคตเตอร์ และเบนเนตต์ (1990) ยังปรากฏผลการรับรู้ถึงการสนับสนุนทางสังคม (การรับรู้ว่าตนเป็นที่รัก เป็นที่ห่วงใย น่าภาคภูมิใจ มีคุณค่า) มีความสัมพันธ์กับสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ผาสุกมากกว่าการได้รับการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม ส่วนการให้นิยามตามแนวทางหลังมีอยู่หลายท่าน เช่น นิยามของคอบบ์ (Cobb. 1976) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่าคือ การที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารที่ทำให้เข้าใจว่ามีคนรัก ยกย่อง และมองเห็นคุณค่าและรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีความผูกพันซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับลินน์ และคนอื่นๆ (Linn; & et al. 1979) อธิบายว่าการสนับสนุนทางสังคม คือ การที่บุคคลได้มีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น อาจเป็นลักษณะเอกบุคคล กลุ่มคน หรือเป็นชุมชน การติดต่อสัมพันธ์นั้นทำให้บุคคลรู้สึกอบอุ่น รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ และรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ส่วน แคปแลน คาสเซล และกอร์ (Kaplan, Cassel; & Gore. 1977) ได้ให้ความหมายการสนับสนุนทางสังคมไว้ 2 แนว คือ 1) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความพอใจต่อความจำเป็นพื้นฐานทางสังคมในแต่ละคน ซึ่งได้แก่ การได้รับความรัก การยกย่องว่ามีคุณค่า การเป็นส่วนหนึ่งและการได้รับความปลอดภัย โดยได้รับการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และ 2) การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ที่มีอยู่ หรือขาดหายไปจากบุคคลที่มีความสำคัญต่อบุคคลนั้น แต่สำหรับบางท่านจะให้นิยามผสมกันระหว่างแนวทางแรกและแนวทางหลังดังนิยามของฟาร์เบอร์ (Farber. 1983) ได้สรุปว่า การสนับสนุนทางสังคม คือ ความ สัมพันธ์ยึดเหนี่ยวระหว่างบุคคลทำให้เกิดความช่วยเหลือต่อกัน ความสัมพันธ์นั้นอาจเกิดจากการสนับสนุนทางด้านอารมณ์และสังคม (Socioemotional Support) คือ การให้ความสนใจ ให้กำลังใจ ให้การยอมรับ ให้ความสนิทสนม ยินดี พบปะสังสรรค์ พูดคุย เป็นประการที่หนึ่ง ประการที่สองคือ การสนับสนุนทางการเงินและสิ่งของเครื่องใช้ (Financial Aid) ด้วยการให้ความรู้

คำแนะนำในการแก้ปัญหาหรือปฏิบัติตัว ส่วน เฮาส์ (House. 1985) ได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมในการให้การสนับสนุนทางสังคมเป็น 4 ประเภท คือ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotion Support) เช่น การเห็นคุณค่า การยอมรับนับถือ การให้ความไว้วางใจ การแสดงว่ารักหรือชอบ การห่วงใย การรับฟัง และการกระตุ้นเตือน 2) การสนับสนุนด้านการประเมินคุณค่า (Appraisal Support) เช่น การพูดหรือแสดงท่าทีว่าเห็นด้วย การให้การสะท้อนกลับหรือแสดงการเปรียบเทียบทางสังคมให้ทราบ 3) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Support) เช่น การให้คำแนะนำ การเสนอแนะ การชี้แนะโดยตรง ตักเตือน ให้ทำปรึกษา และการให้ข่าวสาร และ 4) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ (Instrumental Support) เช่น แรงงาน เงิน วัตถุสิ่งของ เวลา และการช่วยเหลือด้านปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง โคเฮน และวิลส์ (Cohen; & Will. 1985) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม ในเชิงประเภทของการสนับสนุนทางสังคมที่ใกล้เคียงกับเฮาส์ โดยมี 4 ประเภทเช่นเดียวกันคือ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ เช่น การทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น ข้อมูลในการแก้ปัญหา 3) ความเป็นเจ้าของ เช่น ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน และ 4) การสนับสนุน ทางด้านเครื่องมือ เช่น งบประมาณ สิ่งของ การบริการ เป็นต้น นอกจากนี้ เนวิด (Nevid. 2003) ได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนทางสังคมไว้ 4 ประเภท ดังนี้ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง การที่บุคคลอื่นสามารถรับฟังปัญหาของเรา และแสดงท่าทีว่าเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ เอาใจใส่และเกื้อกูลให้เราเกิดความเข้มแข็งขึ้น การที่บุคคลจะได้รับการสนับสนุนในด้านอารมณ์จากผู้อื่นใน สังคมนั้น บุคคลจะต้องสร้างมิตรภาพและดำรงรักษาความสัมพันธ์อันดีงามกับเพื่อนและสมาชิกในครอบครัวไว้ บุคคลควรมีการติดต่อกับผู้ให้คำปรึกษาที่บุคคลไว้ใจซึ่งอยู่ในชุมชนเดียวกัน เช่น ผู้นำศาสนาควรเข้าร่วมองค์การหรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้ขยายเครือข่ายทางสังคมของตน 2) การช่วยเหลือในด้านวัตถุสิ่งของ หมายถึง การที่มีบุคคลอื่นให้การช่วยเหลือในด้านวัตถุสิ่งของ และให้การบริการที่บุคคลต้องการเพื่อสนับสนุนการปรับพฤติกรรมของตนในช่วงเวลาที่ต้องการความช่วยเหลือ วิธีการที่จะทำให้บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคมในด้านนี้คือ บุคคลจะต้องเรียนรู้ถึงแหล่งที่จะให้บริการเพื่อช่วยเหลือประชาชนในช่วงที่ต้องการความช่วยเหลือ ต้องหาความรู้หรือทำตัวให้คุ้นเคยกับโปรแกรมหรือหน่วยงานที่จะให้ความช่วยเหลือนี้ 3) การได้รับการสะท้อนกลับ หมายถึง การที่บุคคลได้รับการสะท้อนกลับจากผู้อื่นว่าสิ่งที่เราได้ดำเนินการไปแล้วนั้นเป็นอย่างไร วิธีการที่จะได้รับการสนับสนุนทางสังคมนี้บุคคลจะต้องแสวงหาบุคคลที่ตนเชื่อถือ หรือไว้วางใจในความคิดเห็นของเขา และ 4) การเข้าสมาคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับโอกาสที่จะข้องเกี่ยวสังสรรค์กับผู้อื่นในช่วงเวลาที่มีเวลาว่าง วิธีการที่บุคคลจะได้รับการสนับสนุนทางสังคมในด้านนี้ บุคคลจะต้องร่วมกิจกรรมที่สนุกสนาน บันเทิงใจกับเพื่อนฝูงและสมาชิกในองค์การอยู่เสมอ เช่น ทานข้าวร่วมกัน ร่วมงานรื่นเริง ร่วมทำกิจกรรม หรือเล่นกีฬา เป็นต้น เช่นเดียวกับ พรพิมล วรวุฒิพุทธพงศ์ และสงคราม เชาวน์ศิลป์ (2549) ที่ได้สรุปแนวคิดของเฮาส์ การ์ซา และเนวิด ถึงประเภทของการสนับสนุนทางสังคม 4 ด้าน คือ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ เป็นการที่ผู้อื่นรับฟังความรู้สึกของเรา การแสดงว่า

รักหรือชอบ เข้าใจเห็นอกเห็นใจ การให้ความไว้วางใจ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นการที่ผู้อื่นให้คำแนะนำ การเสนอแนะ การชี้แนะโดยตรง และการให้ข้อมูล การให้การสะท้อนกลับจากผู้อื่นว่าที่เราดำเนินการไปแล้วเป็นอย่างไร 3) การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า เป็นการที่ผู้อื่นพูดหรือแสดงการยอมรับเคารพในศักดิ์ศรีและมองเห็นคุณค่าของเรา และ 4) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ เป็นการที่บุคคลที่เราชื่มชมให้การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สนับสนุนด้านการเงิน การลงแรงช่วยเหลือ การเสียสละเวลาช่วยเหลือ

จากนิยามการสนับสนุนทางสังคมทั้งสองแนวทางนี้ แสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นการติดต่อสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะเกี่ยวพันกับการแสวงหาและการได้รับการช่วยเหลือเพื่อจะเผชิญหน้ากับสิ่งที่ก่อให้เกิดความเครียด นอกจากนั้นการสนับสนุนทางสังคมยังแสดงให้เห็นถึงการมีความผูกพันต่อสังคม ซึ่งความผูกพันดังกล่าวเป็นเครื่องหมายแห่งการมีสุขภาพจิตและสุขภาพกายที่ปกติ และถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่เป็นประโยชน์ (Taylor; et al. 2004) จากนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกันไป พอสรุปได้ดังนี้ การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง สิ่งที่ผู้รับการสนับสนุนทางสังคมได้รับความช่วยเหลือทางด้านข้อมูล ข่าวสาร วัตถุสิ่งของ หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจ จากผู้ให้การสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้รับปฏิบัติไปในทางที่ผู้ให้ต้องการ

สำหรับการสนับสนุนทางสังคมต่อการมีพฤติกรรมอาสานั้นจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการสนับสนุนทางสังคมโดยทั่วไป แต่ผลของการสนับสนุนที่ได้นั้นคือ การเกิดพฤติกรรมเป้าหมายอันมุ่งหวังให้ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนเกิดความต้องการที่จะมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือผู้อื่น มีจิตอันเป็นสาธารณะ หรือกระทำใดๆ อันมุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งอาจจะรวมเรียกได้ว่าการมีพฤติกรรมอาสานั่นเอง ในการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครนั้น อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552: 38) ได้นิยามว่า หมายถึง การรับรู้ถึงการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาชมรม บุคคลที่ทำกิจกรรมอาสาสมัครร่วมกัน 4 ด้าน คือ 1) การสนับสนุนด้านอารมณ์ หมายถึง การที่ผู้อื่นรับฟังความรู้สึกของอาสาสมัคร การแสดงว่ารักหรือชอบ เข้าใจ เห็นอกเห็นใจ การให้ความไว้วางใจ เมื่อนิสิตนักศึกษาทำกิจกรรมอาสาสมัคร 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่ผู้อื่นให้คำแนะนำ การเสนอแนะ การชี้แนะโดยตรง และการให้ข้อมูล การให้การสะท้อนกลับจากผู้อื่นว่าการทำกิจกรรมอาสาสมัครที่อาสาสมัครดำเนินการไปแล้วเป็นอย่างไร 3) การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า หมายถึง การที่ผู้อื่นพูดหรือแสดงการยอมรับเคารพในศักดิ์ศรีและมองเห็นคุณค่าของนิสิตนักศึกษาในการทำกิจกรรมอาสาสมัคร และ 4) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมอาสาสมัครให้การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สนับสนุนด้านการเงิน การลงแรงช่วยเหลือ การเสียสละเวลาช่วยเหลือร่วมกับนิสิตนักศึกษา ส่วน คมนา วัชรธานินท์ (2546: 22) ได้นิยามการสนับสนุนทางสังคมในลักษณะคล้ายคลึงกันว่าหมายถึง การที่ผู้รับการสนับสนุนได้รับความช่วยเหลือ อาจจะเป็นด้านอารมณ์หรือจิตใจ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการยอมรับและเห็นคุณค่า เป็นต้น ในด้านใดด้านหนึ่งหรือ

ทั้งสามด้านพร้อมกันจากผู้ให้ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด หรือมีอิทธิพลกับผู้รับ เช่น บิดา มารดา ญาติพี่น้อง ครู เพื่อน ตลอดจนบุคคลรอบข้างคนอื่นๆ ในลักษณะที่ผู้ให้การสนับสนุนแสดงออกแก่ผู้รับการสนับสนุนให้เห็นชัดเจน 3 ประการ คือ 1) ชมเชยหรือให้กำลังใจเมื่อได้กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง 2) ช่วยให้ทำได้ ง่ายขึ้น เช่น เวลา เงิน วัสดุ สิ่งของมาช่วย ตลอดจนการดูแลเอาใจใส่กับพฤติกรรม และ/หรือ 3) ให้คำปรึกษาแนะนำให้กระทำพฤติกรรม ในเรื่องของการระบุและศึกษาถึงแหล่งที่มาหรือแหล่งประโยชน์ของการสนับสนุนทางสังคม ต้องคำนึงถึงว่าจะศึกษากับคนกลุ่มใดและคนกลุ่มนั้นได้รับการสนับสนุนทางสังคมในด้านใด สำหรับการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครจากคนกลุ่มใดนั้น ในงานวิจัยต่างประเทศ บุคคลที่ให้การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครมีหลากหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มเพื่อน ครอบครัว คนในที่ทำงานหรือโรงเรียน และคู่หูในปัจจุบัน เป็นต้น (Omoto; & Snyder. 1995) ในพฤติกรรมเอื้อสังคม เคียร์และคณะ (Keer; et al. 2003) พบว่าการช่วยเหลือของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเอื้อสังคมในวัยรุ่นลาติโน ในประเทศไทย งานวิจัยของ พรพิมล วรวุฒิพุทธพงศ์ และ สงคราม เชาวน์ศิลป์ (2549) เห็นว่าแหล่งประโยชน์ที่จะให้การสนับสนุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพแก่นักศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมทางบวกอันเปิดออกไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของชีวิต แหล่งประโยชน์นั้นน่าจะมาจากครอบครัวและจากกลุ่มเพื่อน เนื่องจากเด็กวัยนี้ยังต้องมีความเกี่ยวโยงกับครอบครัวและกลุ่มเพื่อนในสถานศึกษาเป็นสำคัญ ส่วน คมนา วัชรธานินท์ (2546: 27) มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอาสาสมัคร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากผู้ที่ได้รับการสนับสนุนยังอยู่ในวัยที่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือในวัยที่ยังไม่บรรลุวุฒิภาวะ ซึ่งยังคงสับสนกับความคิดของตนเองอยู่ โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่น จะถือได้ว่าบิดามารดา เพื่อน ญาติพี่น้อง ครูอาจารย์ ย่อมมีอิทธิพลต่อความคิดของเด็กโดยตรง และจะเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมเด็กด้วย

ในงานวิจัยนี้ ในเรื่องของประเภทของการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา ผู้วิจัยใช้แนวคิดของเฮาส์ (House. 1985) โดยแบ่งประเภทการสนับสนุนทางสังคมเป็น 4 ประเภท คือ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร 3) การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า และ 4) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ ส่วนในเรื่องของการระบุและศึกษาถึงแหล่งที่มาหรือแหล่งประโยชน์ของการสนับสนุนทางสังคม ในบริบทของนักศึกษาวิชาชีพครู จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้เลือกครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ได้นิยาม **การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา** หมายถึง การรับรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูถึงการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย ร่วมกัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องรับฟังความรู้สึกของนักศึกษาวิชาชีพครูหรือแสดงท่าทีว่าเห็นอกเห็นใจ ไว้วางใจ พึงพอใจที่นักศึกษาวิชาชีพครูทำกิจกรรมอาสา รวมถึงให้กำลังใจ และคอยดูแลช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ เสนอแนะ ชี้แนะโดยตรง

ให้ข้อมูล และให้การสะท้อนกลับจากผู้อื่นว่าการทำกิจกรรมอาสาที่นักศึกษาวิชาชีพครูดำเนินการไปแล้วเป็นอย่างไร 3) การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องพูดหรือแสดงการยอมรับและเห็นความสำคัญในการทำกิจกรรมอาสา รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาวิชาชีพครูเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร และ 4) การสนับสนุน ด้านวัตถุสิ่งของ หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมอาสาโดยให้การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สนับสนุนด้านการเงิน การลงแรงช่วยเหลือ และการเสียสละเวลาช่วยเหลือ เป็นต้น

6.2 วิธีการวัดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

โอโมโตะ และสนายเดอร์ (Omoto; & Snyder. 1995) สร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม เพื่อใช้สำหรับศึกษาความสัมพันธ์กับการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน โดยวัดการสนับสนุนทางสังคมเป็น 2 มิติ คือ เครือข่ายทางสังคม และการรับรู้ถึงการได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการทำงานอาสาสมัคร สำหรับเครือข่ายทางสังคมเป็นการถามถึงจำนวนเพื่อสนิทของอาสาสมัคร ส่วนการได้รับการสนับสนุน ให้อาสาสมัครให้ระดับการได้รับการสนับสนุนทางด้านอารมณ์และจิตวิทยาจากเพื่อน ครอบครัว เพื่อนร่วมงาน เพื่อนในโรงเรียน และเพื่อนสนิทในปัจจุบัน มาตรวัดเป็นมาตรประเมินค่า 7 ระดับ จาก 1 ไม่ใช่ทั้งหมด (None at all) ถึง 7 เกี่ยวข้องมากที่สุด (A great deal) โดยคำถามสุดท้ายเป็นการถามระดับความเห็นด้วยมาตราประเมินค่า 7 ระดับ จากคำถามที่ว่า “คนที่มีความสำคัญต่อข้าพเจ้าให้การสนับสนุนการทำงานอาสาสมัครของข้าพเจ้า” นอกจากนี้ยังพบว่ามีการสร้างแบบวัดการสนับสนุนจากครอบครัว (พรพิมล วรวุฒิพุทธพงศ์ และสงคราม เชาวน์ศิลป์. 2549) เป็นแบบวัดชนิดมาตรประเมินค่า 6 ระดับเช่นกัน แต่แบ่งประเภทการสนับสนุนออกเป็น 4 ด้าน คือ การสนับสนุนทางอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า และการสนับสนุนด้านวัตถุ เช่นเดียวกับ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ได้สร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมกับกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยวัดการรับรู้ของผู้ตอบเกี่ยวกับการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาชมรม บุคคลที่ทำกิจกรรมอาสาสมัคร ร่วมกัน 4 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านข้อมูล ข่าวสาร ด้านประเมินคุณค่า และด้านวัตถุ ข้อความเป็นประโยคบอกเล่า ประกอบด้วยมาตรประเมินค่า 6 ระดับ จาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด” ส่วน คมนา วัชรธานินท์ (2546) ได้สร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย โดยให้นักศึกษารายงานเกี่ยวกับการที่ตนเองได้รับการดูแลจากคนในครอบครัว อาจารย์ และเพื่อนๆ ตลอดจนปริมาณความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างเหล่านี้ใน 4 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ หรือกำลังใจ การให้การช่วยเหลือด้านวัตถุหรือทรัพยากร ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านการให้คำปรึกษาหารือ การให้คำแนะนำ เป็นต้น ประกอบด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ แต่ละข้อประกอบด้วยประโยคบอกเล่า 1 ประโยค และมาตรประเมินค่า 6 ระดับเช่นกัน ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงที่สุด”

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา สร้างตามแนวคิดของเฮาส์ (House. 1985) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) โดยให้นักศึกษารายงานการรับรู้เกี่ยวกับการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านประเมินคุณค่า และ 4) ด้านวัตถุสิ่งของ ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ "จริงที่สุด" "จริง" "ค่อนข้างจริง" "ค่อนข้างไม่จริง" "ไม่จริง" และ "ไม่จริงเลย" โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสากับพฤติกรรมอาสา

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์สูงกับการทำกิจกรรมอาสาสมัครและการแสดงพฤติกรรมอาสา เช่น การศึกษาของโอโมโตะ และสนายเดอร์ (Omoto; & Snyder. 1995) ได้ทำการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน ตัวแปรอิสระส่วนใหญ่เป็นตัวแปรทางจิตวิทยา โดยมี ตัวแปรแรงจูงใจอาสาเป็นตัวแปรหลักในโมเดล การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรหนึ่งที่อยู่ในโมเดลด้วยเช่นกัน ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน โดยเมื่อควบคุมความแปรปรวนของตัวแปรอื่นๆ ให้โมเดลคงที่แล้ว การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงทางลบต่อระยะเวลาที่ทำงานอาสาสมัคร แต่มีอิทธิพลทางตรงทางบวกต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติทางบวกต่อการทำกิจกรรมอาสาสมัครของอาสาสมัคร ผลเช่นเดียวกับ เคียร์และคณะ (Keer; et al. 2003) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของครอบครัวกับพฤติกรรมเอื้อสังคมและพฤติกรรมเห็นแก่ตัวในวัยรุ่นลาติโน จำนวน 446 คน เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมของวัยรุ่น จากการศึกษาพบว่า การสนับสนุนช่วยเหลือของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเอื้อสังคมในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในประเทศไทย ดังนี้ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงสูงสุดต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน 2 ปัจจัย คือ เอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะและการสนับสนุนทางสังคม (ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.37 และ 0.36 ตามลำดับ) รวมทั้งกฤตยา ทัพวงษ์ (2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมอาสาของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ในตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมสามารถอธิบายการแปรผันของพฤติกรรมอาสาได้ดีที่สุด ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เช่นเดียวกับ คมนา วัชรธานินท์ (2546) ได้ศึกษาพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า การสนับสนุนจากคนรอบข้าง สามารถทำนายพฤติกรรมอาสาพัฒนาได้ อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และธิดาชนก วงค์พิทักษ์ (2556) ได้ศึกษาปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรม

จิตอาสา และสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมจิตอาสาได้ร้อยละ 53 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสมัครมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอาสา และช่วยให้การทำกิจกรรมอาสาสมัครเกิดประสิทธิภาพดี

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้ **การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา** หมายถึง การรับรู้ของนักศึกษาวิชาชีพครูถึงการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย ร่วมกัน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การสนับสนุนทางอารมณ์ หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องรับฟังความรู้สึกของนักศึกษาวิชาชีพครูหรือแสดงท่าทีว่าเห็นอกเห็นใจ ไว้วางใจ พึงพอใจที่นักศึกษาวิชาชีพครูทำกิจกรรมอาสา รวมถึงให้กำลังใจ และคอยดูแลช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา 2) การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องให้คำแนะนำ เสนอแนะ ชี้แนะโดยตรง ให้ข้อมูล และให้การสะท้อนกลับจากผู้อื่นว่าการทำกิจกรรมอาสาที่นักศึกษาวิชาชีพครูดำเนินการไปแล้วเป็นอย่างไร 3) การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องพูดหรือแสดงการยอมรับและเห็นความสำคัญในการทำกิจกรรมอาสา รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาวิชาชีพครูเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัคร และ 4) การสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ หมายถึง การที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมอาสาโดยให้การสนับสนุนวัตถุสิ่งของ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สนับสนุนด้านการเงิน การลงแรงช่วยเหลือ และการเสียสละเวลาช่วยเหลือ เป็นต้น ในการวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา สร้างตามแนวคิดของเฮาส์ (House. 1985) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) โดยให้นักศึกษาวิชาชีพครูรายงานการรับรู้เกี่ยวกับการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย 4 ด้าน คือ 1) ด้านอารมณ์ 2) ด้านข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านประเมินคุณค่า และ 4) ด้านวัตถุสิ่งของ ลักษณะของแบบวัดประกอบด้วยข้อคำถามในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “จริงที่สุด” “จริง” “ค่อนข้างจริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ไม่จริง” และ “ไม่จริงเลย” โดยผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

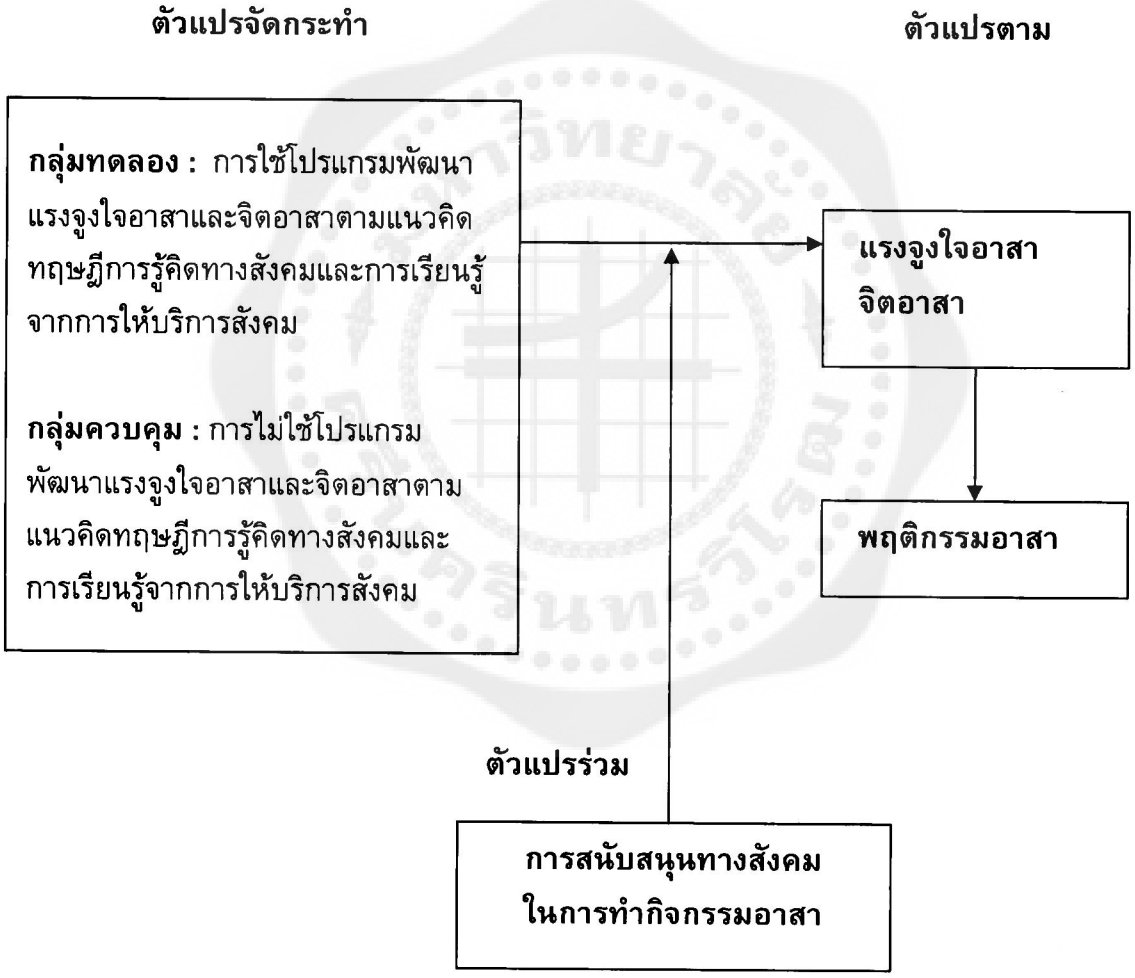
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรม ภายหลังการควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ของนักศึกษาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้ รวมทั้งศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1986) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตามผลที่มาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรม และสิ่งแวดล้อม ที่มีลักษณะร่วมกันกำหนดซึ่งกันและกัน โดยจิตอาสาซึ่งเป็นสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม ด้วยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือเรียกว่า พฤติกรรมอาสา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการอุทิศแรงงานทั้งทางกาย ทางความคิด ทางอารมณ์ และเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไข และพัฒนาสังคม หรือการอื่นอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสังคมโดยสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนี้ การที่บุคคลจะมีจิตอาสาที่นำไปสู่การแสดงออกถึงพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้นั้น จำเป็นต้องมีแรงจูงใจอาสา ที่เป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้บุคคลต้องการทำกิจกรรมอาสาในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม ดังที่เคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจอาสาซึ่งเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่น และได้กำหนดหน้าที่ไว้ 6 หน้าที่ ได้แก่ 1) การให้คุณค่า (value) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าเกิดมาจากบุคคลให้คุณค่ากับความรู้สึกเอื้อเฟื้อผู้อื่น 2) การทำความเข้าใจ (understanding) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าทำให้เกิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ และมีโอกาสที่จะได้ใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่มีอยู่ 3) หน้าที่การงาน (career) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครว่าทำให้มีโอกาสในการได้งานทำใหม่หรือเป็นการรักษางานที่ตนเองกำลังทำอยู่ 4) การเข้าสังคม (social) เป็นแรงจูงใจในการเป็นอาสาสมัครเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น 5) การปกป้องตนเอง (protective) แรงจูงใจนี้ให้ความสนใจกับการปกป้องเอกลักษณ์ต่อลักษณะทางลบของตนเอง ในกรณีของอาสาสมัครอาจเป็นการลดความรู้สึกผิดที่มีโอกาสมากกว่าผู้อื่น และ 6) การสนองความต้องการของตน (enhancement) เป็นแรงจูงใจของการอาสาสมัครที่ต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อนำมาซึ่งความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจอาสาเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบนดูรา บนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง มาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสา 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน รวมทั้งแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมบนพื้นฐานแนวคิดจากรูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของแฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 2001) และใช้รูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe; & Owen. 2002) มาเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ (Preparation) ขั้นปฏิบัติการ (Action) ขั้นไตร่ตรอง (Reflection) และขั้นประเมินค่า

(Evaluation) นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ใช้การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรมเป็นตัวแปรร่วม ทั้งนี้เนื่องจากการสนับสนุนทางสังคมถือเป็นตัวแปรทางจิตสังคมซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลทั้งทางตรงและทางอ้อม (Cohen; & Wills. 1985: 310-357) ดังนั้นเพื่อลดความแตกต่างของการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของประสิทธิภาพของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ซึ่งพิจารณาได้จากกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 5 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม และภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีพฤติกรรมอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม ภายใต้การควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม

2. นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีความคงทนของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสามากกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม

3. แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา สามารถทำนายพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูได้

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและ จิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรม ภายหลังการควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ของนักศึกษาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้ รวมทั้งศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ดนตรีศึกษา ทัศนศิลป์นาฏศิลป์ไทย สังคมศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และคอมพิวเตอร์ศึกษา รวมทั้งสิ้น 486 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 สาขาวิชา ได้แก่ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากจากจำนวนสาขาวิชาทั้งหมด จากนั้นสุ่มเข้ากลุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 1 สาขาวิชา สาขาวิชาละ 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

การออกแบบการวิจัยและตัวแปรที่ศึกษา

การออกแบบแผนการทดลองและการวัด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มการทดลองเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการวัดตัวแปรตาม 3 ครั้ง คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 12) และระยะติดตาม (สัปดาห์ที่ 16) รวมเวลาในการทดลอง 16 สัปดาห์ ดังนี้

	Pretest	Treatment	Posttest 1	Posttest 2
กลุ่มทดลอง	O1, MO, VS, VB	X1	O2, MO, VS	O3, MO, VS, VB
กลุ่มควบคุม	O1, MO, VS, VB	X0	O2, MO, VS	O3, MO, VS, VB

เมื่อกำหนดให้ O1 แทน การวัดระยะก่อนการทดลอง
O2 แทน การวัดระยะหลังการทดลอง
O3 แทน การวัดระยะติดตาม
X1 แทน การใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม
X0 แทน การไม่ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม
MO แทน การวัดแรงจูงใจอาสา
VS แทน การวัดจิตอาสา
VB แทน การวัดพฤติกรรมอาสา

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ การใช้และไม่ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) มี 3 ตัว ได้แก่

2.1 แรงจูงใจอาสา

2.2 จิตอาสา

2.3 พฤติกรรมอาสา

3. ตัวแปรร่วม (Covariate Variable) ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร และเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือวัดที่เป็นแบบวัด จำนวน 4 ฉบับ คือ แบบวัดพฤติกรรมอาสา แบบวัดแรงจูงใจอาสา แบบวัดจิตอาสา และแบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา โดยมีการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมอาสา แรงจูงใจอาสา จิตอาสา และการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร

2. สร้างแบบวัดตัวแปรในการวิจัย แล้วนำเสนอแบบวัดต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามนิยามปฏิบัติการ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

3. นำเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบวัดที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านจิตวิทยา และด้านการวัดผล จำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาของแบบวัดให้มีครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการ รวมทั้งการใช้ภาษาของข้อความที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามและคำนิยามเชิงปฏิบัติการ และใช้เกณฑ์ตามหลักของการวัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถ้าข้อคำถามใดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่ต้องการวัด (สำเริง บุญเรืองรัตน์. 2547; พรรณี เทพสูตร. 2537) ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามดังกล่าวให้เหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) เก็บข้อมูลกับนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent ระหว่างกลุ่มที่มีคะแนนสูงกับกลุ่มที่มีคะแนนต่ำ ด้วยเทคนิค 27 เปอร์เซ็นต์ (ร้อยละ 27) แล้วคัดเลือกเอาไว้เฉพาะข้อที่มีค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total Correlation) ของแต่ละข้อคำถาม โดยคำนวณหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์

แอลฟา (α-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าค่าความเชื่อมั่นรายข้อ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไปมาใช้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2540: 160)

รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร มีดังนี้

1. แบบวัดพฤติกรรมอาสา

ลักษณะแบบวัด เป็นการวัดพฤติกรรมอาสา ที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินการกระทำที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทนในรูปของเงิน แต่หวังผลให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และตนเองได้รับความสุขทางใจจากการที่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครในบทบาททางสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม การพัฒนาสังคมและองค์กร ซึ่งเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นที่รู้จักหรือไม่รู้จักมาก่อน โดยผู้วิจัยสร้างแบบวัดตามแนวคิดของอังศินันท์ อินทรกำแหง (2558) ซึ่งปรับให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู เป็นการถามในสถานการณ์ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมาว่านักศึกษาได้กระทำกิจกรรมอาสามาก-น้อย เท่าใด แบบวัดมีลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

วิธีการและเกณฑ์ให้คะแนน เป็นแบบวัดให้เลือกตอบซึ่งมีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินตนเองโดยพิจารณาข้อความที่กำหนดให้แล้วเลือกตอบตามการปฏิบัติของตน ในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามการปฏิบัติกิจกรรมอาสา ได้แก่ “ไม่เคยเลย” “1-2 ครั้ง” “3-4 ครั้ง” และ “5-6 ครั้ง” และ “6 ครั้งขึ้นไป” โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ข้อความในทางบวก ถ้าตอบ “ไม่เคยเลย” ให้ 1 คะแนน “1-2 ครั้ง” ให้ 2 คะแนน “3-4 ครั้ง” ให้ 3 คะแนน “5-6 ครั้ง” ให้ 4 คะแนน และ “6 ครั้งขึ้นไป” ให้ 5 คะแนน ส่วนข้อคำถามในทางลบให้คะแนนในทางกลับกัน

การแปลความหมายคะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมอาสาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

คุณภาพของแบบวัด ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมอาสาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ แล้วนำผลมาวิเคราะห์รายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และคัดเลือกเอาไว้เฉพาะข้อที่มีค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .239 - .884 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .890

ตัวอย่าง แบบวัดพฤติกรรมอาสา

คำชี้แจง ในรอบ 3 เดือนที่ผ่านมา ท่านได้กระทำกิจกรรมอาสา มาก-น้อยเท่าใด

0. ฉันบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยา แก่ผู้ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ภัยหนาว เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

00. ฉันร่วมเป็นอาสาสมัคร เพื่อเยี่ยมหรือให้กำลังใจ แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรือด้อยโอกาส เช่น เด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

2. แบบวัดแรงจูงใจอาสา

ลักษณะแบบวัด เป็นการวัดแรงจูงใจอาสา ที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสาสมัคร จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน สร้างขึ้นตามแนวคิดของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) และอนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) แบบวัดมีลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จำนวน 30 ข้อ

วิธีการและเกณฑ์ให้คะแนน เป็นแบบวัดให้เลือกตอบซึ่งมีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินตนเองโดยพิจารณาข้อความที่กำหนดให้แล้วเลือกตอบตามความคิดเห็นของตน ในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ข้อความในทางบวก ถ้าตอบ “ไม่จริงเลย” ให้ 1 คะแนน “ไม่จริง” ให้ 2 คะแนน “ค่อนข้างไม่จริง” ให้ 3 คะแนน “ค่อนข้างจริง” ให้ 4 คะแนน “จริง” ให้ 5 คะแนน และ “จริงที่สุด” ให้ 6 คะแนน ส่วนข้อคำถามในทางลบให้คะแนนในทางกลับกัน

การแปลความหมายคะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีแรงจูงใจอาสาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

คุณภาพของแบบวัด ผู้วิจัยนำแบบวัดแรงจูงใจอาสาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ แล้วนำผลมาวิเคราะห์รายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และคัดเลือกเอาไว้เฉพาะข้อที่มีค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .224 - .846 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .935

ตัวอย่าง แบบวัดแรงจูงใจอาสา

0. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาต่างๆ ให้ผ่านวิกฤติไปได้

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

00. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้พบปะกับเพื่อนๆ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

3. แบบวัดจิตอาสา

ลักษณะแบบวัด เป็นการวัดจิตอาสา ที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินความรู้สึกสำนึกของบุคคลที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้งเอง แบบวัดมีลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จำนวน 20 ข้อ

วิธีการและเกณฑ์ให้คะแนน เป็นแบบวัดให้เลือกตอบซึ่งมีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินตนเองโดยพิจารณาข้อความที่กำหนดให้แล้วเลือกตอบตามความคิดเห็นของตน ในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ข้อความในทางบวก ถ้าตอบ “ไม่จริงเลย” ให้ 1 คะแนน “ไม่จริง” ให้ 2 คะแนน “ค่อนข้างไม่จริง” ให้ 3 คะแนน “ค่อนข้างจริง” ให้ 4 คะแนน “จริง” ให้ 5 คะแนน และ “จริงที่สุด” ให้ 6 คะแนน ส่วนข้อคำถามในทางลบให้คะแนนในทางกลับกัน

การแปลความหมายคะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่มีจิตอาสาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

คุณภาพของแบบวัด ผู้วิจัยนำแบบวัดจิตอาสาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ แล้วนำผลมาวิเคราะห์รายข้อ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และคัดเลือกเอาไว้เฉพาะข้อที่มีค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .211 - .745 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .929

ตัวอย่าง แบบวัดจิตอาสา

0. ฉันเต็มใจบริจาคสิ่งของให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

0. ฉันตั้งใจจะเชิญชวนผู้อื่นให้ทำงานเพื่อประโยชน์แก่สังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

4. แบบวัดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

ลักษณะแบบวัด เป็นการวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย ร่วมกัน 4 ด้าน คือ การสนับสนุนทางอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า และการสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ สร้างขึ้นตามแนวคิดของเฮาส์ (House. 1985) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) แบบวัดมีลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จำนวน 24 ข้อ

วิธีการและเกณฑ์ให้คะแนน เป็นแบบวัดให้เลือกตอบซึ่งมีข้อความทั้งทางบวกและทางลบ ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินตนเองโดยพิจารณาข้อความที่กำหนดให้แล้วเลือกตอบตามความคิดเห็นของตน ในลักษณะของมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ข้อความในทางบวก ถ้าตอบ “ไม่จริงเลย” ให้ 1 คะแนน “ไม่จริง” ให้ 2 คะแนน “ค่อนข้างไม่จริง” ให้ 3 คะแนน “ค่อนข้างจริง” ให้ 4 คะแนน “จริง” ให้ 5 คะแนน และ “จริงที่สุด” ให้ 6 คะแนน ส่วนข้อคำถามในทางลบให้คะแนนในทางกลับกัน

การแปลความหมายคะแนน โดยผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดสูงกว่า แสดงว่าเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาสูงกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนรวมจากแบบวัดต่ำกว่า

คุณภาพของแบบวัด ผู้วิจัยนำแบบการวัดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ แล้วนำผลมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และคัดเลือกเอาไว้เฉพาะข้อที่มีค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ

.05 ได้จำนวน 24 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .247 - .942 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .945

ตัวอย่าง แบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

0. ครอบครัวให้ความไว้วางใจฉันในการทำกิจกรรมอาสา

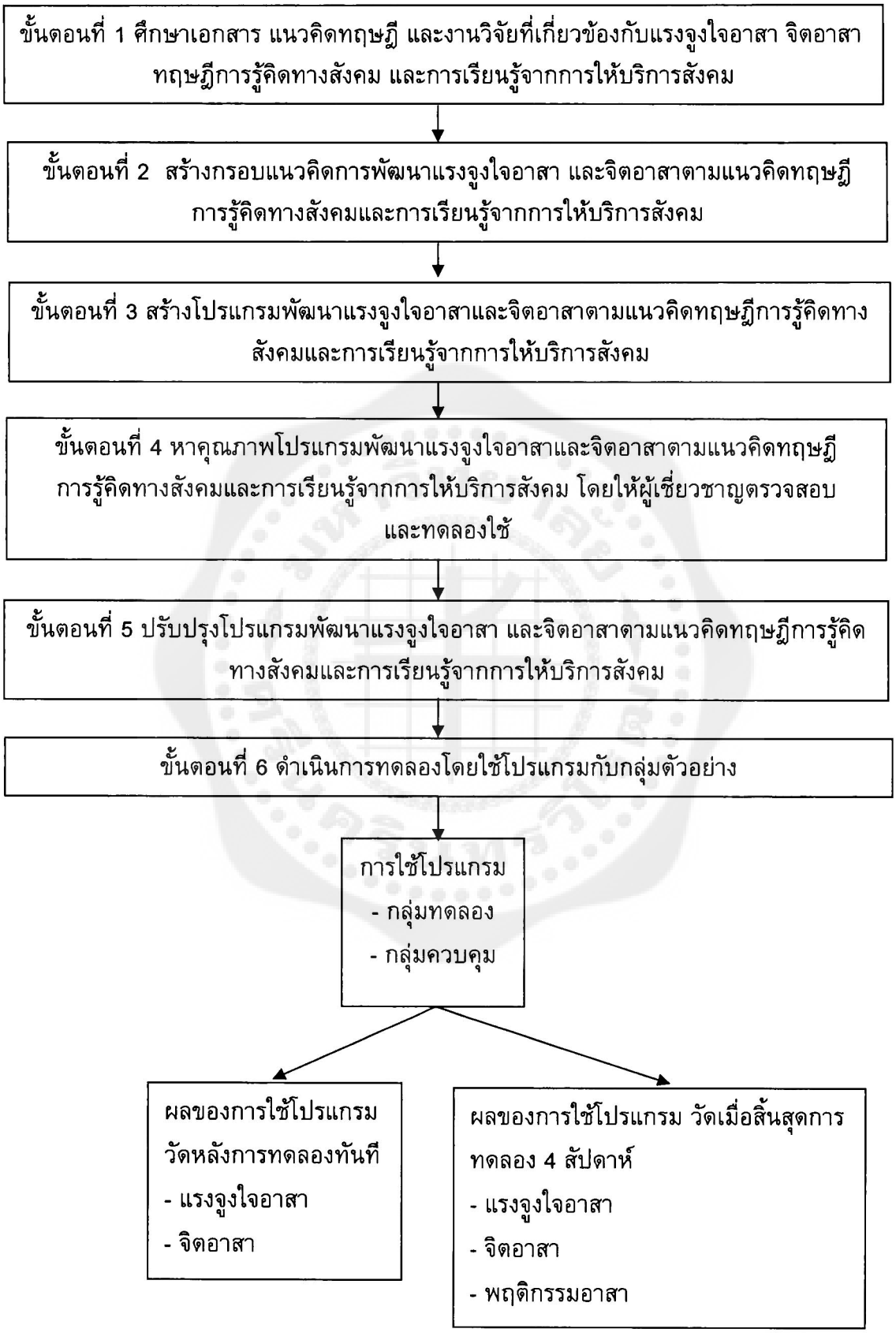
(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

00. ฉันร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์จากการทำกิจกรรมอาสากับเพื่อน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือของโปรแกรม ดังนี้

ภาพประกอบ 6 ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพโปรแกรม

การสร้างและการหาคุณภาพโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจอาสา จิตอาสา ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีลำดับความต้องการของเมอร์เรย์ ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และเทคนิคที่ใช้ในการฝึกพัฒนา โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดแรงจูงใจอาสา นำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาแรงจูงใจอาสา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) ซึ่งได้ทำการศึกษาแรงจูงใจอาสาที่เป็นสาเหตุส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่น และได้กำหนดหน้าที่ไว้ 6 หน้าที่ ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ 2) ด้านการทำความเข้าใจ เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และได้ใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถที่มีอยู่ 3) ด้านหน้าที่การงาน เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน การเรียนเพิ่มมากขึ้น 4) ด้านการเข้าสังคม เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) ด้านการปกป้องตนเอง เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง และ 6) ด้านการสนองความต้องการของตน เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง นอกจากนี้ ยังนำแนวคิดแรงจูงใจอาสามาเป็นแนวทางในการให้ความรู้เบื้องต้นแก่ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ได้รู้จักและเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของแรงจูงใจอาสาอย่างถูกต้องชัดเจน ผ่านกิจกรรมปฐมนิเทศ โดยใช้เทคนิคการบรรยาย การตั้งคำถาม และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้นำความรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจอาสาที่ได้รับจากการบรรยายมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อๆ ไป

2. แนวคิดจิตอาสา นำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาจิตอาสา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระไพศาล วิสาโล (2550), ณัฐณิชากร ศรีสมบูรณ์ (2550), วราพร วันไชยธนวงศ์, ประกายแก้ว ธนสุวรรณ และวรรณา พิพัฒน์ธนวงศ์ (2551) และนันทรัตน์ ปริวัติธรรม (2553) ได้ประเด็นสาระสำคัญเกี่ยวกับจิตอาสา พบว่าจิตอาสาเป็นความรู้สึกสำนึกของบุคคลที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน นอกจากนี้ ยังนำแนวคิดจิตอาสามาเป็นแนวทางในการปูความรู้เบื้องต้นให้แก่ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ได้รู้จักและเข้าใจความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของจิตอาสาอย่างถูกต้องชัดเจน ผ่านกิจกรรมปฐมนิเทศ โดยใช้เทคนิคการบรรยาย การตั้งคำถาม และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้นำความรู้เกี่ยวกับจิตอาสาที่ได้รับจากการบรรยายมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อๆ ไป

3. ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎีลำดับความต้องการของเมอร์เรย์ บนแนวคิดการยอมรับจากกลุ่ม ความต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่มให้ยอมรับตนเอง ความต้องการสร้างมิตรภาพกับคนอื่น และต้องการรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผ่านกิจกรรมการสร้างความคุ้นเคย โดยการทำความรู้จักและการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น อันเป็นการสร้างบรรยากาศของความคุ้นเคย และความอบอุ่น เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมลดความตื่นเต้น ความเครียดวิตกกังวล เป็นการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจสำหรับการพัฒนาในขั้นต่อๆไป (อารี พันธ์มณี. 2546: 277-278)

4. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ บนกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ได้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทางร่างกายและทางจิตใจ การที่ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2551: 59-62) ผ่านกิจกรรมปฐมนิเทศ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งทางร่างกายและทางจิตใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความพร้อมในการเรียนรู้ที่จะพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาของตนเองในขั้นต่อๆ ไป

5. ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1986) บนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง นำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสา 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน โดยแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกตใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการให้คุณค่า และด้านหน้าที่การงาน ด้วยการสังเกตจากตัวแบบในการถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกผ่านการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อ ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ กรณีที่ผู้สังเกตยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น กรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างแล้วในอดีต ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม กรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มาก่อน ผ่านกระบวนการตั้งใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการทำ และกระบวนการจูงใจ สำหรับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการทำความเข้าใจ ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง และจะเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออก การที่บุคคลรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในสิ่งใดแล้ว บุคคลจะแสดงออกถึงความสามารถนั้นออกมาด้วยความอดทนจนประสบความสำเร็จในที่สุด (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 49-60)

6. แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยใช้แนวคิดรูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของแฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 2001) มาใช้ในการพัฒนาจิตอาสา ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเข้าไปมี

ประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ลักษณะที่ให้นักศึกษาลงไปทำความรู้จักกับชุมชน แล้วทำการสำรวจและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของชุมชนในสภาพจริง แล้ววางแผนปฏิบัติการบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ร่วมกับสมาชิกของชุมชน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ รวมทั้งได้ใช้แนวคิดรูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe; & Owen. 2002) มาเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ (Preparation) 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) และ 4) การประเมินค่า (Evaluation)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกรอบแนวคิดการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนที่ 1 แล้วผู้วิจัยได้กรอบแนวคิดในการพัฒนาแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยมีกระบวนการดำเนินกิจกรรม ออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

<u>ช่วงแรก</u> กิจกรรมการสร้างความคุ้นเคย การเตรียมความพร้อม และการปฐมนิเทศ เป็นกิจกรรมสร้างความพร้อมของนักศึกษาวิชาชีพครูก่อนเริ่มการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา เพื่อให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีความพร้อมในการทำกิจกรรม ด้วยการทำกิจกรรมสร้างความคุ้นเคยและสัมพันธภาพที่ดีกับนักศึกษาวิชาชีพครูคนอื่นที่เข้าร่วมโปรแกรม เป็นการลดความวิตกกังวล ความกลัว และสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง และมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหา วัตถุประสงค์ และกิจกรรมของการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา การพัฒนาในขั้นตอนนี้ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ระยะเวลาในการฝึกกิจกรรมละประมาณ 60 - 90 นาที ได้แก่ กิจกรรม "รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ" เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความคุ้นเคย และสัมพันธภาพที่ดี และกิจกรรมปฐมนิเทศ "แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา เราสร้างได้" เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการ และบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนา และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา

<u>ช่วงที่สอง</u> กิจกรรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา เป็นกิจกรรมการพัฒนาให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีแรงจูงใจอาสาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน รวมถึงการมีจิตอาสา ซึ่งประกอบด้วย 15 กิจรรม โดยกระบวนการพัฒนาสร้างขึ้นมาจากทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม บนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยใช้เทคนิคในการพัฒนา ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม เกม กรณีศึกษา การระดมสมอง กิจกรรมศิลปะ และการแสดงละคร รวมถึงมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง

การสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมละประมาณ 60 - 120 นาที การพัฒนาแรงจูงใจอาสาในแต่ละด้าน ดำเนินการด้วยกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. ด้านการให้คุณค่า เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมให้ได้รับผลประโยชน์ การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต ด้วยการทำกิจกรรม “พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาสังเกตตัวแบบ โดยได้รับการถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกจากตัวแบบที่เป็นบุคคลที่ได้ร่วมทำกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาสังคม และต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงให้คนในชุมชนได้รับความสะดวกและความสุขในการดำเนินชีวิต ตัวแบบทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ กรณีที่ผู้สังเกตยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น กรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างแล้ว ในอดีต ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม กรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มาก่อน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการตั้งใจ เป็นตัวกำหนดให้นักศึกษาวิชาชีพครูสังเกตและรับรู้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมา และเป็นการรับรู้อย่างแม่นยำเกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกต 2) กระบวนการเก็บจำ เป็นการแปลงลักษณะของตัวแบบให้นักศึกษาวิชาชีพครูจดจำได้ง่ายขึ้น 3) กระบวนการทำ เป็นการนำสิ่งที่จดจำจากตัวแบบไปสู่การกระทำพฤติกรรม และ 4) กระบวนการจูงใจ เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาวิชาชีพครูแสดงการทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมให้ได้รับผลประโยชน์ตามตัวแบบที่ได้สังเกต

2. ด้านการทำความเข้าใจ เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้ชอบหรือมีความต้องการทำกิจกรรมอาสาที่ท้าทาย มีความยากง่ายพอเหมาะกับความสามารถของตนเอง การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้วยการทำกิจกรรม “งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงที่สามารถจำลองสถานการณ์ ท่าทาง บทบาทสมมุติในการทำกิจกรรมอาสาในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นการพัฒนาสังคมตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน รวมทั้งได้ระดมสมอง ร่วมกันคิดหาวิธีแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นตามความสามารถของตนเองได้จนประสบความสำเร็จ ความสำเร็จที่เคยได้รับ ถือว่าเป็นแหล่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดของการรับรู้ความสามารถของตนเองเพราะเป็นประสบการณ์โดยตรงที่บุคคลได้รับ การที่บุคคลได้รับประสบการณ์ที่ตนเองประสบความสำเร็จหลายๆ ครั้งจะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของบุคคลให้เข้มแข็งขึ้น บุคคลจะมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น เกิดความเพียรพยายามไม่ย่อท้ออุปสรรค และมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมนั้น ซึ่งบุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะมีพฤติกรรมการเลือกทำงานที่มีลักษณะท้าทาย มีแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถของตนเองให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น และจะใช้ความพยายามอย่างมากเพื่อให้การกระทำนั้นบรรลุเป้าหมาย

3. ด้านหน้าที่การงาน เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียน การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต ด้วยการทำกิจกรรม “รวมพลคนอาสา” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาวิชาชีพครูสังเกตตัวแบบ โดยได้รับการถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกจากตัวแบบที่เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเรียน และการทำงานที่เป็นผลมาจากการได้ทำกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาสังคม ตัวแบบทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต 4 กระบวนการ ได้แก่ 1) กระบวนการตั้งใจเป็นตัวกำหนดให้นักศึกษาวิชาชีพครูสังเกตและรับรู้อย่างแม่นยำถึงพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมา และเป็นการรับรู้อย่างแม่นยำเกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกต 2) กระบวนการเก็บจำ เป็นการแปลงลักษณะของตัวแบบให้นักศึกษาวิชาชีพครูจดจำได้ง่ายขึ้น 3) กระบวนการทำ เป็นการนำสิ่งที่จดจำจากตัวแบบไปสู่การกระทำพฤติกรรม และ 4) กระบวนการจูงใจ เป็นแรงจูงใจให้นักศึกษาวิชาชีพครูแสดงการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียนตามตัวแบบที่ได้สังเกต

4. ด้านการเข้าสังคม เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีความต้องการที่จะสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นจากการทำกิจกรรมอาสา การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้วยการทำกิจกรรม “วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้รับประสบการณ์ตรงในการระดมสมองและทำกิจกรรมศิลปะ โดยการวาดรูป ในหัวข้อ “จิตอาสาในสังคมไทย” พร้อมแต่งคำขวัญหรือกลอนเชิญชวนให้คนในสังคมไทยมีจิตอาสา แล้วออกไปเชิญชวนให้นักศึกษาคนอื่นๆ ทำกิจกรรมอาสา ตามสถานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัย เช่น โรงอาหาร ห้องสมุด อาคารเรียนคณะต่างๆ เป็นต้น ได้สำเร็จ การให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้รับประสบการณ์ความสำเร็จ ถือว่าเป็นแหล่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง เพราะเป็นประสบการณ์โดยตรงที่บุคคลได้รับ การรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใด เมื่อบุคคลทำงานและประสบความสำเร็จ บุคคลเชื่อว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นนั้นมาจากความสามารถของตนเอง จะทำให้บุคคลรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถและมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น และจากประสบการณ์ที่ตนเองประสบความสำเร็จหลายๆ ครั้งจะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของบุคคลให้เข้มแข็งขึ้น บุคคลจะมีความมั่นใจเพิ่มขึ้น

5. ด้านการปกป้องตนเอง เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีความกระตือรือร้น มีความสุข และพอใจต่อการทำกิจกรรมอาสาเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้วยการทำกิจกรรม “อาสาพาเพลิน” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้รับประสบการณ์ตรงในการระดมสมองร่วมกันคิดแต่งบทละครภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดและออกมาแสดงละครได้ประสบความสำเร็จและความคาดหวังผลที่เกิดขึ้นจากการคิด เล่นและชมละคร ได้แก่ ความสุขและความสนุกสนาน

เพลิดเพลิน การที่บุคคลจะกระทำพฤติกรรมหนึ่งได้นั้นขึ้นอยู่กับการรับรู้ความสามารถของตนเอง และความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นหลังจากการกระทำพฤติกรรมนั้น การที่ต้องการให้บุคคลมีพฤติกรรมตามที่ต้องการจะต้องให้บุคคลเชื่อว่าตนเองสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นได้ และสร้างให้บุคคลนั้นมีความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้น เพราะการคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นที่มีผลทางบวก และมีประโยชน์ต่อตนเองนั้น จะทำให้บุคคลกระทำพฤติกรรมดังกล่าวด้วยความพึงพอใจ และการรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อการตอบสนองทางอารมณ์ บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูงจะมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อตนเองในทางบวก เช่น มีความสุข มีความเอาใจใส่ในพฤติกรรมนั้นมากด้วย

6. ด้านการสนองความต้องการของตน เป็นกิจกรรมพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีการปฏิบัติกิจกรรมอาสาในสถานที่จริง และเกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง การพัฒนาอยู่บนฐานของแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้วยการทำกิจกรรม “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้รับประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยได้ประสบความสำเร็จ การทำให้ให้บุคคลมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลที่รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถจะมีความอดทน ไม่ท้อถอย อุตสาหะ กระตือรือร้น และจะใช้ความพยายาม ความมุมานะในการทำงานจนประสบความสำเร็จในที่สุด หากบุคคลคาดหวังว่าผลที่จะเกิดขึ้นมีผลทางบวกมีประโยชน์ต่อตนเอง บุคคลจะพึงพอใจในการกระทำกิจกรรมนั้น

ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา จะประกอบด้วยขั้นตอนในการจัดกิจกรรม 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (จินตนา ตันสุวรรณนนท์. 2550: 74)

1. ขั้นนำ คือ การปูพื้นให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีความพร้อมในการทำกิจกรรมและการเรียนรู้ หรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2. ขั้นกิจกรรม คือ การให้นักศึกษาวิชาชีพครูลงมือทำสิ่งต่างๆ ตามกิจกรรมที่ได้เตรียมและกำหนดไว้ เพื่อให้นักศึกษาเกิดประสบการณ์ตรงที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ในภายหลัง

3. ขั้นการอภิปรายและวิเคราะห์ คือ การให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้มีโอกาสแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นหลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้ว ในขั้นนี้นักศึกษาได้วิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ และอภิปรายร่วมกันจนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมที่ตั้งไว้

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ คือ การที่นักศึกษาวิชาชีพครูได้เกิดความเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของกิจกรรมแล้ว เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษานำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำไปปรับใช้ในชีวิตจริง รวมถึงการให้นักศึกษาวิชาชีพครูสรุปถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมให้สอดคล้องกับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคมรูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe; & Owen. 2002) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูระบุชุมชนหรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน แล้วทำการสำรวจและระบุความต้องการของชุมชน รวมทั้งศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน และเลือกประเด็นปัญหา พร้อมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะบริการสังคม จากนั้นนักศึกษาวิชาชีพครูวางแผนปฏิบัติการและเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมบริการสังคม ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรม "ชุมชนของฉัน" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูบอกความหมาย ความสำคัญของชุมชนและระบุชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกได้ 2) กิจกรรม "แผนที่เดินดิน" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูสำรวจสภาพของชุมชนและทำแผนที่เดินดินได้ 3) กิจกรรม "สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการ คือ..." เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูระบุความต้องการและปัญหาของชุมชนได้ และ 4) กิจกรรม "ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์สังคม" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูวางแผนในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถและเขียนโครงการบริการสังคมได้

2. ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูลงมือปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาตลอดการทำกิจกรรม โดยการทำกิจกรรม "โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้เรียนรู้และปฏิบัติการในโครงการบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ขั้นไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูได้พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้บันทึก อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์เขียนรายงาน ในส่วนบุคคลหรือกลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึกความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ระหว่างการทำกิจกรรมบริการสังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ โดยการทำกิจกรรม "เยาวชนอาสา รายงานตนเอง" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้ไตร่ตรองผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรมบริการสังคม

4. ขั้นประเมินค่า (Evaluation) เป็นขั้นที่นักศึกษาวิชาชีพครูสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อๆ ไป โดยการทำกิจกรรม "ภูมิใจที่ได้ทำ" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูสรุปผลการดำเนินงานและนำเสนอผลงานของโครงการบริการสังคม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ประกอบกับเทคนิคการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม เกม กรณีศึกษา การใช้ตัวแบบ การระดมสมอง กิจกรรมศิลปะ และการแสดงละคร ประกอบด้วย 15 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลาในการทำกิจกรรม 60 - 120 นาที รวมถึงการลงปฏิบัติการภาคสนาม โดยจัดสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ซึ่งกระบวนการดำเนินกิจกรรมออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก เป็นกิจกรรมการสร้างความคุ้นเคยและการปฐมนิเทศ (กิจกรรมที่ 1-2) ช่วงที่สอง เป็นกิจกรรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา (กิจกรรมที่ 3 – 15) รวมเวลาในการ

ทำกิจกรรมภายในห้องทั้งหมด 20 ชั่วโมง รวมทั้งมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง การสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคมเป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน

ขั้นตอนที่ 4 หาคุณภาพโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและอาสาจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และทดลองใช้โปรแกรม ผู้วิจัยนำโปรแกรมที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ทางด้านจิตวิทยา และทางด้านการศึกษา ให้คำแนะนำและตรวจสอบเนื้อหาโปรแกรม กิจกรรม และแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ โดยผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมฯ พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (M = 4.40, SD = 0.54) หลังจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุงในเนื้อหาและกิจกรรมให้สอดคล้องและเหมาะสมมากขึ้นก่อนนำไปทดลองใช้

การนำโปรแกรมไปทดลองใช้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมด้านต่างๆ ได้แก่ เนื้อหา วิธีการ กิจกรรม อุปกรณ์ ระยะเวลา สถานที่ และปัญหาอุปสรรคในการใช้โปรแกรมฯ และ 2) เพื่อประเมินผลการใช้โปรแกรมฯ โดยเปรียบเทียบแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองใช้ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรม โดยแบบแผนการทดลองในการทดลองใช้โปรแกรมฯ เป็นแบบแผนการทดลองแบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและหลัง (one group pretest-posttest design)

การทดสอบก่อน	การทดลอง	การทดสอบหลัง
T1	X	T2

เมื่อกำหนดให้ T1 แทน การทดสอบก่อนการทดลอง
X แทน การจัดกระทำการทดลอง
T2 แทน การทดสอบหลังการทดลอง

ผู้วิจัยได้นำโปรแกรมฯ ไปทดลองใช้กับนักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง และไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยอาสาสมัครเข้าร่วมในโปรแกรมนี้ จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งเนื้อหา วิธีการ กิจกรรม อุปกรณ์ และระยะเวลาที่ใช้ พบว่า เนื้อหากิจกรรมส่วนใหญ่มีความสอดคล้องต่อเนื่องกันดี บางกิจกรรมได้ปรับขยายเพิ่มเวลาในการทำกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาของกิจกรรม มีการปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักศึกษา รวมทั้งมีการสอดแทรกกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อไม่ให้รูปแบบการดำเนินกิจกรรมน่าเบื่อ นอกจากนี้ได้ปรับปรุงใบงาน โดยลดการเขียนที่มากเกินไป ลดจำนวนข้อคำถามที่มากเกินไปให้

เหลือเพียงข้อคำถามที่จำเป็นและตรงตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และปรับปรุงการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสื่อความหมายที่เข้าใจตรงกัน

การประเมินผลโปรแกรมจากการทดลองใช้ พบว่า ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทดสอบโดยการหาค่า t-test (dependent) ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อการใช้โปรแกรม พบว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (M = 4.60, SD = 0.51)

ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและอาสาจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม จากการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมด้านต่างๆ และการประเมินผลการทดลองใช้โปรแกรม โดยผู้วิจัยจะนำผลการทดลองใช้โปรแกรมดังกล่าวไปปรับปรุงแก้ไขโปรแกรม เพื่อให้มีความเหมาะสมและนำไปดำเนินการใช้ทดลองกับนักศึกษากลุ่มตัวอย่างต่อไป ผู้วิจัยได้นำผลมาปรับปรุงโปรแกรมฯ ได้แก่ 1) เนื้อหา และวิธีการดำเนินกิจกรรม ได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่ใช้ 2) ตารางเวลา ได้มีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินกิจกรรมจริง และ 3) การนำเกม และกิจกรรมที่หลากหลายมาสอดแทรกใช้ในระหว่างการจัดกิจกรรม เพื่อสร้างบรรยากาศความสนุกสนานในการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ขั้นตอนที่ 6 ดำเนินการทดลองโดยใช้โปรแกรมกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจและอาสาจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมระหว่างนักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับโปรแกรมและไม่ได้รับโปรแกรม โดยโปรแกรมการพัฒนาแรงจูงใจและอาสาจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีการดำเนินกิจกรรม ออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

<u>ช่วงแรก</u> กิจกรรมการสร้างความคุ้นเคย การเตรียมความพร้อม และการปฐมนิเทศ เป็นกิจกรรมสร้างความพร้อมของนักศึกษาก่อนเริ่มการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรม ดังนี้

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
กิจกรรมที่ 1 “รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ” (60 นาที) การสร้างความคุ้นเคย	1. เพื่อให้นักศึกษาได้เปิดใจทำความรู้จักกัน เกิดสัมพันธภาพ ความสนิทสนม คุ้นเคยกัน 2. เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความคุ้นเคย และสัมพันธภาพที่ดี 3. เพื่อให้นักศึกษาได้สำรวจทบทวนถึงลักษณะของตนเองอย่างอิสระ กล้าที่จะเปิดเผยตนเองแก่ผู้อื่น และรู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น	- ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์และเมอร์เรย์ มนุษย์มีความต้องการการยอมรับและความต้องการสร้างมิตรภาพ รู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น	- เกมให้ทบทวนลักษณะของตนเอง และให้ไปตามหาคนที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนด - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน “เขาคือใคร” - ใบบันทึกรายงานตนเอง - ชิ้นส่วนรูปหัวใจทำด้วยกระดาษสี 6 ส่วน -ปากกาเมจิก เทปใส เข็มกลัด	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 2 “แรงจูงใจอาสา และจิตอาสาเราสร้างได้” (90 นาที) ปฐมนิเทศ	1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการและบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนา 2. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา	- ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ บนกฎแห่งความพร้อม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดี ถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบความรู้เรื่องแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา -ใบงาน “แรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสำคัญ	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
	3. เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงผลดีของการมีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา 4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจิตอาสา			อย่างไร" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	

<u>ช่วงที่สอง</u> กิจกรรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ประกอบด้วย 13 กิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดของกิจกรรม ดังนี้

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
กิจกรรมที่ 3 "พลังคนเล็กเปลี่ยนโลก" (60 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการให้คุณค่าและจิตอาสา	1. เพื่อให้นักศึกษาเห็นตัวแบบแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นให้ได้รับผลประโยชน์	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบเป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ	- กรณีศึกษา - การใช้ตัวแบบ - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- วีซีดีกรณีศึกษา "พลังคนเล็กเปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen" - ใบบันทึกรายงานตนเอง - คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
กิจกรรมที่ 4 "งานอาสาใครๆ ก็ทำได้" (90 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการทำความเข้าใจและจิตอาสา	1.เพื่อให้นักศึกษาชอบหรือมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ 2.เพื่อให้นักศึกษาชอบหรือมีความต้องการทำงานอาสาที่ท้าทายมีความยากง่ายพอเหมาะกับความ สามารถของตนเอง	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรม บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะเลือกทำงานที่มีความท้าทาย	- เกมแสดงละครใบ้บทบาทสมมุติในการทำกิจกรรมอาสาในสถานที่ต่างๆ - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "งานอาสาใครๆ ก็ทำได้" - ฉลากบัตรคำสถานที่ต่างๆ - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 5 "รวมพลคนอาสา" (60 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจด้านหน้าที่การงานและจิตอาสา	1. เพื่อให้นักศึกษาเห็นตัวแบบแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียน	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและ	-กรณีศึกษา - การใช้ตัวแบบ - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- วีซีดีกรณีศึกษา "นักวิทย์ จิตอาสา" และ "ดาบหมานนักดนตรีจิตอาสา" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
		การแสดงออกจากตัวแบบเป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ		- คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ	
กิจกรรมที่ 6 “อาสาพาเพลิน” (90 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเองและจิตอาสา	1.เพื่อให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมอาสา 2. เพื่อให้นักศึกษามีความสุข และพอใจต่อการทำกิจกรรมอาสา 3. เพื่อให้นักศึกษาเห็นประโยชน์ของแรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเอง	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความ สามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรม บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะมีความกระตือรือร้น	- การแสดงละครภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดและออกมาแสดงบทบาทสมมติ - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน “อาสาพาเพลิน” - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 7 “วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา” (120 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้าน	1. เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นจากการได้ทำกิจกรรมอาสา	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถ	- กิจกรรมศิลปะหัวข้อ “จิตอาสาในสังคมไทย” และการแต่งคำขวัญ	- กระดาษ 100 ปอนด์สำหรับวาดรูป ดินสอและสีเทียน - กระดาษ A4 และ	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
การเข้าสังคมและจิตอาสา		ของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรม การประสบความสำเร็จหลายๆ ครั้งจะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนของบุคคลให้เข้มแข็งขึ้น	- การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	ปากกาเคมี - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 8 “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ” (120 นาที และปฏิบัติการภาคสนาม) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการสนองความต้องการของตนและจิตอาสา	1. เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการทำกิจกรรมอาสาและเกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรม หากบุคคลคาดหวังว่าผล	- การปฏิบัติกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัยไม่ต่ำกว่า 6 ชั่วโมง - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ” - วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมอาสา - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
		ที่จะเกิดขึ้นมีผลทางบวกมีประโยชน์ต่อตนเอง บุคคลจะพึงพอใจในการกระทำกิจกรรมนั้น			
ขั้นเตรียมการ (Preparation : P)					
กิจกรรมที่ 9 "ชุมชนของฉัน" (90 นาที) - การทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน	1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกความหมายและความสำคัญของชุมชนได้ 2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถระบุชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกได้ 3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบันทึกความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับชุมชนได้	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชน - การระดมสมอง - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบความรู้เรื่อง "ชุมชนของฉัน" - ใบงาน "ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน" - ใบงาน "หลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่10 "แผนที่เดินดิน" (120 นาที และปฏิบัติการภาคสนาม)	1.เพื่อให้นักศึกษาสามารถสำรวจสภาพของชุมชนได้ 2.เพื่อให้นักศึกษาเล่าสภาพและความเป็นมาของชุมชนได้	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับการสำรวจชุมชน	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการสำรวจชุมชนและการเขียนแผนที่เดินดิน - การสำรวจชุมชนจริง	- ใบความรู้ "วิธีการสำรวจชุมชน" และ "มาทำแผนที่เดินดินกันเถอะ"	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
- การสำรวจชุมชน	3.เพื่อให้นักศึกษาทำแผนที่เดินดินได้		- การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "บันทึกผลการสัมภาษณ์" - ใบงาน "สรุปการสำรวจชุมชน" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การตอบใบงานตนเอง- การบันทึกรายงาน
กิจกรรมที่11 "สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการคือ..." (60 นาที) - การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน	1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถระบุความต้องการและปัญหาของชุมชนได้ 2. เพื่อให้นักศึกษาบอกถึงผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชน	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางแก้ไข" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่12 "ร่วมคิดร่วมทำสร้างสรรค์สังคม" (120 นาที) - การเขียนโครงการเพื่อ	1.เพื่อให้นักศึกษาสามารถวางแผนในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถได้ 2.เพื่อให้นักศึกษาสามารถเขียน	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนโครงการ	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการ - การระดมสมอง - การเขียนโครงการ	- ใบความรู้เรื่องวิธีการเขียนโครงการอย่างง่าย -ใบงาน "การ	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
บริการสังคม	โครงการบริการสังคมได้		- การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	วางแผนบริการสังคม" - ใบงาน "แบบฟอร์มการเขียนโครงการ" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
<u>ขั้นปฏิบัติการ</u> (Action : A)					
กิจกรรมที่13 "โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม" (ตามระยะเวลาในโครงการบริการสังคมของกลุ่ม) - การปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม	1. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติการในโครงการบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ 2. เพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถได้ 3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม	- การจัดโครงการบริการสังคมภายในชุมชน	- สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการบริการสังคม - แบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - รายงานผลการปฏิบัติงาน - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
ขั้นไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection : R)					
กิจกรรมที่14 "เยาวชนอาสารายงานตนเอง" (60 นาที) - การไตร่ตรองสิ่งที่ได้รับจากการบริการสังคม	1. เพื่อให้นักศึกษาได้ไตร่ตรองผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม 2. เพื่อให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรมบริการสังคม	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม	- การไตร่ตรอง/สะท้อนผลที่ได้รับจากการบริการสังคม - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "สะท้อนผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
ขั้นประเมินค่า (Evaluation : E)					
กิจกรรมที่15 "ภูมิใจที่ได้ทำ" (60 นาที และการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน 1 วัน) - การสรุปผลและนำเสนอผลงาน	1. เพื่อให้นักศึกษาสรุปผลการดำเนิน งานของโครงการบริการสังคม 2.เพื่อให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานของโครงการบริการสังคม	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม	- การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน - อภิปรายกลุ่ม - การระดมสมอง	- อุปกรณ์สำหรับจัดเตรียมงานนิทรรศการและนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่ม - การบันทึกรายงานตนเอง - ผลงานในการจัดนิทรรศการ

ในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง ผู้วิจัยซึ่งเป็นวิทยากรดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมจะเป็นผู้ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจ และสร้างบรรยากาศที่อบอุ่น โดยมีการทบทวน การพิจารณาไตร่ตรอง และติดตามผลในการดำเนินกิจกรรมแต่ละครั้ง รวมถึงการติดตามผลการทำงานในโครงการบริการสังคมของแต่ละกลุ่มอย่างใกล้ชิด มีการให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้ผู้เข้ารับโปรแกรมได้ปรับปรุงและพัฒนางานของตน รวมทั้งในการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคและกิจกรรมที่หลากหลาย โดยยึดผู้เข้ารับโปรแกรมเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับโปรแกรมมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมมากที่สุด และมีโอกาสในการแสดงออก พยายามให้ผู้เข้ารับโปรแกรมได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการกลุ่ม การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง กรณีศึกษา การใช้ตัวแบบ การตั้งคำถาม การแบ่งปันประสบการณ์ การบันทึกรายงานตนเอง การฝึกปฏิบัติโดยการสำรวจชุมชน และการทำโครงการบริการสังคม ซึ่งการเลือกเทคนิคและกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเหมาะสมจะจูงใจให้ผู้เข้ารับโปรแกรมเกิดความสนใจในการทำกิจกรรม เกิดการเรียนรู้และช่วยให้ผู้เข้ารับโปรแกรมสามารถเปลี่ยนแปลงทักษะ เจตคติ และพฤติกรรมได้ นอกจากนี้ ในการให้โปรแกรมครั้งนี้มีการจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งคู่มือวิทยากรที่ใช้ประกอบการดำเนินกิจกรรมในโปรแกรม มีการจัดสภาพแวดล้อมห้องที่ใช้ดำเนินกิจกรรมอย่างเหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนา มีการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายใต้บรรยากาศที่ดี

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง และเก็บรวมรวบข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมการ ดังนี้

1. หลังจากดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและหาคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยรวบรวมรายชื่อนักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ดนตรีศึกษา ทัศนศิลป์นาฏศิลป์ไทย สังคมศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และคอมพิวเตอร์ศึกษา รวมทั้งสิ้น 486 คน

2. ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และสุ่มนักศึกษาเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก ซึ่งได้นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม จำนวน 23 คน และนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม แต่จะได้รับการพัฒนาทักษะการคิด จำนวน 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

3. ผู้วิจัยให้นักศึกษาทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดก่อนการทดลอง ซึ่งประกอบด้วย แบบวัดแรงจูงใจอาสา แบบวัดจิตอาสา แบบวัดพฤติกรรมอาสา และแบบวัดการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมให้กลุ่มทดลองประกอบด้วย 15 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลาในการทำกิจกรรม 60 - 120 นาที รวมถึงการลงปฏิบัติการภาคสนาม โดยจัดสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ซึ่งกระบวนการดำเนินกิจกรรม ออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงแรก เป็นกิจกรรมการสร้างความคุ้นเคยและการปฐมนิเทศ (กิจกรรมที่ 1-2) ช่วงที่สอง เป็นกิจกรรมพัฒนาแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา (กิจกรรมที่ 3 - 15) รวมเวลาในการทำกิจกรรมภายในห้องทั้งหมด 20 ชั่วโมง รวมทั้งมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง การสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นติดตามผล หลังสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการวัดตัวแปรกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา จากนั้นเมื่อสิ้นสุดการเข้าโปรแกรมแล้ว 4 สัปดาห์ ดำเนินการวัดตัวแปรตามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา โดยการประเมินผลการทดลองสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 1 การประเมินผลการทดลอง

ตัวแปร	กลุ่มประเมินผลการทดลอง	วัดระยะก่อนการทดลอง	วัดระยะหลังการทดลอง	วัดระยะติดตาม (4 สัปดาห์)
แรงจูงใจอาสา	กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม	✓	✓	✓
จิตอาสา	กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม	✓	✓	✓
พฤติกรรมอาสา	กลุ่มทดลอง กลุ่มควบคุม	✓		✓

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติดังนี้

1. การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Description Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน ดังนี้

2.1 สมมติฐานข้อที่ 1 เปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) และเปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ พฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (ระยะติดตามผล) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

2.2 สมมติฐานข้อที่ 2 เปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา ระหว่างภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีกับภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (ระยะติดตามผล) ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures)

2.3 สมมติฐานข้อที่ 3 การศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสา โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและ จิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรม ภายหลังการควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม และศึกษาการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ของนักศึกษาวิชาชีพครู ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้ รวมทั้งศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งมีการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปร

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

2.1 ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรมมีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม และภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีพฤติกรรมอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม ภายใต้การควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม

2.2 นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีความคงทนของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสามากกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม

2.3 แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา สามารถทำนายพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูได้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

M	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนนักศึกษาในกลุ่ม
df	แทน	ระดับของความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลรวมของกำลังสอง (Sum of Square)

MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของกำลังสอง (Mean of Square)
t	แทน	ค่าสถิติ t
p	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
F	แทน	ค่าสถิติ F ที่ได้จากการคำนวณความแปรปรวนหลายตัวแปร
Λ	แทน	ค่าสถิติในการทดสอบความแปรปรวนหลายตัวแปร
a	แทน	ค่าคงที่
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนดิบ
Beta	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
SE.b	แทน	ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์ถดถอย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร และตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยมีรายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 สาขาวิชา ได้แก่ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากจากจำนวนสาขาวิชาทั้งหมด จากนั้นสุ่มเข้ากลุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 1 สาขาวิชา สาขาวิชาละ 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน ซึ่งมีรายละเอียดของข้อมูลดังนี้

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	กลุ่มทดลอง (n = 23)		กลุ่มควบคุม (n = 23)		รวม (n = 46)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	6	26.09	14	60.87	20	43.48
หญิง	17	73.91	9	39.13	26	56.52

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีจำนวนกลุ่มละ 23 คนเท่ากัน เมื่อจำแนกตามเพศ ในกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวิชาชีพครูเพศหญิง จำนวน 17 คน เป็นร้อยละ 73.91 เป็นเพศชาย จำนวน 6 คน เป็นร้อยละ 26.09 ในขณะที่กลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาวิชาชีพครูเพศชาย จำนวน 14 คน เป็นร้อยละ 60.87 เป็นเพศหญิง จำนวน 9 คน เป็นร้อยละ 39.13

1.2 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปร

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา จำแนกตามกลุ่มการทดลอง และระยะของการทดลอง

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n = 23)		กลุ่มควบคุม (n = 23)	
	M	SD	M	SD
แรงจูงใจอาสา				
- ระยะก่อนการทดลอง	4.73	.411	4.72	.522
- ระยะหลังการทดลอง	5.37	.318	4.77	.409
- ระยะติดตาม	5.42	.278	4.54	.669
จิตอาสา				
- ระยะก่อนการทดลอง	5.08	.435	4.82	.600
- ระยะหลังการทดลอง	5.32	.426	4.86	.494
- ระยะติดตาม	5.38	.345	4.81	.420
พฤติกรรมอาสา				
- ระยะก่อนการทดลอง	2.14	.597	2.00	.525
- ระยะติดตาม	2.82	.899	2.00	.476

จากตาราง 3 ค่าเฉลี่ยของคะแนน แรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา จำแนกตามกลุ่มการทดลอง และระยะของการทดลอง พบว่า ในตัวแปรแรงจูงใจอาสา กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนแรงจูงใจอาสาก่อนการทดลองใกล้เคียงกัน คือ 4.73 และ 4.72 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาในระยะหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนแรงจูงใจอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุม คือ 5.37 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในระยะติดตาม คือ 5.42

ด้านตัวแปรจิตอาสา กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนจิตอาสาก่อนการทดลองใกล้เคียงกัน คือ 5.08 และ 4.82 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยจิตอาสาในระยะหลังการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนจิตอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุม คือ 5.32 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในระยะหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ คือ 5.38

ด้านตัวแปรพฤติกรรมอาสา กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมอาสาก่อนการทดลองใกล้เคียงกัน คือ 2.14 และ 2.00 ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยพฤติกรรมอาสาในระยะติดตาม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมอาสา สูงกว่ากลุ่มควบคุม คือ 2.82

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม และภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีพฤติกรรมอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม ภายใต้การควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 เป็นการเปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) และเปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ พฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) ตามลำดับดังนี้

2.1 การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณทางเดียว (One way MANCOVA) ของตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้คะแนนการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการทดลอง และคะแนนการวัดตัวแปรก่อนการทดลอง เป็นตัวแปรร่วม ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4-7

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณทางเดียวของตัวแปรแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยขจัดอิทธิพลของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการทดลอง และคะแนนการวัดตัวแปรก่อนการทดลอง

แหล่งความแปรปรวน	Wilks's Lambda (Λ)	F	p
ตัวแปรร่วม (คะแนนวัดก่อนการทดลอง)			
การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา	.950	1.049	.360
แรงจูงใจอาสา	.802	4.925	.012*
จิตอาสา	.847	3.599	.037*
กลุ่มการทดลอง	.529	17.818	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 พบว่า เมื่อใช้คะแนนการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการทดลอง และคะแนนการวัดตัวแปรก่อนการทดลอง เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณนั้น ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา ส่งผลต่อตัวแปรผลการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่ควรนำมาวิเคราะห์เป็นตัวแปรร่วม ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ก่อนการทดลอง ส่งผลต่อตัวแปรผลการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์เป็นตัวแปรร่วม ดังตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แหล่งความแปรปรวน	Wilks's Lambda (Λ)	F	p
ตัวแปรร่วม (คะแนนวัดก่อนการทดลอง)			
แรงจูงใจอาสา	.814	4.691	.015*
จิตอาสา	.759	6.500	.004*
กลุ่มการทดลอง	.515	19.310	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 พบว่า เมื่อควบคุมคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาก่อนการทดลองแล้ว กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันทีระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างน้อย 1 ตัวแปร ดังนั้น ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบภายหลัง (Post Hoc Analysis) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทีละตัวแปร เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทีละตัวแปรเป็นลำดับต่อไป ดังตาราง 6

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณทีละตัวแปรในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
แรงจูงใจอาสา	กลุ่มการทดลอง	3.284	1	3.284	36.993	.000*
	ความคลาดเคลื่อน	3.729	42	.089		
จิตอาสา	กลุ่มการทดลอง	1.136	1	1.136	7.450	.009*
	ความคลาดเคลื่อน	6.405	42	.153		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณทีละตัวแปร พบว่า ค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกตัวแปร ผู้วิจัยจึงนำมาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังตาราง 7

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที (Posttest) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	กลุ่มการทดลอง	n	M	SD	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (1 - 2)
แรงจูงใจอาสา	กลุ่มทดลอง (1)	23	5.37	.318	0.60
	กลุ่มควบคุม (2)	23	4.77	.409	
จิตอาสา	กลุ่มทดลอง (1)	23	5.32	.426	0.46
	กลุ่มควบคุม (2)	23	4.86	.494	

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

2..2 การเปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ พฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมทางเดียวของตัวแปรพฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยขจัดอิทธิพลของคะแนนการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการทดลอง และคะแนนพฤติกรรมอาสาก่อนการทดลอง

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
ตัวแปรร่วม (คะแนนวัดก่อนการทดลอง)					
การสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา	1.756	1	1.756	.000	.995
พฤติกรรมอาสา	3.528	1	3.528	7.793	.008*
กลุ่มการทดลอง	5.812	1	5.812	12.838	.001*
ความคลาดเคลื่อน	19.014	42	.453		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 8 พบว่า เมื่อใช้คะแนนการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการทดลอง และคะแนนพฤติกรรมอาสาก่อนการทดลอง เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมนั้น ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา ส่งผลต่อตัวแปรผลการทดลองอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงไม่ควรนำมาวิเคราะห์เป็นตัวแปรร่วม ส่วนตัวแปรที่เหลือ คือ พฤติกรรมอาสาก่อนการทดลอง ส่งผลต่อตัวแปรผลการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงมีความเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์เป็นตัวแปรร่วม ดังตาราง 9

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมเพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p
พฤติกรรมอาสา	กลุ่มการทดลอง	6.285	1	6.285	14.215	.000*
	ความคลาดเคลื่อน	19.014	43	.442		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม พบว่า ค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้วิจัยจึงนำมาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังตาราง 10

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	กลุ่มการทดลอง	n	M	SD	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (1 - 2)
พฤติกรรมอาสา	กลุ่มทดลอง (1)	23	2.82	.899	0.82
	กลุ่มควบคุม (2)	23	2.00	.478	

จากตาราง 10 พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ (Follow-up) กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีความคงทนของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสามากกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา มีความคงทนจากระยะภายหลังการทดลอง (posttest) และระยะติดตามผล (Follow-up) หรือไม่ ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ โดยให้กลุ่มการทดลองเป็นอิทธิพลหลักที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่ม (Between – subject main effect) และใช้คะแนนของแต่ละตัวแปรผลการทดลองที่วัดซ้ำตั้งแต่หลังสิ้นสุดการทดลองจนถึงการวัดในระยะติดตาม เป็นอิทธิพลหลักที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม (Within – subject main effect) ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบวัดซ้ำ ในการทดสอบผลของกลุ่มการทดลอง การวัดซ้ำ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดซ้ำกับกลุ่มการทดลอง ที่ส่งผลต่อตัวแปรผลการทดลองที่วัดภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	ผล	SS	df	MS	F	p
แรงจูงใจอาสา	การวัดซ้ำ x กลุ่มการทดลอง	.455	1	.455	5.436	.024*
	การวัดซ้ำ	.192	1	.192	2.293	.137
	ความคลาดเคลื่อน	3.679	44	.084		
	กลุ่มการทดลอง	12.615	1	12.615	40.244	.000*
	ความคาดเคลื่อน	13.792	44	.313		
จิตอาสา	การวัดซ้ำ x กลุ่มการทดลอง	.065	1	.065	.941	.337
	การวัดซ้ำ	.001	1	.001	.010	.922
	ความคลาดเคลื่อน	3.050	44	.069		
	กลุ่มการทดลอง	6.080	1	6.080	20.904	.000*
	ความคาดเคลื่อน	12.797	44	.291		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดซ้ำกับกลุ่มการทดลอง ส่งผลต่อตัวแปรแรงจูงใจอาสาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงของคะแนนแรงจูงใจอาสาที่วัดภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกัน จึงพิจารณาเปรียบเทียบรายคู่ (Pairwise Comparisons) ได้ผลดังตาราง 12

ส่วนตัวแปรจิตอาสา พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการวัดซ้ำกับกลุ่มการทดลอง ส่งผลต่อตัวแปรจิตอาสาอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตอาสาที่วัดภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบรายคู่คะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาของการวัดซ้ำ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	กลุ่มการทดลอง	ค่าเฉลี่ย	ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (1 - 2)	Std. Error	p
แรงจูงใจอาสา	กลุ่มทดลอง (1)	5.42	0.88	.083	.000*
	กลุ่มควบคุม (2)	4.54			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 พบว่า ในระยะติดตามผล คะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาของกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 3 แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา สามารถทำนายพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูได้

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 เป็นการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสา โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตาราง 13

ตาราง 13 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Enter ของตัวแปรแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ในการทำนายพฤติกรรมอาสา

ตัวทำนาย	R	R^2	R^2 Change	b	SE.b	Beta	t	p
แรงจูงใจอาสา	.678	.460	.460	.938	.464	.430	2.023*	.020
a = 17.762				Adjusted R^2 = .340				
F = 3.832				Std. E = .730				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ในการทำนายพฤติกรรมอาสา พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจอาสา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกับพฤติกรรมอาสา เท่ากับ .678 และมีอำนาจในการทำนายได้ร้อยละ 46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงทดลองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรม ภายหลังการควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม

2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ระหว่างกลุ่มที่ใช้และไม่ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

สมมติฐานการวิจัย

1. ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรมมีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม และภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีพฤติกรรมอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม ภายใต้การควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม

2. นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีความคงทนของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสามากกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม

3. แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา สามารถทำนายพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูได้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ดนตรีศึกษา ทัศนศิลป์นาฏศิลป์ไทย สังคมศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และคอมพิวเตอร์ศึกษา รวมทั้งสิ้น 486 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2 สาขาวิชา ได้แก่ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ที่ได้มาจากวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากจากจำนวนสาขาวิชาทั้งหมด จากนั้นสุ่มเข้ากลุ่มอย่างง่าย เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 1 สาขาวิชา สาขาวิชาละ 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร

2.1.1 แบบวัดพฤติกรรมอาสา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นด้วยการปรับปรุงแบบสอบถามของอังศินันท์ อินทรกำแหง (2558) ที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินการกระทำที่แสดงออกถึงการเป็นผู้ให้การช่วยเหลือสังคมส่วนรวม บำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทนในรูปของเงิน แต่หวังผลให้ผู้อื่นหรือสังคมมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และตนเองได้รับความสุขทางใจจากการที่ได้ทำหน้าที่ตามบทบาทของอาสาสมัครในบทบาททางสังคมสงเคราะห์ การแก้ไขปัญหาสังคม การพัฒนาสังคมและองค์กร ซึ่งเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือผู้อื่นที่รู้จักหรือไม่รู้จักมาก่อน มีจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามการปฏิบัติกิจกรรมอาสา ได้แก่ “ไม่เคยเลย” “1-2 ครั้ง” “3-4 ครั้ง” และ “5-6 ครั้ง” และ “6 ครั้งขึ้นไป” โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อซึ่งเป็นค่าสถิติที (t) อยู่ในช่วง 2.068 - 9.347 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .239 - .884 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .890

2.1.2 แบบวัดแรงจูงใจอาสา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสาสมัคร จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน มีจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยมีค่าอำนาจจำแนก

รายข้อซึ่งเป็นค่าสถิติที (t) อยู่ในช่วง 2.038 - 8.124 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .224 - .846 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .935

2.1.3 แบบวัดจิตอาสา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินความรู้สึกสำนึกของบุคคลที่มีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน หรือการไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน หรือการมีความสุขเมื่อได้ทำความดี มีจำนวน 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อซึ่งเป็นค่าสถิติที (t) อยู่ในช่วง 2.504 - 8.091 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .211 - .745 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .929

2.1.4 แบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของเฮาส์ (House. 1985) และ อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ที่ให้นักศึกษาวิชาชีพครูประเมินการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน อาจารย์ และมหาวิทยาลัย ร่วมกัน 4 ด้าน คือ การสนับสนุนทางอารมณ์ การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนเพื่อประเมินคุณค่า และการสนับสนุนด้านวัตถุสิ่งของ มีจำนวน 24 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ ได้แก่ “ไม่จริงเลย” “ไม่จริง” “ค่อนข้างไม่จริง” “ค่อนข้างจริง” “จริง” และ “จริงที่สุด” โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อซึ่งเป็นค่าสถิติที (t) อยู่ในช่วง 2.328 - 8.080 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง .247 - .942 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .945

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในการพัฒนาให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสา ตามองค์ประกอบแรงจูงใจอาสาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน รวมทั้งมีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน โดยกระบวนการพัฒนาสร้างขึ้นมาจากแนวคิดแรงจูงใจอาสา จิตอาสา ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมบนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีลำดับความต้องการของเมอร์เรย์ ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ และเทคนิคการจัดกิจกรรม ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม เกม กรณีศึกษา การระดมสมอง กิจกรรมศิลปะ และการแสดงละคร โดยมีกระบวนการดำเนินกิจกรรม 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นแรก การสร้างความคุ้นเคย การเตรียมความพร้อม และการปฐมนิเทศ เป็นกิจกรรมสร้างความพร้อมของนักศึกษา ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ระยะเวลาในการ

ฝึกกิจกรรมละประมาณ 60 - 90 นาที ขั้นสอง การพัฒนาแรงจูงใจอาสา ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมละประมาณ 60 - 120 นาที และมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง และขั้นสาม การพัฒนาจิตอาสา โดยดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคมรูปแบบ PARE ประกอบด้วย 7 กิจกรรม ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมละประมาณ 60 - 120 นาที และมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน รวมจำนวนกิจกรรมทั้งหมด 15 กิจกรรม รวมเวลาในการทำกิจกรรมในห้องทั้งหมด 20 ชั่วโมง และมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง การสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน

3. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง และเก็บรวมรวบข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมการ ดังนี้

1. หลังจากดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและหาคุณภาพแล้ว ผู้วิจัยรวบรวมรายชื่อนักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 11 สาขาวิชา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การศึกษาปฐมวัย ดนตรีศึกษา ทัศนศิลป์ นาฏศิลป์ไทย สังคมศึกษา พลศึกษาและสุขศึกษา และคอมพิวเตอร์ศึกษา รวมทั้งสิ้น 486 คน

2. ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง และสุ่มนักศึกษาเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลาก ซึ่งได้นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม จำนวน 23 คน และนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ เป็นกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม แต่จะได้รับการพัฒนาทักษะการคิด จำนวน 23 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 คน

3. ผู้วิจัยให้นักศึกษาทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดก่อนการทดลอง ซึ่งประกอบด้วย แบบวัดแรงจูงใจอาสา แบบวัดจิตอาสา แบบวัดพฤติกรรมอาสา และแบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมให้กลุ่มทดลอง ประกอบด้วย 15 กิจกรรม แต่ละกิจกรรมใช้เวลาในการทำกิจกรรม 60 - 120 นาที รวมถึงการลงปฏิบัติการภาคสนาม โดยจัดสัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง เป็นเวลา 12 สัปดาห์ ซึ่งกระบวนการดำเนิน

กิจกรรม ออกเป็น 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นแรก เป็นกิจกรรมการสร้างความคุ้นเคยและการปฐมนิเทศ (กิจกรรมที่ 1-2) ขั้นสอง เป็นกิจกรรมพัฒนาแรงจูงใจอาสา (กิจกรรมที่ 3 - 8) และขั้นสาม เป็นกิจกรรมพัฒนาจิตอาสา (กิจกรรมที่ 9 - 15) รวมเวลาในการทำกิจกรรมภายในห้องทั้งหมด 20 ชั่วโมง รวมทั้งมีการลงปฏิบัติการภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย 1 ครั้ง อย่างต่ำ 6 ชั่วโมง การสำรวจชุมชน การจัดโครงการบริการสังคม เป็นโครงการระยะสั้น อย่างต่ำ 8 ชั่วโมง และการจัดงานนำเสนอผลงาน 1 วัน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นติดตามผล หลังสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยทำการวัดตัวแปรกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา จิตอาสา พฤติกรรมอาสา และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา จากนั้นเมื่อสิ้นสุดการเข้าโปรแกรมแล้ว 4 สัปดาห์ ดำเนินการวัดตัวแปรตามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา จิตอาสา พฤติกรรมอาสา และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistical) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistical) ซึ่งใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลเชิงพรรณนาของตัวแปร พบว่า

1.1 นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโครงการได้ตลอดมีจำนวน 46 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 23 คน และกลุ่มควบคุม 23 คน

1.2 การเปลี่ยนแปลงค่าเฉลี่ยของคะแนนแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา ดังนี้

- แรงจูงใจอาสา ในกลุ่มทดลอง พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามระยะการทดลอง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตาม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73, 5.37 และ 5.42 ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่มควบคุม มีแรงจูงใจอาสาเพิ่มขึ้นบางระยะและมีการลดลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72, 4.77 และ 4.54 ตามลำดับ)

- จิตอาสา ในกลุ่มทดลอง พบว่า ในระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตาม เพิ่มขึ้นตามลำดับ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.08, 5.32 และ 5.38 ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่ม

ควบคุม มีจิตอาสาเพิ่มขึ้นบางระยะและมีการลดลงจากเดิม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82, 4.86 และ 4.81 ตามลำดับ)

- พฤติกรรมอาสา ในกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนการทดลอง และระยะติดตาม เพิ่มขึ้นตามลำดับ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 และ 2.82 ตามลำดับ) ในขณะที่กลุ่มควบคุม มีพฤติกรรมอาสาคงที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.00 และ 2.00 ตามลำดับ)

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน สรุปได้ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ และเปรียบเทียบตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ พฤติกรรมอาสา ภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ภายใต้การควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม พบว่า ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมอาสาสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรผลการทดลอง ได้แก่ แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา มีความคงทนจากระยะภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล ทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ในระยะติดตามผล คะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาของกลุ่มทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อหาตัวทำนายพฤติกรรมอาสา พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจอาสา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกับการมีพฤติกรรมอาสา เท่ากับ .678 และมีอำนาจในการทำนายการมีพฤติกรรมอาสาได้ร้อยละ 46 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 1 – 2 ซึ่งมาจากความมุ่งหมายของงานวิจัยที่ต้องการจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังจากการทดลองเสร็จสิ้นทันที และในระยะติดตาม เป็นการทดสอบว่าโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมนั้น มีประสิทธิผลที่ทำให้แรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนที่สูงขึ้นไปตามระยะการทดลองตั้งแต่ระยะก่อนทดลอง ระยะหลังทดลอง และระยะติดตาม ตามลำดับ ในกลุ่มทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าโปรแกรม และพบผลการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมพหุคูณ (MANCOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นไปตามสมมติฐานทั้ง 2 ข้อ ได้แก่

1) ภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นทันที นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรมมีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม และภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีพฤติกรรมอาสาสูงกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม ภายใต้การควบคุมการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสาก่อนการใช้โปรแกรม และ 2) นักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ใช้โปรแกรม มีความคงทนของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสามากกว่านักศึกษาวิชาชีพครูในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม

แสดงว่า การให้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ส่งผลต่อแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมเพิ่มขึ้นได้ ($p<.05$) จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถพัฒนาแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาที่นำไปสู่การแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสาได้จริง ผลดังกล่าวสอดคล้องกับผลวิจัยของ ลินดา เกณฑ์มา (2552) ที่พบว่านักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เรียนรู้ด้วยการให้บริการสังคม มีคะแนนเฉลี่ยจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในสังคมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และ ชวาลา เวชยันต์ (2544) ที่พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยเทคนิคการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมีคะแนนเฉลี่ยความตระหนักในการรับใช้สังคม สูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 รวมทั้งผลการวิจัยของ ซาวัคคิ (Zawacki. 1997) ที่ว่าการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และผลการวิจัยของ ไวเกอร์ท (Weigert. 1998) ที่ได้สรุปไว้ว่าการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมสามารถส่งเสริมความตระหนักในการช่วยเหลือสังคมอีกด้วย

ทั้งนี้เนื่องมาจากในการสร้างกิจกรรมในโปรแกรม จำนวน 15 กิจกรรม ผู้วิจัยใช้แนวคิดที่สำคัญอยู่ 2 แนวคิดหลัก คือ แนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ซึ่งสามารถอภิปรายตามแนวคิดดังกล่าวได้ดังนี้

1) แนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมของแบนดูรา (Bandura. 1986) บนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง นำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสา 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน กล่าวคือ นักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมจะได้เรียนรู้ และร่วมทำกิจกรรมที่จะส่งผลต่อการเกิดความต้องการ และความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสาจากสาเหตุทั้ง 6 ด้าน คือ เพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมให้ได้รับผลประโยชน์ เพื่อได้ใช้ความรู้ความสามารถ หรือทักษะที่มีอยู่ เพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียน เพื่อให้เกิดความสุข ความพอใจ และความกระตือรือร้น เพื่อได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น และเพื่อได้รับประสบการณ์ความสำเร็จ รวมทั้งเกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง โดยแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต เชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งตัวแบบสามารถถ่ายทอดทั้งความคิด และการแสดงออกได้พร้อมกัน โดยตัวแบบจะทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ กรณีที่ผู้สังเกต

ยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น กรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างแล้วในอดีต ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม กรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มาก่อน ผ่านกระบวนการตั้งใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการทำ และกระบวนการจูงใจ(สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549: 49-60) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของวิลสัน และโอแลรี (Wilson and O'Leary. 1980) ที่กล่าวว่า การเสนอตัวแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลนั้นได้สังเกต ฟัง รับรู้ เก็บจำ ประสบพบเห็น หรืออ่านเรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมของบุคคลอื่น แล้วนำมาประมวลเป็นข้อมูลเพื่อเป็นเครื่องชี้นำพฤติกรรมของตนเองต่อไป ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิคการเสนอตัวแบบจากกรณีศึกษาในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการให้คุณค่า ได้แก่ กิจกรรม “พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก” และด้านหน้าที่การงาน ได้แก่ กิจกรรม “รวมพลคนอาสา” เพื่อให้นักศึกษาวิชาชีพครูเห็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจหรือความต้องการที่จะทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมให้ได้รับผลประโยชน์ และสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียน ซึ่งตัวแบบที่นำมาเสนอเป็นบุคคลที่ได้ร่วมทำกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาสังคม และต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงให้คนในชุมชนได้รับความสะดวกและความสุขในการดำเนินชีวิต และการทำกิจกรรมอาสายังทำให้ตัวแบบได้ประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานอีกด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าการที่บุคคลสังเกตตัวแบบจะทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบ ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ โดยเฉพาะตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นที่รู้จักชื่นชอบของบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง และพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกมีคุณค่าในการนำไปใช้ประโยชน์ จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกต และพยายามจดจำทั้งภาพและคำพูดของตัวแบบ การเลือกรับรู้จดจำลักษณะเด่นพฤติกรรมของตัวแบบไว้ หลังจากนั้นบุคคลจะนำพฤติกรรมของตัวแบบที่จดจำมาแปลงเป็นการกระทำ โดยมีตัวจูงใจ ได้แก่ ตัวจูงใจของตนเอง เป็นปัจจัยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา นอกจากนี้ กรณีศึกษาทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีโอกาสฝึกฝนความสามารถในการวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากกันและกัน

สำหรับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการตัดสินความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ในระดับใด โดยจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549:50-60) การรับรู้ความสามารถของตนเอง จะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรมใด การที่บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนต่อพฤติกรรมอย่างใดสูง บุคคลจะมีแนวโน้มจะกระทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย การทำให้บุคคลมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนั้น การให้บุคคลได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จในการคิดริเริ่มทำสิ่งต่างๆ และมีอิสระในการคิดและการกระทำ จะทำให้บุคคลรับรู้ว่าเขามีความสามารถคิดริเริ่มทำสิ่งต่างๆ ได้ และจะทำให้เขาใช้ความสามารถนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มากที่สุด บุคคลทำงานแล้วประสบความสำเร็จซ้ำๆ กัน หลายๆ ครั้ง จะทำให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเพิ่มขึ้น (ประทีป จินงี่. 2540: 110-115) ซึ่งผู้วิจัยใช้เทคนิคการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการทำความเข้าใจ ได้แก่ กิจกรรม “งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้” โดยการใช้เกมให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงที่สามารถจำลองสถานการณ์ท่าทาง บทบาทสมมุติในการทำกิจกรรมอาสาในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นการพัฒนาสังคมตามสถานที่ต่างๆ ในชุมชน รวมทั้งได้ระดมสมอง ร่วมกันคิดหาวิธีแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้นตามความสามารถของตนเองได้จนประสบความสำเร็จ ซึ่ง เกม ถือเป็นกิจกรรมที่สมาชิกต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง และเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ทำกิจกรรมได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ เกิดการเรียนรู้จากการเล่น ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เห็นประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายและอยู่คงทน (ทิศนา แขมณี. 2553: 365-369) ด้านการเข้าสังคม ได้แก่ กิจกรรม “วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงในการระดมสมองและทำกิจกรรมศิลปะ โดยการวาดรูป ในหัวข้อ “จิตอาสาในสังคมไทย” พร้อมแต่งคำขวัญหรือกลอนเชิญชวนให้คนในสังคมไทยมีจิตอาสา แล้วออกไปเชิญชวนให้นักศึกษาคนอื่นๆ ทำกิจกรรมอาสา ตามสถานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัย เช่น โรงอาหาร ห้องสมุด อาคารเรียนคณะต่างๆ เป็นต้น ได้สำเร็จ ซึ่งการใช้กิจกรรมศิลปะ ถือเป็นกิจกรรมที่คิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จากการกระทำจริงและประสบการณ์ จะช่วยให้บุคคลได้รับประสบการณ์จากการกระทำจริง จนเกิดการรับรู้ ความมั่นใจ กล้าแสดงออก ถ่ายทอดความรู้สึกออกมาเป็นผลงาน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552: 426) ด้านการปกป้องตนเอง ได้แก่ กิจกรรม “อาสาพาเพลิน” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงในการระดมสมอง ร่วมกันคิดแต่งบทละครภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดและออกมาแสดงละครได้ประสบความสำเร็จ และความคาดหวังผลที่เกิดขึ้นจากการคิด เล่นและชมละคร ได้แก่ ความสุขและความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งการแสดงละครยังเป็นกระบวนการช่วยให้ผู้ทำกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยให้บุคคลแสดงละครตามเนื้อหาที่แต่งขึ้น และเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้ฝึกทักษะต่างๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการพูด การเขียน การแสดงออก การจัดการ การแสวงหาข้อมูล และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น (ทิศนา แขมณี. 2551: 353-357) และด้านการสนองความต้องการของตน ได้แก่ กิจกรรม “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ” เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยได้ประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่าการทำให้บุคคลมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากบุคคลที่รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถจะมีความอดทน ไม่ท้อถอย อุตสาหะ กระตือรือร้น และจะใช้ความพยายาม ความมุมานะในการทำงานจนประสบความสำเร็จในที่สุด หากบุคคลคาดหวังว่าผลที่จะเกิดขึ้นมีผลทางบวกมีประโยชน์ต่อตนเอง บุคคลจะพึงพอใจในการกระทำกิจกรรมนั้น นอกจากนี้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาตามกิจกรรมดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังให้นักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองได้ปฏิบัติผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย และนำเทคนิคต่างๆ มาใช้ ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม การบรรยาย การระดมสมอง และการตั้งคำถาม เป็นต้น โดยในการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมผู้วิจัยยัง

ใช้วิธีการพูดชักจูงให้นักศึกษามีแรงผลักดันในการทำกิจกรรมอาสาในด้านต่างๆ อีกด้วย จึงทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้เรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรง ได้สัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ส่งผลให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีแรงจูงใจอาสาเพิ่มขึ้นจากเดิม รวมถึงทำให้นักศึกษาวิชาชีพครูได้เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีแรงจูงใจอาสา ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่นำไปสู่การแสดงออกถึงพฤติกรรมอาสาทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมต่อไปด้วย

2) แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม นำมาใช้ในการพัฒนาจิตอาสา ซึ่งเป็นกิจกรรมการพัฒนาให้นักศึกษาวิชาชีพครูมีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน โดยใช้แนวคิดรูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของแฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 2001) ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ลักษณะที่ให้นักศึกษาลงไปทำความรู้จักกับชุมชน แล้วทำการสำรวจและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของชุมชนในสภาพจริง แล้ววางแผนปฏิบัติการบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ร่วมกับสมาชิกของชุมชน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดิวอี้ (Dewey. 1926) ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การไตร่ตรองจากการกระทำ และการเรียนรู้จากสภาพสังคมเพื่อทำให้เกิดความตระหนักในบทบาทของตนเองต่อสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ด้วย โดยสามารถอภิปรายผลตามขั้นตอนการจัดกิจกรรมบริการสังคมรูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe; & Owen. 2002) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นที่นักศึกษาระบุชุมชนหรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน นักศึกษาจะได้ลงมือปฏิบัติการภาคสนามในการศึกษา สำรวจชุมชนและสัมภาษณ์คนในชุมชน เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่พบในชุมชน หรือความต้องการต่างๆ ของชุมชน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาระบุสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน และเลือกประเด็นปัญหา พร้อมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะบริการสังคม จากนั้นนักศึกษาวางแผนปฏิบัติการและเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมบริการสังคมและเลือกประเด็นปัญหา พร้อมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะบริการสังคม จากนั้นนักศึกษาวางแผนปฏิบัติการและเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งเป็นการใช้ชุมชนเป็นสถานที่ให้ความรู้และประสบการณ์ตรงแก่นักศึกษา โดยนักศึกษาจะศึกษาชุมชน ศึกษาความต้องการ ปัญหา สภาพ บริบท ตลอดจนเอกลักษณ์ของชุมชนที่ตนเป็นส่วนหนึ่งร่วมอยู่ด้วย เป็นการศึกษาจากคนในชุมชนตามวิถีการรับรู้สภาพชุมชนโดยคนในชุมชนเอง (สำลี ทองธิว. 2545) ในขั้นนี้ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรม “ชุมชนของฉัน” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาบอกความหมาย ความสำคัญของชุมชนและระบุชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกได้ 2) กิจกรรม “แผนที่เดินดิน” เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาสำรวจสภาพของชุมชนและทำแผนที่เดินดินได้ 3) กิจกรรม “สิ่งที่

ชุมชนฉันต้องการ คือ..." เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาระบุความต้องการและปัญหาของชุมชนได้ และ 4) กิจกรรม "ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์สังคม" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาวางแผนในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถและเขียนโครงการบริการสังคมได้ ในขั้นตอนนี้นักศึกษาจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาวางแผนการทำกิจกรรมการให้บริการสังคมในชุมชน ซึ่งแผนการทำกิจกรรมการให้บริการสังคมของแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไปตามความสนใจของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม เช่น บางกลุ่มสำรวจพบว่า โรงเรียนชุมชนบ้านสามพร้าว ซึ่งเป็นโรงเรียนในชุมชนรอบมหาวิทยาลัย มีความต้องการที่จะพัฒนาความรู้เกี่ยวกับอาเซียนและเรื่องมารยาทให้แก่นักเรียนในโรงเรียน นักศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะทำกิจกรรมการให้บริการสังคมเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว จึงได้วางแผนจัดทำโครงการอบรมมารยาทและให้ความรู้เรื่องอาเซียนขึ้น หรือบางกลุ่มสำรวจพบสภาพปัญหาความสกปรก ภายในวัดบ้านสามพร้าว ซึ่งเป็นวัดในชุมชน จึงได้จัดกิจกรรมพัฒนาวัดบ้านสามพร้าวขึ้น จะเห็นได้ว่านักศึกษาแต่ละกลุ่มต่างก็มีความสนใจที่จะทำกิจกรรมการให้บริการสังคมที่แตกต่างกันไป แต่ทุกกลุ่มก็อยู่ภายใต้หลักการเดียวกัน คือ หลักการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

2.2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นที่นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการให้บริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาตลอดการทำกิจกรรม โดยการทำกิจกรรม "โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติการในโครงการบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงการของแต่ละกลุ่มก็จะแตกต่างกันออกไปตามแผนปฏิบัติการของตน ซึ่งโครงการบริการสังคมที่นักศึกษาได้จัดขึ้นมีอยู่ 5 โครงการ ได้แก่ โครงการจิตอาสาปรับภูมิทัศน์ให้กับคริสตจักรของพระคริสต์ จังหวัดอุดรธานี โครงการจิตอาสาพัฒนาวัดสามพร้าว โครงการจิตอาสาปรับภูมิทัศน์วัดลำดวนบ้านหว้าน โครงการอบรมมารยาทและให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน และโครงการจิตอาสาพัฒนาโรงเรียนบ้านโนนสวรรค์ นักศึกษาจะได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติการให้บริการสังคม นอกจากนี้ นักศึกษายังได้แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ในการทำกิจกรรม และได้พัฒนาตนเองในหลายๆ ด้าน เช่น การพัฒนาด้านการเข้าสังคม ความกล้าแสดงออก มีความมั่นใจในตนเองเพิ่มขึ้น การพัฒนาด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เดวิส (David. 2009) ที่กล่าวไว้ว่า ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการปฏิบัติอย่างมีความหมายและเป็นการพัฒนาอย่างเหมาะสม

2.3) ขั้นไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นที่นักศึกษาได้พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยให้นักศึกษาได้บันทึก อภิปรายวิพากษ์วิจารณ์เขียนรายงาน ในส่วนบุคคลหรือกลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรมและสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ระหว่างการทำกิจกรรมบริการสังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ โดยการทำกิจกรรม "เยาวชนอาสา รายงานตนเอง" เป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้ไตร่ตรองผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรมบริการสังคม โดยวิเคราะห์ว่า นักศึกษาได้กระทำสิ่งใดไปบ้าง มีเหลุผลอย่างไรที่ปฏิบัติเช่นนั้น และหากไม่

ปฏิบัติจะเกิดผลกระทบต่อสิ่งใดบ้าง และเกิดผลกระทบอย่างไร ทำให้นักศึกษาสามารถให้เหตุผลประกอบการปฏิบัติของตนเองได้อย่างชัดเจนว่าทำไปเพื่ออะไร

2.4) ขั้นประเมินค่า (Evaluation) เป็นขั้นที่นักศึกษาสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อๆ ไป โดยการทำกิจกรรม "ภูมิใจที่ได้ทำ" ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและนำเสนอผลงานของโครงการบริการสังคม

จากขั้นตอนการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมทุกขั้นตอน จะเห็นได้ว่า นักศึกษาได้พัฒนาในส่วนของจิตอาสาด้วย ดังนั้นจึงถือได้ว่าขั้นตอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้เป็นผู้ที่มีจิตอาสาได้

นอกจากนี้ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการรายงานตนเองในแต่ละกิจกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม พร้อมทั้งให้นักศึกษาเขียนรายงานถึงประโยชน์ของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรม รวมถึงการจดบันทึกประจำวันในการปฏิบัติพฤติกรรมอาสาในชีวิตประจำวันหลังจากการได้เข้าร่วมโปรแกรมแล้ว ซึ่งเป็นการยืนยันถึงการได้รับการพัฒนาจากโปรแกรมในครั้งนี้ โดยจะนำเสนอผลดังนี้

1) ข้อสรุปจากการเขียนรายงานตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมในแต่ละกิจกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการมีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ในประเด็นดังนี้

<u>แรงจูงใจอาสาด้านการให้คุณค่า</u> โดยนักศึกษาจะรู้สึกตื่นตัว และมีความต้องการจะออกไปทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับความเดือดร้อน มีแรงผลักดัน มีความกล้าที่จะทำกิจกรรมอาสาในการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น

- *"รู้สึกประทับใจกับตัวแบบในกรณีศึกษา และรู้สึกอยากที่จะทำกิจกรรมอาสาตามด้วย เพราะจากที่เห็นการกระทำของตัวแบบแล้วทำให้เกิดผลหรือส่งผลต่อการแก้ปัญหา การช่วยเหลือปรับปรุง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ช่วยให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และทำให้คนในชุมชนนั้นเกิดความสุข และทำให้ตัวแบบมีความสุขด้วย"*

- *"รู้สึกอยากช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังเดือดร้อน เพราะจากที่ได้ชมทำให้เรามีต้นแบบมีกำลังใจที่อยากจะทำกิจกรรมอาสา เรามีต้นแบบเราก็อยากจะทำกิจกรรมอาสา เรามีแค่ใจและกำลังกาย บางทีเราก็ช่วยเหลือคนมากมายได้ และการจะเชิญชวนคนอื่นให้มาทำกิจกรรมอาสาก็มีหลายวิธีอยู่ที่ว่าเราจะใช้วิธีไหน เลือกในแบบของตนเอง"*

- *"รู้สึกอยากทำกิจกรรมอาสาเหมือนตัวแบบ และรู้สึกสงสารกลุ่มคน โรงเรียน และชุมชนท้องถิ่นที่มีปัญหาต่างๆ อยากจะเข้าไปช่วยเหลือให้สถานที่เหล่านั้นมีคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น"*

- *"มีแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสามากขึ้น ทำให้อยากไปช่วยเหลือชุมชนหรือคนที่กำลังประสบปัญหาต่างๆ ได้มากขึ้น"*

- "มีแรงจูงใจอยากจะทำงานอาสามากขึ้น ทำงานเพื่อสังคม ให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อยากเป็นแรงเล็กๆ ที่สามารถพัฒนาหรือทำเพื่อคนอื่นให้ดียิ่งกว่าเดิม"

<u>แรงจูงใจอาสาด้านการทำความเข้าใจ</u> โดยนักศึกษาได้รับความสนุกสนาน และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สร้างประสบการณ์ ได้ฝึกทักษะต่างๆ และได้ลงมือจำลองเหตุการณ์การทำกิจกรรมอาสา ทำให้มีความต้องการที่จะแสดงออกในการทำงานอาสา ตัวอย่างเช่น

- "ได้ความสนุกสนาน และเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ ที่ได้ร่วมมือกันคิดละครใบ้เพื่อออกมาแสดงการทำกิจกรรมอาสาต่างๆ หน้าชั้นเรียน และร่วมกันคิดกิจกรรมอาสาในสถานที่ต่างๆ ที่กำหนดมาให้"

- "ได้ความรู้ ความสนุกสนานจากการทายสถานที่ต่างๆ และกิจกรรมอาสาต่างๆ ที่เพื่อนแสดงละครใบ้ว่าสถานที่ต่างๆ นั้นมีปัญหาใดเกิดขึ้นบ้าง และต้องใช้วิธีการ และทักษะใดในการจัดการกับปัญหานั้น"

- "สามารถนำละครใบ้ที่เราแสดงที่เป็นการทำกิจกรรมอาสากลับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ บางสถานที่ถึงแม้ว่าจะเป็นงานอาสาที่เล็กน้อย เช่น ปิดไฟหลังเรียนเสร็จ จัดโต๊ะเก้าอี้ให้เรียบร้อย เป็นต้น แค่นี้ก็เป็นจิตอาสาที่เราสามารถทำได้แล้ว"

<u>แรงจูงใจอาสาด้านหน้าที่การงาน</u> โดยนักศึกษาทุกคนเห็นว่าการทำกิจกรรมอาสาสามารถสร้างโอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานได้ เช่น การนำผลการทำกิจกรรมอาสาไปประกอบการรับเข้าทำงาน หรือประกอบการเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และการขอทุนการศึกษา รวมถึงการนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมอาสามาปรับใช้ในการเรียนและการทำงาน ตัวอย่างเช่น

- "สำหรับด้านการเรียน คือ ได้รับเกียรติบัตร โล่รางวัล คำชื่นชม เอกสารที่สามารถนำหลักฐานการทำกิจกรรมอาสามายื่น กยศ. ส่วนด้านการทำงาน การที่เราเคยทำกิจกรรมอาสามานั้นจะทำให้มีโอกาสในการถูกพิจารณามากขึ้น เนื่องจากทุกวันนี้ที่ทำงานบางที่เขาต้องการคนที่มีจิตอาสาและเคยทำกิจกรรมอาสามาก่อนด้วย"

- "โอกาสนั้นคือได้ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ต่างอาชีพหรือต่างวัยกัน และได้ประสบการณ์ไปใช้ในงานของเราในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นงานกิจกรรมมหาวิทยาลัย งานจิตอาสาพูดคุย ร้องเพลงให้ผู้ป่วยหรือผู้ที่มาโรงพยาบาลคลายเครียด สิ่งเหล่านี้เราสามารถนำกลับมาพัฒนาตัวเองได้"

- "เมื่อเราได้ทำงานหรือในระหว่างเรียน เราสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากการทำกิจกรรมอาสาไปใช้ในงานของเราในอนาคตได้ เช่น การเข้าทำกิจกรรมอาสาของตัวแบบเพื่อพัฒนาตนเอง ตัวแบบสามารถนำประสบการณ์จากการได้พูดคุยกับเพื่อนอาสา หรืองานอาสาที่ตัวแบบได้รับมอบหมาย ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ตัวแบบสามารถเข้ากับบุคคลอื่นได้ง่ายได้เร็วขึ้น ตัวแบบรู้จักขั้นตอนการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งทำให้ตัวแบบทำงานเสร็จเร็วและมีผลงานที่มีคุณภาพ ทำให้คะแนนสอบของตัวแบบเป็นผลที่ดีตามมา"

- "หากเราได้ทำกิจกรรมอาสา เราก็จะมีความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเข้ามา และเราสามารถนำความรู้ในการทำกิจกรรมอาสานั้นมาประยุกต์ใช้ในการเรียนได้ ส่วนการทำงาน เราสามารถฝึกการทำงานกับคนต่างอาชีพได้"

<u>แรงจูงใจอาสาด้านการเข้าสังคม</u> โดยนักศึกษาทุกคนเห็นว่าการทำกิจกรรมอาสาช่วยสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้ เช่น ได้รู้จัก และพูดคุยกับเพื่อนใหม่ / เพื่อนต่างคณะมากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน และได้ทักทาย ยิ้มแย้มต่อกัน ตัวอย่างเช่น

- "การทำกิจกรรมอาสาทำให้เราได้พบปะพูดคุย เสนอแนะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้รู้จักเพื่อนคณะเดียวกันและต่างคณะ เพื่อนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน"

- "การทำกิจกรรมอาสาทำให้เราได้พบปะ และรู้จักเพื่อนมากมายทั้งคณะเดียวกันและต่างคณะที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และสนใจในกิจกรรมของเราซึ่งทำให้เกิดสัมพันธภาพและมิตรภาพที่ดีต่อกันและกัน"

- "ก่อนที่เราจะเข้าไปเชิญชวนเพื่อนๆ ให้มาทำกิจกรรมอาสา เราก็มีการพูดคุยกับเพื่อนๆ ด้วยหน้าตาที่ยิ้มแย้มแจ่มใส เช่น ด้วยการทักทายเพื่อน ถามเพื่อนว่า เรียนคณะอะไร สาขาอะไร เรียนยากไหม เป็นต้น เพียงค่าเราทำกิจกรรมเล็กๆ ก็สามารถทำให้เราได้เพื่อนต่างคณะต่างสาขามากขึ้น"

- "เราได้ไปอธิบาย พูดคุย เชิญชวนกับบุคคลอื่น ทั้งรู้จักและไม่รู้จัก ถือว่าเป็นการเริ่มสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนๆ ได้เปิดบทสนทนาโดยผ่านกิจกรรม เช่น การเข้าไปสอบถามเพื่อนๆ ที่ห้องสมุด แล้วได้อธิบายจุดประสงค์ ได้ทักทาย สอบถามกันและกัน"

<u>แรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเอง</u> โดยนักศึกษาทุกคนเห็นว่าการทำกิจกรรมอาสาช่วยลดความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจได้ เช่น ช่วยบรรเทา ลบล้าง ชดเชยความรู้สึกผิดหรือไม่สบายใจได้ และฟื้นฟูสภาพจิตใจให้ดีขึ้น ตัวอย่างเช่น

- "ทำให้เรารู้สึกว่าได้ชดเชยกับความผิดที่เราได้ทำลงไปก่อนหน้านั้น และจะสบายใจขึ้น"

- "จะได้รู้สึกเหมือนได้ลบล้างความผิดที่มีอยู่ในใจของเราไม่มากก็น้อย ทำให้เรารู้สึกสบายใจขึ้นมา เพราะอย่างน้อยก็ได้ช่วยเหลือสังคม ได้ทำประโยชน์ต่อสังคม"

- "การที่เราทำอะไรที่ผิดพลาด เราก็อยากจะทำความดีมาทดแทน มาทำให้เรารู้สึกดีขึ้น และกิจกรรมอาสาก็เป็นทางเลือกที่ดีในการที่เราจะทำเพื่อทดแทนความรู้สึกผิด"

- "เราทำอะไรไม่ดีหรือทำผิด เมื่อเราคิดได้เราก็อยากจะหาทางลบล้างหรือแก้ไขสิ่งที่ผิดนั้น โดยการสร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่น เมื่อเราได้ช่วยเหลือและสร้างประโยชน์กับผู้อื่นก็จะทำให้เราสบายใจขึ้น"

- "ถ้าเรารู้สึกผิดในเรื่องใด เราก็จะกลับไปแก้ไขในเรื่องนั้น โดยการทำงานอาสาเพื่อผ่อนคลายความผิดนั้น เช่น เราเคยใช้เงินฟุ่มเฟือยมาก พอเราคิดได้หรือเราเห็นคนอื่นที่เขาไม่มีเหมือนเรา เราก็สำนึกได้ โดยการนำเงินส่วนหนึ่งไปช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนแทน"

<u>แรงจูงใจอาสาด้านการสนองความต้องการของตน</u> โดยนักศึกษาทุกคนเห็นว่าการทำกิจกรรมอาสาช่วยทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเองได้ เช่น มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกตนเองมีคุณค่ากับผู้อื่น ได้สร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่น และตัวเองได้รับความสุขทางใจ ตัวอย่างเช่น

- *"เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีประโยชน์กับคนอื่นและสังคม และรู้สึกดีเมื่อได้รับคำชมเชย เมื่อเราทำดี จึงทำให้เกิดแรงผลักดันที่จะทำแต่สิ่งดี ๆ ต่อไปเรื่อย ๆ"*

- *"ทำให้เรารู้ค่าของตนเองมากขึ้น เรายังสามารถลงมือใช้เวลาว่างมาสร้างประโยชน์อีกมากมายได้ ช่วยเหลือคนอื่นได้ สร้างอะไรที่ดี ๆ อีกมากมาย"*

- *"มีความภาคภูมิใจในตนเองมาก ที่ได้ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล็กน้อย แต่เรารู้สึกว่ามันดีจริง ๆ"*

- *"รู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองมากขึ้น และรู้สึกว่าตัวเองนั้นมีคุณค่ามากที่ได้ทำกิจกรรมอาสาที่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น จากการจัดทำโครงการเล็ก ๆ ของตนเองกับเพื่อนไม่กี่คน ซึ่งก่อประโยชน์ให้กับผู้อื่นได้ และรู้สึกอยากจะทำกิจกรรมอาสาอีก"*

<u>จิตอาสา</u>

- *"งานอาสาเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวสำหรับทุกคน และทุกคนสามารถทำงานอาสาได้ทุกที่ ทุกเวลา และงานอาสาก็อาจจะเป็นงานที่ไม่ใหญ่โตก็ได้ แค่**เราทำด้วยความเต็มใจ**ก็เรียกว่างานอาสาได้ "*

- *"การทำงานอาสานั้นทำได้ง่ายดายมาก เพียงแค่ตัวข้าพเจ้านั้น**ต้องมีความเสียสละ**และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น **มีความตั้งใจและไม่หวังสิ่งตอบแทน**ในการช่วยเหลือพวกเขา"*

- *"จิตอาสาไม่จำเป็นต้องทำในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ขอเพียงแค่**เราทำมันออกมาจากใจ**ก็พอ"*

- *"ความสุขไม่จำเป็นต้องเป็นการได้มาในรูปแบบการรับ **ความสุขคือการให้**"*

- *"การทำกิจกรรมอาสานั้น ไม่ว่าใครก็สามารถทำได้ **แม้เราไม่มีทรัพย์ แต่เรามีแรง** หรือเรามีทรัพย์ที่สามารถให้ได้ ไม่ว่าสิ่งเหล่านี้จะมากหรือน้อย จะเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ หรือเพียงเล็กน้อย เช่น เก็บขยะ แบ่งปันสิ่งของ หรือช่วยเหลือผู้อื่นนั้นก็ถือว่าเป็นจิตอาสาทั้งสิ้น "*

- *"**ถึงพวกเราไม่ได้รางวัลอะไร** แต่พวกเราภูมิใจมากที่ได้ทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม"*

- *"ถ้าเราตั้งใจที่จะทำจิตอาสา **เราต้องทำด้วยใจ แรงกาย** เราทำแล้วมีความสุขอาจจะเหนื่อยบ้าง ท้อบ้าง แต่เชื่อเถอะว่า ผลตอบกลับมา ทำให้เรามีความสุขกว่า มีรอยยิ้ม"*

- *"ดิฉันได้มีความคิดกับงานอาสาในด้านบวกมากขึ้น ทำให้ฉันอยากทำงานจิตอาสาโดย**ไม่ต้องมีคนมาบอก กลับเต็มใจทุกครั้ง** และดิฉันจะทำต่อไป"*

- *"จิตอาสา สำหรับข้าพเจ้าคือ การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มีใครมาบังคับ **ช่วยเหลือจากใจที่อยากช่วยเหลือ ช่วยโดยไม่หวังผลตอบแทน** ช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหาให้ดีขึ้น"*

- *"การทำจิตอาสาไม่จำเป็นต้องมีคนเยอะ* ***ไม่จำเป็นต้องมีเงินเยอะ แต่สิ่งที่เราควรมีคือจิตใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเต็มร้อย*** *และความสุขที่เราได้รับจากการทำกิจกรรมครั้งนี้ ไม่ใช่รางวัลที่เราได้มา ไม่ใช่จำนวนเงินที่ได้มา ไม่ใช่คำชื่นชม แต่เป็นรอยยิ้มและความสุขที่พวกเขาได้รับจากเรา ที่เราได้ให้ไปด้วยใจ และผู้ที่ได้รับก็แสดงออกมาจากใจเช่นกัน"*

2) ข้อสรุปจากการจดบันทึกประจำวันในการปฏิบัติพฤติกรรมอาสาในชีวิตประจำวัน หลังจากการได้เข้าร่วมโปรแกรมแล้ว พบว่านักศึกษาได้แสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสา ตัวอย่างเช่น

- การออกค่ายอาสาช่วยชาวบ้านที่ประสบภัยพิบัติดินโคลนถล่มที่ปากชม จ.เลย
- การไปขอรับบริจาคเงินช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่ถนนคนเดิน
- ช่วยฝึกสอนกีฬาแบดมินตัน ให้กับนักเรียนในสังกัดเทศบาลนครอุดรธานี
- การบริจาคเงิน สิ่งของแก่ผู้ประสบความเดือดร้อน และคนยากไร้
- การทำโรงทานในงานกฐินมหาวิทยาลัย
- การช่วยเก็บเศษขยะหลังจากเสร็จพิธีการถวายอาลัย
- การทำความสะอาดลานวัดในชุมชน
- การสละที่นั่งบนรถโดยสารให้แก่เด็ก และคนชรา
- การช่วยเหลือบุคคลที่ประสบปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน
- การช่วยอาจารย์ และแม่หอยกของสัมภาระต่างๆ
- การร่วมรณรงค์แก้ปัญหาขยะในมหาวิทยาลัย
- การบริจาคโลหิต

จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ 3 เป็นการศึกษาอิทธิพลของตัวแปรแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมอาสา ซึ่งตรวจสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจอาสามีอำนาจในการทำนายพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครูได้ร้อยละ 46 ทั้งนี้เนื่องมาจากแรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นเบื้องต้นในการเรียนรู้ เพราะเป็นตัวจักรสำคัญหรือเป็นต้นตอที่แท้จริงของพฤติกรรม แรงจูงใจทำให้บุคคลไวต่อการรับสัมผัสสิ่งเร้า เป็นสิ่งกำหนดทิศทางและความเข้มของพฤติกรรมให้เกิดขึ้น (ประสาท อิศรปรีดา. 2523: 9) แรงจูงใจเป็นพลังทำให้เกิดพฤติกรรมและควบคุมแนวทางของพฤติกรรม (เชียรศรี วิวิธสิริ. 2527: 25) ในแนวคิดกลไกหน้าที่ (Functional Approach) ได้อธิบายกระบวนการหรือโครงสร้างของสาเหตุของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า สาเหตุด้านปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อม จะส่งผลผลักดันให้บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงพฤติกรรมทางสังคมจนเกิดประสบการณ์ที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญในแนวคิดหน้าที่ ซึ่งแนวคิดนี้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าการตัดสินใจเป็นอาสาสมัครนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการทางเหตุผล พฤติกรรมการอาสาสมัครเป็นกระบวนการประเมินเชิงรู้คิด

เกี่ยวกับคุณค่าที่ได้จากการอาสาสมัคร (Cnaan; & Goldberg-Glen. 1991) การประยุกต์ใช้แนวคิดกลไกหน้าที่ในการศึกษาการอาสาสมัครจึงเป็นการทำความเข้าใจแรงจูงใจเบื้องหลังการอาสาสมัคร (Houle; Sagarin; & Kaplan. 2005) แบทสันและคณะ (Batson.; et al. 2003) พยายามอธิบายหลักการของแรงจูงใจอาสา (Volunteer Motivation) โดยเชื่อมโยงทฤษฎีการตั้งเป้าหมายของเลวิน (Lewin. 1951) ที่ว่าแรงจูงใจเป็นความพยายามในการตั้งเป้าหมายในชีวิตของบุคคล การคิดว่าแรงจูงใจเป็นการตั้งเป้าหมายทำให้สามารถแบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 เป้าหมายคือ 1) เป้าหมายเครื่องมือ (Instrumental Goals) หมายถึง การได้ค้นหาวิธีการไปสู่เป้าหมายอื่นๆ และ 2) เป้าหมายสูงสุด (Ultimate Goals) หมายถึง การได้ค้นหาเป้าหมายของตัวเป้าหมายเอง และผลสืบเนื่องที่ไม่ได้ตั้งใจ (Unintended Consequence) ผลที่ได้รับจากการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย แต่ผลนั้นไม่ใช้เป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ต้น ดังนั้นการให้ความหมายดังกล่าวสามารถอธิบายถึงเหตุผลของบุคคลในการช่วยเหลือผู้อื่น โดยการช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเป็นเป้าหมายเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่บางสิ่งที่ตนเองให้ความสนใจซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด หรือเป้าหมายสูงสุดของตนเองกับประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองซึ่งก็คือผลสืบเนื่องที่ไม่ได้ตั้งใจนั้นเอง ดังนั้นนักศึกษาวิชาชีพครูที่มีแรงจูงใจอาสาสูง จึงมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมอาสาสูงขึ้นด้วย

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาความสามารถในการทำนายของแรงจูงใจอาสาต่อการมีพฤติกรรมอาสา เช่น งานวิจัยของแคลรี่และคณะ (1998) ที่ทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจและประเมินแรงจูงใจของอาสาสมัคร พบว่า อาสาสมัครที่ได้ประโยชน์ตรงตามแรงจูงใจในด้านที่ต้องการจะมีความพึงพอใจต่อประสบการณ์การทำงานอาสาสมัคร เช่น ในกลุ่มนักเรียนระดับต่ำกว่าปริญญาตรีที่ได้รับประโยชน์จากแรงจูงใจที่ต้องการจะทำให้ตนพึงพอใจต่อประสบการณ์การทำงานอาสาสมัครและมีความตั้งใจที่จะทำงานอาสาสมัครต่อไปในอนาคตมากขึ้น และอยู่ทำงานอาสาสมัครได้นานทั้งในองค์กรที่ทำอยู่และองค์กรอื่นๆ ด้วย งานวิจัยในประเทศไทย อนุ เจริญวงศ์ระยับ (2552) ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลทเอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 ที่เป็นสมาชิกสังกัดชมรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 956 คน พบว่า แรงจูงใจอาสา มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน ผ่านเอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะ โดยแรงจูงใจสามารถทำนายเอกลักษณ์ในบทบาทอาสาสมัครแบบเฉพาะได้ 59.5 เปอร์เซ็นต์ และเอกลักษณ์ในบทบาทแบบเฉพาะสามารถทำนายการอาสาสมัครอย่างยั่งยืน ได้ 80.7 เปอร์เซ็นต์ สอดคล้องกับ พระมหาจันทร์ธรรม อินทรีเกิด (2552) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกู้ภัยมูลนิธิร่วมกตัญญูในเขตกรุงเทพมหานคร ในกลุ่มอาสาสมัครกู้ภัยมูลนิธิร่วมกตัญญู จำนวน 293 คน พบว่า แรงจูงใจในการทำงาน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกู้ภัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

จากผลของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ทำให้ทราบผลอย่างชัดเจนว่า โปรแกรมนี้สามารถพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูให้มีแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสามากขึ้น และลักษณะดังกล่าวยังคงอยู่หลังจากได้รับการฝึกพัฒนาไปแล้ว ทำให้มั่นใจได้ว่าโปรแกรมดังกล่าวมีประโยชน์อย่างยิ่งที่จะนำไปต่อไป ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางที่พึงปฏิบัติ ดังนี้

1. ในการนำโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมไปใช้ ผู้นำไปใช้ควรศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ทั้งในเรื่องของหลักการส่งเสริมแรงจูงใจอาสา เช่น การเสนอตัวแบบ และการส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเอง รวมทั้งกระบวนการในการสำรวจชุมชน และการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมบริการสังคมด้วย นอกจากนี้ควรมีความรู้พื้นฐานทางจิตวิทยา การฝึกอบรม การจัดกิจกรรมกลุ่ม การเสริมสร้างพลังอำนาจ ซึ่งจะช่วยให้ผลของการพัฒนาประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเกิดประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมอย่างเต็มที่

2. ในการจัดกิจกรรมของโปรแกรม ผู้นำไปใช้ต้องคำนึงถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ควรให้เวลา การช่วยเหลือ และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรม ทั้งในด้านการส่งเสริมแรงจูงใจ และการทำโครงการบริการสังคม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ทั้งในพื้นฐานความรู้เดิม ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา หากผู้เข้าร่วมโปรแกรมไม่มีประสบการณ์ในการทำโครงการมาก่อน ผู้นำไปใช้ต้องให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และเป็นที่ปรึกษาในการทำโครงการบริการสังคม ตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการทำโครงการจนถึงการสรุปผลโครงการ

3. โปรแกรมนี้สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาได้โดยตรงหรือบูรณาการสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ อาทิ รายวิชาพฤติกรรมมนุษย์เพื่อการพัฒนาตน การคิดและการตัดสินใจ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต เป็นต้น หรือนำไปบรรจุเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักศึกษา ส่วนเนื้อหาและเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาสามารถเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

4. ผู้บริหารสถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ควรให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมอาสาของเด็กและเยาวชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยถือว่าเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมไปทดลองใช้กับผู้เรียนในระดับและกลุ่มอื่นๆ เช่น นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะต่างๆ หรือภาคสมทบ เป็นต้น เพื่อให้ได้โปรแกรมที่นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้หลายกลุ่ม

2. การวิจัยในครั้งนี้ ทำการวัดพฤติกรรมอาสาภายหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรจะมีการวัดพฤติกรรมอาสาซ้ำต่อเนื่องเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความคงทน (Retention) ของพฤติกรรมอาสา

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรจะขยายการวิจัยไปสู่การพัฒนาตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมอาสา เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่ออำนาจในตน และเจตคติที่ดีต่อการมีพฤติกรรมอาสา เป็นต้น เพื่อได้องค์ความรู้ใหม่และโปรแกรมการพัฒนาที่หลากหลายในการสร้างพฤติกรรมอาสา

4. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลที่ได้รับจากการจัดโครงการบริการสังคมของนักศึกษา เพื่อทำให้ทราบว่าคนในชุมชน มีความคิดเห็นหรือความพึงพอใจต่อการจัดโครงการบริการสังคมของนักศึกษาอย่างไร และชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปอย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กนกพจน์สิงห์เมธากุล. (2550). *ประสิทธิผลการทางานของอาสาสมัครหน่วยกู้ภัยมูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง หลังจากได้รับการอบรมหลักสูตรการเสริมสร้างทักษะเบื้องต้นการปฐมพยาบาล ณจุดเกิดเหตุก่อนถึงโรงพยาบาล*.ปริญญานิพนธ์ศศ.ม.(สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.ถ่ายเอกสาร.

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. (2528). *จิตวิทยาการศึกษา*.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีเดชา.

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *โครงการการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย*. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์คุรุสภา.

กรรณิกามาโน. (2554). *ความหมายของชีวิตกับจิตอาสา*.วิทยานิพนธ์ วท.ม.(จิตวิทยาการศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.ถ่ายเอกสาร.

กรรยาพรรณนา. (2553). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมและการจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคศึกษากรณีตัวอย่างที่เน้นการเสนอตัวแบบสัญลักษณ์*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

กฤตยาทัพวงศ์. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีพฤติกรรมอาสาของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร*.ปริญญานิพนธ์ศศ.ม. (ประชากรศาสตร์)กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

การต์รวีบุญญานุสิทธิ์. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมจิตแห่งความเคารพและจิตแห่งจริยธรรมตามแนวคิดการเรียนการสอนโดยการบริการสังคมสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*.ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.(การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). *การวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัวแปรด้วย SPSS For Windows*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โกวิทย์พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่นว่าด้วยทฤษฎีแนวคิดและหลักการ*.กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

คมนาวัชรธานินท์. (2546). *ปัจจัยเชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครพัฒนาของนักศึกษามหาวิทยาลัย*.ภาคนิพนธ์ศศ.ม. (พัฒนาสังคม).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.ถ่ายเอกสาร.

จินตนา ตันสุวรรณนนท์. (2550). *ผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*.ปริญญานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

จุฬาลักษณ์ ปรีชากุล. (2549). *การศึกษาปัจจัยชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเองและความเครียด ในการทำงานของตัวแทนประกันชีวิต บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด.*สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

ฉันทนา จันทร์บรรจง; จิตราภรณ์ ใยศิลป์; และสุภาภรณ์ กิติรัชดานนท์. (2554, พฤษภาคม - สิงหาคม). "ผลกระทบของนโยบายรัฐบาลต่อการปลูกฝังจิตสาธารณะและความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ".*วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.*13(2):73-91.

เฉลิมชัยมนูเสวต. (2543). *การพัฒนารูปแบบที่ใช้การเรียนการสอนเชิงบริการในสถาบันอุดมศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.* วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

ชวาลาเวชยันต์. (2544). *การพัฒนาแบบการเรียนการสอนที่ใช้เทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมความตระหนักในการรับใช้สังคมทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น.*วิทยานิพนธ์ ค.ด.(หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

ชัยวัฒน์สุทธิรัตน์. (2552). *สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ.*กรุงเทพฯ: วี พรินท์ (1991).

ชูชัยสมิทธไกร. (2549). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์กร.*กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เชียรศรีวิวิธสิริ. (2527). *จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่.*กรุงเทพฯ: ภาคการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณัฐณิชากรศรีสมบูรณ์. (2550). *การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา).กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ดวงกมลหงส์รัตน์. (2544). *ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเอง ค่านิยมในการทำงานและการวางแผนอาชีพของพนักงานบริษัทจำหน่ายและให้บริการเครื่องใช้ไฟฟ้า.* วิทยานิพนธ์วท.ม.(จิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.ถ่ายเอกสาร.

ดวงใจทองหล่อ. (2549). *อาสาสมัครที่พึงประสงค์ขององค์กรสาธารณประโยชน์.*วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(การวิจัยและพัฒนาเมือง).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2530). *ชุดฝึกอบรม : การสร้างเสริมคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน.* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักข้าราชการพลเรือน.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. (2531). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงาน : ชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างคุณลักษณะขอข้าราชการพลเรือน.* กรุงเทพฯ: สถาบันข้าราชการพลเรือน สำนักข้าราชการพลเรือน.

ทรงศรี ชำนาญกิจ. (2548). *การศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพของแบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนด้านวิชาการที่มีรูปแบบการตอบต่างกัน.*ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา).กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ทิศนา แขมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.*กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธรรมนันทิกาแจ้งสว่าง. (2547). *ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.*ปริญญานิพนธ์วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ธิดาชนก วงค์พิทักษ์. (2556). *ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

ธีราภาธีรทีป. (2545). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมอาสาพัฒนาของนักศึกษาชมรมอาสาพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยรังสิต.*ภาคนิพนธ์ศศ.ม.(พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.ถ่ายเอกสาร.

นฤมลมณีงาม. (2547). *การพัฒนาโปรแกรมสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานตามหลักการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* วิทยานิพนธ์ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

นิศารัตน์แก้วนิยมชัยศรี. (2553). *จิตอาสากับงานอาสาสมัคร.*กรุงเทพฯ: เครือข่ายจิตอาสา.

น้องนุชประสมคา. (2546). *บทบาทเยาวชนดีเด่นอาสาสมัครในงานพัฒนาสังคม.*วิทยานิพนธ์ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.ถ่ายเอกสาร.

นันทรัตน์ปริวัติธรรม. (2553). *การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของเด็กและเยาวชนที่รับทุนการศึกษาสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.*วิทยานิพนธ์สค.ม. (การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

นันทิยา ตันศรีเจริญ. (2546, มิถุนายน). Service-learning : เรียนรู้จากการช่วยเหลือสังคม. *สานปฏิรูป.*6: 23-26.

บัวไข วีระโห. (2554). *การถ่ายทอดทางสังคม การรับรู้ความสามารถของตนเอง และสุขภาวะทางจิตที่ส่งผลต่อจิตอาสาของวัยรุ่นคาทอลิกในสังฆมณฑลนครราชสีมา.*วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาประยุกต์).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยวิทยาลัยเซนต์หลุยส์.ถ่ายเอกสาร.

บุญทันภูบาล. (2549). *การใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*.ปริญญานิพนธ์กศ.ม.(การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*.กรุงเทพฯ: บีแอนด์บีพับบลิชิ่ง.

บุญเรียง ขจรศิลป์. (2533). *สถิติวิจัย II*.กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซนเตอร์การพิมพ์.

ประณต เค้าฉิม. (2552). *ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเรียนและการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ประทีป จินงี่. (2540). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับพฤติกรรม.* สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ประเทืองภูมิภัทราคม. (2540). *การปรับพฤติกรรม : ทฤษฎีและการประยุกต์*.กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ประสาทอิศรปรีดา. (2523). *ธรรมชาติและกระบวนการเรียนรู้*.มหาสารคาม : ศูนย์เอกสารและตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปริญญาฤกษ์อรุณ. (2548). *ลักษณะทางจริยธรรมของวัยรุ่นตอนปลายที่มีพฤติกรรมอาสาช่วยเหลือผู้อื่น*.วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

ปรียาพรวงศ์อนุตรโรจน์. (2551). *จิตวิทยาการศึกษา*.กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

ปิยะนาถ สรวิสูตร. (2552). *แรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม กรณีศึกษา สภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร*.วิทยานิพนธ์ สค.ม. (ปฏิบัติงานตรง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ถ่ายเอกสาร.

ปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร์ และคณะ. (2553,มกราคม-มิถุนายน). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์ประยุกต์*.7: 9-16.

ผจงจิตอินทสุวรรณ. (2539). *แบบแผนเชิงสถิติของการทดลอง*.กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

_____. (2545). *การวิเคราะห์ความแปรปรวนหลายตัวแปร*.กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.

พรพิมล วรวุฒิพุทธพงศ์; และสงคราม เชาวน์ศิลป์. (2549). การสร้างแบบวัดการสนับสนุนทางสังคม.*มนุษยศาสตร์สาร*.7(2) :33-47.

พรรณทิพย์ศิริวรรณบุศย์. (2549). *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ*.กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณี ช.เจนจิต. (2539). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี่.

พรรณี เทพสูตร. (2537). *การสร้างแบบทดสอบวัดความวิตกกังวลในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

พระธรรมปิฎก. (2545). *ธรรมนูญชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระไพศาลวิสาโล. (2550). *เติมเต็มชีวิตด้วยจิตอาสา*.กรุงเทพฯ: เครือข่ายพุทธิกา.

พระมหาจันทร์ธรรมอินทรีเกิด. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างจิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมกับประสิทธิภาพการทำงานของอาสาสมัครกู้ภัยมูลนิธิร่วมกตัญญูในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

พลเดช ปิ่นประทีป; และพัชรา อุบลสวัสดิ์. (2549). *สังคมไทยเป็นสังคมที่ดีงามและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน*.กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.

ไพบูลย์วัฒนศิริธรรมและสังคมสัญจร. (2543). **สำนึกไทยที่พึงปรารถนา**.กรุงเทพฯ : มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.

ไพศาล วิสาโล. (2550). *เติมเต็มชีวิตด้วยจิตอาสา*.กรุงเทพฯ: เครือข่ายพุทธิกา.

_____. (2548). *เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน*.กรุงเทพฯ: เครือข่ายพุทธิกา.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2558). *แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี พ.ศ.2558-2562*.อุดรธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

มาลีจุฑา. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อักษรพิพัฒน์.

รสวลีย์อักษรวงศ์. (2545). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของครูในการสอนทักษะการแก้ปัญหา*.ปริญญานิพนธ์วท.ด.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

ลินดาเกณฑ์มา. (2552). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกต่อส่วนรวมในสังคม สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ

ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์นการพิมพ์.

วนภัทร์แสงแก้ว. (2553). *การพัฒนาแกนนาจิตอาสาป้องกันเอดส์เพื่อนาไปสู่ความยั่งยืน*. วิทยานิพนธ์ สค.ม.(สังคมสงเคราะห์).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ถ่ายเอกสาร.

วนิดา สุจริต. (2543). *การวิเคราะห์แนวทางการจัดการศึกษาตามปรัชญาอัตถิภาวนิยม*. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. (พื้นฐานการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

วราพรวันไชยธนวงศ์;ประกายแก้วธนสุวรรณ;และวรรณาพิพัฒน์ธนวงศ์. (2551). *การพัฒนากระบวนการสร้างจิตอาสาของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่*.เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

วิบูลย์โตวณะบุตร. (2533). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิลาสลักษณ์ ชัววัลลี. (2542). *ผลของรางวัลภายนอกและการรับรู้ความสามารถของตนที่มีต่อแรงจูงใจภายในของนักเรียน*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (รายงานการวิจัยฉบับที่ 81)

วัลลยา ธรรมอภิบาล. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างจิตสาธารณะ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เวสาลี ชาติสุทธิพันธุ์. (2550). *การพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบริการเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบสาธารณะของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจระดับปริญญาบัณฑิต*.วิทยานิพนธ์ ค.ด. (อุดมศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

ศยามลเอกะกุลานันต์. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ความสามารถของตนเองในการจัดการกับพฤติกรรมการจัดการของผู้นำระดับต้นในโรงงานอุตสาหกรรม*. วิทยานิพนธ์วท.ม.(จิตวิทยาอุตสาหกรรม) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.ถ่ายเอกสาร.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี และคณะ. (2544). *รายงานการวิจัยเรื่อง การเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการปฏิรูปอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2548). *รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ศิริ อ่องพิมาย. (2554). *การพัฒนาการดำเนินการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนวัดบ้านโคกหนอง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา*.วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2544, มกราคม-มีนาคม). บัณฑิตอาสาสมัคร : ทางเลือกของการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม.*วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ*. 8: 33-37.

ศูนย์คุณธรรม. (2550, สิงหาคม). คุณธรรม. *วารสารคุณธรรม*.2: 17-20.

ศูนย์คุณธรรมและสถาบันรักลูก.(2550). *ฉันจะเปลี่ยนโลกใบนี้ให้มีแต่รอยยิ้ม ในโครงการการพัฒนาคุณธรรมในชุมชน*.กรุงเทพฯ: บริษัท รักลูกแฟมิลี่กรุ๊ป จำกัด.

ศูนย์วิจัยเอแบคนวัตกรรมทางสังคมการจัดการและธุรกิจ. (2551). *สภาพคุณธรรมของประชาชนในสังคมไทย*.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.

ศูนย์ส่งเสริมการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม. (2550). *วาระแห่งชาติการให้และการอาสาช่วยเหลือสังคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์.

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (2548). *ร่วมแรงแข็งขันร่วมกันทำดี*.เอกสารประกอบการประชุมสมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรมครั้งที่1วันที่28-30 ตุลาคม2548ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม.

สมพรเทพสิทธา. (2544). *อุดมการณ์และบทบาทของอาสาสมัคร แนวคิด และทิศทางการพัฒนางานอาสาสมัครในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2549). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิทธิโชควรานุสันติกูล. (2546). *จิตวิทยาสังคม : ทฤษฎีและการประยุกต์*.กรุงเทพฯ :ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สิริอร วิชชาวุธและคณะ. (2550). *จิตวิทยาทั่วไป*.พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุขุมจูสนิท. (2550).*ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำงานของอาสาสมัครองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุคนธรสหุตะวัฒนะ. (2550). *ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยเทคนิคเสนอตัวแบบผ่านภาพการ์ตูนร่วมกับการชี้แนะทางวาจา ที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*.ปริญญานิพนธ์วท.ม.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สุดาพรรณบินนอก. (2551). *โมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสาของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.วิทยานิพนธ์ ค.ม. (วิจัยการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

สุพัฒนา บุญแก้ว (2556). *ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมอาสาสมัครของยุวกาชาด ในเขตกรุงเทพมหานคร*.ปริญญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สุรสิทธิ์พรหมจันทร์. (2551). *การพัฒนาความรู้และทักษะการนวดไทยให้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกรณีศึกษาอาเภอเรณูนครจังหวัดนครพนม.*วิทยานิพนธ์. กศ.ม. (ยุทธศาสตร์การพัฒนา). สกลนคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.ถ่ายเอกสาร.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2554). *จิตวิทยาการศึกษา.*พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ พันธุ์เอี่ยม. (2548). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองในการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานที่มารับการรักษาที่สถานีอนามัย อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.*ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

สุรินคล้ายรามัญ. (2544). *การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี.*วิทยานิพนธ์ ปร.ด. (หลักสูตรและการสอน).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ถ่ายเอกสาร.

สุริยเดว ทรีปาตรี; พรรณนิภา สังข์ทอง; และสิริวิมล ศาลาจันทร์. (2556, มกราคม – มีนาคม). "โครงการศึกษาสภาวการณ์ต้นทุนชีวิต นักเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ". *วารสารกุมารเวชศาสตร์.*(6): 36-43.

สุวิมล ติรกานันท์. (2551). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางการสู่ปฏิบัติ.*กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2552). *คู่มือดำเนินงานโครงการคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.* กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (2548). *งานวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติและวันอาสาสมัครไทย ประจำปี 2548.* กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). *มาตราฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ.2549-2553).* ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท จุดทอง จำกัด.

สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา. (2549, ตุลาคม-ธันวาคม). แนวคิดและการพัฒนาตัวชี้วัดด้านคุณธรรม. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม.*63.

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2553). *รายงานการวิจัยเรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษาและเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้อง*.พิมพ์ครั้งที่6. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สำเริง บุณเรืองรัตน์. (2547). *ทฤษฎีการวัดผลและประเมินผลการศึกษา*.สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำลีทองธิว. (2545). *หลักและแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา : กรณีวิชาวิทยาศาสตร์ระดับสถานศึกษา*.กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เสาวนีย์เสนาสุ. (2529). *งานอาสาสมัครและกิจกรรมเยาวชน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แสงดาว วัฒนาสกุลเกียรติ.(2547*).การศึกษาเจตคติและการเปลี่ยนเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของนักเรียนวัยรุ่นโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม*.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว).กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

อนุเจริญวงศ์ระยับ. (2552). *การรับรู้สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการเป็นอาสาสมัครอย่างยั่งยืนในนักศึกษาระดับปริญญาตรี*.ปริญญานิพนธ์ วท.ด.(การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.

อนุสรณ์ ทรัพย์พลอย. (2551). *การศึกษาพฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*.กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

อรพินทร์ชูชม; สุภาพร ธนะชานันท์; และทัศนา ทองดี. (2555, กรกฎาคม). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 18(2): 1-15.

อรพินทร์ชูชม;อัจฉราสุขารมณ์;และวิลาสลักษณ์ชัววัลลี. (2542). *การพัฒนาแบบวัดแรงจูงใจภายใน*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรพินทร์ชูชม;อัจฉราสุขารมณ์;และอังศินันท์อินทรกำแหง. (2553). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว-งานกับคุณภาพชีวิต. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*.16(2): 32-49.

อังศินันท์ อินทรกำแหง. (2558). *รายงานการวิจัยเรื่องการเตรียมพร้อมสู่การทำงานอาสาและพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการจัดการสุขภาวะตนเองที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอาสาของบุคลากรมหาวิทยาลัย*.กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อัญชลียิ่งรักพันธุ์. (2550). *ผลการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริงเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*.ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อ้อมเดือน สดมณี;พรเทพ เสถียรนพเก้า; และสุขุมาล เกษมสุข.(2548).*รายงานการวิจัยฉบับที่ 9 เรื่องประสิทธิผลในการฝึกอบรมทักษะและจิตลักษณะที่มีผลต่อพฤติกรรมประหยัดน้ำและไฟฟ้าของนักเรียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อารีพันธ์มณี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*.กรุงเทพฯ : ใยไหม.

เอกสิทธิ์ พิสิฐพจมาน. (2550). *การประเมินค่าเชิงเศรษฐกิจและปัจจัยกำหนดแรงงานอาสาสมัครในประเทศไทย*.วิทยานิพนธ์ ศ.ม. (เศรษฐศาสตร์). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Ajzen, Icek;& Fishbein, Martin. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior.* New Jersey: Prentice-Hall.

Allen Rubin. (2007). *Statistics for Evidence-based Practice and Evaluation.* Belmont, Calif :Brooks/ Cole / Cengage learning.

Allport, Gardon W. (1976). "Attitude", in C. Machidon ed. *Handbook of Serial Psychology.* Massachesetts :Clark University Press.

Amabile, T.M. (1993, January). Motivational synergy :Toward new conceptualization of intrinsic And extrinsic motivation in the workplace. *Human Resource Management Review*.3(3): 185-201.

Anderson, N.; Rushton, J. P. (1978). The Motive to Volunteer. *Journal of VoluntaryAction Research.*(7): 51.60.

Bandura A. (1989). Social cognitive theory. *Annals of Child Development.*(6): 1-60.

Bandura A. (1997). *Self-efficacy :The exercise of Control.*New York :W.H. FreemanAnd Company.

Bandura, A. (1999). *Self-Efficacy in Changing Societies.* 3rd ed. Cambridge :Cambridge University Press.

Bandura, A. (1986). *Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory.*Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Bartal, D. (1976). *Prosocial Behavior :Theory and Research.*Washington, D.C :Hemisphere Publishing Corporation.

Batson, C.D.; Van Lange, Paul. A. M.; Ahmad, Nadia.; & Lishner, David. A. (2003). Altruism and Helping Behavior. In *The Sage Handbook of Social Psychology.* (pp. 279-295). Hogg, M.A.; & Cooper, J. (editors). London: Sage.

Booth, D.L.F. (1987). *Project Work.*2nd ed. Oxford: The Alden Press.

Bowen, G.A. (2005). *Service Learning in Higher Education :Giving Life and Depth to Teaching and Learning.*Carolina :Buzzard's Roost Road Press.

Caprara, G.V. & Steca, P. (2005). Self-Efficacy Belief as Determinants of Prosocial Behavior Conductive to life Satisfaction Across Age. *Journal of Social and. Clinical Psychology.*24(2) :191-217.

Clary, E.G. & Snyder, M. (1998). The Motivations to Volunteer :Theoretical and Practical Considerations. *Current Directions in Psychological Science.*(8): 156-159.

Clary, E.G., Snyder, M. & Stukas, A.A. (1998). Volunteer motivations :Findings from a national survey. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly.*25(4): 485-505.

Cnaan, R. R.; & GoldbergGlen, R. S. (1991). Measuring Motivation to Volunteer inHuman Services.*Journal of Applied Behavioral Science.*(27): 269-284.

Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine.* 34: 300-314.

Cohen, S. and Will. T.A. (1985). *Stress Social Support and The Buffering Hypothesis.* Phychological Bullitin.93 :310-353.

Cooper, J.R. (2002). *Social Responsibility and Types of Service-Learning: A Comparison ofCurricular Service-Learning, Co-Curricular Service-Learning And Traditional Community Service.*Western Michigan University. The National Service-Learning Clearinghouse. Recent Dissertations on Service and Service-Learning Topics Volume III 2001-2003.

Crowl, T.K., Kaminsky, S. & Podell, D.M. (1997). *Educational psychology, windows on Teaching.*New York :Brown & Benchmark.

David, J.L. (2009). Service learning and civic participation. *Educational Leadership.* 60(8): 83-84.

DeChant, G.L. (2001). A Study of Prosocial Personality Characteristics & Leadership Traits Involving PTA Volunteers. *Undergraduate Journal of Psychology.*(14): 14-19.

Deci, E.L.,Connell, J.P. & Ryan, R.M. (1989). "Self-Determination in a Work Organization" *Journal of Applied Psychology.*74(4): 580-590.

Delve, C.I., Mintz, S.D. & Stewart, G.M. (1990). *Community service as valueseducation.* New Direction for Student Service. 50 (Summer) San Francisco :Jossey-Bass.

Derry, Sharon J. (1998). *National Institute for Science Education :Research monograph.* Washington D.C. :NISE.

Dewey, John. (1926). *Democracy and Education.*Boston :Houghton Miffin.

Dixon-Krauss, L.A. (1996). A mediation model for dynamic literacy instruction. *Journal of Russian and Eastern Europe Psychology.*(1): 78-85.

Drane, D.D.(2001). *The Relationship between Service-Learning and Self-Reported Civic Outcomes of College Student Based on Selected Demographic Variables.* The University of Southern Mississippi. The National Service-Learning Clearinghouse. Recent Dissertations on Service and Service-Learning Topics Volume III 2001-2003.

Eisenberg, N. Cameron & Tryon K. (1984). *Developmental and Maintenance of Prosocial Behavior Interventional Perspectives on Positive Morality.*New York and London: Plenum Press.

Ernest, Bond. (2003). *Using Literature with English Language Learners: A Service Learning Project. InLearning to Serve, Serving to Learn.* A View from Higher Education 2003. Salisbury University.

Eyler, Janet S. & Giles, Dwight E. (1999). *Where's the Learning in Service-Learning?* San Francisco :Jossey-Bass.

Eyler, Janet S.; Giles, Dwight E.; Stenson, Christine M. & Gray, Charlene J. (2001). *At a glance:What We know About the Effects of Service - Learning on College, Students, Faculty Institutions and Communities, 1993-2000.* (3rd ed.). Vanderbilt University.

Eyler, Janet S.; Giles, Dwight E. & Gray, Charlene J. (2000). Research At A Glance : What We Know About The Effect Of Service-Learning On Student Faculty, Institution AndCommunities, 1993-1999. *Introduction To Service-Learning Toolkit :Reading And Resources For Faculty.* Campus Compact.

Farber, B.A. (1983). *Stress and burnout in the human service professions.*New York : Pergamon Press.

Finkelstein, Marcia A.; Penner, Louis A.; & Brannick, Michael T. (2005). Motive, Role Identity, and Prosocial Personality as Predictors of Volunteer Activity. *Social Behavior and Personality.* 33(4): 403-418.

Fogarty, R. (2006). *Problem-based learning and other curriculum models for the Multipleintelligences classroom.*New York :Lawrence Erlbaum Associates.

Gagne, M. & Deci, E. (2005). Self-determination theory and work motivation. *Journalof Organizational Behavior.*(26): 331-362.

Giles, Dwight E. &Janet Eyler. (1998). A Service Learning Research Agenda for the Next Five Years. In Robert A. Rhoads and Jeffrey P.F. Howard. (eds.) *Academic Service Learning :a Pedagogy of Action and Reflection.*New Directions For Teaching And Learning. 73 San Franciso :Jossey Bass.

Glass. Gene V. and Hopkins, Kenneth D. (1984).*Statistical Methods in Educationand Psychology.*New Jersey :Prentice – Hall, Inc., Englewood Cliffs.

Greenslade, Jaimi H.; & White, Katherine M. (2005). The Prediction of Above-Average Participation in Volunteerism: A Test of The Theory of Planned Behavior andthe Volunteers Functions Inventory in Older Australian Adults. *The Journal ofSocial Psychology.* 145(2): 155-172.

Gridon, B. (1978). Volunteer work and its rewards. *Volunteer Administration.* (11): 18-32.

Hamilton, R. & Ghatala, E. (1994). *Learning and Instruction.* New York :McGraw-Hill, Inc.

Harman, H.H. (1976). *Modern Factor Analysis.* 3rd ed. Chicago :University of Chicago.

Hefferman, K. (2001). Service-Learning in Higher Education. *Journal of Contemporary Water Reach and Evaluation.* 119:1-8.

Houle, Barbara J.; Sagarin, Brad J.; & Kaplan, Martin F. (2005). A FunctionalApproach to Volunteerism: Do Volunteer Motives Predict Task Preference?*Basic and Applied Social Psychology.* 27(4): 337-344.

House, J.S. (1985). *Work stress and social support.*Philippines :Addison-Wesley Publishing Company.

Jacoby, B. (1996). *Service Learning in Higher Education :Concepts and Practices.* San Francisco :Jossey-Bass.

Kahn, R.L. (1979). *Aging and social support. Aging from birth to Death :Interdisciplinary perspectives.* Boulder, Colorado :Westview Press.

Kain, D.L. (2003). *Problem-based learning for teacher, grades 6-12.*Boston :Allyn & Bacon.

Kaplan, B.H., Cassel, J.C. and Gore, S. (1977, May). Social support and health. *Medical Care.*15: 50-51.

Kazt, Lilian G.; & Sylvia, Chard. (1994). *Engaging Children, s Mminds :The Project Approach.*10th ed. New Jessey: Ablex Publishing.

Keer, M.H. & et al. (2003). Family Involvement, Problem and Prosocial Behavior Outcomes of Latino Youth. *Am J Health Behavior.*27(1) :s55-s65.

Kirk, R.E. (1995). *Experimental design :Procedures for the behavioral sciences.*Pacific Gove, CA :Brooks/Cole Publishing.

Kolb, D.A. (1984). *Experiential Learning :Experience as the Source of Learning and Development.*Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Kraft, Richard J. (1996, February). Service Learning :An Introduction to its Theory, Practice andEffects.*Education and Urban Society.* 28(2): 131-159.

Latane, B. & Darley, J. (1969).Bystander "Apathy", *American Scientist.* 57: 244-268.

Lewin, K. (1951). *Field Theory in Social Science.* New York: Harper.

Liebert, Robert M. & Spiegler, Michael D. (1995). *Personality Stratefies and Issues.* 7th ed. California :Brooks/Cloe Publishing Company.

Linn, N & et al. (1979). Stressful life events and illness :A model and empirical test. *Journal of Health and Social Behavior.* 20: 108-119.

McElhaney, Kellie Ann. (1998). *Student Outcomes of Community Service Learning : A Comparative Analysis of Curriculum-based and Non Curriculum-based Alternative Spring Break Programs.*UMI Proquest Digital Dissertation.

McEwen, M.K. (1996). *Enhancing Student Learning and Development through Service-Learning.*San Francisco :Jossey-Bass.

McGuire, W. J. (1985). *Attitudes and Attitude Change.* The Handbook of Social Psychology. 3rd ed. v.2. New York: Random House.

Mowen, John C. & Harish S. (2005). Volunteer Behavior :A Hierarchical Model Approach for Investigating Its Trait and Functional Motive Antecedents. *Journal of Consumer Psychology.* 15(2): 170-182.

Myer-Lipton, Scott. (1994). *The Effects of Service-Learning on College Students' Attitude Toward Civil Responsibility, International Understanding, and Racial Prejudice.* Dissertation, University of Colorado at Boulder.

Nevid, J.S. (2003). *Psychology Concepts and Applications.*Boston :Houghton Mifflin.

Omoto, Allen. M.; & Snyder, Mark. (1995). Sustained Helping Without Obligation : Motivation,Longevity of Service, an Perceived Attitude Change Among AIDS Volunteers. *Journal of Personality and Social Psychology.* 68(4): 671-686.

Penner, Louis A.; & Finkelstein, Marcia A. (1998). Dispositional and Structural Determinants of Volunteerism. *Journal of Personality and Social Psychology.*74(2): 525-537.

Porter, H.E. & Poulsen, S.J. (1989). *Principle of Good Practice for Combining Service and Learning (Wingspread Special Report).*Racine, WI :Johnson Foundation.

Root, Susan C. (1997). *School-Based Service :A Review of Research for teacher Educators Learning With the Community :Concept and Models For Service-Learning in Teacher Education.*AAHE's Series on Service-Learning in the Disciplines. 3 Washington D.C :American Association of College for Teacher Education.

Schunk, Dale H. (2000). *Learning theories :an educational perspective.*6th ed. Boston : Allyn & Bacon.

Singh, S.D. (1999). *An Internet Resource Kit for Service-Learning Practitioners.*Learn, Serve &Surf :University of Texas at Austin.

Smith, D. H. (1981). Altruism, Volunteers, and Volunteerism. *Journal of VoluntaryAction Research.* 10: 21-38.

Spaulding, Cheryl L. (1992). *Motivation in the Classroom.*New York :McGraw-Hill, Inc.

Sundeen, R.A., Garcia, C. & Wang, L. (2007). Volunteer Behavior among Asian American Groups in the United States. *Journal of Asian American Studies.*(68): 243-281.

Tai-Seale, Thomas. (2001). Liberating Service Learning and Applying the New Practice. *College Teaching.*46(1): 14-25.

Taylor, S.E.; et al. (2004). Culture and social support :Who seeks it and why ? *Journal of Personality & Social Psychology.* 87(3) :354-362.

Terry, Alice Wickersham. (2000). *A case study of Community Action Service Learning on young,gifted adolescents and their community.*Dissertation Abstract International (61-08A).

Thoist, P.A. (1986). Social support as coping assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology.* 54(4) :416-423.

Thurstone, Louis Lean. (1970.) *Attitude and Attitude Change.*Chicago: Rand McNally and Company.

Triandis, H.C. (1971). *Attitude and Attitude Change.*New York :Wiley.

Troppe, M. and Owen, J. (2002). *Faculty Handbook for Service Learning.*2nd ed. Maryland :University of Maryland.

Vygotsky. (1978). *Mind in Society.*Cambridge, MA :Harvard University Press.

Weigert, K.M. (1998). *Academic Service Learning :Its Meaning and Relevance.*New Directions for Teaching and Learning. 73. San Francisco :Jossey-Bass.

Wethington, E. and Kessler, R.C. (1986). Perceived support, received support and Adjustment to stressful life events. *Journal of Health and Social Behavior.* 27 :78-89.

Wilson, G. Terence, & O'Leary, K. Daniel. (1980). **Principles of behavior therapy.** EnglewoodCliffs, NJ :Prentice-Hall.

Zawacki, Kathleen G. (1997). *Personal and Family Factors Related to Service-Learning in an Undergraduate Course on Diversity.* UMI ProQuest Digital Dissertation AAT 9822787.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- เครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร
- การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาดี ปณะราช
   โปรแกรมวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลภา สบายยิ่ง
   ผู้อำนวยการสำนักบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
3. อาจารย์ ดร. ภิญญาพันธ์ เพียซ้าย
   ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร. คันธทรัพย์ ชมพูพาทย์
   ภาควิชาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
5. อาจารย์ ดร. พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ
   ภาควิชาวิจัยและประเมินผลทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

แบบวัดการวิจัยเรื่อง ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ถึง นักศึกษาวิชาชีพครู ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้วิจัยใคร่ขอความร่วมมือจากนักศึกษาช่วยตอบแบบสอบถามฉบับนี้ **ให้ครบทุกข้อและทุกตอน** โดยตอบให้ตรงตามสภาพความเป็นจริงที่เกี่ยวกับตัวนักศึกษา แบบสอบถามมีทั้งหมด 5 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ตอนที่ 2 พฤติกรรมอาสา

ตอนที่ 3 แรงจูงใจอาสา

ตอนที่ 4 จิตอาสา

ตอนที่ 5 การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากนักศึกษาเป็นอย่างดียิ่ง และขอรับรองว่าคำตอบของนักศึกษาทั้งหมดจะเก็บเป็นความลับและใช้ในการวิจัยเท่านั้น จึงขอให้นักศึกษาตอบแบบสอบถามด้วยความสบายใจและครบถ้วน ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาของไทย

ขอขอบคุณนักศึกษาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ผู้วิจัย

นิสิตปริญญาเอกสาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ตอนที่ 1
ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

คำชี้แจง : กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของตัวท่าน

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. เกรดเฉลี่ยสะสม

☐ ต่ำกว่า 2.00 ☐ 2.00 – 2.49

☐ 2.50 – 2.99 ☐ 3.00 – 3.49

☐ 3.50 – 4.00

ตอนที่ 2
พฤติกรรมอาสา

คำชี้แจง ขอให้นักศึกษาอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วพิจารณาว่า **ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา** นักศึกษาได้กระทำกิจกรรมอาสาตามข้อความนั้นมาก-น้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง (.....) ที่ตรงกับระดับการปฏิบัติของนักศึกษามากที่สุดเพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ และโปรดตอบทุกข้อ

1. ฉันบริจาคสิ่งของเครื่องใช้ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยา แก่ผู้ประสบความเดือดร้อนจากภัยพิบัติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ภัยหนาว เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

2. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมโครงการเพื่อช่วยผู้ด้อยโอกาสหรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น คนยากจน เด็กกำพร้า ผู้พิการ ผู้สูงอายุ เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

3. ฉันเข้าช่วยเหลือกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่ได้รับค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

4. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม / ชมรม / องค์กร จัดชุดเครื่องอุปโภคบริโภค หรือถุงยังชีพ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ หรือผู้ที่ขาดแคลน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

5. ฉันบริจาคเงินผ่านบุคคล / กลุ่ม / องค์กร เพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติหรือภัยสังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

6. ฉันอุทิศทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสได้พัฒนาตนเองเป็นคนดีของสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

7. ฉันรับบริจาคเงิน สิ่งของเพื่อนำไปมอบให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น เด็กด้อยโอกาส โรงเรียนที่ขาดแคลน เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

8. ฉันร่วมเป็นอาสาสมัคร เพื่อเยี่ยมหรือให้กำลังใจ แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก หรือด้อยโอกาส เช่น เด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

9. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น สถานศึกษา วัด ตลาด แม่น้ำ ลำคลอง เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

10. ฉันช่วยเหลือชุมชนเพราะไม่สามารถปฏิเสธการชักชวนของครอบครัวหรือเพื่อนได้

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

11. ฉันช่วยเหลือบุคคลที่ต้องการความเชื่อเหลือในชีวิตประจำวัน โดยไม่ต้องให้ร้องขอ เช่น ช่วยยกของ ช่วยบอกทาง ช่วยพาข้ามถนน เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

12. ฉันเป็นผู้ดำเนินงานให้กับชมรมหรือหน่วยงานต่างๆ ในการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม โดยไม่หวังผลตอบแทน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

13. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

14. ฉันร่วมกิจกรรมรณรงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหามลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

15. ฉันร่วมกิจกรรมรณรงค์เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

16. ฉันเข้าร่วมให้การฝึกอบรมส่งเสริม และสนับสนุนให้กลุ่มบุคคล สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

17. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อคนในสังคม เช่น กิจกรรม 5 ส. คัดแยกขยะในบ้าน สถานศึกษา ปลูกต้นไม้ปลูกป่า เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

18. ฉันร่วมรณรงค์การรักษาความสะอาดตามสถานที่สาธารณะเพื่อสุขอนามัยที่ดีของประชาชน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

19. ฉันร่วมรณรงค์ชักชวนให้บุคคลให้ความสำคัญกับการบริจาคโลหิต และอวัยวะเพื่อช่วยเหลือชีวิตเพื่อนมนุษย์

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

20. ฉันร่วมกิจกรรมรณรงค์ให้บุคคลร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน หรือด้อยโอกาสในสังคม เช่น ร่วมพัฒนาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ค่ายพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่เคยเลย	1-2 ครั้ง	3-4 ครั้ง	5-6 ครั้ง	6 ครั้งขึ้นไป

ตอนที่ 3
แรงจูงใจอาสา

คำชี้แจง ขอให้นักศึกษาพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง (.....) ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อความ

<u>ด้านการให้คุณค่า</u>

1. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาต่างๆ ให้ผ่านวิกฤติไปได้

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

2. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

3. การทำกิจกรรมอาสาเปิดโอกาสให้ฉันมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

4. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ผู้ประสบความเดือดร้อนบรรเทาความทุกข์ได้

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

5. การทำกิจกรรมอาสาเป็นงานที่ทำเพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตัว

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

ด้านการทำความเข้าใจ

6. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ มากกว่าเรียนในชั้นเรียนอย่างเดียว

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

7. การทำกิจกรรมอาสาเปิดโอกาสให้ฉันเห็นสิ่งต่างๆ ในมุมมองใหม่ๆ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

8. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันเกิดการเรียนรู้และเข้าใจชีวิตมนุษย์จากประสบการณ์ตรง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

9. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้ใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถของตนเอง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

10. การทำกิจกรรมอาสาช่วยให้ฉันค้นพบศักยภาพของตัวเอง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

ด้านหน้าที่การงาน

11. การทำกิจกรรมอาสาช่วยเปิดทางไปสู่งานที่ฉันต้องการจะทำเป็นอาชีพ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

12. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันมีเครือข่ายที่สามารถช่วยเหลือด้านการเรียนหรืออาชีพในอนาคต

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

13. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันมีช่องทางในการแสวงหางานอาชีพในอนาคต

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

14. การทำกิจกรรมอาสาช่วยให้ฉันประสบความสำเร็จในการเรียน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

15. การมีประวัติทำกิจกรรมอาสาช่วยให้หน่วยงานต่างๆ รับเข้าทำงานได้มากขึ้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

<u>ด้านการเข้าสังคม</u>

16. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้พบปะกับเพื่อนๆ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

17. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันกับเพื่อนร่วมกันทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

18. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันสนิทสนมกับเพื่อนมากขึ้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

19. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันได้ติดต่อกับบุคคลที่หลากหลาย

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

20. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันมีโอกาสได้รู้จักกับเพื่อนใหม่

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

<u>ด้านการปกป้องตนเอง</u>

21. การทำกิจกรรมอาสาช่วยให้ฉันลืมเรื่องไม่สบายใจ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

22. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันรู้สึกเหงาน้อยลง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

23. การทำกิจกรรมอาสาช่วยให้ฉันบรรเทาความรู้สึกผิดจากสิ่งที่ทำมา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

24. การทำกิจกรรมอาสาช่วยให้ฉันได้ลืมปัญหาส่วนตัว

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

25. การทำกิจกรรมอาสาเป็นวิธีในการผ่อนคลายจากปัญหาของตัวเอง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

<u>ด้านการสนองความต้องการของตน</u>

26. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันรู้สึกว่าตัวเองมีความสำคัญมากขึ้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

27. การทำกิจกรรมอาสาช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

28. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันเป็นที่ต้องการของผู้อื่น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

29. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันรู้สึกดีกับตนเอง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

30. การทำกิจกรรมอาสาทำให้ฉันเห็นคุณค่าในตนเอง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

ตอนที่ 4
จิตอาสา

คำชี้แจง ขอให้นักศึกษาพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง (.....) ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อความ

1. ฉันเต็มใจบริจาคสิ่งของให้กับหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

2. ฉันเต็มใจรักษาความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น วัด ตลาด สถานีอนามัย เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

3. ฉันพร้อมที่จะพูดปลอบใจ หรือให้กำลังใจ เมื่อเพื่อนหรือบุคคลอื่นๆ ประสบปัญหาหรือมีความทุกข์

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

4. ฉันยินดีสละเวลาในการติวหนังสือ หรืออธิบายการบ้านให้เพื่อนฟัง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

5. ฉันหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

6. ฉันยินดีเข้าร่วมกิจกรรม / โครงการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

7. ฉันเต็มใจที่จะบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบทุกข์ภัย เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

8. ฉันตั้งใจจะเชิญชวนผู้อื่นให้ทำงานเพื่อประโยชน์แก่สังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

9. ฉันยินดีทำงานเพื่อส่วนรวมให้สำเร็จก่อนเสมอ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

10. ฉันเต็มใจที่จะสละแรงกายเพื่อบำรุงรักษาและพัฒนาสาธารณสมบัติ เช่น วัด ถนน เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

11. ฉันพร้อมที่จะบอกหรือแนะนำเส้นทางแก่นักท่องเที่ยว และผู้ไม่รู้จักทาง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

12. ฉันพร้อมที่จะสละที่นั่งให้เด็ก ผู้สูงอายุสตรีมีครรภ์ ที่ไม่มีที่นั่งบนรถประจำทาง

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

13. ฉันยินดีบริจาคโลหิต โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

14. ฉันเต็มใจเก็บขยะและทำความสะอาดบริเวณมหาวิทยาลัย และในชุมชน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

15. ฉันสมัครใจที่จะเข้าร่วมรณรงค์ให้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

16. ฉันเต็มใจให้ช่วยเหลืออาจารย์ เพื่อน หรือบุคคลอื่นๆ แม้ไม่ได้ถูกขอร้องให้ช่วย

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

17. ฉันตั้งใจเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ให้บุคคลร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อนหรือด้อยโอกาสในสังคม

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

18. ฉันสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกต้นไม้ ปลูกป่า คัดแยกขยะ เป็นต้น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

19. ฉันพร้อมที่จะช่วยคิดหาแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ประสบปัญหา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

20. ข้าพเจ้าตั้งใจเป็นอาสาสมัครกับกลุ่มชมรม หรือองค์กรที่ช่วยเหลือผู้อื่น

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

ตอนที่ 5
การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

คำชี้แจง ขอให้นักศึกษาพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าตรงกับความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง (.....) ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเพียงข้อเดียวในแต่ละข้อความ

<u>ด้านอารมณ์</u>

1. ครอบครัวให้ความไว้วางใจฉันในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

2. ครอบครัวแสดงความไม่พอใจที่ฉันออกไปทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

3. ฉันได้รับกำลังใจที่ดีจากเพื่อนในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

4. อาจารย์พูดให้กำลังใจฉันในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

5. หากฉันมีปัญหาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสา ฉันจะมีอาจารย์ที่คอยดูแลช่วยเหลือ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

6. มหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นักศึกษาทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

<u>ด้านข้อมูลข่าวสาร</u>

7. ครอบครัวให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมอาสาที่ฉันทำ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

8. หากมีปัญหาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสา ครอบครัวจะคอยให้คำปรึกษาแก่ฉัน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

9. ฉันร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์จากการทำกิจกรรมอาสากับเพื่อน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

10. ฉันได้รับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำกิจกรรมอาสาจากเพื่อน

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

11. ฉันได้รับข้อมูลข่าวสารในการทำกิจกรรมอาสาจากอาจารย์

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

12. ฉันได้รับข้อมูลย้อนกลับจากบุคลากรในมหาวิทยาลัยในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

<u>ด้านประเมินคุณค่า</u>

13. ครอบครัวเห็นว่าการทำกิจกรรมอาสาช่วยให้ฉันพัฒนาทักษะและความสามารถ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

14. ครอบครัวแสดงความภาคภูมิใจที่ฉันได้ทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

15. เพื่อนของฉันเห็นว่า การทำกิจกรรมอาสาทำให้สูญเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

16. ฉันได้รับการชื่นชมจากเพื่อน เมื่อข้าพเจ้าทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

17. อาจารย์ยอมรับกิจกรรมอาสาที่ฉันทำ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

18. มหาวิทยาลัยเห็นความสำคัญกับการที่นักศึกษาทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

<u>ด้านวัตถุสิ่งของ</u>

19. ครอบครัวของฉันสนับสนุนเงิน วัสดุ และสิ่งของต่างๆ ในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

20. คนในครอบครัวให้ฉันนำสิ่งของเหลือใช้ในบ้านไปบริจาคเสมอ

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

21. เพื่อนของฉันให้การสนับสนุนเงิน วัสดุ และสิ่งของต่างๆ ในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

22. เพื่อนของฉันช่วยหาทุนในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

23. อาจารย์ของฉันสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ในการทำกิจกรรมอาสา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

24. มหาวิทยาลัยให้การสนับสนุนเงิน วัสดุ และสิ่งของต่างๆ ในการทำกิจกรรมอาสาของนักศึกษา

(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)	(.....)
ไม่จริงเลย	ไม่จริง	ค่อนข้างไม่จริง	ค่อนข้างจริง	จริง	จริงที่สุด

##########################

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปร

ผลการวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวัดตัวแปร เกี่ยวกับค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) และการหาค่าความเชื่อมั่นรายด้านและทั้งฉบับของแบบวัด

ผลการวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวัดที่ใช้ในการวัดตัวแปร ประกอบด้วย แบบวัดพฤติกรรมอาสา แบบวัดแรงจูงใจอาสา แบบวัดจิตอาสา และแบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา เมื่อนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน แบ่งเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ โดยใช้เทคนิค 27 เปอร์เซ็นต์ (ร้อยละ 27) ผู้วิจัยใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยคัดเลือกเอาไว้เฉพาะข้อที่มีค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัด โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total Correlation) ของแต่ละข้อคำถาม โดยคำนวณหาค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) ด้วยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นรายข้อ ตั้งแต่ .20 ขึ้นไปมาใช้ ซึ่งนำเสนอไว้ในตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดพฤติกรรมอาสา

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่า t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	ค่า Item-total Correlation
1	2.068	0.02	.239
2	2.257	0.01	.418
3	2.286	0.01	.260
4	2.472	0.01	.419
5	3.974	0.00	.432
6	2.853	0.00	.457
7	3.375	0.00	.552
8	3.411	0.00	.653
9	4.012	0.00	.499
10	2.286	0.01	.245
11	3.980	0.00	.380
12	6.303	0.00	.618
13	8.741	0.00	.708
14	6.163	0.00	.636
15	7.668	0.00	.716
16	8.246	0.00	.767
17	9.347	0.00	.680
18	6.452	0.00	.654
19	2.216	0.02	.259
20	3.954	0.00	.884
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ		**.890**

ตาราง 15 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดแรงจูงใจอาสา

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่า t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	ค่า Item-total Correlation
1	3.519	0.00	.267
2	3.691	0.00	.393
3	4.904	0.00	.627
4	2.982	0.00	.588
5	2.529	0.01	.230
6	2.244	0.01	.546
7	4.954	0.00	.530
8	6.008	0.00	.635
9	7.584	0.00	.747
10	5.000	0.00	.448
11	3.494	0.00	.552
12	5.649	0.00	.657
13	7.621	0.00	.603
14	2.889	0.00	.519
15	3.538	0.00	.337
16	4.543	0.00	.662
17	4.178	0.00	.637
18	5.205	0.00	.688
19	8.124	0.00	.703
20	5.645	0.00	.694
21	3.232	0.00	.620
22	5.590	0.00	.762
23	2.162	0.04	.224
24	2.769	0.04	.434
25	5.113	0.00	.606
26	3.684	0.00	.549
27	3.682	0.00	.708
28	2.038	0.02	.361
29	5.312	0.00	.846
30	5.312	0.00	.834
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ		**.935**

ตาราง 16 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดจิตอาสา

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่า t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	ค่า Item-total Correlation
1	6.042	0.00	.641
2	4.433	0.00	.603
3	4.565	0.00	.687
4	4.178	0.00	.587
5	2.504	0.00	.211
6	6.603	0.00	.663
7	6.840	0.00	.499
8	5.188	0.00	.638
9	3.861	0.00	.572
10	7.174	0.00	.717
11	8.091	0.00	.669
12	5.855	0.00	.628
13	3.843	0.00	.419
14	6.722	0.00	.666
15	6.443	0.00	.700
16	5.632	0.00	.722
17	6.603	0.00	.691
18	5.974	0.00	.717
19	6.987	0.00	.725
20	6.458	0.00	.745
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ		**.929**

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้การทดสอบค่า t (t-test) ค่า Item-total Correlation และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบวัดการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการทำกิจกรรมอาสา

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (ค่า t)	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)	ค่า Item-total Correlation
1	4.745	0.00	.796
2	2.328	0.01	.247
3	4.490	0.00	.682
4	5.787	0.00	.773
5	3.620	0.00	.647
6	4.387	0.00	.629
7	6.034	0.00	.499
8	8.080	0.00	.699
9	4.622	0.00	.775
10	4.745	0.00	.761
11	4.949	0.00	.725
12	4.801	0.00	.679
13	5.085	0.00	.760
14	6.063	0.00	.746
15	2.717	0.00	.248
16	3.213	0.00	.621
17	4.782	0.00	.767
18	3.593	0.00	.663
19	3.482	0.00	.467
20	2.060	0.02	.506
21	3.301	0.00	.731
22	2.860	0.00	.567
23	4.621	0.00	.759
24	5.156	0.00	.942
	ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ		**.945**

ภาคผนวก ข

- เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
- การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

โดย

สุนิสา ทรงอยู่

โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ความเป็นมาของโปรแกรม

จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังประสบปัญหาวิกฤตค่านิยมซึ่งเป็นผลกระทบจากการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมต่างชาติของระบบทุนนิยมเข้าสู่ประเทศ นำไปสู่ค่านิยมและพฤติกรรมที่เน้นวัตถุนิยมและบริโภคนิยมเพิ่มมากขึ้น เด็กและเยาวชนเกิดการเลียนแบบและการแสดงออกไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสมและไม่สร้างสรรค์ เช่น ขาดการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุมีผล ขาดความอดทน ขาดความซื่อสัตย์ นอกจากนี้พฤติกรรมที่สังคมไทยคาดหวัง เช่น การจุนเจือ การช่วยเหลือ การเผื่อแผ่แบ่งปันประโยชน์เพื่อผู้อื่น การมีคุณธรรม การให้อภัย จิตสำนึกของคนที่มีจิตใจเสียสละสร้างสรรค์งานเพื่อส่วนรวมพบว่ามีการแสดงออกน้อย ดังนั้น จิตอาสา (Volunteer Spirit) จึงเป็นคุณธรรมประการหนึ่งที่สังคมปรารถนาให้สมาชิกของสังคมยึดถือ เป็นคุณธรรมที่กล่าวถึงสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม หรือเรียกว่า พฤติกรรมอาสา (Volunteer Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการอุทิศแรงงาน ทั้งทางกาย ทางความคิด ทางอารมณ์ และเวลาเพื่อปฏิบัติกิจกรรมช่วยเหลือผู้อื่น ป้องกันแก้ไข และพัฒนาสังคม หรือการอื่นอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและสังคม โดยสมัครใจและไม่หวังผลตอบแทน จึงเป็นพฤติกรรมสำคัญที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากการที่ประเทศใดมีจำนวนประชากรที่มีพฤติกรรมอาสาอยู่มาก จะแสดงถึงการมีประชากรที่มีคุณภาพ เข้าใจถึงปัญหาของประเทศชาติที่กำลังเผชิญอยู่ และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงใจและจริงจัง สภาวะของประเทศที่ประชาชนมีส่วนร่วมสูงจะนำไปสู่สภาพประชาสังคม (Civic Society) ที่ผู้คนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อีกด้วย นอกจากนี้ การที่บุคคลจะแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสานั้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การมีแรงจูงใจอาสา (Volunteer Motivation) ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในที่ทำให้บุคคลต้องการทำงานอาสาในด้านต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม

โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็นโปรแกรมที่ใช้ในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ให้มีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ทั้งนี้เพราะแรงจูงใจอาสาเป็นสาเหตุที่ส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่น และเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการมีจิตอาสา ซึ่งเป็นความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจ พร้อมที่จะสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งนำมาสู่การมีพฤติกรรมอาสาที่ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ออกแบบมาสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และการมีพฤติกรรมอาสา

2. เพื่อให้นักศึกษามีความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสา ตามแรงจูงใจอาสาทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน

3. เพื่อให้นักศึกษามีความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

4. เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์การทำกิจกรรมกลุ่ม การอภิปรายแลกเปลี่ยน การแสดงความคิดเห็น และการจัดทำโครงการบริการสังคม

5. เพื่อให้นักศึกษานำความรู้ที่ได้รับไปปรับประยุกต์ใช้ในการเรียน และการดำเนินชีวิตได้

6. เพื่อให้นักศึกษามีแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา

แนวคิดที่ใช้ในการพัฒนา

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจอาสา จิตอาสา ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีลำดับความต้องการของเมอร์เรย์ ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม และเทคนิคที่ใช้ในการฝึกพัฒนา ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีดังต่อไปนี้

1. แนวคิดแรงจูงใจอาสา นำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาแรงจูงใจอาสา โดยได้ศึกษาตามแนวคิดของเคลรี่และคณะ (Clary; et al. 1998) ซึ่งได้ทำการศึกษาแรงจูงใจอาสาที่เป็นสาเหตุส่งผลให้บุคคลเกิดความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่น และได้กำหนดหน้าที่ไว้ 6 หน้าที่ ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์ 2) ด้านการทำความเข้าใจ เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และได้ใช้ความรู้ ทักษะและความสามารถที่มีอยู่ 3) ด้านหน้าที่การงาน เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน การเรียนเพิ่มมากขึ้น 4) ด้านการเข้าสังคม เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น 5) ด้านการปกป้องตนเอง เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง และ

6) ด้านการสนองความต้องการของตน เป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง

2. แนวคิดจิตอาสา นำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนาจิตอาสา โดยได้ศึกษาเอกสาร บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบประเด็นสาระสำคัญเกี่ยวกับจิตอาสา ซึ่งกล่าวถึงจิตอาสาว่าเป็นความรู้สึกสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือพร้อมสละเวลา แรงกาย แรงใจ และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือสังคม ด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทน

3. ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์ และทฤษฎีลำดับความต้องการของเมอร์เรย์ บนแนวคิดการยอมรับจากกลุ่ม ความต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่มให้ยอมรับตนเอง ความต้องการสร้างมิตรภาพกับคนอื่น และต้องการรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

4. ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ บนกฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ได้กล่าวถึงสภาพความพร้อมของผู้เรียนทางร่างกายและทางจิตใจ การที่ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

5. ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1986) บนแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต และแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง นำมาใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสา 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้คุณค่า ด้านการทำความเข้าใจ ด้านหน้าที่การงาน ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน โดยแนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต ใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการให้คุณค่า และด้านหน้าที่การงาน ด้วยการสังเกตจากตัวแบบในการถ่ายทอดความคิด และการแสดงออกผ่านการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อ ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ กรณีที่ผู้สังเกตยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น กรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างแล้ว ในอดีต ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดพฤติกรรม กรณีที่ผู้สังเกตมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์มาก่อน ผ่านกระบวนการตั้งใจ กระบวนการเก็บจำ กระบวนการทำ และกระบวนการจูงใจ สำหรับแนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง ใช้ในการพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการทำความเข้าใจ ด้านการเข้าสังคม ด้านการปกป้องตนเอง และด้านการสนองความต้องการของตน ซึ่งการรับรู้ความสามารถของตนเองจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง และจะเป็นตัวกำหนดประสิทธิภาพของการแสดงออก การที่บุคคลรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถในสิ่งใดแล้ว บุคคลจะแสดงออกถึงความสามารถนั้นออกมาด้วยความอดทนจนประสบความสำเร็จในที่สุด

6. แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม (Service Learning) โดยใช้แนวคิดรูปแบบการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ตามแนวคิดของแฮฟเฟอร์แมน (Hefferman. 2001) มาใช้ในการพัฒนาจิตอาสา ซึ่งเป็นหลักการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้ โดยการเข้าไปมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ลักษณะที่ให้นักศึกษาลงไปทำความรู้จักกับชุมชน แล้วทำการสำรวจและวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการของชุมชนในสภาพจริง แล้ววางแผนปฏิบัติการบริการสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามที่ผู้เรียนสามารถช่วยเหลือได้ โดยนำความรู้และทักษะวิชาการมาประยุกต์ใช้ จากนั้นจึงลงมือปฏิบัติตามแผนการที่วางไว้ร่วมกับสมาชิกของชุมชน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรองจนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ รวมทั้งได้ใช้แนวคิดรูปแบบ PARE ตามแนวคิดของทรอปและโอเวน (Troppe; & Owen. 2002) มาเป็นขั้นตอน ในการจัดกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) เป็นขั้นที่นักศึกษาระบุชุมชนหรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน แล้วทำการสำรวจและระบุความต้องการของชุมชน รวมทั้งศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน และเลือกประเด็นปัญหา พร้อมทั้งเลือกกิจกรรมที่จะบริการสังคม จากนั้นนักศึกษาวางแผนปฏิบัติการและเขียนโครงการเพื่อทำกิจกรรมบริการสังคม 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) เป็นขั้นที่นักศึกษาลงมือปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่กำหนดไว้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาตลอดการทำกิจกรรม 3) ขั้นไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นขั้นที่นักศึกษาได้พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม โดยให้นักศึกษาได้บันทึก อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์ เขียนรายงาน ในส่วนบุคคลหรือกลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ระหว่างการทำกิจกรรมบริการสังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ และ 4) ขั้นประเมินค่า (Evaluation) เป็นขั้นที่นักศึกษาสรุปการเรียนรู้เป็นของตนเอง และการนำผลงานออกแสดง รวมถึงการประเมินตนเอง และนำผลจากการไตร่ตรอง มาเพื่อปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อๆ ไป

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคมมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน พบว่า นอกจากผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นแล้ว ยังพบว่ามีแรงจูงใจที่ดีต่อการบริการชุมชนและสังคม มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสังคม รวมถึงยังส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคม โดยที่ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ให้คุณค่าต่อกิจกรรมบริการสังคม มีแนวทางในการพิจารณาปัญหาสังคมอย่างมีระบบ มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน และมีความอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความตระหนักในการบริการสังคมอีกด้วย

เนื้อหาและกิจกรรมของโปรแกรม

โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็นโปรแกรมที่ให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และการมีพฤติกรรมอาสา รวมทั้งพัฒนานักศึกษาให้มีความต้องการที่จะเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้อื่นที่เกิดจากแรงผลักดันภายในของตนเอง โดยมิได้อาศัยการชักจูงหรือสิ่งเร้า

จากภายนอก ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการให้คุณค่า 2) ด้านการทำความเข้าใจ 3) ด้านหน้าที่การงาน 4) ด้านการเข้าสังคม 5) ด้านการปกป้องตนเอง และ 6) ด้านการสนองความต้องการของตน นอกจากนี้ยังพัฒนาจิตอาสาที่นำไปสู่การมีพฤติกรรมอาสาอีกด้วย สำหรับเนื้อหาและกิจกรรมของโปรแกรมนี้ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยนักศึกษาจะได้รับการพัฒนาแรงจูงใจอาสาและได้รับประสบการณ์ในการทำกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งขั้นตอนในการจัดกิจกรรมบริการสังคมใช้รูปแบบ PARE ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการ (Preparation 2) การปฏิบัติการ (Action) 3) การไตร่ตรองหรือผลสะท้อนกลับ (Reflection) และ 4) การประเมินค่า (Evaluation) โดยมีกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา จำนวน 15 กิจกรรม และมีเวลาใช้ในการทำกิจกรรมภายในห้อง กิจกรรมละประมาณ 60-120 นาที รวมถึงการปฏิบัติการภาคสนามในการสำรวจชุมชน และการจัดโครงการบริการสังคม โดยมีกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การสร้างความคุ้นเคย “รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ”
กิจกรรมที่ 2 ปฐมนิเทศ “แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา เราสร้างได้”
กิจกรรมที่ 3 “พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก”
กิจกรรมที่ 4 “งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้”
กิจกรรมที่ 5 “รวมพลคนอาสา”
กิจกรรมที่ 6 “อาสาพาเพลิน”
กิจกรรมที่ 7 “วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา”
กิจกรรมที่ 8 “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ”

<u>ขั้นเตรียมการ</u>

กิจกรรมที่ 9 การทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน “ชุมชนของฉัน”
กิจกรรมที่ 10 การสำรวจชุมชน “แผนที่เดินดิน” (ปฏิบัติการภาคสนาม)
กิจกรรมที่ 11 การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน “สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการ คือ..”
กิจกรรมที่ 12 การเขียนโครงการบริการสังคม “ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์สังคม”

<u>ขั้นปฏิบัติการ</u>

กิจกรรมที่ 13 การปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม “โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม” (ปฏิบัติการภาคสนาม)

<u>ขั้นไตร่ตรอง</u>

กิจกรรมที่ 14 การไตร่ตรองสิ่งที่ได้รับจากการบริการสังคม “เยาวชนอาสา รายงานตนเอง”

<u>ขั้นประเมินค่า</u>

กิจกรรมที่ 15 การสรุปผลและนำเสนอผลงาน “ภูมิใจที่ได้ทำ”

โครงสร้างของโปรแกรม

โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม เป็นโปรแกรมเสริมหลักสูตร จัดในช่วงนอกเวลาเรียนปกติ โดยมีกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา จำนวน 15 กิจกรรม มีโครงสร้างของโปรแกรม ดังนี้

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
กิจกรรมที่ 1 "รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ" (60 นาที) การสร้างความคุ้นเคย	1. เพื่อให้นักศึกษาได้เปิดใจทำความรู้จักกัน เกิดสัมพันธภาพ ความสนิทสนม คุ้นเคยกัน 2. เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความคุ้นเคย และสัมพันธภาพที่ดี 3. เพื่อให้นักศึกษาได้สำรวจทบทวนถึงลักษณะของตนเองอย่างอิสระ กล้าที่จะเปิดเผยตนเองแก่ผู้อื่น และรู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น	- ทฤษฎีลำดับความต้องการของมาสโลว์และเมอร์เรย์ มนุษย์มีความต้องการการยอมรับและความต้องการสร้างมิตรภาพ รู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น	- เกมให้ทบทวนลักษณะของตนเอง และให้ไปตามหาคนที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนด - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "เขาคือใคร" - ใบบันทึกรายงานตนเอง - ชิ้นส่วนรูปหัวใจทำด้วยกระดาษสี 6 ส่วน -ปากกาเมจิก เทปใส เข็มกลัด	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 2 "แรงจูงใจอาสา และจิตอาสาเราสร้างได้" (90 นาที)	1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการและบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนา	- ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ บนกฎแห่งความพร้อมการเรียนรู้จะ	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบความรู้เรื่องแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การตอบใบงาน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
ปฐมนิเทศ	2.เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา 3.เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงผลดีของการมีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา 4.เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจิตอาสา	เกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ - แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา		-ใบงาน “แรงจูงใจอาสา และจิตอาสาสำคัญอย่างไร” - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 3 “พลังคนเล็กเปลี่ยนโลก” (60 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการให้คุณค่า	1.เพื่อให้นักศึกษาเห็นตัวแบบแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นให้ได้รับผลประโยชน์	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบ	- กรณีศึกษา - การใช้ตัวแบบ - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- วีซีดีกรณีศึกษา “พลังคนเล็กเปลี่ยนโลก” และหนังสั้น “GEN A : Generation Active Citizen” - ใบบันทึกรายงานตนเอง คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
กิจกรรมที่ 4 “งานอาสาใครๆ ก็ทำได้” (90 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการทำความเข้าใจ	1.เพื่อให้นักศึกษาชอบหรือมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ 2.เพื่อให้นักศึกษาชอบหรือมีความต้องการทำงานอาสาที่ท้าทายมีความยากง่ายพอเหมาะกับความ สามารถของตนเอง	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรม บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะเลือกทำงานที่มีความท้าทาย	- เกมแสดงละครใบ้ บทบาทสมมุติในการทำกิจกรรมอาสาในสถานที่ต่างๆ - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน “งานอาสาใครๆ ก็ทำได้” - ฉลากบัตรคำสถานที่ต่างๆ - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 5 “รวมพลคนอาสา” (60 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจด้านหน้าที่การงาน	1.เพื่อให้นักศึกษาเห็นตัวแบบแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียน	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการเรียนรู้โดยการสังเกต การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและ	-กรณีศึกษา - การใช้ตัวแบบ - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- วีซีดีกรณีศึกษา “นักวิทย์จิตอาสา” และ “ดาบหมานนักดนตรีจิตอาสา” - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
		การแสดงออกจากตัวแบบเป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ		- คอมพิวเตอร์และเครื่องฉายภาพ	
กิจกรรมที่ 6 "อาสาพาเพลิน" (90 นาที) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเอง	1.เพื่อให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมอาสา 2.เพื่อให้นักศึกษามีความสุข และพอใจต่อการทำกิจกรรมอาสา 3.เพื่อให้นักศึกษาเห็นประโยชน์ของแรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเอง	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรม บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะมีความกระตือรือร้น	- การแสดงละครภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดออกมาแสดงบทบาทสมมติ - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "อาสาพาเพลิน" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 7 "วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา" (120 นาที)	1.เพื่อให้นักศึกษาได้ประสบการณ์ความสำเร็จในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นจาก	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของ	- กิจกรรมศิลปะหัวข้อ "จิตอาสาในสังคมไทย" และการแต่ง	- กระดาษ 100 ปอนด์สำหรับวาดรูป ดินสอและสีเทียน	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการ

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
- การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการเข้าสังคม	การได้ทำกิจกรรมอาสา	ตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรม การประสบความสำเร็จหลายๆ ครั้งจะพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนของบุคคลให้เข้มแข็งขึ้น	คำขวัญ - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- กระดาษ A4 และปากกาเคมี - ใบบันทึกรายงานตนเอง	ทำงานกลุ่มและผลงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่ 8 “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ” (120 นาที และปฏิบัติการภาคสนาม) - การพัฒนาแรงจูงใจอาสาด้านการสนองความต้องการของตน	1. เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการทำกิจกรรมอาสาและเกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง	- ทฤษฎีการรู้คิดทางสังคม แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองจะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรมหากบุคคล	- การปฏิบัติกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัยไม่ต่ำกว่า 6 ชั่วโมง - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ” - วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมอาสา - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
		คาดหวังว่าผลที่จะเกิดขึ้นมีผลทางบวกมีประโยชน์ต่อตนเอง บุคคลจะพึงพอใจในการกระทำกิจกรรมนั้น			
กิจกรรมที่ 9 “ชุมชนของฉัน” (90 นาที) - การทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน	1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกความหมายและความสำคัญของชุมชนได้ 2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถระบุชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกได้ 3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบันทึกความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับชุมชนได้	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับชุมชน	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชน - การระดมสมอง - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบความรู้เรื่อง “ชุมชนของฉัน” - ใบงาน “ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน” - ใบงาน “หลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน” - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่10 “แผนที่เดินดิน” (120 นาที และปฏิบัติการภาคสนาม)	1.เพื่อให้นักศึกษาสามารถสำรวจสภาพของชุมชนได้ 2.เพื่อให้นักศึกษาเล่าสภาพและความเป็นมาของชุมชนได้	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับการสำรวจชุมชน	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการสำรวจชุมชนและการเขียนแผนที่เดินดิน - การสำรวจชุมชนจริง	- ใบความรู้ “วิธีการสำรวจชุมชน” และ “มาทำแผนที่เดินดินกันเถอะ”	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
- การสำรวจชุมชน	3.เพื่อให้นักศึกษาทำแผนที่เดินดินได้		- การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "บันทึกผลการสัมภาษณ์" - ใบงาน "สรุปการสำรวจชุมชน" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่11 "สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการคือ..." (60 นาที) - การวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน	1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถระบุความต้องการและปัญหาของชุมชนได้ 2. เพื่อให้นักศึกษาบอกถึงผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชน	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน - การระดมสมอง - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน "การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางแก้ไข" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่12 "ร่วมคิดร่วมทำสร้างสรรค์สังคม" (120 นาที)	1.เพื่อให้นักศึกษาสามารถวางแผนในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถได้	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม - แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนโครงการ	- การบรรยายความรู้เกี่ยวกับการเขียนโครงการ - การระดมสมอง - การเขียนโครงการ	- ใบความรู้เรื่อง วิธีการเขียนโครงการอย่างง่าย -ใบงาน "การวางแผน	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
- การเขียนโครงการเพื่อบริการสังคม	2.เพื่อให้นักศึกษาสามารถเขียนโครงการบริการสังคมได้		- การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	บริการสังคม" - ใบงาน "แบบฟอร์มการเขียนโครงการ" - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่13 "โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม" (ตามระยะเวลาในโครงการบริการสังคมของกลุ่ม) - การปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม	1. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติการในโครงการบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ 2. เพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถได้ 3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม	- การจัดโครงการบริการสังคมภายในชุมชน	- สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการบริการสังคม - แบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่มและผลงาน - รายงานผลการปฏิบัติงาน - การบันทึกรายงานตนเอง

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	แนวคิด	วิธีดำเนินกิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์	การประเมินผล
กิจกรรมที่14 “เยาวชนอาสารายงานตนเอง” (60 นาที) - การไตร่ตรองสิ่งที่ได้รับจากการบริการสังคม	1. เพื่อให้นักศึกษาได้ไตร่ตรองผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม 2. เพื่อให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรมบริการสังคม	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม	- การไตร่ตรอง/สะท้อนผลที่ได้รับจากการบริการสังคม - การตั้งคำถาม - อภิปรายกลุ่ม	- ใบงาน “สะท้อนผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม” - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - การตอบใบงาน - การบันทึกรายงานตนเอง
กิจกรรมที่15 “ภูมิใจที่ได้ทำ” (60 นาที และการจัดนิทรรศการแสดงผลงาน 1 วัน) - การสรุปผลและนำเสนอผลงาน	1. เพื่อให้นักศึกษาสรุปผลการดำเนิน งานของโครงการบริการสังคม 2.เพื่อให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานของโครงการบริการสังคม	- แนวคิดการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม	- การจัดนิทรรศการแสดงผลงาน - อภิปรายกลุ่ม - การระดมสมอง	- อุปกรณ์สำหรับจัดเตรียมงานนิทรรศการและนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม - ใบบันทึกรายงานตนเอง	- การสังเกตการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - สังเกตการทำงานกลุ่ม - การบันทึกรายงานตนเอง - ผลงานในการจัดนิทรรศการ

กิจกรรมและเอกสารประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ใน โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา ตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ที่มีต่อพฤติกรรมอาสาของนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ครั้งที่ 1

เรื่องที่จะพัฒนา การสร้างความคุ้นเคย

ชื่อกิจกรรม "รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาได้เปิดใจทำความรู้จักกัน เกิดสัมพันธภาพ ความสนิทสนมคุ้นเคยกัน
2. เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความคุ้นเคย และสัมพันธภาพที่ดี
3. เพื่อให้นักศึกษาได้สำรวจทบทวนถึงลักษณะของตนเองอย่างอิสระ กล้าที่จะเปิดเผยตนเองแก่ผู้อื่น และรู้จักและเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น

แนวคิด

การเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนามีวัตถุประสงค์ คือ การช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้ ซึ่งสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการทำกิจกรรม โดยความกลัวและความกังวลเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2547: 14-15) ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์และของเมอร์เรย์ กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการการยอมรับและการมีส่วนร่วมจากกลุ่ม ความต้องการสร้างมิตรภาพ ต้องการรู้จักหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (อารีย์ พันธ์มณี. 2546) การละลายพฤติกรรม จะเป็นการทำลายกำแพงระหว่างกัน เพื่อสร้างความรู้จักคุ้นเคยระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ลดความวิตกกังวล และเป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเปิดเผยตัวเองให้ผู้อื่นรู้จัก การที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทัศนคติในทางบวกต่อกันจะทำให้การเรียนรู้ได้ดี การจัดบรรยากาศที่ปราศจากความกลัว และความวิตกกังวลทั้งทางร่างกายและอารมณ์ โดยการจัดบรรยากาศเป็นกันเอง สนิทสนมจะช่วยสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้

วิธีการที่ใช้ เกม อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 60 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ชิ้นส่วนรูปหัวใจทำด้วยกระดาษสี แบ่งเป็นหัวใจละ 6 ส่วน
3. ปากกาเมจิก เข็มกลัด เทปใส และกาว
4. ใบงาน "เขาคือใคร"
5. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรแนะนำตนเองและทีมงาน พร้อมกล่าวทักทาย และสนทนากับนักศึกษาอย่างเป็นกันเองเพื่อสร้างความคุ้นเคยมากขึ้น วิทยากรกล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองและผู้อื่น และความสำคัญของมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกัน

- วิทยากรอธิบายวิธีการทำกิจกรรม "รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ" แก่นักศึกษา

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาร่วมกันร้องเพลงตามแล้วเดินให้เป็นวงกลมเมื่อได้ยินเสียงนกหวีดให้นักศึกษาหยิบชิ้นส่วนที่วางอยู่ที่พื้นตรงกลางวงคนละ 1 ชิ้น (ด้านหลังจะมีตัวเลข 1-6) เมื่อได้แล้วให้นั่งลงลักษณะเป็นรูปตัวยู

- วิทยากรแจกปากกาเมจิกให้นักศึกษาแต่ละคน และให้นักศึกษาเขียนชื่อตนเองลงในกระดาษชิ้นส่วนที่หยิบมา โดยเขียนตัวบรรจงใหญ่ๆ มองเห็นง่ายและอ่านได้ชัดเจน

- วิทยากรขอให้นักศึกษาทบทวนตัวเอง โดยเขียนคำคุณศัพท์ หรือ คำอะไรก็ได้ที่บรรยายถึงความเป็นตัวเองมา 3 คำ เขียนตัวบรรจงใหญ่ๆ มองเห็นง่ายและอ่านได้ชัดเจน วิทยากรแจกเข็มกลัด ให้นักศึกษานำกระดาษที่เขียนบรรยายความเป็นตัวเองเรียบร้อยแล้วไปติดไว้กับหน้าอกเสื้อของตนเองแต่ละคน

- วิทยากรให้นักศึกษายืนเป็นวงกลมสองวง โดยนักศึกษาที่ยืนวงกลมในหันหน้าเข้าหาวงกลมนอก ให้นักศึกษาที่ยืนตรงข้ามกันแสดงการทักทายกันด้วยการจับมือ ยิ้มทักทายอย่างอบอุ่นและแสดงความเป็นมิตรต่อกัน ในระหว่างทำการทักทายกันให้นักศึกษาทำความรู้จักเพื่อนนักศึกษาที่ยืนตรงข้าม ผ่านกระดาษบอกคุณลักษณะที่ติดอยู่บนหน้าอกไปพร้อมกันด้วย เมื่อนักศึกษาแต่ละคู่ทำความรู้จักกันเสร็จแล้ว จากนั้นให้นักศึกษาหมุนเดินไปทางขวาเพื่อทำการทักทายและทำความรู้จักเพื่อนที่ยืนอยู่ทางขวามือคนถัดไป นักศึกษาจะเดินทักทายกับนักศึกษาที่ยืนตรงข้ามจนครบเป็นวงกลมทั้งวง และนักศึกษาในแต่ละวงจะมาทักทายทำความรู้จักกันเองเป็นแถวแบบงูกินหาง จนกระทั่งนักศึกษาทำการทักทายกันจนครบทุกคน เมื่อการทำความรู้จักเสร็จให้นักศึกษากลับมานั่งพักเป็นรูปตัวยู

- วิทยากรจะแจกใบงาน "เขาคือใคร" ให้นักศึกษาทุกคน แล้วให้นักศึกษาเดินไปค้นหาล่านักศึกษา เพื่อสัมภาษณ์นักศึกษาที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนดในใบงาน "เขาคือใคร" พร้อมกับสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษาคนนั้นเพิ่มเติม และเขียนจดลงในใบงานให้ครบทุกข้อ ให้นักศึกษาค้นหาบุคคลตามรายการที่ใบงานระบุจนครบ เมื่อเสร็จแล้วให้นักศึกษากลับมานั่งพักเป็นรูปตัวยู

- เมื่อนักศึกษาทุกคนค้นหาบุคคลในใบงานได้จนครบ วิทยากรถามคำถามลักษณะบุคคลตามใบงาน ให้นักศึกษาช่วยกันบอกชื่อของ "เขาคือใคร" ตามโจทย์ในใบงาน พร้อมกับถาม

ข้อมูลอื่นของบุคคลในใบงานให้นักศึกษาช่วยกันตอบข้อมูลอื่นๆ เพิ่มเติม และให้นักศึกษาที่มีชื่อในคำตอบแสดงตัวให้ผู้อื่นได้เห็นและรู้จัก

- วิทยากรให้นักศึกษายืนหันหน้าเข้าหากันเป็นวงกลม แล้วให้นักศึกษานำกระดาษชิ้นแล้วที่ติดบนหน้าอกออกมาดูว่าด้านหลังกระดาษมีหมายเลขใด เมื่อทราบแล้วให้นักศึกษาไปร่วมกลุ่มกันตามหมายเลขที่ได้รับ แล้วให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มนำชิ้นส่วนไปต่อเข้ากับชิ้นส่วนอื่นๆ ของสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน เมื่อกลุ่มใดประกอบชิ้นส่วนได้รูปหัวใจที่สมบูรณ์แล้ว นำไปติดบนกระดาษที่เป็นรูปหัวใจที่ไม่แยกชิ้นส่วนโดยใช้อุปกรณ์ที่เตรียมไว้ให้ ได้แก่ กาว เทปใส โดยวิทยากรจับเวลาของแต่ละกลุ่มว่าใช้เวลานานเท่าใด

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- ให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มร่วมวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นจากกิจกรรม “รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ” และเขียนบันทึกรายงานตนเองถึงสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรม “รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ”

- ให้ตัวแทนนักศึกษาในแต่ละกลุ่มออกมาอภิปรายถึงข้อคิด และสิ่งที่ได้รับจากการรู้จักตนเองและเปิดเผยตนเองแก่ผู้อื่น รวมทั้งได้ทำความรู้จักผู้อื่นจากการจับมือ พูดทักทาย และการค้นหาบุคคล “เขาคือใคร” โดยนักศึกษาคนอื่นร่วมแสดงความคิดเห็น

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- ให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปถึงประโยชน์ของการรู้จักตนเองและเปิดเผยตนเองแก่ผู้อื่น รวมถึงประโยชน์ของการทำความรู้จักผู้อื่นและความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และการแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. การตอบใบงาน
3. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบงาน
"เขาคือใคร"

ชื่อ-สกุลผู้ส่ารายชื่อ.....วันที่ทำ.....

<u>คำชี้แจง</u> 1. โปรดล่ารายชื่อคนที่มีคุณลักษณะตามรายการข้างล่างนี้ให้ได้ครบทุกข้อ
2. สัมภาษณ์คุณลักษณะอื่นๆ ตามรายการข้างล่างของคนที่ตามล่า
3. ให้เวลาในการทำกิจกรรม "เขาคือใคร" ไม่เกิน 5 นาที

รายการ	ชื่อ	วันเกิด	กีฬาที่ชอบ	ดารา/ นักร้อง โปรดปราน	งานอดิเรก
1. ผู้ที่ชอบร้องเพลง					
2. ผู้ที่ชอบช่วยเหลือ					
3. ผู้ที่เป็นผู้นำ					
4. ผู้ที่เล่าเรื่องตลก					
5. ผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์					
6. ผู้ที่เสียสละ					
7. ผู้ที่เปิดเผย จริงใจ					
8. ผู้ที่ให้ความร่วมมือ กับกลุ่ม					
9. ผู้ที่แต่งกายเรียบร้อย					
10. ผู้ที่มีความ รับผิดชอบ					

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. การที่ได้จับมือ ทักทายและทำความรู้จักคุณลักษณะต่างๆของเพื่อน ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการที่ได้ค้นหาบุคคล "เขาคือใคร" คือ
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 2

เรื่องที่จะพัฒนา ปฐมนิเทศ

ชื่อกิจกรรม "แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา เราสร้างได้"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการ และบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนา
2. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา
3. เพื่อให้นักศึกษาตระหนักถึงผลดีของการมีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา
4. เพื่อให้นักศึกษาสามารถอธิบายพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีจิตอาสา

แนวคิด

การปฐมนิเทศ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้บุคคลรู้จัก คุ้นเคยกับสิ่งใหม่ที่ต้องพบ โดยช่วยให้บุคคลรู้สึกสบายใจและสามารถเรียนรู้ได้โดยเร็ว จากการลดความวิตกกังวล และได้รับข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมและเนื้อหาที่ถูกต้อง (ชูชัย สมิทธิไกร. 2549: 278-279) การแจ้งวัตถุประสงค์ของสิ่งที่จะเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้ความคาดหวัง การเรียนรู้จะมีความหมายเมื่อสิ่งที่เรียนรู้สามารถเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของผู้เรียน การนำเสนอมโนทัศน์ที่กว้างแก่ผู้เรียนก่อนการเสนอเนื้อหาใหม่ ทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายต่อผู้เรียน จะเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนและสามารถจัดโครงสร้างความรู้ของตนเองได้ นอกจากนั้นยังได้พัฒนาทักษะและนิสัยใน การคิด และเพิ่มพูนการใฝ่รู้ (ทิศนา แขมมณี. 2551: 13-17) การปฐมนิเทศ เป็นสิ่งที่ช่วยเหลือให้บุคคลสามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดีและรวดเร็ว นอกจากนี้ การปฐมนิเทศยังเป็นการเตรียมความพร้อมด้านความสนใจในข้อมูลของผู้เรียน ซึ่งตามกฎแห่งความพร้อมในทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike) เชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีถ้าผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ (ทิศนา แขมมณี. 2551: 51) โดยการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา

วิธีการที่ใช้ การบรรยาย การตั้งคำถาม อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 90 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบความรู้ เรื่องแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา
3. ฉลากสำหรับใช้ในการแบ่งกลุ่มย่อย
4. ใบงาน "แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา สำคัญอย่างไร"

5. กระดาษ A4 และปากกา

6. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (15 นาที)

- วิทยากรทักทายนักศึกษา และชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของนักศึกษาที่ต้องปฏิบัติในการเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อพัฒนาแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาที่นำไปสู่การแสดงออกถึงการมีพฤติกรรมอาสาในครั้งนี้ เพื่อให้นักศึกษาเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมครั้งนี้

- วิทยากรเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามข้อสงสัย เกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่วิทยากรได้ชี้แจงไปแล้ว โดยให้นักศึกษายกมือขึ้นถามทีละคน และในขณะที่เพื่อนพูดก็ให้เกียรติเพื่อนด้วยการตั้งใจฟัง และวิทยากรอธิบายเพิ่มเติม

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรตั้งคำถามกับนักศึกษาว่า “งานบำเพ็ญประโยชน์ หรืองานอาสาสมัครที่ชอบทำคืออะไร” ในตอนแรกให้นักศึกษาตอบตามความสมัครใจ หลังจากนั้นวิทยากรดูว่ายังมีนักศึกษาคนใดที่ยังไม่ตอบจะสอบถามนักศึกษาที่ยังไม่ได้ตอบให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

- วิทยากรถามนักศึกษาต่อไปว่า “สาเหตุใดที่ทำงานบำเพ็ญประโยชน์ หรืองานอาสาสมัครนั้น” และ “ความรู้สึกขณะทำงานงานบำเพ็ญประโยชน์ หรืองานอาสาสมัครเป็นอย่างไร” ในตอนแรกให้นักศึกษาตอบตามความสมัครใจ หลังจากนั้นวิทยากรดูว่ายังมีนักศึกษาคนใดที่ยังไม่ตอบจะทำการสอบถามนักศึกษาที่ยังไม่ได้ตอบให้มีส่วนร่วมในการร่วมตอบคำถาม

- วิทยากรอธิบายความหมายและความสำคัญของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ให้นักศึกษาเข้าใจ โดยแรงจูงใจอาสา และจิตอาสาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมในการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวม ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข จากนั้นวิทยากรแจกใบความรู้ เรื่องแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ให้นักศึกษาได้อ่านและศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

- วิทยากรแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่มๆ ละ 6 คน โดยใช้การจับสลาก นักศึกษาที่จับฉลากได้กลุ่มของคำประเภทเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา (ติวหนังสือให้เพื่อน สอนหนังสือเด็ก ฯลฯ) กลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (รณรงค์ประหยัดน้ำ ปลูกป่า ฯลฯ) กลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนา (กวาดลานวัด ทำโรงทาน ฯลฯ) กลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับสุขภาพ (รณรงค์งดดื่มสุรา ให้ความรู้เรื่องเอดส์ ฯลฯ) และกลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับสังคม (บริจาคสิ่งของ ดูแลคนพิการ ฯลฯ) หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการและสมาชิก พร้อมส่งตัวแทนกลุ่มออกมารับใบงาน “แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา สำคัญอย่างไร”

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (30 นาที)

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มรับใบงานแล้วร่วมกันทำใบงาน ซึ่งเป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับความสำคัญของแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการขาดแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา นอกจากนี้ มีคำถามเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลที่มีพฤติกรรมอาสา และแนวทางการสร้างพฤติกรรมอาสาในตนเอง

- ให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มคิดวิเคราะห์ อภิปรายและสรุปเป็นมติกลุ่มลงในใบงาน โดยให้เวลาไม่เกิน 20 นาที

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลการทำงาน นักศึกษาและวิทยากรร่วมกันสรุปอีกครั้ง

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (15 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

- วิทยากรสรุปเพิ่มเติมเพื่อให้นักศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการมีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา โดยให้เห็นว่าการมีจิตอาสานอกจากผู้อื่นจะได้รับประโยชน์ สังคมเกิดความสงบสุขแล้ว ในส่วนตัวผู้ที่มีจิตอาสาก็จะได้รับความสุขใจที่เกิดจากการให้ด้วยความสมัครใจ และไม่หวังผลตอบแทน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การตอบใบงาน
4. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบความรู้
เรื่อง แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา

แรงจูงใจอาสา

แรงจูงใจอาสา (Volunteer Motivation) หมายถึง แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลเกิดความต้องการและความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมกระทำกิจกรรมอาสา ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการให้คุณค่า หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการให้บุคคลอื่นได้รับผลประโยชน์

2. ด้านการทำความเข้าใจ หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และได้ใช้ความรู้ ทักษะ และความสามารถที่มีอยู่

3. ด้านหน้าที่การงาน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน การเรียนเพิ่มมากขึ้น

4. ด้านการเข้าสังคม หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อต้องการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สร้างโอกาสอยู่ร่วมกับผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น

5. ด้านการปกป้องตนเอง หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อลดหรือหลีกหนีความรู้สึกผิดของตนเอง

6. ด้านการสนองความต้องการของตน หมายถึง การทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างความรู้สึกทางบวกให้กับตนเอง

จิตอาสา

จิตอาสา (Volunteer Spirit) หมายถึง ความสมัครใจ เต็มใจ ตั้งใจทำ และพร้อมที่จะสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจหรือทรัพย์สิน และสติปัญญาเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นหรือช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน หรือการไม่นิ่งดูดายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับผู้คน หรือการมีความสุขเมื่อได้ทำความดี

ใบงาน
"แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา สำคัญอย่างไร"

<u>คำชี้แจง</u> 1. เลือกประธานและเลขานุการของกลุ่ม โดยประธานกลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการอภิปราย เลขานุการกลุ่มทำหน้าที่จดบันทึกการเสนอความคิดของสมาชิกภายในกลุ่ม

2. ให้สมาชิกร่วมกันระดมสมอง คิดวิเคราะห์ อภิปรายและหาคำตอบจากคำถามต่อไปนี้

2.1 แรงจูงใจอาสามีความสำคัญอย่างไรต่อการมีพฤติกรรมอาสา ให้ลองคิดว่าหากบุคคลขาดแรงจูงใจอาสาจะส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 เพราะเหตุใดบุคคลจึงต้องให้ความสำคัญกับเรื่องจิตอาสา

.....

.....

.....

2.3 ถ้าคนในประเทศชาติขาดจิตอาสา ประเทศชาติจะเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 บุคคลที่มีพฤติกรรมอาสาจะมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

2.5 ให้ยกตัวอย่างแนวทางการสร้างพฤติกรรมอาสาในตนเองมาอย่างน้อย 5 อย่าง

.....

.....

.....

3. ส่งตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอ

*****กิจกรรมนี้ให้เวลาในการช่วยกันคิดภายในเวลาไม่เกิน 20 นาที*****

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"แรงจูงใจอาสา และจิตอาสา เราสร้างได้"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. การที่ได้รับการปฐมนิเทศ และฟังการบรรยายเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....
2. ข้าพเจ้าคิดว่าการมีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสามีผลดี ดังนี้.....
.....
.....
.....
3. ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าบุคคลขาดจิตอาสาสิ่งที่จะเกิดขึ้น คือ.....
.....
.....
.....
4. พฤติกรรมอาสาที่ข้าพเจ้าสามารถทำได้ คือ.....
.....
.....
.....
5. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน.....
.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 3

เรื่องที่จะพัฒนา แรงจูงใจอาสาด้านการให้คุณค่า

ชื่อกิจกรรม "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก"

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาเห็นตัวแบบแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมให้ได้รับผลประโยชน์

แนวคิด

แนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกตของแบนดูรา (Bandura. 1977) การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบ ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ โดยเฉพาะตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นที่รู้จักชื่นชอบของบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง และพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกมีคุณค่าในการนำไปใช้ประโยชน์ จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกต และพยายามจดจำทั้งภาพและคำพูดของตัวแบบ การเลือกรับรู้จดจำลักษณะเด่นพฤติกรรมของตัวแบบไว้ หลังจากนั้นบุคคลจะนำพฤติกรรมของตัวแบบที่จดจำมาแปลงเป็นการกระทำ โดยมีตัวจูงใจ ได้แก่ ตัวจูงใจของตนเอง เป็นปัจจัยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549) นอกจากนี้ กรณีศึกษาทำให้ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสฝึกฝนความสามารถในการวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากกันและกัน

วิธีการที่ใช้ กรณีศึกษา การตั้งคำถาม อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 60 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. วีซีดีกรณีศึกษา "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen"
3. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรชวนนักศึกษาสนทนาถึงสาเหตุใดที่ทำให้นักศึกษาต้องการช่วยเหลือผู้อื่นเกิดขึ้นในสถานการณ์แบบใด และต้องใช้วิธีการใดบ้างที่จะสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ รวมถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นหลังจากทำสิ่งดังกล่าว ให้นักศึกษาร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

2. ขั้นกิจกรรม (20 นาที)

- วิทยากรเปิด วีซีดีกรณีศึกษา "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen" ให้นักศึกษาดู ประมาณ 20 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (20 นาที)

- ให้นักศึกษาร่วมกันช่วยกันวิเคราะห์และอภิปราย ประเด็นต่อไปนี้

1) สิ่งที่ตัวแบบใน "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active" ทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง

2) นักศึกษามีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบุคคลที่เป็นตัวแบบใน "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen"

3) นักศึกษาคิดว่า อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ตัวแบบใน "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen" ทำกิจกรรมอาสา

4) นักศึกษาคิดว่า สาเหตุอะไรที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้ทำกิจกรรมอาสาได้เหมือนตัวแบบใน "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen"

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- ให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมานำเสนอข้อสรุปจากประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับกิจกรรม "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา

2. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

กรณีศึกษา
"พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก"

กรณีศึกษา "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" ความยาว 12 นาที

"พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" กล่าวถึง กลุ่มเยาวชนจิตอาสา 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแว่นขยาย กลุ่มพลังนักศึกษา และกลุ่มดินสอพอง ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาและมัธยมศึกษาที่ได้ร่วมทำกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาสังคม และต้องการเห็นสังคมเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น รวมถึงให้คนในชุมชนได้รับความสะดวกและความสุขในการดำเนินชีวิต

กลุ่มแว่นขยาย เป็นกลุ่มนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จุดประสงค์ของกลุ่มคือ การต่อต้านคอรัปชั่น การส่งเสริมประชาธิปไตย โดยการสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะ เช่น การรณรงค์ สนทนา เกม ละคร หมอลำพื้นบ้าน และการแสดงพื้นบ้าน โดยมีความเชื่อว่าแว่นขยายอันเล็กๆ จะขยายประเด็นต่างๆ ในสังคม ให้ปัญหาที่คนในสังคมมองข้าม ได้ตระหนักรู้ถึงปัญหาร่วมกัน ในการทำกิจกรรมอาสาครั้งนี้ ได้ลงพื้นที่ในชุมชนบ้านแหลมทอง อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งงานอาสาที่ทำ ได้แก่ การปรับปรุงสถานที่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชน และเสริมความรู้ทางวิชาการ

กลุ่มพลังนักศึกษา เป็นกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ได้รวมกลุ่มกันเพื่อต้องการทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือสังคม ปัจจุบันมีสมาชิกประมาณ 30 คน จุดเริ่มต้นของการทำ กิจกรรมอาสา เริ่มจากการที่นักศึกษาได้เห็นโรงเรียนในชุมชนที่อยู่บริเวณมหาวิทยาลัยได้รับความเดือดร้อนหลังจากเกิดน้ำท่วม จึงได้รวมตัวกันเพื่ออาสาเข้าไปช่วยในการปรับปรุงสถานที่ต่างๆ ในโรงเรียนให้มีสภาพดีขึ้น เช่น ทาสีอาคารเรียน ปรับปรุงห้องสมุด หลังจากนั้นในช่วงปิดเทอม หรือช่วงเวลาว่างก็จะรวมกลุ่มไปช่วยเหลือโรงเรียนและชุมชนต่างๆ

กลุ่มดินสอพอง เป็นกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกอายุน้อยที่สุดในสามกลุ่มดังกล่าว ซึ่งได้รวมกลุ่มกันเพื่อทำงานอาสา และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ ซึ่งเริ่มต้นจากในหมู่บ้านของตนเอง โดยการชักชวนเด็กๆ ในชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนด้วย ในการทำกิจกรรมอาสาครั้งนี้ ได้เข้าไปทำค่ายส่งเสริมทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านเลิงบาก อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี จุดประสงค์ของการออกค่ายครั้งนี้ คือ ต้องการเพิ่มทักษะการเป็นผู้นำ และกล้าแสดงออก รวมถึงการมีทักษะชีวิตในการเผชิญโลกกว้างด้วย

กรณีศึกษา : หนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen"

หนังสั้น "GEN A : Generation Active Citizen" เป็นหนังสั้นที่ได้รับรางวัลชนะเลิศในโครงการจิตอาสาต้นแบบเปลี่ยนประเทศ ประจำปี 2557 ที่สามารถปลุกพลังและสร้างกระแส 'Active Heart...Active Mind...Active Citizen' เกิดเป็นพลเมือง สายพันธุ์ใหม่ที่หัวใจรู้จักการให้และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ภายใต้แนวคิด Gen A (Generation Active) "รวมพลคนรุ่นใหม่หัวใจอาสา" ทำให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน

หนังสั้นเรื่องนี้บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงของชาวบ้านชุมชนศาลาแดงเหนือที่ต้องการสร้างพิพิธภัณฑ์อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญ พร้อมสะท้อนถึงปัญหาช่องว่างระหว่างวัยของผู้สูงอายุและเยาวชนเกี่ยวกับมุมมองการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือต้องการช่วยเหลือและพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น โดยเด็กวัยรุ่นตามเนื้อเรื่องได้ใช้พลังโซเชียลมีเดียเชื่อมโยงจิตอาสาในชุมชนจนสามารถก้าวข้ามอุปสรรคไปได้

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. สิ่งที่ตัวแบบใน "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active" ทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้.....
.....
.....
.....

2. การที่ได้รับชมวีซีดีกรณีศึกษา "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active" ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....

3. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุที่ทำให้ตัวแบบใน "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active" ทำกิจกรรมอาสา เพราะ.....
.....
.....
.....

4. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้ทำกิจกรรมอาสาได้เหมือนตัวแบบใน "พลังคนเล็ก เปลี่ยนโลก" และหนังสั้น "GEN A : Generation Active" คือ.....
.....
.....
.....

5. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 4

เรื่องที่จะพัฒนา แรงจูงใจอาสาด้านการทำความเข้าใจ

ชื่อกิจกรรม "งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาชอบหรือมีความต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่
2. เพื่อให้นักศึกษาชอบหรือมีความต้องการทำกิจกรรมอาสาที่ท้าทาย มีความยากง่ายพอเหมาะกับความสามารถของตนเอง
3. เพื่อให้นักศึกษาได้ใช้ความรู้ความสามารถ หรือทักษะที่มีอยู่ในการทำกิจกรรมอาสา

แนวคิด

แนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง เชื่อว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการตัดสินความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ในระดับใด โดยจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง การรับรู้ความสามารถของตนเอง จะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรมใด ส่วนหนึ่งมาจากการรับรู้ความสามารถของตนเอง บุคคลมีแนวโน้มจะหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เชื่อว่ายากเกินความสามารถ แต่จะเลือกทำสิ่งที่เชื่อว่าตนเองมีความสามารถเพียงพอจะทำสิ่งนั้นได้ บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนสูงจะเลือกทำงานที่มีความท้าทาย มีแรงจูงใจในการพัฒนาความสามารถของตนให้มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ส่วนบุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนต่ำ มักจะหลีกเลี่ยง ท้อถอย ขาดความมั่นใจในตนเอง การที่บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนต่อพฤติกรรมอย่างใดสูง บุคคลจะมีแนวโน้มจะกระทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย การฝึกให้บุคคลได้รับประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจาก การที่บุคคลได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จทำให้เพิ่มความสามารถของตนเองได้ ดังนั้น การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง จำเป็นต้องทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์การประสบความสำเร็จทำให้เขารับรู้ว่าเขามีความสามารถในการกระทำเช่นนี้ จะทำให้เขาใช้ความสามารถนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลทำงานแล้วประสบความสำเร็จซ้ำๆ กัน หลายๆ ครั้ง จะทำให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเพิ่มขึ้น บุคคลที่ได้รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถนั้นจะไม่ยอมแพ้อะไรง่ายๆ (ประทีป จินงี่. 2540: 110-115) นอกจากนี้ เกม เป็นกิจกรรมที่สมาชิกต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง และเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้รับการอบรมได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสนุกสนานและท้าทายความสามารถ โดยผู้รับการอบรมเป็นผู้เล่นเอง เกิดการเรียนรู้จากการเล่น ทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง เห็นประจักษ์แจ้งด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายและอยู่คงทน (ทิศนา แขมณี. 2553: 365-369)

วิธีการที่ใช้ เกม การระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 90 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบงาน "งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้"
3. ฉลากบัตรคำสถานที่ต่างๆ
4. แบบสังเกตพฤติกรรม
5. นกหวีด
6. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรกล่าวทักทายนักศึกษา และอธิบายถึงกิจกรรมที่ร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้ วิทยากรสนทนากับนักศึกษาเกี่ยวกับการทำงานจิตอาสาต่างๆ ที่สามารถกระทำได้ทุกที่ ทุกเวลา ถ้าหากนักศึกษามีโอกาสในการทำกิจกรรมอาสา นักศึกษาจะทำกิจกรรมอาสานั้นอย่างไรบ้าง และจะนำความรู้ความสามารถ หรือทักษะที่มีอยู่ไปใช้ในลักษณะใดบ้าง โดยให้นักศึกษา 3-5 คน เล่าให้สมาชิกคนอื่นฟัง

2. ขั้นกิจกรรม (60 นาที)

- วิทยากรแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยใช้การนับเลข 1,2,3,4,5,6 ผู้ที่ได้เลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน และให้แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการและสมาชิก วิทยากรแจกใบงาน "งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้" ให้แต่ละกลุ่ม

- วิทยากรอธิบายวิธีการเล่นเกม ดังนี้ กิจกรรมนี้ชื่อว่า "งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้" นักศึกษาในแต่ละกลุ่มจะต้องส่งตัวแทนเพื่อมาจับสลากบัตรคำสถานที่ต่างๆในมหาวิทยาลัยและชุมชน เมื่อนักศึกษาแต่ละกลุ่มได้รายชื่อสถานที่แล้ว ให้นักศึกษานำไปปรึกษากันภายในกลุ่มแล้วรอฟังคำสั่ง โดยจะให้นักศึกษาแสดงละครใบ้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาในสถานที่ที่ได้รับไปให้กลุ่มอื่นๆ ได้ทาย และร่วมกันทำใบงานเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้นในสถานที่นั้น รวมถึงระบุแนวทางแก้ไขหรือพัฒนาสถานที่ให้นั้น โดยนำความรู้ความสามารถ หรือทักษะต่างๆ ที่กลุ่มนักศึกษามีอยู่มาใช้ในการพัฒนาด้วย ซึ่งกลุ่มที่แสดงละครใบ้จะต้องแสดงภายในเวลา 3 นาที (วิทยากรจะเป่านกหวีดเป็นการเตือน) กลุ่มที่เหลืออีก 5 กลุ่ม ยกมือเพื่อตอบว่าสถานที่ที่กลุ่มเพื่อนกำลังทำกิจกรรมอาสานั้นเป็นสถานที่ใด เมื่อกลุ่มที่ 1 เล่นแล้วจึงถามความสมัครใจอีก 5 กลุ่มเพื่อออกมาเล่นแล้วกลุ่มที่เหลือยกมือทายสถานที่ที่เพื่อนแสดง โดยเลือกสถานที่ต่างๆในมหาวิทยาลัยและชุมชนอย่างน้อยกลุ่มละ 3 สถานที่ หรือ 3 รอบ ต่อ 1 กลุ่ม กลุ่มที่ทายถูกจะได้คะแนน 5 คะแนน สลับกันทายจนครบ 3 รอบเมื่อหมดเวลาให้กลับไปนั่งรวมกันที่กลุ่ม รอสรุปรวมคะแนน

- วิทยากรแจกซองบัตรคำให้นักนักศึกษาส่งตัวแทนออกมารับ กลุ่มละ 3 ซอง เมื่อให้นักศึกษาได้ทำการซ้อมก่อนออกมาทายแข่งกับกลุ่มตรงข้าม และร่วมกันทำใบงาน โดยวิทยากรให้เวลา 20 นาที

- วิทยากรเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามข้อสงสัย และอธิบายเพิ่มเติม วิทยากรเป่านกหวีดเป็นสัญญาณในการเริ่มเกม

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกจากการทำกิจกรรม "งานอาสาใครๆ ก็ทำได้"

- วิทยากรให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับความรู้ความสามารถหรือทักษะที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ในการทำกิจกรรมอาสาต่างๆ ร่วมกัน

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาบอกข้อคิดและประโยชน์ที่ได้จากกิจกรรม "งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้"

- วิทยากรสรุปข้อคิดเห็นของนักศึกษา และชี้แจงเกี่ยวกับการแสดงความมีจิตอาสาต่อชุมชนและสังคม

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบงาน
"งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้"

<u>คำชี้แจง</u> 1. แบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน

2. เลือกประธานและเลขานุการของกลุ่ม

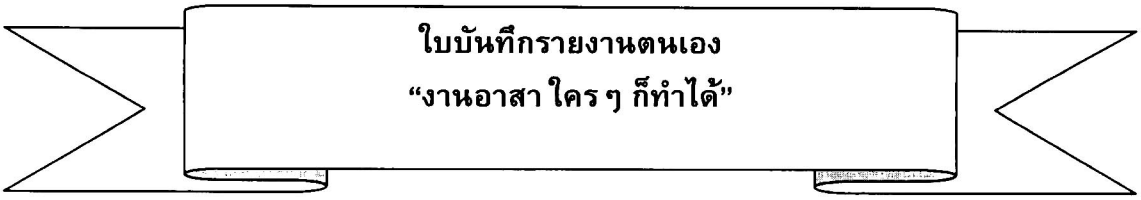
3. ส่งตัวแทนเพื่อมาจับสลากบัตรคำสถานที่ กลุ่มละ 3 ใบ จากนั้นให้วางแผนร่วมกัน โดยช่วยกันคิดแสดงละครใบ้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาในสถานที่ที่ได้รับ และร่วมกันทำใบงาน แล้วแสดงให้สมาชิกกลุ่มอื่นๆ ได้ทายคำตอบ กลุ่มที่ทายถูกจะได้คะแนน 5 คะแนน สลับกันทายจนครบ 3 รอบเมื่อหมดเวลาให้กลับไปนั่งรวมกันที่กลุ่ม

4. นำเสนอสาระสำคัญที่ได้จากการทำใบงาน

สถานที่	สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น	วิธีการแก้ไขหรือพัฒนา	ความรู้ความสามารถหรือทักษะที่นำมาใช้
1.			
2.			
3.			

ตัวอย่างบัตรคำ

ห้องสมุด	โรงอาหาร
ห้องเรียน	สนามกีฬา
ศาลาวัด	สถานีอนามัย
ศูนย์เด็กเล็ก	ห้องสมุดชุมชน
ป้ายรถประจำทาง	ลานจอดรถ

ใบบันทึกรายงานตนเอง
“งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้”

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. การได้เล่นเกมแสดงละครใบ้ในกิจกรรม “งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้” ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....
.....

2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการทำกิจกรรม “งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้” คือ.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ข้าพเจ้าคิดว่าความรู้ และทักษะต่างๆของข้าพเจ้าที่สามารถนำมาใช้ในการทำกิจกรรมอาสามีดังนี้.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน.....
.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 5

เรื่องที่จะพัฒนา แรงจูงใจอาสาด้านหน้าที่การงาน

ชื่อกิจกรรม "รวมพลคนอาสา"

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาเห็นตัวแบบแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการทำงาน และการเรียน

แนวคิด

แนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกตของแบนดูรา (Bandura. 1977) การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบ ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ โดยเฉพาะตัวแบบที่มีลักษณะเด่นชัด เป็นที่รู้จักชื่นชอบของบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง และพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกมีคุณค่าในการนำไปใช้ประโยชน์ จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกต และพยายามจดจำทั้งภาพและคำพูดของตัวแบบ การเลือกรับรู้จดจำลักษณะเด่นพฤติกรรมของตัวแบบไว้ หลังจากนั้นบุคคลจะนำพฤติกรรมของตัวแบบที่จดจำมาแปลงเป็นการกระทำ โดยมีตัวจูงใจ ได้แก่ ตัวจูงใจของตนเอง เป็นปัจจัยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549) นอกจากนี้ กรณีศึกษาทำให้ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสฝึกฝนความสามารถในการวิเคราะห์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเรียนรู้จากกันและกัน

วิธีการที่ใช้ กรณีศึกษา การตั้งคำถาม อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 60 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. วีซีดีกรณีศึกษา "นักวิทย์ จิตอาสา" และ "ดาบหมานนักดนตรีจิตอาสา"
3. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรชวนนักศึกษาพูดคุยถึงเป้าหมายในชีวิตของนักศึกษาว่าคืออะไร เช่น ด้านการเรียน ด้านการทำงาน เป็นต้น และต้องใช้ทักษะหรือปัจจัยใดบ้างจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้วิทยากรกล่าวเสริมเกี่ยวกับการทำงานอาสาที่สามารถสร้างโอกาสในการเรียน และการทำงานอาชีพในอนาคตได้อีกด้วย

2. ขั้นกิจกรรม (25 นาที)

- วิทยากรเปิด วีซีดีกรณีศึกษา “นักวิทย์ จิตอาสา” และ “ดาบหมานนักดนตรีจิตอาสา”ให้นักศึกษาดู ประมาณ 25 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (15 นาที)

- ให้นักศึกษาร่วมกันช่วยกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสา รวมถึงการทำกิจกรรมอาสาเพื่อสร้างโอกาสด้านการเรียนและการทำงาน ในประเด็นต่อไปนี้

1) นักศึกษามีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคนที่เป็นตัวแบบใน “รวมพลคนอาสา”

2) นักศึกษาคิดว่า อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ตัวแบบใน “รวมพลคนอาสา” ทำกิจกรรมอาสา

3) นักศึกษาคิดว่า สิ่งใดที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานเหมือนตัวแบบใน “รวมพลคนอาสา”

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- ให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมานำเสนอข้อสรุปจากประเด็นการอภิปรายเกี่ยวกับ “รวมพลคนอาสา” และการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

กรณีศึกษา
"รวมพลคนอาสา"

กรณีศึกษา "นักวิทย์ จิตอาสา : นางสาวปิยะนาถ สิริรัตนาวงศ์" ความยาว 5 นาที

"เราทุกคนไม่สามารถหยุดพัฒนาตนเองได้ ถ้าเราหยุด สิ่งที่เราทำมาทุกอย่างมันก็จะถดถอยไป"

นางสาวปิยะนาถ สิริรัตนาวงศ์

ประวัติชีวิตและจุดเด่น

น้ำทิพย์ กำลังศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหาร ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระเจ้าเกล้าธนบุรี เข้ามาเรียนโดยการสอบตรง ทุนเพชรพระเจ้าเกล้า ด้านความเป็นผู้นำ พอเข้ามาต้องทำกิจกรรมต่างๆ เป็นทั้งนักกิจกรรมและต้องเรียนให้ผ่านไปด้วยทุกๆ วิชา ในสมัยมัธยมศึกษาสนใจงานด้านจิตอาสา เกี่ยวกับการสอนทักษะชีวิต ความมั่นใจในตนเอง ทักษะอนามัยการเจริญพันธุ์ให้กับนักเรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา เพื่อให้เยาวชนหรือวัยรุ่นได้เข้าใจตนเอง สามารถดำเนินอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข และสามารถเดินไปในทางที่ถูก

ความภาคภูมิใจ

รางวัลที่ภาคภูมิใจ คือ "นักเรียนพระราชทาน ปี 2552" เป็นรางวัลที่ให้กับนักเรียนเรียนดีและมีความประพฤติที่ดี และได้รางวัล "เยาวชนดีเด่น" ของสมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย รวมถึง "เยาวชนดีเด่น" ของกระทรวงสาธารณสุข สาขาพัฒนาเยาวชน ในปัจจุบันมีตำแหน่งเป็นรองประธานนักศึกษา ฝ่ายคุณธรรมและจริยธรรม ได้จัดทำโครงการ "การแต่งกายถูกระเบียบ" รวมทั้งได้เข้าร่วมกับรายการโทรทัศน์ "ชูรัก ชูรส" อบรมให้ความรู้ในเรื่องเพศศึกษา และอนามัยเจริญพันธุ์ นอกจากนี้ ยังได้จัดโครงการ "เยาวชนต้นกล้าความดี วิถีพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ 84 พรรษา"

แรงบันดาลใจ

มาจากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องการปรับปรุงตนเองตลอดเวลา เพราะทุกคนไม่สามารถจะหยุดพัฒนาตนเองได้ ถ้าเราหยุดพัฒนาตนเอง สิ่งต่างๆ ที่เราทำมา ความดีที่เราเคยทำมา ทุกอย่างก็จะค่อยๆ ถดถอยไป เหมือนกับเรากินบุญเก่าซักวันก็ต้องหมดไป แต่ถ้าเราพัฒนาตนเองตลอดเวลา ไม่ว่าเราจะทำผิดพลาดอย่างไร เราก็สามารถที่จะเริ่มต้นใหม่ได้ ทำให้เรามีสติอยู่เสมอว่า "ไม่เป็นไรยังมีวันพรุ่งนี้ เราเดินต่อไป ก้าวต่อไป เราท้อได้ แต่เราถอยไม่ได้"

ความดีงาม

จากแนวความคิด "เก่งและดี" ทำให้มหาวิทยาลัยเติบโตขึ้นมาแล้วก็ได้รับรางวัลมากมาย การเรียนในมหาวิทยาลัยทำให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี กล่าวคือ เก่งในเรื่องของการทำงานหลายๆ อย่าง ดีคือมีกิจกรรมต่างๆ ที่จะปลูกฝังให้นักศึกษาเป็นคนมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา และเป็นเด็กที่ดี ขอแค่เรารู้ว่า "เราทำดีที่สุดแล้ว" เราไม่ได้ไปเอาเปรียบใคร สามารถช่วยเหลือใครเล็กๆน้อยๆ ที่สามารถช่วยได้ ก็ถือว่าช่วย แค่นี้ก็ถือว่าเป็นคนดีแล้ว

กรณีศึกษา “ดาบหมานนักดนตรีจิตอาสา” ความยาว 20 นาที

ประวัติชีวิตและจุดเด่น

ดาบตำรวจสิมานนท์ โพธิสุวรรณ หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “ดาบหมาน” ปัจจุบันสังกัดกลุ่มงานจราจร ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งนอกเหนือจากภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงานตามสายงานแล้ว ในด้านส่วนตัวเองแล้วก็มีบุคลิกชอบที่จะพบปะพูดคุยกับประชาชน อีกทั้งยังเป็นผู้ที่หลงใหลกับการเล่นกีตาร์ในลักษณะเล่นเอง ร้องเอง อย่างเป็นประจำ ดังนั้นด้วยเหตุผลในความชื่นชอบในเสียงดนตรีเขาจึงใช้โอกาสนี้ในการเป็นจิตอาสาในเครื่องแบบตำรวจมาเล่นดนตรีเพื่อผ่อนคลายจิตใจของผู้ป่วย และคนทั่วๆ ไปที่มาใช้บริการตามโรงพยาบาลต่างๆ อย่างเช่นโรงพยาบาลดอยสะเก็ดเพื่อให้มีรอยยิ้ม มีความสบายใจ ถึงแม้จะไม่ใช่มืออาชีพ แต่ด้วยใจที่เปี่ยมด้วยจิตอาสา เขาก็พร้อมที่จะทำเพื่อความสุขของตนเองและประชาชน อีกทั้งยังเป็นภาพลักษณ์หนึ่งที่ดี สำหรับคำว่าตำรวจจราจรในสายตาประชาชนทั่วไป

สำหรับการทำจิตอาสาในโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ หรือโรงพยาบาลสวนดอก โดยมาเล่นดนตรีให้กับผู้ป่วยและคนไข้ทั่วไปได้ฟังกัน ซึ่งในสภาวะปัจจุบันนับว่าผู้ป่วยของโรงพยาบาลมีจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อต้องการมารอการตรวจโรคจึงอาจเกิดความเบื่อหน่ายและมีความเครียด การที่มีกิจกรรมให้ได้รับฟังเสียงดนตรี จึงอาจเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะทำให้เกิดความเพลิดเพลินและลดความเครียดของผู้ป่วยและผู้มาติดต่อ ดาบหมานจึงอาสาสมัครเข้ามาเป็นนักดนตรี จิตอาสาในการเล่นที่โรงพยาบาลแห่งนี้อยู่เป็นประจำ พร้อมๆ กับน้องๆ จิตอาสาที่เข้ามาร่วมในการร้องเพลงด้วย

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"รวมพลคนอาสา"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. ความคิดเห็นของข้าพเจ้าหลังรับชมวีซีดีกรณีศึกษา "รวมพลคนอาสา" คือ.....
.....
.....
.....
.....

2. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรมอาสาของน้ำทิพย์และดาบตำรวจสิมานนท์สามารถสร้างโอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานได้หรือไม่ หากได้โอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานนั้นคืออะไร และสร้างโอกาสนั้นอย่างไร.....
.....
.....
.....
.....

3. ข้าพเจ้าคิดว่า ปัจจัยที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้โอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานเหมือนน้ำทิพย์และดาบตำรวจสิมานนท์ คือ.....
.....
.....
.....
.....

4. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 6

เรื่องที่จะพัฒนา แรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเอง

ชื่อกิจกรรม "อาสาพาเพลิน"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมอาสา
2. เพื่อให้นักศึกษามีความสุข และพอใจต่อการทำกิจกรรมอาสา
3. เพื่อให้นักศึกษาเห็นประโยชน์ของแรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเอง

แนวคิด

แนวคิดของการเรียนรู้โดยการสังเกตของแบนดูรา การที่บุคคลสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลได้รับการถ่ายทอดความคิดและการแสดงออกจากตัวแบบ ตัวแบบจะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวแบบ และพฤติกรรมของตัวแบบที่แสดงออกมีคุณค่าในการนำไปใช้ประโยชน์ จะทำให้บุคคลมีความตั้งใจจะสังเกต และพยายามจดจำทั้งภาพและคำพูดของตัวแบบ การเลือกรับรู้จดจำลักษณะเด่นพฤติกรรมของตัวแบบไว้ หลังจากนั้นบุคคลจะนำพฤติกรรมของตัวแบบที่จดจำมาแปลงเป็นการกระทำ โดยมี ตัวจูงใจ ได้แก่ ตัวจูงใจของตนเอง เป็นปัจจัยให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2549) นอกจากนี้ การแสดงละคร เป็นกระบวนการช่วยให้ผู้รับการอบรมเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยให้ผู้เรียนแสดงละครตามเนื้อหาที่แต่งขึ้น และเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะต่างๆ จำนวนมาก เช่น ทักษะการพูด การเขียน การแสดงออก การจัดการ การแสวงหาข้อมูล และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น (ทิศนา แขมมณี. 2553: 353-357) การให้นักศึกษาได้แสดงละคร เพื่อเป็นเครื่องมือในการฝึกให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จจากการแสดงละครที่ได้ลงมือทำจริงด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมต่อไป นอกจากนี้ นักศึกษาในฐานะผู้ชมการแสดงละครจะทำให้เรื่องราวนั้นมีชีวิตขึ้นมา ทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจและจดจำเรื่องนั้นได้นานยิ่งขึ้น

วิธีการที่ใช้ การระดมสมอง การแสดงละคร บทบาทสมมติ อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 90 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบงาน "อาสาพาเพลิน"
3. กระดาษ A4 และปากกา
4. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรสนทนากับนักศึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ของนักศึกษาที่อาจประสบกับความรู้สึกผิดในใจของตนเองบ้างรึไม่ แล้วใช้วิธีการหรือแนวทางในการจัดการกับความรู้สึกเหล่านั้นอย่างไรบ้าง โดยให้นักศึกษา 3-5 คน เล่าให้สมาชิกคนอื่นฟัง

- วิทยากรสรุปให้นักศึกษาเห็นว่าวิธีการหรือแนวทางในการจัดการกับความรู้สึกผิดในใจของตนเองที่เกิดขึ้นนั้นสามารถทำได้หลากหลาย ซึ่งวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยได้คือการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพราะจะทำให้เกิดความสุขใจ และความรู้สึกเหล่านั้นก็สามารถลดหรือหมดไปได้

2. ขั้นกิจกรรม (60 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน โดยใช้การนับเลข 1,2,3 ผู้ที่ได้เลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการและสมาชิก

- วิทยากรให้ตัวแทนกลุ่มออกมารับใบงาน “อาสาพาเพลิน” ซึ่งจะเป็นงานที่ให้สมาชิกภายในกลุ่มช่วยกันแต่งบทละครภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดและให้ออกมาแสดงบทบาทสมมติ พร้อมทั้งให้วิเคราะห์ผลที่ตัวละครจะได้รับจากการทำกิจกรรมต่างๆ ให้เวลาในการวางแผน 25 นาที และออกมาแสดงบทบาทสมมติให้เพื่อนรับชม กลุ่มละไม่เกิน 5 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มอภิปรายและวิเคราะห์ประเด็นตามบันทึกรายงานตนเอง ถึงความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการได้แสดงละคร การได้ชมละครที่ให้ความรู้และข้อคิดในการทำกิจกรรมอาสา และการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

- รวมถึงอภิปรายและวิเคราะห์เกี่ยวกับประโยชน์ของแรงจูงใจอาสาด้านการปกป้องตนเอง แล้วส่งตัวแทนของกลุ่มออกมานำเสนอต่อกลุ่มใหญ่

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้จากการแสดงและการชมละคร รวมถึงการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบงาน

"อาสาพาเพลิน"

<u>คำชี้แจง</u> 1. แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 10 คน

2. เลือกประธานและเลขานุการของกลุ่ม

3. ให้วางแผนร่วมกัน ช่วยกันคิดและเขียนบทละครสั้นๆ ที่แสดงถึงตัวละครอย่างน้อย 2 ตัว ตัวละครตัวที่หนึ่งเป็นผู้ที่จัดการกับความรู้สึกผิดในใจของตนเองด้วยการไปทำกิจกรรมอาสาเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ส่วนตัวละครอีกตัวหนึ่งเป็นผู้ที่จัดการกับความรู้สึกผิดในใจของตนเองด้วยกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ และให้สมาชิกภายในกลุ่มช่วยกันวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการเลือกวิธีการจัดการดังกล่าวของตัวละครทั้ง 2 ตัว โดยสรุปไว้ตอนท้ายของละคร สำหรับสถานการณ์ที่กำหนดให้ในแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกัน ให้เวลาแต่ละกลุ่มในการวางแผนเขียนบทละคร กลุ่มละประมาณ 25 นาที และให้ออกมาแสดงบทบาทสมมติกลุ่มละไม่เกิน 5 นาที พร้อมสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

<u>กลุ่มที่ 1 สถานการณ์ที่ 1</u>

จงวางแผนร่วมกันเพื่อเขียนบทละครสั้นๆ ที่แสดงถึงตัวละครอย่างน้อย 2 ตัว ซึ่งตกอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดความรู้สึกผิดในใจของตนเองโดยมาจากสาเหตุต่างๆ (ให้ระบุถึงสาเหตุด้วย) โดยตัวละครคนหนึ่งเลือกจัดการกับความรู้สึกผิดดังกล่าวด้วยการไปทำกิจกรรมอาสาเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม **ในด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ประสบภัย คนพิการ เด็กเร่ร่อน เป็นต้น** ส่วนตัวละครอีกตัวหนึ่งเป็นผู้ที่จัดการกับความรู้สึกผิดด้วยกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ จากนั้นออกมาแสดงบทบาทสมมติพร้อมทั้งนำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการเลือกวิธีการจัดการดังกล่าวของตัวละครทั้ง 2 ตัว ว่าจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร โดยสรุปไว้ตอนท้ายของละคร ให้เวลาแต่ละกลุ่มในการวางแผนเขียนบทละคร กลุ่มละประมาณ 25 นาที และให้ออกมาแสดงบทบาทสมมติกลุ่มละไม่เกิน 5 นาที พร้อมสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

<u>กลุ่มที่ 2 สถานการณ์ที่ 2</u>

จงวางแผนร่วมกันเพื่อเขียนบทละครสั้นๆ ที่แสดงถึงตัวละครอย่างน้อย 2 ตัว ซึ่งตกอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดความรู้สึกผิดในใจของตนเองโดยมาจากสาเหตุต่างๆ (ให้ระบุถึงสาเหตุด้วย) โดยตัวละครคนหนึ่งเลือกจัดการกับความรู้สึกผิดดังกล่าวด้วยการไปทำกิจกรรมอาสาเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม **ในด้านการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น การร่วมรณรงค์และร่วมโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม** ส่วนตัวละครอีกตัวหนึ่งเป็นผู้ที่จัดการกับความรู้สึกผิดด้วยกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ จากนั้นออกมาแสดงบทบาทสมมติพร้อมทั้งนำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการเลือกวิธีการจัดการดังกล่าวของตัวละครทั้ง 2 ตัว ว่าจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร โดยสรุปไว้ตอนท้ายของละคร ให้เวลาแต่ละกลุ่มในการวางแผนเขียนบทละคร กลุ่มละประมาณ 25 นาที และให้ออกมาแสดงบทบาทสมมติกลุ่มละไม่เกิน 5 นาที พร้อมสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

<u>กลุ่มที่ 3 สถานการณ์ที่ 3</u>

จงวางแผนร่วมกันเพื่อเขียนบทละครสั้นๆ ที่แสดงถึงตัวละครอย่างน้อย 2 ตัว ซึ่งตกอยู่ในสถานการณ์ที่เกิดความรู้สึกผิดในใจของตนเองโดยมาจากสาเหตุต่างๆ (ให้ระบุถึงสาเหตุด้วย) โดยตัวละครคนหนึ่งเลือกจัดการกับความรู้สึกผิดดังกล่าวด้วยการไปทำกิจกรรมอาสาเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม **ในด้านการพัฒนาสังคมและองค์กร เช่น การพัฒนากลุ่มคนให้เป็นคนที่มีคุณภาพและคุณธรรม** ส่วนตัวละครอีกตัวหนึ่งเป็นผู้ที่จัดการกับความรู้สึกผิดด้วยกิจกรรมที่ไม่สร้างสรรค์ จากนั้นออกมาแสดงบทบาทสมมติพร้อมทั้งนำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากการเลือกวิธีการจัดการดังกล่าวของตัวละครทั้ง 2 ตัว ว่าจะมีผลดีและผลเสียอย่างไร โดยสรุปไว้ตอนท้ายของละครให้เวลาแต่ละกลุ่มในการวางแผนเขียนบทละคร กลุ่มละประมาณ 25 นาที และให้ออกมาแสดงบทบาทสมมติกลุ่มละไม่เกิน 5 นาที พร้อมสรุปข้อคิดที่ได้จากกิจกรรมนี้

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"อาสาพาเพลิน"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. ในขณะแสดงละคร ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....
2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการแสดงละคร คือ.....
.....
.....
.....
3. ในขณะชมการแสดงละครของเพื่อน ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....
4. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการแสดงละครของเพื่อน คือ.....
.....
.....
.....
5. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการแสดงและชมละครไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดย.....
.....
.....
.....
6. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรมอาสาช่วยลดความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจได้หรือไม่ หากได้ได้อย่างไร.....
.....
.....

ครั้งที่ 7

เรื่องที่จะพัฒนา แรงจูงใจอาสาด้านการเข้าสังคม

ชื่อกิจกรรม "วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา"

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นจากการทำกิจกรรมอาสา

แนวคิด

แนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง เชื่อว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการตัดสินความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ในระดับใด โดยจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง การรับรู้ความสามารถของตนเอง จะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรมใด การที่บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนต่อพฤติกรรมอย่างใดสูง บุคคลจะมีแนวโน้มจะกระทำพฤติกรรมนั้นสูงด้วย การทำให้บุคคลมีประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จ เป็นวิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งการใช้กิจกรรมศิลปะ ถือเป็นกิจกรรมที่คิดสร้างสรรค์ เรียนรู้จากการกระทำจริงและประสบการณ์จะช่วยให้บุคคลได้รับประสบการณ์จากการกระทำจริง จนเกิดการรับรู้ ความมั่นใจ กล้าแสดงออก ถ่ายทอดความรู้สึกออกมาเป็นผลงาน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552: 426) การที่บุคคลได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จทำให้เพิ่มความสามารถของตนเองได้ นอกจากนี้ บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเองสูง ถ้าหากขาดสิ่งจูงใจ หรือถูกบังคับจากภายนอกให้กระทำ บุคคลจะไม่กระทำพฤติกรรมนั้นก็ได้ การให้บุคคลมีอิสระในการคิดและการกระทำในการเรียนรู้ โดยการระดมสมอง การประชุมกลุ่มซึ่งเปิดโอกาสและกระตุ้นให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยปราศจากข้อจำกัด จะส่งเสริมให้บุคคลที่มีการรับรู้ความสามารถของตนเอง แสดงการกระทำพฤติกรรมใดๆ ดังนั้น การให้บุคคลได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จในการคิดริเริ่มทำสิ่งต่างๆ และมีอิสระในการคิดและการกระทำ จะทำให้บุคคลรับรู้ว่าเขามีความสามารถคิดริเริ่มทำสิ่งต่างๆ ได้ และจะทำให้เขาใช้ความสามารถนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลทำงานแล้วประสบความสำเร็จซ้ำๆ กัน หลายๆ ครั้ง จะทำให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเพิ่มขึ้น (ประทีป จินงี่. 2540: 110-115)

วิธีการที่ใช้ กิจกรรมศิลปะ การระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 120 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. กระดาษ 100 ปอนด์สำหรับวาดรูป ดินสอ และสีเทียน
3. กระดาษ A4 และปากกาเคมี
4. ลูกอมสำหรับแบ่งกลุ่ม
5. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรกล่าวทักทายนักศึกษา และอธิบายถึงกิจกรรมที่ร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้ วิทยากรสนทนากับนักศึกษาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาต่างๆ นั้นจะทำให้นักศึกษามีโอกาสได้พบปะกับบุคคลอื่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างเครือข่ายและสัมพันธภาพที่ดีได้ต่อไป

2. ขั้นกิจกรรม (90 นาที)

- วิทยากรแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยแจกลูกอมที่มีรสชาติต่างกัน 6 รส ให้นักศึกษาหยิบคนละ 1 เม็ดตามความชอบของแต่ละบุคคล แล้วจัดให้นักศึกษาที่เลือกลูกอมรสเดียวกันได้อยู่กลุ่มเดียวกัน หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการและสมาชิก

- วิทยากรแจกอุปกรณ์ให้แต่ละกลุ่มให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม แล้วให้ปรึกษากันภายในกลุ่มว่าต้องการให้ “จิตอาสาในสังคมไทย” เป็นลักษณะใดบ้าง โดยให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มเลือกลักษณะจิตอาสาที่ต้องการให้เกิดขึ้นมาในสังคมไทยมา 1 อย่างโดยไม่ซ้ำกัน แล้วทำการวาดรูปและตกแต่งให้สวยงาม พร้อมแต่งคำขวัญหรือกลอนเชิญชวนให้คนในสังคมไทยมีจิตอาสานั้นมากขึ้น

- จากนั้นให้นักศึกษา วอล์ค แรลลี่ ไปยังสถานที่สำคัญภายในมหาวิทยาลัย เช่น โรงอาหาร ห้องสมุด อาคารเรียนคณะต่างๆ เป็นต้น เพื่อทำการเชิญชวนให้นักศึกษาคนอื่นๆ ทำกิจกรรมอาสามากขึ้น หรือสำรวจว่านักศึกษาต้องการให้ “จิตอาสาในสังคมไทย” เป็นลักษณะใดบ้าง

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายถึงความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการสามารถวาดรูป การแต่งคำขวัญ และการออกไปเชิญชวนนักศึกษาคนอื่นๆ ได้สำเร็จและการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

- ให้ตัวแทนนักศึกษาออกมาอภิปรายถึงข้อคิด และสิ่งที่ได้รับจากการได้พบปะแลกเปลี่ยน และเชิญชวนนักศึกษาคนอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยให้มาร่วมทำกิจกรรมอาสา

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรและนักศึกษาร่วมการสรุปถึงความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรม “วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา” และการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา

2. การสังเกตจากการสร้างสรรค์ผลงาน

3. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. การที่ได้วาดรูปและแต่งคำขวัญ "จิตอาสาในสังคมไทย" ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....

2. การที่ได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเชิญชวนนักศึกษาคนอื่นๆ ในมหาวิทยาลัยให้มาร่วมทำกิจกรรมอาสา ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....

3. แง่คิดและประโยชน์ที่ข้าพเจ้าได้รับจากการทำกิจกรรม "วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา" คือ .....
.....
.....
.....

4. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน.....
.....
.....
.....

5. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรม "วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา" ช่วยสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้หรือไม่ หากได้ได้อย่างไร.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 8

เรื่องที่จะพัฒนา แรงจูงใจอาสาด้านการสนองความต้องการของตน

ชื่อกิจกรรม "สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ"

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ความสำเร็จในการทำกิจกรรมอาสา และเกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเอง

แนวคิด

แนวคิดของการรับรู้ความสามารถของตนเอง เชื่อว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นการตัดสินความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ในระดับใด โดยจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของบุคคลในการเลือกกระทำพฤติกรรมใดในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง การรับรู้ความสามารถของตนเอง จะเป็นตัวกำหนดหรือมีผลต่อบุคคลในการเลือกแสดงพฤติกรรมใด การฝึกให้บุคคลได้รับประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเป็นวิธีการพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจาก การที่บุคคลได้รับประสบการณ์ตรงที่ประสบความสำเร็จทำให้เพิ่มความสามารถของตนเองได้ ดังนั้น การพัฒนาการรับรู้ความสามารถของตนเอง จำเป็นต้องทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์การประสบความสำเร็จทำให้เขารับรู้ว่าเขามีความสามารถในการกระทำเช่นนี้ จะทำให้เขาใช้ความสามารถนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลทำงานแล้วประสบความสำเร็จซ้ำๆ กัน หลายๆ ครั้ง จะทำให้บุคคลมีการรับรู้ความสามารถของตนเพิ่มขึ้น บุคคลที่ได้รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถนั้นจะไม่ยอมแพ้อะไรง่ายๆ (ประทีป จินงี่. 2540: 110-115) นอกจากนี้ การตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลจะมีอิทธิพลต่อกระบวนการคิดและปฏิกิริยาทางอารมณ์ของบุคคลระหว่างที่กระทำพฤติกรรม และมีผลต่อการคาดคะเนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในภายภาคหน้าของเขา บุคคลซึ่งรับรู้ว่าตนเองมีความสามารถสูงจะมีความพยายาม และเอาใจใส่ในการกระทำพฤติกรรมต่างๆ มาก และเมื่อพบอุปสรรคต่างๆ บุคคลก็จะกระตุ้นตนเองให้ใช้ความพยายามมากยิ่งขึ้น ส่วนบุคคลที่รับรู้ว่าตนเองมีความสามารถต่ำมีแนวโน้มที่จะมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ต่อตนเองทางลบ เช่น ไม่มีความสุข มีความหวาดหวั่น มีความเครียดสูง และเขาจะกระทำพฤติกรรมต่างๆ อย่างไม่เต็มความสามารถอันจะส่งผลให้บุคคลประสบกับความล้มเหลวในการกระทำพฤติกรรมมากยิ่งขึ้น

วิธีการที่ใช้ การระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม การทำกิจกรรมอาสา (ปฏิบัติการภาคสนาม)

ระยะเวลา กิจกรรมภายในห้อง 120 นาที

กิจกรรมภาคสนามในการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบงาน "สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ"
3. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมอาสา
4. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ครั้งที่ 1 (60 นาที)

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรกล่าวทักทายนักศึกษา และทบทวนการทำกิจกรรมครั้งที่แล้ว คือ วอล์คแรลลี่ จิตอาสา ซึ่งทำให้นักศึกษาได้สำรวจบริเวณต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ วิทยาการซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับ จิตอาสาที่ต้องการให้เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัยของเราคืออะไร และมีวิธีการดำเนินการอย่างไร โดยให้ตัวแทนนักศึกษา 2-3 คน แสดงความคิดเห็นให้เพื่อนคนอื่นฟัง

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรแบ่งกลุ่มนักศึกษาออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน โดยความสมัครใจของแต่ละบุคคล หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการและสมาชิก
- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มเลือกกิจกรรมจิตอาสาที่จะจัดขึ้นภายในมหาวิทยาลัยมา 1 กิจกรรม ตามศักยภาพและความสามารถของกลุ่ม จากนั้นให้วางแผนการดำเนินงาน แล้วสรุปลงใน ใบงาน "สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ"

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มวิเคราะห์และอภิปรายถึงความเหมาะสมกิจกรรมอาสาที่กลุ่มได้เขียนขึ้น แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำรูปแบบกิจกรรมอาสามาเสนอต่อกลุ่มใหญ่ และให้สมาชิกทั้งหมดช่วยเสนอแนะเพิ่มเติม

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- วิทยากรมอบหมายให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มไปทำกิจกรรมอาสาที่วางแผนไว้ภายในบริเวณมหาวิทยาลัย

ครั้งที่ 2 (หลังจากทำกิจกรรมอาสา)

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรสนทนาและซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสา ว่าได้กิจกรรมตามแผนที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร พบปัญหาอุปสรรคใดบ้าง และแก้ไขสถานการณ์อย่างไร โดยให้นักศึกษาอาสาสมัคร 3-5 คน เล่าให้สมาชิกคนอื่นๆ ฟัง

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลการทำกิจกรรมอาสา โดยให้นำเสนอกลุ่มละประมาณ 5 นาที

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรม "สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ"

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรและนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้สึกและข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การตอบใบงานและรายงานผลการทำกิจกรรมอาสา
4. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบงาน

“สุขสร้างง่าย ๆ แค่ลงมือทำ”

กิจกรรมอาสาที่จัดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย คือ.....

จุดมุ่งหมายในการทำกิจกรรมอาสาในครั้งนี้

.....

.....

.....

.....

สถานที่ดำเนินการ

.....

.....

ระยะเวลาดำเนินการ

.....

.....

ขั้นตอนในการดำเนินการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

.....

.....

.....

ใบบันทึกรายงานตนเอง
“สุขสร้างง่าย ๆ แค่ลงมือทำ”

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

1. การได้ทำกิจกรรมอาสา ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ความประทับใจจากการทำกิจกรรมอาสา คือ.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรม “สุขสร้างง่ายๆ แค่ลงมือทำ” ช่วยทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเองได้หรือไม่ หากได้ได้อย่างไร.....
.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 9

เรื่องที่จะพัฒนา การทำความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน

ชื่อกิจกรรม "ชุมชนของฉัน"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบอกความหมาย และความสำคัญของชุมชนได้
2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถระบุชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกได้
3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถบันทึกความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับชุมชนได้

แนวคิด

ชุมชนและสังคมเกิดจากการที่มีกลุ่มบุคคลมาอยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกัน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยกัน มีวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง การที่บุคคลสามารถระบุว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน/สังคม เห็นคุณค่าและศักยภาพของชุมชน/สังคม ใส่ใจต่อปัญหา และกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อร่วมรับผิดชอบต่อชุมชนนั้น จะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งและมีการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า

วิธีการที่ใช้ การบรรยาย การระดมสมอง การตั้งคำถาม อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 90 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบความรู้ เรื่อง "ชุมชนของฉัน"
3. ใบงาน "ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน" และ ใบงาน "หลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน"
4. กระดาษ A4 และปากกา
5. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (15 นาที)

- วิทยากรอภิปรายซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของชุมชน/สังคม ทั้งถามเป็นรายบุคคลและให้ช่วยกันตอบ โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาอภิปรายได้อย่างอิสระ ซึ่งวิทยากรจะคอยเร้าและกระตุ้นให้นักศึกษาพยายามอภิปรายในสิ่งที่ทราบและเข้าใจ

- วิทยากรอธิบายความหมายและองค์ประกอบของชุมชน/สังคม ให้นักศึกษาเข้าใจ จากนั้นวิทยากรแจกใบความรู้ เรื่องชุมชนของฉัน ให้นักศึกษาได้อ่านและศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

2. ขั้นกิจกรรม (50 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คนตามความสมัครใจ เมื่อแบ่งกลุ่มแล้ววิทยากรแจกใบงาน "ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน" โดยให้นักศึกษาระดมความเห็นในแต่ละกลุ่มว่า นักศึกษาเป็นสมาชิกของชุมชนใดบ้าง หลักฐานหรือเหตุผลประกอบการเป็นสมาชิกคืออะไร ให้นักศึกษาตอบให้ได้มากที่สุดลงในใบงาน

- วิทยากรให้ผู้แทนกลุ่มออกมารายงาน การเป็นสมาชิกของชุมชนและเหตุผลหรือหลักฐานประกอบ วิทยากรและนักศึกษาช่วยกันสรุป ความหมายและความสำคัญของชุมชน/สังคมที่ต้องมีองค์ประกอบร่วมกัน คือ กลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กัน มีสถานที่ มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีรูปแบบการดำเนินชีวิต มีวัฒนธรรมและสิ่งที่ยึดถือร่วมกัน

- วิทยากรให้นักศึกษาประชุมตกลงกันว่า ชุมชนที่นักศึกษาเป็นสมาชิกคือชุมชนใดบ้าง ชุมชนนั้นมีความสำคัญอย่างไรต่อนักศึกษาในกลุ่ม และให้นักศึกษาตั้งคำถามที่อยากทราบเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนนั้นๆ เช่น ประวัติความเป็นมา จำนวนประชากร อาชีพ ความต้องการของชุมชน ปัญหาของชุมชน ลักษณะเด่นของชุมชน เป็นต้น แล้วทำลงในใบงาน เรื่องหลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (15 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายถึงความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการกิจกรรม "ชุมชนของฉัน" และเขียนบันทึกรายงานตนเองเกี่ยวกับ การเป็นสมาชิกของชุมชนตามที่นักศึกษาระบุ นักศึกษามีความรู้สึกอย่างไรต่อชุมชนนี้ ชุมชน...มีความสำคัญอย่างไรต่อนักศึกษา หากไม่มีชุมชนนี้ อะไรจะเกิดขึ้น ถ้าเลือกได้นักศึกษาอยากเป็นสมาชิกของชุมชนใดมากที่สุด เพราะอะไร

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การตอบใบงาน
4. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบความรู้
เรื่อง ชุมชนของฉัน

เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อกระทำกิจกรรมให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมาย การที่มนุษย์จะอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ จะต้องมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อกันในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและสังคม

บุคคลถือกำเนิดมาจากครอบครัวที่แตกต่างกัน ได้รับการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน มีความรู้สึกนึกคิดทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคม บางคนก็อาจจะทำอะไรตามความพอใจ หรือความเคยชินของตน ถ้าหากผู้คนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเช่นนั้น ก็อาจจะก่อให้เกิดปัญหาและความวุ่นวายขึ้นในสังคมได้ ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้ถือปฏิบัติเป็นแนวทางเดียวกันเอาไว้

ความหมายและองค์ประกอบของชุมชน

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปอาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณใดบริเวณหนึ่ง คนเหล่านี้ จะมีความสัมพันธ์หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการจัดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน เพื่อช่วยกันแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคม นอกจากนี้สมาชิกในสังคมยังมีวิถีชีวิตในรูปแบบเดียวกัน มีความผูกพันกันและมีวัตถุประสงค์ในการเข้ามาอยู่ในกลุ่มเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน

องค์ประกอบของชุมชน ประกอบด้วย

1. จำนวนคนหรือประชากร ชุมชน/สังคมหนึ่งๆ จะต้องมีสมาชิกตั้งแต่สองขึ้นไป สังคมที่มีขนาดเล็กที่สุดคือ ครอบครัว โดยมีพ่อแม่ หรือมากกว่านั้น เช่น พ่อ แม่ ลูก หรือ ปู่ ย่า พ่อ แม่ ลูก เป็นต้น ครอบครัวหลายๆ ครอบครัวอยู่รวมกันจะเป็นหมู่บ้าน ตำบลหรือแขวง อำเภอหรือเขต จังหวัดภาค ประเทศ เรื่อยมาจนเป็นสังคมโลก

2. ความสัมพันธ์ สมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชน/สังคมหนึ่งๆ จะมีความสัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ต่อกันเป็นความสัมพันธ์สองทาง คือ เป็นความสัมพันธ์ที่โต้ตอบกันและกัน

3. อาณาเขตหรือพื้นที่ ในที่นี้หมายถึงถิ่นที่อยู่อาศัย อาจจะเป็นครัวเรือน หมู่บ้าน ตำบลเป็นต้น อย่างไรก็ตาม อาณาเขตอาจจะขยายขอบเขตออกไปหากสมาชิกของชุมชน/สังคมนั้นย้ายถิ่นไปอาศัยอยู่ที่อื่นชั่วคราว และยังคงติดต่อสื่อสารกันเสมอ เช่น ลูกไปอาศัยอยู่ในเมืองเพื่อเรียนหนังสือ พ่อไปทำงานต่างประเทศและได้มีการเขียนจดหมายหรือโทรศัพท์ถึงครอบครัว

4. การจัดระเบียบทางสังคม ชุมชน/สังคมจะมีระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติตามเมื่อต้องติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นในสังคม กฎเกณฑ์เหล่านี้จะมีขึ้นเป็นระบบ เป็นที่ยอมรับในหมู่มวลสมาชิกและกระทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดไว้

ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของชุมชน/สังคม เพราะเมื่อมองไปรอบข้างเราจะสังเกตเห็นว่า บุคคลอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน มีครอบครัว เพื่อนบ้าน ครูอาจารย์ พ่อค้า ชาวนา พนักงานบริษัท และสมาชิกคนอื่นๆ ทั้งที่เรารู้จักและไม่รู้จัก อยู่ห้อมล้อมตัวเรามาตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ทุกคนดำเนินชีวิต ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และทำมาหากินตามวิถีทางของตน ซึ่งจะเกี่ยวข้องต่อกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

เราอาจเปรียบชุมชน/สังคมหนึ่งเป็นเสมือนร่างกายของมนุษย์ที่ประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ เช่น แขน ขา หู ตา ร่างกาย หัวใจ ปอด เป็นต้น โดยธรรมชาติของร่างกายของคนเรานั้นจะมีส่วนสมองที่เป็นศูนย์รวมของการสั่งการและควบคุมการทำงานของอวัยวะทุกส่วน ให้ทำงานเป็นอิสระและสอดคล้องกันและกัน หูมีหน้าที่รับฟัง ปากมีหน้าที่เคี้ยวอาหารและพูดจาปราศรัย ขามีหน้าที่เดินและพยุงร่างกาย เป็นต้น อวัยวะทุกส่วนจะทำงานอย่างเป็นอิสระ ในขณะเดียวกันจะต้องทำงานประสานกัน เพื่อให้ร่างกายมีชีวิตอยู่และดำเนินไปอย่างเป็นปกติสุข ส่วนสังคมที่กล่าวถึงนั้น เมื่อคนมาอาศัยอยู่ร่วมกันและมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างเป็นอิสระ ในขณะเดียวกัน สมาชิกจะมีความสัมพันธ์ต่อกันภายใต้กฎระเบียบที่ได้รับการยอมรับ เพื่อให้สังคมดำเนินไปตามกลไกที่วางไว้ อันจะส่งผลให้ชุมชน/สังคมดำรงอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข

ใบงาน
"ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน"

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาช่วยกันระดมความคิดว่านักศึกษาเป็นสมาชิกของชุมชน/สังคมใดบ้าง

1. ชุมชน.....
   เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก.....
.....
.....
.....
2. ชุมชน.....
   เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก.....
.....
.....
.....
3. ชุมชน.....
   เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก.....
.....
.....
.....
4. ชุมชน.....
   เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก.....
.....
.....
.....
5. ชุมชน.....
   เหตุผลหรือหลักฐานในการเป็นสมาชิก.....
.....
.....
.....

ใบงาน
"หลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน"

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาในกลุ่มพิจารณาว่า จะตกลงเป็นสมาชิกของชุมชนใด โดยใช้เหตุผลประกอบ

1. ข้อตกลงของกลุ่ม

ชื่อชุมชน.....

เหตุผล.....

ความสำคัญของชุมชนต่อสมาชิกในกลุ่ม.....

รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม.....

.....

.....

.....

2. เรื่องราวที่อยากรู้เกี่ยวกับชุมชนนี้คืออะไรบ้าง

2.1 .....

2.2 .....

2.3 .....

2.4 .....

2.5 .....

ฯลฯ

3. ให้นำเรื่องที่อยากรู้มาตั้งเป็นคำถามให้มากที่สุดเท่าที่จะตั้งได้

3.1 .....

3.2 .....

3.3 .....

3.4 .....

3.5 .....

ฯลฯ

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"ชุมชนของฉัน"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

ชุมชนของฉัน คือ.....

ฉันมีความรู้สึกอย่างไรต่อชุมชนนี้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ถ้าไม่มีชุมชนนี้ อะไรจะเกิดขึ้น

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ถ้าเลือกได้ฉันอยากเป็นสมาชิกของชุมชนใดมากที่สุด เพราะอะไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 10

เรื่องที่จะพัฒนา การสำรวจชุมชน

ชื่อกิจกรรม "แผนที่เดินดิน"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถสำรวจสภาพของชุมชนได้
2. เพื่อให้นักศึกษาเล่าสภาพและความเป็นมาของชุมชนได้
3. เพื่อให้นักศึกษาทำแผนที่เดินดินได้

แนวคิด

การรู้จักสภาพ ความเป็นมาของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ และช่วยให้นักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการบริการสังคม ที่มีส่วนในการแก้ปัญหาให้กับชุมชนอันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการมีจิตอาสา

วิธีการที่ใช้ การบรรยาย การตั้งคำถาม อภิปรายกลุ่ม การสำรวจชุมชน (ปฏิบัติการภาคสนาม)

ระยะเวลา กิจกรรมในห้อง 120 นาที

กิจกรรมภาคสนามในการสำรวจชุมชน (นอกเวลา)

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบความรู้ "วิธีการสำรวจชุมชน" และ "มาทำแผนที่เดินดินกันเถอะ"
3. ใบงาน "บันทึกผลการสัมภาษณ์" และใบงาน "สรุปการสำรวจชุมชน"
4. กระดาษ A4 และปากกา
5. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

ครั้งที่ 1

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรชี้แจงให้นักศึกษาเข้าใจว่า ก่อนที่จะทำกิจกรรมเพื่อบริการสังคมนั้น จำเป็นต้องทำความรู้จักชุมชน/สังคมของเราให้ดีเสียก่อน แล้วจึงวางแผนให้บริการสังคม และลงมือปฏิบัติการบริการสังคมต่อไป

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรบรรยายเกี่ยวกับวิธีการสำรวจชุมชน และการทำแผนที่เดินดิน พร้อมแจกใบความรู้ "วิธีการสำรวจชุมชน" และ "มาทำแผนที่เดินดินกันเถอะ" ให้นักศึกษาได้อ่านและศึกษา

เพิ่มเติมด้วยตนเอง วิทยากรเปิดโอกาสให้นักศึกษาซักถามข้อสงสัย เกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่วิทยากรได้ชี้แจงไปแล้ว

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่กลุ่มนำคำถามที่สร้างขึ้นจากใบงาน "หลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน" ครั้งที่แล้วมาพิจารณาร่วมกันอีกรอบหนึ่ง เพื่อเพิ่มเติมประเด็นคำถามต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชนให้มากที่สุด

- วิทยากรและนักศึกษาวางแผนร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการศึกษาและสำรวจในชุมชน สถานที่ที่จะไปสำรวจ จุดประสงค์ กิจกรรมที่ต้องทำ วิธีการสำรวจ และการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ จากนั้นวิทยากรและนักศึกษาร่วมกันสร้างข้อตกลงในการออกสำรวจข้อมูล

- วิทยากรมอบหมายให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงสำรวจชุมชนตามที่วางแผนไว้ในนอกเวลา โดยนำคำถามที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน แล้วบันทึกข้อมูลลงในใบงาน "ใบบันทึกผลการสัมภาษณ์" เพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชนให้มากที่สุด แล้วนำมาสรุปลงในใบงาน "สรุปการสำรวจชุมชน" พร้อมทั้งให้แต่ละกลุ่มทำแผนที่เดินดินด้วย

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมครั้งนี้

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ครั้งที่ 2 (หลังจากลงพื้นที่สำรวจชุมชน)

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรสนทนาและซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับการลงสำรวจชุมชน ว่าได้ข้อมูลที่ต้องการมากน้อยเพียงใด พบปัญหาอุปสรรคใดบ้าง และแก้ไขสถานการณ์อย่างไร โดยให้นักศึกษาอาสาสมัคร 3-5 คน เล่าให้สมาชิกคนอื่นๆ ฟัง

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษานำข้อมูลที่ได้รับจากการไปสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน จากใบงาน "สรุปการสำรวจชุมชน" มาสรุปเพื่อนำเสนอในห้อง เป็นสภาพและความเป็นมาของชุมชนของฉัน

- ผู้แทนกลุ่มนำเสนอสภาพและความเป็นมาของชุมชนของฉัน ตามที่รวบรวมได้ พร้อมนำเสนอแผนที่เดินดิน

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมการสำรวจชุมชน “แผนที่เดินดิน”

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรและนักศึกษาร่วมกันสรุปความรู้สึกและข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

- วิทยากรให้ข้อแนะนำเพิ่มเติมในการรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วนยิ่งขึ้น

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การตอบใบงาน การสร้างสรรค์ผลงาน
4. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบความรู้
เรื่อง วิธีการสำรวจชุมชน

การสำรวจชุมชนมีด้วยกันหลากหลายวิธีเพื่อที่ทำให้ได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งการสืบค้นหาข้อมูลนั้นจากสถานที่ราชการที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การสอบถามจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น การสืบค้นจากแหล่งความรู้อื่นๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เอกสาร หนังสือ เป็นต้น

วิธีการสำรวจชุมชน

ในการสำรวจหาข้อมูลต่างๆ ของชุมชนสามารถทำได้หลายวิธี คือ

1. การสำรวจแบบเบ็ดเสร็จ (Complete Enumeration Informant Survey) คือการสอบถามข้อมูลจากทุกหน่วยในชุมชน เช่น การสอบถามหัวหน้าครัวเรือน หรือทุกคนในชุมชนนั้น วิธีนี้ต้องใช้บุคลากร เวลา งบประมาณมาก ข้อมูลที่ได้ก็อาจจะไม่ถูกต้องสมบูรณ์ เพราะชาวบ้านบางคนอาจจะไม่ค่อยรู้เรื่อง

2. การสำรวจแบบสุ่มตัวอย่าง (Random Sampling) คือ การคัดเลือกหรือสุ่มเอาบุคคล หรือหัวหน้าครัวเรือนมาบางส่วนตามวิธีสุ่มทางสถิติ วิธีการนี้จะเสียเวลาและงบประมาณน้อยกว่าการสำรวจวิธีแรก แต่ก็มีโอกาสที่จะสุ่มเอาคนที่ไม่รู้เรื่องอะไรมาให้ข้อมูลก็ได้ การสุ่มตัวอย่างจึงควรทำด้วยความรอบคอบเพื่อให้ชาวบ้านที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของประชาชนทั้งชุมชน

3. การสำรวจจากกลุ่มผู้นำในชุมชน (Group Informant Survey) ได้แก่ การสอบถามผู้รู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านของชุมชน เช่น การสำรวจภาระการศึกษาของชุมชน จากครูใหญ่หรือศึกษาธิการอำเภอ การสำรวจภาวะสุขภาพอนามัยจากแพทย์ประจำตำบล หรือเจ้าหน้าที่ในชุมชน โดยสอบถามจากกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น วิธีนี้จะช่วยประหยัดเงิน เวลา และบุคลากรที่ทำการสำรวจ ข้อมูลก็มักจะเชื่อถือได้ เพราะบุคคลเหล่านี้มีความรอบรู้ ความเป็นไปในชุมชนเป็นอย่างดี และมีข้อมูลหรือสถิติต่างๆ อยู่แล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล (Data) คือ ข้อเท็จจริง หรือรายละเอียดซึ่งอาจจะเป็นอะไรก็ได้ เช่น จำนวนตัวเลข ข้อความที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ผู้ศึกษาต้องการที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อไปได้ เช่น อาชีพ รายได้ ครอบครัว กิจกรรมนันทนาการ เป็นต้น

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการสำรวจชุมชนมีอยู่หลายวิธี และการที่ผู้สำรวจจะเลือกใช้วิธีการใดนั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสำรวจ ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ ความจำกัดของระยะเวลาในการสำรวจ ความสามารถและความชำนาญของผู้สำรวจ ตลอดจนระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง วิธีการในการเก็บข้อมูลมีดังนี้คือ

1) การศึกษาเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลของชุมชน จากเอกสารที่มีอยู่แล้ว เช่น เอกสารทางราชการ ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรภายในหมู่บ้าน จำนวนประชากร ฯลฯ การเก็บรวบรวมข้อมูลเหล่านี้ อาจจะได้จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอหรือส่วนราชการระดับจังหวัด ข้อมูลเหล่านี้สามารถเอามาไปประโยชน์ได้เลย โดยไม่ไปเก็บใหม่ ทำให้สะดวกและประหยัดทั้งเวลาแรงงานและค่าใช้จ่าย ตลอดจนผู้เก็บรวบรวมข้อมูลก็ไม่จำเป็นมีความชำนาญนัก อย่างไรก็ตาม การศึกษาจากเอกสารนี้มีข้อควรระวังอยู่ว่าข้อมูลที่รวบรวมไว้ต้องเป็นครั้งหลังสุดและต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วย อีกประการหนึ่งข้อมูลที่ได้จากเอกสารนี้มักเป็นข้อมูลที่แสดงเชิงปริมาณ เช่น จำนวนประชากร จำนวนโรงเรียน จำนวนหลังคาเรือน เป็นต้น

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม เป็นวิธีการที่มีความรอบคอบ และทันต่อเหตุการณ์ อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้บางครั้งไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนักในกรณีที่ต้องการได้ข้อมูลโดยรีบด่วน เพราะเป็นวิธีการที่ต้องใช้ระยะเวลานานพอสมควร ในการลงภาคสนามนี้เป็นวิธีการที่ต้องการใช้การสัมภาษณ์และบางครั้งอาจต้องใช้การสังเกตร่วมด้วย

2.1) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ใช้กันมานานในการสำรวจชุมชน เพราะมีข้อดีอยู่หลายประการ เช่น เป็นวิธีการที่มีความยืดหยุ่นได้มาก เนื่องจากเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาวะที่เผชิญหน้ากันอยู่ ใช้ได้กับประชาชนในทุกระดับการศึกษา สามารถทราบปฏิกิริยาของผู้ตอบโดยตลอด และเป็นวิธีการที่เหมาะกับบุคคลที่ชอบพูดมากกว่าการเขียน แต่ก็เป็นวิธีการที่ใช้เวลาและค่าใช้จ่ายมาก อีกทั้งผู้สัมภาษณ์ต้องมีความชำนาญและได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดี

2.2) การสังเกต การดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยการสังเกตจากสภาพข้อเท็จจริงในชุมชนที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในขณะที่ดำเนินการสำรวจ วิธีนี้มักใช้ร่วมกับวิธีอื่นๆ เพื่อเสริมให้ข้อมูลที่ได้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีข้อมูลหลายประเภทที่ผู้สำรวจต้องอาศัยการสังเกตเป็นเครื่องมือในการศึกษาสำรวจ เช่น การสังเกตพฤติกรรมของคน การสังเกตกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนา รวมทั้งประเพณี และความสะอาดในครัวเรือน เป็นต้น ผลดีสำหรับวิธีนี้คือ สามารถศึกษาและการเก็บรวบข้อมูลจากสภาพการณ์และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงๆ ได้โดยตรงทันที นอกจากนี้สามารถอธิบายเป็นคำพูดได้อีกด้วย สำหรับข้อเสียของวิธีนี้คือการสังเกตในบางเรื่องทำได้ยาก เนื่องจากถูกจำกัดด้วยระยะเวลาที่สภาพการณ์ หรือพฤติกรรมนั้นๆ เกิดขึ้น และนอกจากนี้ข้อมูล ที่ได้จากการสังเกตมักไม่มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งยังอาจมีความรู้สึกของผู้สังเกตเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

3) การสำรวจเบื้องต้น การสำรวจเบื้องต้นเป็นการค้นหาข้อมูล สำหรับผู้ยังใหม่ต่อสถานที่ หรือชุมชนที่ตนเองจะเข้าไปทำงาน เช่น พัฒนากร เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนักพัฒนาทั้งหลาย ก่อนที่จะลงมือทำงานกับชาวบ้าน นักพัฒนาจะต้องรู้ข้อมูล และเข้าใจปัญหาภายในชุมชนนั้น แม้ว่าในขั้นต้นจะไม่เข้าใจโดยละเอียดถี่ถ้วนทุกแง่ทุกมุมแต่ก็ต้องเข้าใจสภาพทั่วๆ ไปการทำการสำรวจเบื้องต้นนี้จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกับชาวบ้านได้มีโอกาสได้ทำความรู้จักกับสภาพชุมชน และคนในชุมชน

เนื้อหาที่ควรสำรวจในชุมชน

มักจะมีคำถามอยู่เสมอว่า ควรจะศึกษาอะไรกันบ้างในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่ที่ความสนใจของผู้ศึกษาซึ่งมีอยู่แตกต่างกันออกไป แต่โดยทั่วๆ ไปแล้วอาจจะบอกได้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าจะมิได้สำคัญทั้งหมดก็ตาม สำหรับผู้ที่สนใจจะศึกษาชุมชนต้องรู้ว่าถ้าจะศึกษาชุมชนในแง่ใดแง่หนึ่งแล้วจะมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลที่จะได้มาในภายหลังอย่างไรบ้าง ดังนั้น ผู้ทำการศึกษาชุมชนจึงควรเลือกและหาความสัมพันธ์กันระหว่างหัวข้อต่างๆ ตลอดจนขยายเรื่องราว และรวมเอาส่วนที่สำคัญๆ ที่ต้องการจะศึกษาในชุมชนเหล่านั้น นำมาผูกเป็นโครงร่างของเรื่องราวที่จะศึกษา อย่างไรก็ตาม โดยหลักเกณฑ์ทั่วๆไป แล้วเนื้อหาที่ควรครอบคลุมในการศึกษามีดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน เป็นการศึกษาโครงสร้างของสังคม เริ่มตั้งแต่ประวัติความเป็นมาว่าชุมชนนั้นเกิดขึ้นเมื่อใด เกิดขึ้นได้อย่างไร ประกอบด้วยชนกลุ่มใดบ้าง ขนาดและโครงสร้างของชุมชนนั้นเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นไปในลักษณะไหน มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ปัจจัยหรืออิทธิพลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นคืออะไรบ้าง เครื่องอุปโภคสาธารณูปโภคเป็นต้นว่า ไฟฟ้า น้ำประปา และถนนติดต่อทั้งภายในและภายนอกชุมชนเป็นอย่างไรเริ่มตั้งแต่เมื่อใด เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หน้าที่และประโยชน์ของการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชุมชนนั้นมีอยู่ 2 ประการด้วยกันคือ 1) เพื่อแสดงและอธิบายโครงสร้างและหน้าที่ของระบบและระบบย่อยในสังคม 2) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างประวัติชุมชน กระบวนการการเปลี่ยนแปลงในชุมชน และพฤติกรรมของคนในชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. ลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพ ข้อมูลในกลุ่มนี้ได้แก่ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ประเภทของชุมชน ลักษณะการตั้งบ้านเรือน (กระจายหรือรวมตัวเป็นกลุ่ม) ข้อมูลในกลุ่มนี้จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพว่ามีส่วนกำหนดพฤติกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนในลักษณะไหน อย่างไร ที่เห็นได้ชัดคือ อาชีพ สภาวะเศรษฐกิจ การย้ายถิ่น ภาวะโภชนาการ และภาวะสุขภาพอนามัยโดยทั่ว ๆ ไป

3. วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม หมายถึง ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ วิทยาการ ศีลธรรมจรรยา กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี อุปนิสัยและความสามารถใดๆ ซึ่งมนุษย์ได้มาในฐานะเป็นสมาชิกผู้หนึ่งในสังคมวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ เป็นผลผลิตของสังคม เป็นสมบัติและลักษณะประจำของสังคมนั้นๆ

4. โครงสร้างทางสังคม โครงสร้างทางสังคม หมายถึง การศึกษาถึงกลุ่ม การรวมกลุ่ม และระบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลภายในกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วยบุคคลและบทบาทต่างๆ ที่เป็นตัวช่วยให้มีการแบ่งงานตามความชำนาญภายในสังคม เพราะในการศึกษาโครงสร้างของชุมชนนั้นจำเป็นจะต้องศึกษาส่วนประกอบต่างๆ ในโครงสร้างนั้นด้วย กล่าวคือ ผู้ศึกษาควรจะมีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโครงสร้างประชากร โครงสร้างครอบครัว โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางด้านการเมืองและการปกครอง โครงสร้างทางด้านนันทนาการ โครงสร้างทางด้านการแพทย์และการรักษาพยาบาล และโครงสร้างทางด้านศาสนา

ใบความรู้
เรื่อง มาทำแผนที่เดินดินกันเถอะ

แผนที่เดินดิน

แผนที่เดินดิน หมายถึง การเดินสำรวจดูด้วยตา และจดบันทึกทางกายภาพ สิ่งแวดล้อมของชุมชนและสิ่งต่างๆ ที่พบเห็นลงบนบันทึก เพื่อเข้าใจถึงความหมายทางสังคม (Social Meaning) และหน้าที่ทางสังคม (Social Function) ของพื้นที่ทางกายภาพ (Physical Space) เป็นเครื่องมือชิ้นแรกที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความเข้าใจชุมชน ด้วยวิธีการง่ายๆ และใช้เวลาไม่นานมาก

เป้าหมาย

1. ทำให้มองเห็นภาพรวมของชุมชนได้ครบถ้วน
2. ได้ข้อมูลมากและละเอียดในระยะเวลาสั้น
3. ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่าเพราะได้จากการสังเกตด้วยตนเอง
4. นำไปสู่ความเข้าใจในมิติอื่นๆ ตามมา

วิธีการ และข้อแนะนำ

1. อาจนำแผนที่เก่าที่เคยทำไว้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น แล้วตรวจสอบว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ใส่รายละเอียดเพิ่มเติม

2. ให้ความสำคัญกับการสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านในชุมชนควบคู่กับการเขียนแผนที่ แวะทักทายชาวบ้านระหว่างการทำ

3. ถ้าเป็นหมู่บ้านที่มีระยะห่าง ไม่ควรนั่งรถยนต์ทำแผนที่ อาจใช้รถจักรยานหรือจักรยานยนต์ แต่ต้องหมั่นจอดแวะทักทายชาวบ้าน

4. ต้องเดินสำรวจให้ทั่วถึง โดยเฉพาะบ้านคนจน บ้านผู้ทุกข์ยากที่อยู่ชายขอบของชุมชน บ้านของผู้ที่แยกตัวอย่างโดดเดี่ยวในชุมชน

5. มองพื้นที่ทางกายภาพแต่ตีความให้เห็นถึงพื้นที่ทางสังคม

6. ถ้าทีมงานมีหลายคน ไม่ควรแยกเขียนแล้วนำมาต่อกัน ควรเดินสำรวจร่วมกันทั้งทีม

7. หมั่นสังเกตและพูดคุยแลกเปลี่ยนกันในทีมระหว่างเดินสำรวจว่าพื้นที่ที่เห็นบอกเรื่องราวอะไรที่สำคัญของชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ

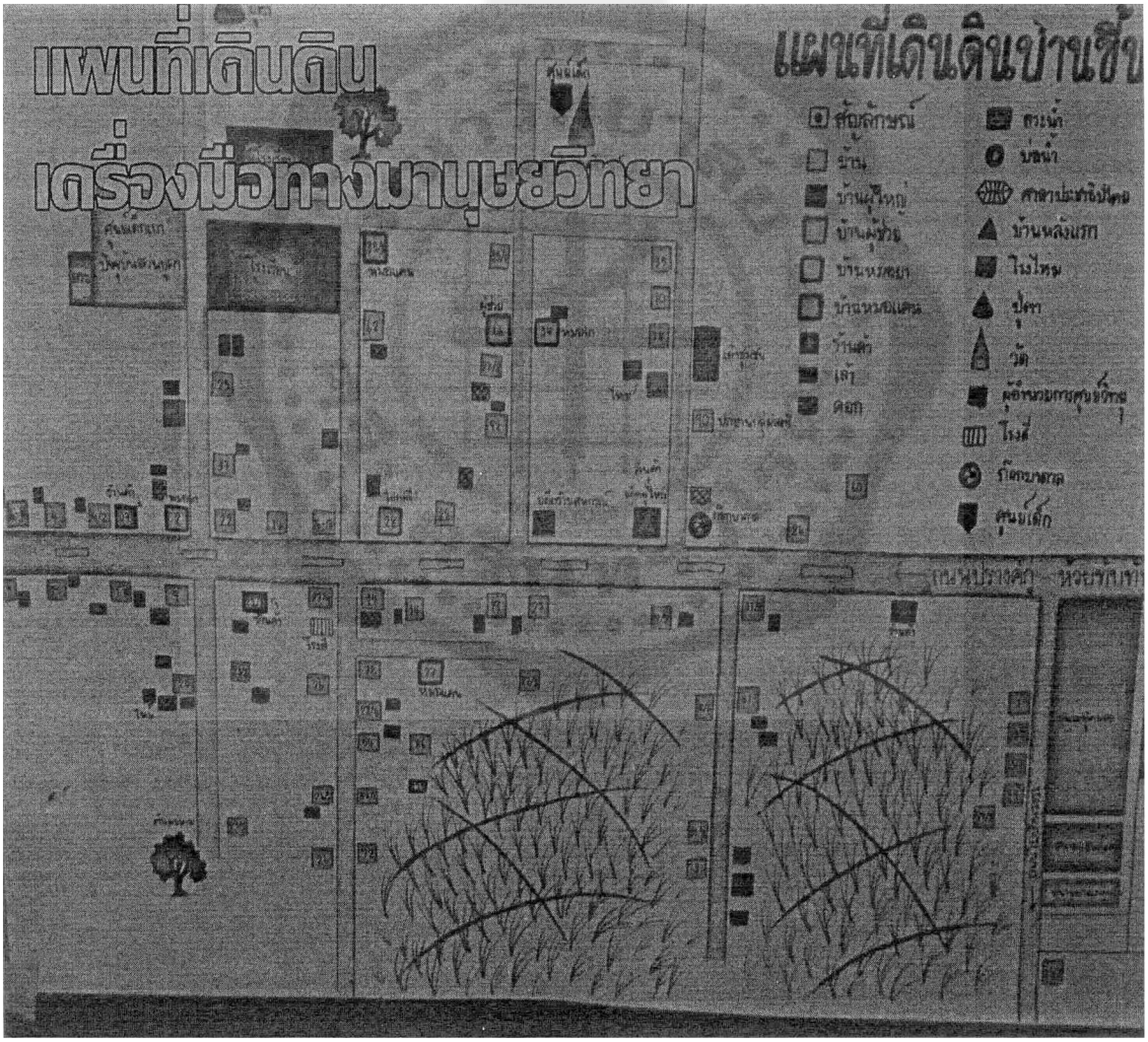
8. ข้อมูลบางอย่างไม่สามารถสังเกตได้ด้วยตาเพียงอย่างเดียว (อาจเป็นภาพลวงตา) จำเป็นต้องสอบถามจากเจ้าของบ้านญาติ เพื่อนบ้าน หรือบุคคลอื่นเพื่อประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม

9. ข้อมูลบางอย่างไม่สามารถสอบถามจากเจ้าของบ้านได้โดยตรง จำเป็นต้องสอบถามคนในชุมชนเพิ่มเติม หรืออาศัยการสังเกตเพิ่มเติมด้วยตนเอง

10. ข้อพึงระวัง เมื่อให้ชาวบ้านนำทาง ข้อมูลอาจจะมีอคติจากผู้พาเดิน เช่น ไม่ต้องการให้พบเห็นสิ่งที่คิดว่าสร้างความเสื่อมเสียต่อชุมชน

11. พยายามเขียนข้อสังเกต เช่น ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างคนในชุมชน หน้าที่ทางสังคมของพื้นที่ต่าง ๆ

ตัวอย่างแผนที่เดินดิน

ใบงาน
"บันทึกผลการสัมภาษณ์"

ผู้ให้ข้อมูล

1. ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
   อาชีพ.....จำนวนบุคคลในครอบครัว.....
   ข้อมูลอื่นๆ.....
   .....
   สภาพปัญหาที่พบในชุมชน.....
   .....
   สิ่งที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน.....
   .....
2. ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
   อาชีพ.....จำนวนบุคคลในครอบครัว.....
   ข้อมูลอื่นๆ.....
   .....
   สภาพปัญหาที่พบในชุมชน.....
   .....
   สิ่งที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน.....
   .....
3. ชื่อ-สกุล.....เพศ.....อายุ.....ปี
   อาชีพ.....จำนวนบุคคลในครอบครัว.....
   ข้อมูลอื่นๆ.....
   .....
   สภาพปัญหาที่พบในชุมชน.....
   .....
   สิ่งที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน.....
   .....

ผู้สัมภาษณ์.....
วันที่.....เวลา.....สถานที่.....

ใบงาน

“สรุปการสำรวจชุมชน”

กลุ่มที่.....วันที่สำรวจ.....

ชุมชน.....

1. ประชากร
จำนวนประชากร
จำนวนในแต่ละครอบครัว
เด็กเล็ก
เยาวชน
คนทำงาน
ผู้อาวุโส
2. สภาพแวดล้อม
ที่อยู่อาศัย
ที่ทำกิน
อาชีพ รายได้
วัฒนธรรม ประเพณี
วิถีชีวิต
สุขภาพ
การพักผ่อนหย่อนใจ
3. ความต้องการและปัญหาของชุมชน
3.1
3.2
3.3

ผลการสัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบบันทึกรายงานตนเอง
“การสำรวจชุมชน”

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

ชุมชน.....

การสำรวจชุมชนนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีความรู้สึก

.....
.....
.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้

.....
.....
.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ

.....
.....
.....

สิ่งที่อยากรู้เพิ่มเติม

.....
.....
.....

สิ่งที่อยากแก้ไข

.....
.....
.....

การสำรวจชุมชนมีประโยชน์ต่อข้าพเจ้า ดังนี้

.....
.....
.....

ครั้งที่ 11

เรื่องที่จะพัฒนา การวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน

ชื่อกิจกรรม "สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการ คือ..."

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถระบุความต้องการและปัญหาของชุมชนได้
2. เพื่อให้นักศึกษาบอกถึงผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชน

แนวคิด

สมาชิกของชุมชนสามารถมองเห็นถึงความต้องการและปัญหาของชุมชน ตระหนักถึงผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชน สามารถระบุปัญหาและวิเคราะห์ผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชนได้ และสามารถหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน

วิธีการที่ใช้ การบรรยาย การระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 60 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบงาน "การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางแก้ไข"
3. กระดาษ A4 และปากกา
4. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรอธิบายเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนว่าคือการจำแนกแยกแยะ ใคร่ครวญไตร่ตรองปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างมีเหตุผล เป็นการวินิจฉัยสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนว่ามีเรื่องใดบ้างที่เป็นปัญหาและปัญหาใดเป็นปัญหาที่แท้จริง และมีสาเหตุมาจากอะไร และการได้มาซึ่งปัญหาแล้วควรบอกชื่อปัญหาให้ชัดเจน บอกสภาพปัญหาและสาเหตุว่าเกิดจากอะไร เพื่อจะได้นำไปหาแนวทางหรือขจัดให้หมดสิ้นไป

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษานำข้อมูลความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชน มาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ตามใบงาน "การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางแก้ไข" จากนั้นให้ผู้แทนกลุ่มนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนต่อกลุ่มใหญ่

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาร่วมกันอภิปรายถึงผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชน และวิทยากรเสริมในประเด็นผลกระทบของปัญหานั้นต่อนักศึกษาหรือครอบครัวของนักศึกษาอย่างไร และนักศึกษาจะทำอะไรได้บ้างในกรณีนี้ และช่วยกันเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาสำหรับแต่ละกลุ่ม

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การตอบใบงาน
4. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบงาน

“การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางแก้ไข”

1. ให้นักศึกษาจัดอันดับความสำคัญปัญหาของชุมชน รวมถึงระบุสาเหตุและผลกระทบของปัญหาด้วย

อันดับปัญหาของชุมชน	สาเหตุ	ผลกระทบของปัญหา	
		ต่อตนเอง	ต่อชุมชน
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

2. ให้นักศึกษาเลือกปัญหาที่เห็นว่ามีความสำคัญและนักศึกษาสามารถแก้ไขปัญหาได้ มา 3 ปัญหา และเสนอแนวทางแก้ไขให้มากที่สุด

2.1 ปัญหา.....

แนวทางแก้ปัญหา
1.
2.
3.

2.2 ปัญหา.....

แนวทางแก้ปัญหา
1.
2.
3.

2.3 ปัญหา.....

แนวทางแก้ปัญหา
1.
2.
3.

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการ คือ..."

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้

.....
.....
.....
.....

ความประทับใจหลังจากทำกิจกรรม

.....
.....
.....
.....

ข้อคิดที่ข้าพเจ้าได้รับ

.....
.....
.....
.....

การระบุความต้องการและปัญหาของชุมชน มีประโยชน์ต่อการเข้าใจชุมชน ที่นำไปสู่การทำกิจกรรมอาสาในชุมชน ดังนี้

.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 12

เรื่องที่จะพัฒนา การเขียนโครงการเพื่อบริการสังคม

ชื่อกิจกรรม "ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์สังคม"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสามารถวางแผนในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถได้
2. เพื่อให้นักศึกษาสามารถเขียนโครงการบริการสังคมได้

แนวคิด

การดำเนินโครงการต้องเริ่มด้วยการวางแผนอย่างรอบคอบ มองหาแนวทางการดำเนินงานอย่างหลากหลาย รู้จักใช้เหตุผลในการเลือกแนวทางและความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ เพื่อให้โครงการนั้นดำเนินได้จนบรรลุความสำเร็จ

วิธีการที่ใช้ การบรรยาย การตั้งคำถาม การระดมสมอง อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 120 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ตัวอย่างโครงการบริการสังคม
3. ใบความรู้ เรื่อง วิธีการเขียนโครงการอย่างง่าย
4. ใบงาน "การวางแผนบริการสังคม" และ ใบงาน "แบบฟอร์มการเขียนโครงการ"
5. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรซักถามนักศึกษาเกี่ยวกับเรื่อง การวางแผน ว่านักศึกษาเคยวางแผนกระทำสิ่งใดมาก่อนหรือไม่ มีวิธีการอย่างไร โดยให้นักศึกษา 3-5 คน เล่าให้สมาชิกคนอื่นฟัง

2. ขั้นกิจกรรม (80 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาศึกษาการวางแผนการทำงานและวิธีดำเนินกิจกรรมจากตัวอย่างโครงการบริการสังคม แล้วร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะของโครงการเพื่อตอบคำถามว่า ใคร? ทำอะไร? อย่างไร? ที่ไหน? เมื่อใด?

- วิทยากรให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มเลือกปัญหาหรือความต้องการของชุมชนมา 1 เรื่อง โดยนักศึกษาพิจารณาแล้วว่าปัญหานั้นเป็นปัญหาที่แท้จริงที่ชุมชนต้องการลดหรือขจัดปัญหานั้นให้หมดไป รวมทั้งเป็นปัญหาที่นักศึกษาสามารถหาแนวทางการช่วยเหลือตามความสามารถได้

จากนั้นวิทยากรแจกใบงาน “การวางแผนบริการสังคม” ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มวางแผนการบริการสังคม เมื่อทำเสร็จแล้วให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอ

- วิทยากรอธิบายถึงแนวทางการเขียนโครงการและองค์ประกอบต่างๆ ของโครงการให้นักศึกษาเข้าใจ จากนั้นวิทยากรแจกใบความรู้ “วิธีการเขียนโครงการอย่างง่าย” ให้นักศึกษาได้อ่านและศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

- จากนั้นให้นักศึกษาช่วยกันเขียนโครงการของกลุ่ม ในใบงาน “แบบฟอร์มการเขียนโครงการ” ตามแนวทางที่วางแผนไว้ โดยวิทยากรกำหนดระยะเวลาในการทำกิจกรรมว่า เป็นโครงการระยะสั้น ระยะเวลาการทำกิจกรรมให้พิจารณาตามความเหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้นักศึกษาวางแผนการปฏิบัติการให้เรียบร้อย

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (20 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มวิเคราะห์และอภิปรายถึงความเหมาะสมของขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานของโครงการบริการสังคมที่กลุ่มได้เขียนขึ้น แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำโครงการมาเสนอต่อกลุ่มใหญ่ และให้สมาชิกทั้งหมดช่วยเสนอแนะแนวทางที่คิดว่าเป็นการส่งเสริมโครงการนั้น

- วิทยากรมอบหมายให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม กลับไปทบทวนโครงการกลุ่ม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขโครงการ โดยสามารถนำโครงการที่ปรับปรุงแล้วมาขอข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากวิทยากรเพื่อหาแนวทางการดำเนินการให้ชัดเจนยิ่งขึ้นได้นอกเวลา

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การตอบใบงาน
4. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบความรู้
เรื่อง วิธีการเขียนโครงการอย่างง่าย

สิ่งที่ควรพิจารณาในการเขียนโครงการ มีดังนี้

◉ เป้าหมายของโครงการคืออะไร

◉ โครงการนี้ใช้เวลานานเท่าใด

◉ ต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง

◉ ใครจะได้รับผลประโยชน์จากโครงการนี้

◉ โครงการนี้จะสำเร็จได้อย่างไร (คน เงิน ทักษะ และอุปกรณ์ จะหามาจากไหน)

◉ มีกิจกรรมและงานอะไรบ้างที่ต้องทำตามขั้นตอน รวมถึง การประชุม การสำรวจ การหาอุปกรณ์ การจัดเวลา การขออนุญาต การหาพื้นที่ทำงาน การหาแหล่งสนับสนุน ฯลฯ

◉ มีอุปสรรคอะไรบ้าง จะแก้ไขได้อย่างไร

◉ ผู้สนับสนุนโครงการเป็นใคร จะหาความช่วยเหลือได้อย่างไร

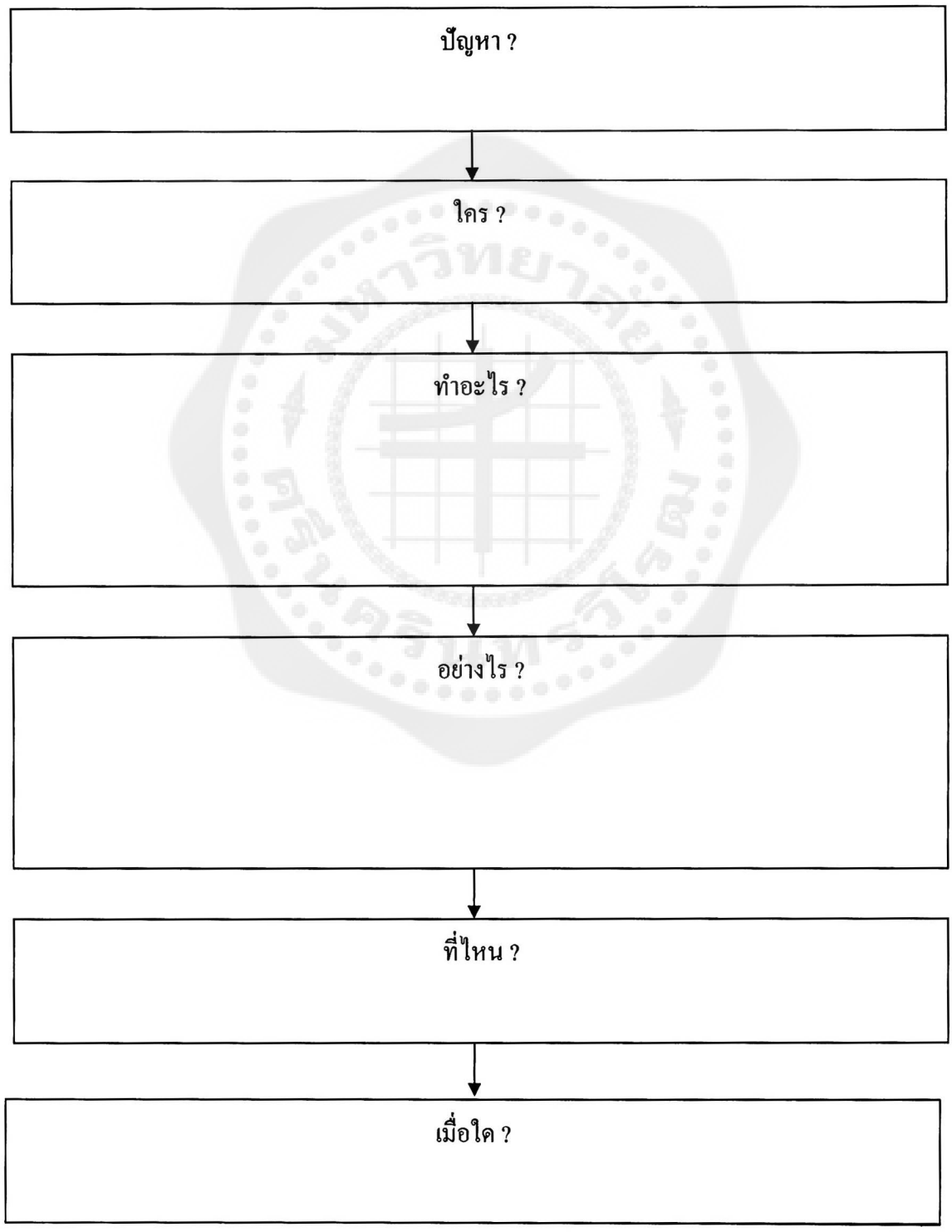
◉ จะประเมินผลโครงการอย่างไร กระบวนการและผลลัพธ์ของโครงการ

คำอธิบาย : รูปแบบการเขียนโครงการ

ชื่อโครงการ	บอกโครงการที่นักศึกษาจะทำ
ที่มาและความสำคัญของโครงการ	บอกเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการนั้น
วัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมาย	การปฏิบัติงานครั้งนี้จะมีผลดีอย่างไรบ้าง
สถานที่ในการดำเนินการ	จะใช้สถานที่ใดในการดำเนินการ
ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ	จะใช้เวลากี่วัน เริ่มงานเมื่อใด และจะเสร็จสิ้นในวันใด
ขั้นตอนในการดำเนินการ/แผนการดำเนินงาน	บอกถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการว่ามีวิธีการอย่างไร
วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้	ต้องใช้วัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง
งบประมาณ	จะต้องใช้งบประมาณเท่าไร เป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องใด
แหล่งความช่วยเหลือ	จะขอความช่วยเหลือจากใคร หรือจากหน่วยงานใดบ้าง
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	เมื่อทำโครงการเสร็จแล้ว จะได้รับผลอะไรบ้าง ป้องกันปัญหาอะไร และมีผลมากน้อยเพียงใด

ใบงาน
"การวางแผนบริการสังคม"

คำชี้แจง ให้นักศึกษาวางแผนการจัดกิจกรรมบริการชุมชน/สังคม แล้วเขียนลงในแผนผัง

ใบงาน
แบบฟอร์มการเขียนโครงการ

1. ชื่อโครงการ.....

2. ผู้รับผิดชอบ 2.1 ..... 2.2 .....

2.3 ..... 2.4 .....

2.5 ..... 2.6 .....

3.หลักการและเหตุผล (โดยการระบุปัญหาและสาเหตุ)

.....

.....

.....

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

4.1 .....

4.2 .....

4.3 .....

5. ผู้เข้าร่วมโครงการ.....

6. สถานที่ดำเนินการ.....

7. ระยะเวลาดำเนินการ เริ่มวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

8. ขั้นตอนในการดำเนินการ.....

.....

9. แผนการดำเนินงาน.....

.....

10. วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้.....

.....

1. งบประมาณ.....

12. แหล่งข้อมูลความช่วยเหลือ.....

13. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....

.....

ที่ปรึกษาโครงการ 1. .....

2. .....

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์สังคม"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้

.....
.....
.....
.....
.....
.....

สิ่งที่ดีและสิ่งที่ข้าพเจ้าชอบในโครงการบริการสังคมของกลุ่มข้าพเจ้า

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ประโยชน์ที่ข้าพเจ้าได้รับ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 13

เรื่องที่จะพัฒนา การปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม

ชื่อกิจกรรม "โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และปฏิบัติการในโครงการบริการสังคมตามแผนปฏิบัติการที่สร้างขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อการแก้ปัญหาของชุมชนตามความสามารถได้

3. เพื่อให้นักศึกษาสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้

แนวคิด

การพัฒนาบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตในสังคม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตอาสา โดยมองเห็นว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมบริการสังคม ที่ตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของสังคมที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ ประยุกต์ใช้ศักยภาพ ความรู้วิชาการ ทักษะความสามารถ เพื่อร่วมมือแก้ไขปัญหาต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ของตน อันทำให้ชุมชนและสถานศึกษาเป็นหน่วยสนับสนุนและแหล่งในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

วิธีการที่ใช้ การจัดโครงการบริการสังคม (ปฏิบัติการภาคสนาม)

ระยะเวลา ตามระยะเวลาในโครงการบริการสังคมของกลุ่ม

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. สื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการบริการสังคม
2. แบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน
3. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

- ในการทำโครงการบริการสังคม วิทยากรได้สร้างข้อตกลงกับนักศึกษาว่าในระหว่างที่ปฏิบัติตามแผนการบริการสังคมนี้ ให้นักศึกษาทำแบบบันทึกพฤติกรรมการทำงานร่วมกันขณะปฏิบัติการบริการสังคม

- นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติตามแผนในการทำโครงการบริการสังคม โดยมีคณะวิทยากรคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด

- ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มบันทึกผลการปฏิบัติงานในโครงการบริการสังคม และให้นักศึกษาทำบันทึกรายงานตนเองเกี่ยวกับการบริการสังคมด้วย

- กำหนดให้แต่ละกลุ่มเขียนรายงานผลการปฏิบัติกิจกรรม

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ และการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. รายงานผลการปฏิบัติงาน
4. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

แบบบันทึกผลการปฏิบัติงาน

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	ผลการ ปฏิบัติงาน	ลงชื่อผู้รับรอง	หมายเหตุ

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"โครงการจิตอาสา พัฒนาสังคม"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

ให้นักศึกษาบันทึกความรู้ ความรู้สึก สิ่งที่ประทับใจ ข้อคิดที่ได้รับ บทเรียน หรือสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการทำโครงการ/กิจกรรมนี้

1. สิ่งที่นักศึกษาลงมือปฏิบัติ

.....
.....
.....

2. ผลที่เกิดขึ้น

.....
.....
.....

3. ความรู้สึกขณะทำกิจกรรม

.....
.....
.....

4. ความประทับใจหลังจากการทำกิจกรรม

.....
.....
.....
.....

5. ข้อคิดที่ได้รับ

.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 14

เรื่องที่จะพัฒนา การไตร่ตรองสิ่งที่ได้รับจากการบริการสังคม

ชื่อกิจกรรม "เยาวชนอาสา รายงานตนเอง"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาได้ไตร่ตรองผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม
2. เพื่อให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำกิจกรรมบริการสังคม

แนวคิด

การที่นักศึกษาได้ไตร่ตรองผลจากการปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมทั้งส่วนตัวและร่วมกัน รวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการไปปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม โดยการพูด เขียน การรายงาน เป็นต้น ซึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกจากการเรียนรู้และงานที่ทำไป

วิธีการที่ใช้ การไตร่ตรอง การตั้งคำถาม อภิปรายกลุ่ม

ระยะเวลา 60 นาที

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. คอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ
2. ใบงาน "สะท้อนผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม"
3. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรและนักศึกษาสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับวิเคราะห์และไตร่ตรองการปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม เพื่อหาประเด็นในการไตร่ตรอง

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรแจกใบงาน "สะท้อนผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม" ให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่ม เพื่อทำการวิเคราะห์และไตร่ตรองผลการปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคมในโครงการบริการสังคมที่กลุ่มนักศึกษาได้จัดทำขึ้นที่ผ่านมา และเขียนรายงายผลการไตร่ตรองลงในใบงาน จากนั้นส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอในกลุ่มใหญ่

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาได้พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม และประยุกต์การเรียนรู้ในเชิงวิชาการ ในบริบทส่วนตนและบริบททางสังคม โดยให้นักศึกษาได้บันทึก อภิปราย วิพากษ์วิจารณ์เขียนรายงาน ในส่วนบุคคลหรือกลุ่ม เกี่ยวกับความรู้สึกความคิดในการทำกิจกรรม และสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก ระหว่างการทำกิจกรรมบริการ

สังคม และความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่อยู่ในโครงการ จากนั้นให้นักศึกษาอาสาสมัคร 3-5 คน เล่าเกี่ยวกับการได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากการทำกิจกรรมบริการสังคมในครั้งนี้ให้สมาชิกคนอื่นฟัง

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาอาสาสมัครออกมาสรุปความรู้และข้อคิดที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. การตอบใบงาน
3. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา

ใบงาน
"สะท้อนผลจากการทำกิจกรรมบริการ

1. กิจกรรมที่นักศึกษาปฏิบัติในโครงการบริการสังคม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. เหตุผลที่นักศึกษาปฏิบัติเช่นนั้น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ถ้านักศึกษาไม่ปฏิบัติจะเกิดผลกระทบต่ออะไรบ้าง และอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ใบบันทึกรายงานตนเอง

“เยาวชนอาสา รายงานตนเอง”

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....

วันที่.....

กิจกรรมที่ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติในโครงการบริการสังคม

.....

.....

.....

.....

.....

ความประทับใจในการจัดโครงการบริการสังคม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การนำไปประยุกต์ใช้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ครั้งที่ 15

เรื่องที่จะพัฒนา การสรุปผลและนำเสนอผลงาน

ชื่อกิจกรรม "ภูมิใจที่ได้ทำ"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษาสรุปผลการดำเนินงานของโครงการบริการสังคม
2. เพื่อให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานของโครงการบริการสังคม

แนวคิด

การสรุปผลและนำเสนอผลงาน จะเน้นที่การจัดแสดงผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการเพื่อบริการสังคมของนักศึกษาให้ทุกคนทราบ และการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมอาสา

วิธีการที่ใช้ อภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง การจัดนิทรรศการ

ระยะเวลา กิจกรรมในห้อง 60 นาที

การจัดนิทรรศการ 1 วัน

ลักษณะของกิจกรรม กลุ่ม

สื่อและอุปกรณ์

1. อุปกรณ์สำหรับจัดเตรียมงานนิทรรศการและนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่ม เช่น กระดาษโปสเตอร์สีต่างๆ กระดาษชาร์ต กรรไกร กาว ฯลฯ
2. และปากกาเคมี สำหรับการเขียนข้อสรุปกลุ่มละ 1 แผ่น
3. ใบบันทึกรายงานตนเอง

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. ขั้นนำ (10 นาที)

- วิทยากรสนทนากับนักศึกษาถึงรูปแบบต่างๆ ในการนำเสนอผลงาน และให้นักศึกษาร่วมกันระดมความคิดว่าจะนำเสนอผลงานในรูปแบบใด

2. ขั้นกิจกรรม (30 นาที)

- วิทยากรให้ผู้แทนกลุ่มออกมาสรุปผลการดำเนินงานในโครงการเพื่อบริการสังคม วิทยากรและสมาชิกร่วมให้ข้อเสนอแนะ
- ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มวางแผนรูปแบบการนำเสนอผลงานของกลุ่ม เพื่อจัดนิทรรศการแสดงผลงานจากการปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม รวมถึงแนวทางในการประชาสัมพันธ์การจัดนิทรรศการครั้งนี้ด้วย และได้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย (10 นาที)

- วิทยากรให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มวิเคราะห์และอภิปรายถึงความเหมาะสมของรูปแบบการนำเสนอผลงานของกลุ่ม แล้วส่งตัวแทนกลุ่มนำเสนอรูปแบบดังกล่าวต่อกลุ่มใหญ่ และให้สมาชิกทั้งหมดช่วยเสนอแนะเพิ่มเติม

- วิทยากรให้นักศึกษารวมระดมสมองถึงวิธีการประชาสัมพันธ์การจัดนิทรรศการ แล้วสรุปแนวทางที่ได้ในกลุ่มใหญ่

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ (10 นาที)

- วิทยากรและนักศึกษาร่วมกับสรุปความรู้และประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้และการนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การประเมินผล

1. การสังเกตจากความสนใจ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การอภิปราย และแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา
2. สังเกตการทำงานกลุ่ม
3. การบันทึกรายงานตนเองของนักศึกษา
4. ตรวจผลงานในการจัดนิทรรศการของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม

ใบบันทึกรายงานตนเอง
"ภูมิใจที่ได้ทำ"

ชื่อ – สกุล .....สาขาวิชา.....รหัสประจำตัว.....
วันที่.....

ความรู้สึกของข้าพเจ้าในการนำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการบริการสังคม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ความประทับใจที่ข้าพเจ้าได้รับ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ดีขึ้น

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือวัดที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม โดยผู้วิจัยได้นำโปรแกรมฯ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ทางด้านจิตวิทยา และทางด้านการศึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาวิชาชีพครู ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

ระดับ	ความหมาย
4.51 - 5.00	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก
2.51 - 3.50	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย
1.00 - 1.50	มีความเหมาะสมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของโปรแกรมฯ นำเสนอไว้ในตาราง 00 ถึง ตาราง 00 ดังต่อไปนี้

ตาราง 18 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการที่ประเมิน	ระดับความเหมาะสม					M	SD	ผลการประเมิน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ด้านจุดประสงค์การฝึกพัฒนา								
1.1 วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	2	2	1	-	-	4.20	.83	มาก
1.2 แนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนา	3	2	-	-	-	4.60	.54	มากที่สุด
1.3 โครงสร้างของโปรแกรม	2	3	-	-	-	4.40	.54	มาก
1.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนา	1	4	-	-	-	4.20	.44	มาก
1.5 โปรแกรมสามารถนำไปใช้ได้จริง	2	3	-	-	-	4.40	.54	มาก
2. ด้านเนื้อหา								
2.1 วัตถุประสงค์ของแต่ละแผนกิจกรรม	-	4	1	-	-	3.80	.44	มาก
2.2 แนวคิดของแต่ละแผนกิจกรรม	1	4	-	-	-	4.20	.44	มาก
2.3 เนื้อหามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	1	4	-	-	-	4.20	.44	มาก
2.4 ความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหา	1	4	-	-	-	4.20	.44	มาก
2.5 การเรียงลำดับเนื้อหากิจกรรม	3	2	-	-	-	4.60	.54	มากที่สุด

ตาราง 18 (ต่อ)

รายการที่ประเมิน	ระดับความเหมาะสม					M	SD	ผลการประเมิน
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3. ด้านกิจกรรม								
3.1 ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมในแต่ละแผนกิจกรรม	2	3	-	-	-	4.40	.54	มาก
3.2 ระยะเวลาที่ใช้ในแต่ละแผนกิจกรรม	3	2	-	-	-	4.60	.54	มากที่สุด
3.3 เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในแต่ละแผนกิจกรรม	2	3	-	-	-	4.40	.54	มาก
3.4 ลักษณะของกิจกรรมในแต่ละแผนกิจกรรม	2	3	-	-	-	4.40	.54	มาก
4. ด้านสื่อและอุปกรณ์								
4.1 สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละกิจกรรม	2	3	-	-	-	4.40	.54	มาก
4.2 เกมที่นำมาใช้	2	3	-	-	-	4.40	.54	มาก
4.3 กรณีตัวอย่างที่นำมาใช้	1	4	-	-	-	4.20	.44	มาก
5. ด้านการประเมินผล								
5.1 วิธีการประเมินผลในแต่ละกิจกรรม	1	3	1	-	-	4.00	.70	มาก
โดยภาพรวม	**2**	**3**	**-**	**-**	**-**	**4.40**	**0.54**	**มาก**

ตาราง 19 ผลการประเมินความเหมาะสมของโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ตามความคิดเห็นของนักศึกษาหลังจากได้รับการทดลองใช้โปรแกรมฯ

ความคิดเห็น	M	SD	ระดับ
1. ด้านจุดประสงค์การฝึกพัฒนา			
1.1 ความเหมาะสม	4.60	.51	มากที่สุด
2. ด้านเนื้อหา			
2.1 เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ฝึกอบรม	4.60	.51	มากที่สุด
2.2 มีความยากง่ายพอเหมาะ	4.40	.69	มาก
2.3 น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าฝึกอบรม	4.60	.51	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรม			
3.1 เร้าความสนใจของผู้เข้าฝึกอบรม	4.70	.48	มากที่สุด
3.2 ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรม	4.90	.31	มากที่สุด
3.3 ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่อบรม	4.80	.42	มากที่สุด
4. ด้านสื่อและอุปกรณ์			
4.1 น่าสนใจ ชัดเจนและมีคุณภาพ	4.50	.52	มาก
4.2 สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาที่ใช้ฝึกอบรม	4.70	.48	มากที่สุด
4.3 ทำให้ผู้เข้าฝึกอบรมเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.80	.42	มากที่สุด
5. ด้านวิทยากร			
5.1 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้การอธิบาย	4.80	.42	มากที่สุด
5.2 การเร้าความสนใจและการสร้างบรรยากาศ	4.70	.48	มากที่สุด
โดยภาพรวม	**4.60**	**.51**	**มากที่สุด**

ตาราง 20 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาของนักศึกษา ก่อนและหลังจากการทดลองใช้โปรแกรม

ตัวแปร	n	M	SD	t
แรงจูงใจอาสา				
- ก่อนการทดลองใช้โปรแกรม	10	138.00	20.36	3.125*
- หลังการทดลองใช้โปรแกรม	10	146.40	20.23	
จิตอาสา				
- ก่อนการทดลองใช้โปรแกรม	10	101.00	10.04	2.456*
- หลังการทดลองใช้โปรแกรม	10	106.20	11.21	

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาคผนวก ค

- การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ MANOVA

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติ MANOVA

ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับการแจกแจง (Normal distribution) ของตัวแปร

ตาราง 21 ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) และค่า Shapiro-Wilk ของตัวแปรแรงจูงใจอาสา จิตอาสา และพฤติกรรมอาสา จำแนกตามประเภทของกลุ่ม (ทดลองและควบคุม)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ความเบ้	ความโด่ง	Shapiro-Wilk (Sig)	ความเบ้	ความโด่ง	Shapiro-Wilk (Sig)
ก่อนการทดลอง						
- แรงจูงใจอาสา	.346	-.001	.952	.634	-.665	.085
- จิตอาสา	.470	-.034	.570	.174	-.487	.776
- พฤติกรรมอาสา	1.651	.315	.310	1.223	.352	.101
หลังการทดลองทันที						
- แรงจูงใจอาสา	.056	-.312	.922	.175	.270	.925
- จิตอาสา	.017	-.870	.304	-.311	-.386	.573
- พฤติกรรมอาสา	.509	-.302	.340	1.596	.295	.303
หลังการทดลอง 4 สัปดาห์						
- แรงจูงใจอาสา	.288	-.883	.341	-.205	.649	.301
- จิตอาสา	.528	-.647	.133	-.453	.272	.484
- พฤติกรรมอาสา	.224	.607	.201	.614	-.309	.191

ตาราง 22 ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน – แปรปรวนร่วมด้วยวิธี Box's M test ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

การวิเคราะห์ MANOVA	Box's M test	F	df1	df2	p
	32.703	1.328	21	7120.605	.144

ตาราง 23 ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวนของตัวแปรตามในแต่ละช่วงเวลาทุกตัว ด้วยวิธี Levene's test ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	F (Levene's statistic)	df_1	df_2	p
ก่อนการทดลอง				
- แรงจูงใจอาสา	1.302	1	44	.260
- จิตอาสา	2.498	1	44	.121
หลังการทดลอง				
- แรงจูงใจอาสา	.541	1	44	.466
- จิตอาสา	.505	1	44	.481
หลังการทดลอง 4 สัปดาห์				
- แรงจูงใจอาสา	3.966	1	44	.053
- จิตอาสา	.255	1	44	.616

ภาคผนวก ง

- ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตและรายงานตนเอง ของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ
- ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมโปรแกรมฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผลจากการสังเกตและรายงานตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้ารับโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

ตาราง 24 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการประเมินผลจากการสังเกตและรายงานตนเองของนักศึกษาวิชาชีพครูที่เข้ารับโปรแกรม

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 1 "รู้จักฉัน รู้จักเธอ ร่วมแรงรวมใจ" **ขั้นนำ** - วิทยากรกล่าวทักทาย และกล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองและผู้อื่น **ขั้นกิจกรรม** - เล่นเกมชิ้นส่วนหัวใจและทำความรู้จักกันในกลุ่ม - ทำใบงาน "เขาคือใคร"	- นักศึกษาให้ความสนใจและตั้งใจฟังขณะที่วิทยากรกล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักตนเองและผู้อื่น - นักศึกษามีความกระตือรือร้น สนุกสนานในการเล่นเกมชิ้นส่วนหัวใจ และ "เขาคือใคร" - ตัวอย่างคำคุณศัพท์ที่บอกถึงความเป็นตัวเอง เช่น ชอบยิ้ม เป็นกันเอง ชอบช่วยเหลือ คิดมาก ขี้เซา เงียบ ฯลฯ - นักศึกษามีความสนุกสนานในการทำความรู้จักคุณลักษณะของกันและกัน มีการซักถามโต้ตอบในคู่ของตนเองอยู่ตลอด - การตอบใบงาน "เขาคือใคร" พบว่า นักศึกษาทุกคนสามารถเติมข้อมูลได้ครบทุกช่อง ตามเวลาที่กำหนด	**1. การที่ได้จับมือ ทักทายและทำความรู้จักคุณลักษณะต่าง ๆ ของเพื่อน ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก** - รู้สึกสนิทสนม และได้ใกล้ชิดกับเพื่อนมากขึ้น (10) - รู้สึกสนุกสนาน และตื่นเต้นที่ได้ทำความรู้จักกับเพื่อนมากขึ้น (5) - รู้สึกอบอุ่น / ไม่โดดเดี่ยว / แน่นแฟ้น / เป็นกันเอง (4) - รู้สึกกล้าที่จะคุยกับเพื่อนมากขึ้น / เขินอายน้อยลง (4) - รู้สึกชอบ / มีความสุข / สบายใจ (3) - รู้สึกยินดีที่ได้รู้จักเพื่อน / มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (2) **2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการที่ได้ค้นหาบุคคล "เขาคือใคร" คือ** - ได้รู้จักลักษณะนิสัย / ตัวตน / ศักยภาพ ความถนัดและความสามารถของเพื่อนมากขึ้น (21) - ได้ทราบว่าเพื่อนแต่ละคนเหมาะกับการทำงานในหน้าที่ใด (5) - ได้รู้ว่าเพื่อนคิดอย่างไรกับตัวเรา (2) - ได้รู้ว่าเพื่อนคิดตรงกับตัวเราหรือไม่ (2) - ความมีสัมพันธ์ที่ดี / สนิทสนมคุ้นเคยกับเพื่อนมากขึ้น (2)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - อภิปรายกลุ่ม ข้อคิดที่ได้รับจากกิจกรรม **ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้** - ตัวแทนนักศึกษาออกมาสรุปประโยชน์ของการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกัน	- ในการหากลุ่มเพื่อประกอบชิ้นส่วนให้เป็นรูปหัวใจดำเนินการได้เร็ว เพราะนักศึกษาจะสังเกตจากสีของกระดาษ และคิดว่าสีเดียวกันก็ต้องเป็นกลุ่มเดียวกัน ส่วนในการประกอบเป็นรูปหัวใจ บางกลุ่มทำได้อย่างรวดเร็ว แต่จะมีบางกลุ่มที่ใช้เวลามากกว่า - การเข้ากลุ่มย่อย นักศึกษาส่วนมากจะร่วมกันแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง - การเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ พบว่า ความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันมาก เช่น กิจกรรมนี้ทำให้สร้างความรู้จัก คุ้นเคยกันมากขึ้น ได้รู้จักลักษณะนิสัยของเพื่อนมากขึ้น และเพื่อนมีมุมมองตนเองเองอย่างไร และก็ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นกันเอง - เมื่อถามถึงความรู้ ข้อคิดและประโยชน์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรม นักศึกษาสามารถตอบได้	- สามารถทำงานร่วมกันง่ายขึ้น / ปรับตัวเข้าหากันได้ง่าย / คุยได้อย่างสนิทขึ้น (2) - ค้นพบและรู้จักตนเองมากขึ้น - การแบ่งปัน / แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน **3. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน** - การรู้จักปรับตัว / วางตัว / ปรับทัศนคติ ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น (11) - การรู้จักทักทาย ทำความรู้จักกับเพื่อนและบุคคลอื่น (6) - การมีความสามัคคี / การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน / การรู้จักวางแผนร่วมกัน (6) - การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการทำงานกลุ่มตามความสามารถของแต่ละคน / ดึงความสามารถเฉพาะด้านของแต่ละคนออกมาใช้ให้เต็มที่ (4) - การทำความรู้จักกับบุคคล ไม่ควรมองเฉพาะภายนอก ควรทำความรู้จักตัวตนที่แท้จริง / ไม่ตัดสินคนจากภายนอก (4) - การฝึกความกล้า และการแสดงออกในการช่วยเหลือผู้อื่น - การพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น - การพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง - การฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 2 "แรงจูงใจอาสาและจิตอาสา เราสร้างได้" **ขั้นนำ** - ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ของนักศึกษา - นักศึกษาซักถามข้อสงสัย **ขั้นกิจกรรม** - อธิบายความหมายและความสำคัญของแรงจูงใจอาสาและจิตอาสา, แจกใบความรู้ - ซักถามและแบ่งกลุ่ม	- นักศึกษาให้ความตั้งใจฟังการชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ รวมทั้งบทบาทหน้าที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมในครั้งนี้ - นักศึกษามีการซักถามข้อสงสัยบางเล็กน้อย เช่น ระยะเวลาในการเข้าร่วมโปรแกรม ค่าใช้จ่าย ซึ่งวิทยากรได้ให้คำตอบแก่นักศึกษา - วิทยากรตั้งคำถามกับนักศึกษาว่า "งานบำเพ็ญประโยชน์ หรืองานอาสาสมัครที่ชอบทำคืออะไร" คำตอบที่ได้รับคือ การทำความสะอาดสถานที่สาธารณะต่างๆ การปลูกป่า การสอนหนังสือเด็ก เป็นต้น - วิทยากรถามนักศึกษาต่อไปว่า "สาเหตุใดที่ทำงานบำเพ็ญประโยชน์ หรืองานอาสาสมัครนั้น" และ "ความรู้สึกขณะทำงานงานบำเพ็ญประโยชน์ หรืองานอาสาสมัครเป็นอย่างไร" คำตอบที่ได้รับคือ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการพัฒนาสังคม ช่วยสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น (ปลูกต้นไม้) ซึ่งส่วนใหญ่จะตอบว่าทำสิ่งเหล่านี้แล้วได้รับความสุข ความภูมิใจ - การแบ่งกลุ่มเข้ากลุ่มย่อย นักศึกษามีความตื่นเต้นและสนุกสนานเพราะวิทยากรใช้วิธีการจับฉลาก	**1. การที่ได้รับการปฐมนิเทศ และฟังการบรรยายเกี่ยวกับแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก** - รู้สึกตื่นตัว และตระหนักถึงความสำคัญจิตอาสา และแรงจูงใจอาสาที่ส่งผลต่อการแสดงออกถึงพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่น (8) - อยากเริ่มทำกิจกรรมอาสา / ช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น (5) - รู้สึกมีกำลังใจ / มีแรงผลักดันขับเคลื่อน / มีความต้องการทำกิจกรรมอาสา (4) - รู้สึกชอบและพอใจที่จะทำงานอาสา / มีเจตคติที่ดีต่อการทำกิจกรรมอาสา (2) - รู้สึกเห็นความสำคัญของการมีแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา **2. ข้าพเจ้าคิดว่าการมีแรงจูงใจอาสาและจิตอาสามีผลดี ดังนี้** - ได้รับความสุขทางใจ / มีความสุข / ได้รับความภาคภูมิใจ / ได้รับยกย่องในความดี / ได้รู้จักคำว่าแบ่งปัน / ได้บุญจากสิ่งที่ทำ (10) - สังคมสงบสุข / สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น / สังคมมีแต่น้ำใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน / ลดปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสังคม (8) - รู้จักเสียสละทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม / สร้างประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ได้ทำงานเพื่อส่วนรวมช่วยเหลือผู้อื่น / รู้จักการให้มากขึ้น / บรรเทาทุกข์ให้ผู้ประสบปัญหา (8) - ได้มีความกล้าในการทำงานอาสามากขึ้น / มีความมั่นใจในการแสดงออกถึงการเป็นผู้ให้ (6)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - ทำใบงาน "แรงจูงใจอาสาและจิตอาสา สำคัญอย่างไร"	- การเข้ากลุ่มย่อย นักศึกษาส่วนใหญ่จะร่วมกันวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน จะมีบางกลุ่มจะแบ่งกันหาคำตอบคนละข้อ ซึ่งเมื่อวิทยากรสังเกตเห็นจึงอธิบายว่ากิจกรรมนี้ต้องการให้ทุกคนร่วมกันฝึกคิดวิเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม ทำให้นักศึกษาช่วยกันทำงานมากขึ้น - การตอบใบงาน พบว่า มีคำตอบที่หลากหลายแต่จะมีความคล้ายคลึงกัน เช่น แรงจูงใจอาสาเป็นแรงผลักดันที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอาสา / บุคคลให้ความสำคัญกับจิตอาสาเพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน / ถ้าขาดจิตอาสาก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในสังคม / บุคคลที่มีพฤติกรรมอาสาจะมีลักษณะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม สำหรับแนวทางการสร้างพฤติกรรมอาสาในตนเอง เช่น การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น การแบ่งปัน การมีน้ำใจ ไม่นิ่งดูดายเมื่อเห็นผู้อื่นประสบปัญหา เป็นต้น	- ได้มีกำลังใจ / มีแรงกระตุ้นให้บุคคลกระทำสิ่งดีเพื่อสังคมและไม่นิ่งดูดายเมื่อพบผู้ประสบปัญหา (5) - ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ / ลองทำสิ่งใหม่ / สร้างประสบการณ์ / ได้ฝึกทักษะต่างๆ (5) - ทำให้คนในสังคมรักและสามัคคีกัน (4) - ได้สร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น / มีมิตรไมตรีต่อกัน / มีเพื่อนมากขึ้น รู้จักคนมากขึ้น (4) - ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต / ประเทศชาติพัฒนายิ่งขึ้น (4) **3. ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้าบุคคลขาดจิตอาสาสิ่งที่จะเกิดขึ้น คือ** - บุคคลทั่วไปเห็นแก่ตัวมากขึ้น / เห็นประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม / บุคคลในสังคมเสียสละน้อยลง / ขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (18) - สังคมมีความแตกแยก / ชุมชนอ่อนแอ / ไม่สามัคคีกัน / การทะเลาะกัน / เอารัดเอาเปรียบกัน / ขาดการพัฒนา (14) - ประเทศชาติไม่เจริญ / เกิดการคอรัปชั่น / ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี / บุคคลไม่เกิดการพัฒนาตนเอง (10) - เกิดปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น / สังคมเสื่อมโทรม (6) - ประชาชนต่างคนต่างอยู่ / ไม่ช่วยเหลือกัน / ไม่ค่อยมีเพื่อน (6) - ประชาชนในประเทศจะแบ่งชนชั้นกันในสังคม / เกิดความไม่เท่าเทียมกัน (5) - ขาดผู้นำที่ดีในการแก้ปัญหาสังคม / ขาดต้นแบบที่ดี (2)
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- การเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ แต่ละกลุ่มจะเลือกให้คนที่เป็นประธานออกมานำเสนอ ผลการคิดของแต่ละกลุ่ม ไม่แตกต่างกันมากนักส่วนใหญ่จะมีความเห็นคล้ายๆ กัน บางกลุ่มจะมีการยกตัวอย่าง ไม่ค่อยมีการอภิปรายโต้แย้ง - ทุกกลุ่มสามารถสรุปความรู้ ข้อคิด ประโยชน์และการนำไปใช้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ได้	

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
		4. พฤติกรรมอาสาที่ข้าพเจ้าสามารถทำได้ คือ - ช่วยเหลือเพื่อน ครูอาจารย์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และบุคคลทั่วไปในชีวิตประจำวัน เช่น ช่วยยกของ สอนการบ้าน บอกทาง ฯลฯ (19) - เก็บขยะตามถนน และที่สาธารณะ (12) - บริจาคเงิน อาหาร และสิ่งของช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือตามโครงการต่างๆ (11) - ทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น ในชุมชน วัด (7) - การปลูกป่า / ปลูกต้นไม้ / สร้างฝางกันน้ำ (7) - ปิดน้ำ ปิดไฟ ที่เห็นว่าไม่ได้ใช้งาน (5) - เข้าร่วมรณรงค์กิจกรรมต่างๆ เช่น ยาเสพติด ท้องในวัยเรียน การปลูกป่า (5) - บริจาคโลหิต (4) - เป็นแกนนำในการทำกิจกรรมอาสา / สมัครเป็นสมาชิกในองค์กรต่างๆ (2) - ทาสีกำแพงวัด และโรงเรียน **5. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน** - การไปทำกิจกรรมอาสาเพื่อพัฒนาสังคม เช่น เก็บขยะ กวาดลานวัด ปลูกป่า (7) - การมีแรงจูงใจในการทำกิจกรรมอาสามากขึ้น (6)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
		- การสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคคลในสังคมมีจิตอาสา (4) - การสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องแรงจูงใจอาสา และจิตอาสา / เห็นถึงข้อดีของการมีจิตอาสา ข้อเสียของการขาดจิตอาสา (3) - ได้แนวทางการมีพฤติกรรมอาสาที่เหมาะสม - ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในการทำกิจกรรมอาสา
กิจกรรมที่ 3 "พลังคนเล็กเปลี่ยนโลก" **ขั้นนำ** - สนทนาถึงสาเหตุใดที่ทำให้นักศึกษาต้องการช่วยเหลือผู้อื่น เกิดขึ้นในสถานการณ์แบบใด - อภิปรายและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ **ขั้นกิจกรรม** - ชมวีซีดีกรณีศึกษา	- นักศึกษายังไม่ค่อยกล้าอาสาแสดงความคิดเห็น วิทยากรจึงเลือกสุ่มสอบถามบางคน ซึ่งก็สามารถบอกสาเหตุที่ทำให้ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น เช่น ต้องการช่วยเหลือผู้ประสบเหตุการณ์ไฟไหม้เนื่องจากไม่มีที่อยู่และของใช้ในการดำเนินชีวิต - นักศึกษาให้ความสนใจ และตั้งใจในการรับชม รวมถึงมีการแสดงอารมณ์ร่วมกับเนื้อหาในกรณีศึกษาด้วย เช่น ยิ้มเมื่อเห็นภาพที่ตัวแบบประสบความสำเร็จ	**1. สิ่งที่ตัวแบบในกรณีศึกษาทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้** - สังคมและชุมชนได้รับการช่วยเหลือ และเกิดการพัฒนาขึ้น (15) - เกิดความสามัคคีในหมู่คณะและสังคม / ความร่วมมือร่วมใจ / การร่วมมือกันทำงานจิตอาสา (10) - การกระตุ้นก่อให้เกิดแรงจูงใจที่จะทำกิจกรรมอาสามากขึ้น (9) - ปัญหาต่างๆในสังคมลดน้อยลง / ลดปัญหาสังคม (4) - คนในสังคมมีความสุข / มีสัมพันธภาพที่ดี (2) - ผู้ที่เดือดร้อนได้รับการช่วยเหลือ / มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (2) **2. การที่ได้รับชมวีซีดีกรณีศึกษาทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก** - รู้สึกตื่นตัว / กระตือรือร้น / ฮึกเหิม / ความอยากในการทำกิจกรรมอาสาช่วยเหลือสังคม (15) - รู้สึกกล้า / มีแรงผลักดัน / แรงจูงใจ / แรงบันดาลใจ มีกำลังใจในการออกไปทำกิจกรรมอาสา (10) - รู้สึกปลื้มใจ / ประทับใจ / มีความสุข ที่เห็นคนในสังคมได้รับการช่วยเหลือ (9)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - วิเคราะห์และอภิปรายประเด็นของกรณีศึกษา	- ในขั้นนี้ก่อนเริ่มต้นการอภิปราย วิทยากรจะให้นักศึกษามาเขียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ บนแผ่นชาร์ตที่ติดไว้บนกระดาน ถ้ามีความคิดเห็นที่ตรงกันก็ให้เขียนเป็นความถี่ เมื่อเขียนเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงร่วมกันอภิปรายในแต่ละประเด็น ซึ่งวิธีการนี้ทำให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง และสังเกตว่าเด็กมีความกระตือรือร้น และสนุกสนานกันวิธีการนี้ - สรุปความคิดเห็นที่นักศึกษาได้ร่วมกันอภิปรายมีดังนี้ 1. สิ่งที่ตัวแบบทำก่อให้เกิดประโยชน์อย่างไร - สังคมได้รับการช่วยเหลือและเกิดการพัฒนา / ปัญหาในสังคมลดลง (11) - มีแรงจูงใจที่จะทำจิตอาสามากขึ้น (6) - กระตุ้นสังคม / บุคคลให้มีจิตอาสาเพื่อพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น (4) - เกิดมิตรไมตรี เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อชุมชนและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน (3) - มีวิธีการทำงานจิตอาสาในแบบของตนเอง (2) 2. มีความคิดเห็นอย่างไรกับตัวแบบ - ชื่นชมในการทำงานเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาสังคม (12) - เป็นเยาวชนรุ่นใหม่ที่ใส่ใจกับสภาพปัญหาสังคม (6) - เป็นตัวอย่างที่ดีให้เยาวชน (3)	- ตระหนักถึงความต้องการของผู้ได้รับความเดือดร้อน (2) - รู้สึกชื่นชมในการทำงานจิตอาสาของเด็กยุคใหม่ ทำในแบบที่ตนเองถนัด (2) - รู้สึกสงสารคนที่ได้รับความเดือดร้อน **3. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุที่ทำให้ตัวแบบใน กรณีศึกษาทำกิจกรรมอาสา เพราะ** - อยากช่วยเหลือคนอื่นให้มีความสุข / ต้องการช่วยเหลือผู้ที่กำลังเดือดร้อน (15) - มองเห็นความต้องการการช่วยเหลือ / มองเห็นปัญหาและต้องการแก้ไข (6) - อยากพัฒนาบ้านเกิดหรือชุมชนของตนเอง (6) - มีจิตอาสา ไม่นิ่งเฉยเมื่อพบปัญหา (4) - มีใจรัก ตั้งมั่นที่จะช่วยเหลือสังคม (4) - ตระหนักถึงปัญหาสังคม (3) - มีคนขอความช่วยเหลือ **4. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้ทำกิจกรรมอาสาได้เหมือนตัวแบบใน คือ** - มีความอยาก มีใจรัก และมุ่งมั่นที่จะทำงานอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้มีชีวิตที่ดีขึ้น (18) - มีความเสียสละ / ไม่นิ่งดูดายเมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อน (12)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	3. อะไรคือสาเหตุที่ทำให้ตัวแบบทำกิจกรรมอาสา - ต้องการช่วยเหลือผู้คน (10) - ต้องการให้สังคมพัฒนา / สังคมน่าอยู่ (8) - มีความเห็นใจผู้ที่มีปัญหา (4) 4. สาเหตุอะไรที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้ทำกิจกรรมอาสาได้เหมือนตัวแบบ - มีใจรักที่จะทำจิตอาสา (5) - ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นให้มีชีวิตที่ดีขึ้น (4) - อยากพัฒนาชุมชนนั้นให้มีระบบ / พัฒนาสังคมให้ดีขึ้น (3) - มีแรงบันดาลใจขากต้นแบบ (3) - การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (3) - การเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ จะมีนักศึกษาอาสา 2 คนออกมาสรุปข้อคิดและการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ	- มีความเมตตา / มีน้ำใจ / เห็นอกเห็นใจผู้อื่น (6) - การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (6) - มีความต้องการพัฒนาชุมชน / อยากให้สังคมพัฒนา (2) **5. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน** - รู้จักวิธีการ / แนวทาง ในการทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น / มีความรู้ความเข้าใจในการทำงานอาสา (10) - ได้รับแรงบันดาลใจและมีต้นแบบ / แบบอย่างในการทำกิจกรรมอาสา (6) - การปลูกฝังให้ตนเองมีจิตอาสา / พัฒนาตนเองให้มีคุณค่า / มีความตั้งใจที่จะทำงานอาสา / การเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่น (4) - การชักชวนผู้อื่น / การกระจายข่าวเชิญชวนผู้คนให้มาช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน (3) - การใช้เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ในการกระจายข่าวเรื่องของการขอความช่วยเหลือต่างๆ (2)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 4 "งานอาสาใคร ๆ ก็ทำได้" **ขั้นนำ** - สนทนาเกี่ยวกับการทำงานจิตอาสาต่าง ๆ ที่สามารถกระทำได้ทุกที่ ทุกเวลา - แสดงความคิดเห็นหากมีโอกาสจะทำกิจกรรมอาสานั้นอย่างไรบ้าง **ขั้นกิจกรรม** - เล่นเกม / แสดงละครใบ้ในการทำกิจกรรมอาสา	- นักศึกษามีส่วนร่วมในการนำเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาที่ผ่านมา เช่น การเป็นผู้ช่วยจราจรในช่วงรับส่งนักเรียนที่โรงเรียน การช่วยจัดการแข่งขันกีฬาภายในชุมชน การช่วยมูลนิธิต่าง ๆ ในการช่วยเหลือสังคม เป็นต้น - นักศึกษาสนใจและตั้งใจฟังเป็นอย่างดี - นักศึกษาแต่ละกลุ่มระดมสมองช่วยกันคิดการแสดงละครใบ้ในการทำกิจกรรมอาสาตามสถานที่ต่าง ๆ ที่จับฉลากมาได้ บางกลุ่มจะปรึกษากันภายในห้อง บางกลุ่มก็ขออนุญาตออกไปด้านนอกห้องเพื่อจะปรึกษากันได้อย่างเสรี โดยไม่ให้เพื่อนกลุ่มอื่นได้ยิน ซึ่งวิทยากรก็อนุญาตแต่กำชับว่าต้องกลับเข้าห้องกิจกรรมภายในระยะเวลาที่กำหนด - นักศึกษามีความสนุกสนาม หัวเราะ ขณะที่ชมการแสดงละครใบ้ของเพื่อน และแข่งขันกันทายคำตอบ	**1. การได้เล่นเกมแสดงละครใบ้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก** - สนุกสนาน / เป็นกันเอง (19) - ตื่นเต้น / ท้าทาย / รู้สึกแปลกใหม่ (5) - ผ่อนคลาย / ไม่เครียด / หายง่วง (3) - มีความสุข / ได้มีส่วนร่วม (2) - กล้าแสดงออก (2) **2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการทำกิจกรรม คือ** - ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ / ลองทำสิ่งใหม่ / สร้างประสบการณ์ / ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ (15) - ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาต่าง ๆ /มองเห็นสภาพปัญหาของสถานที่ต่าง ๆ / รู้วิธีการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (9) - ได้ลงมือจำลองเหตุการณ์การทำกิจกรรมอาสา ได้ความกล้าที่จะแสดงออกในการทำงานอาสา (6) - ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ / การคิด / ทักษะในการสื่อสาร (5) - ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน (3) **3. ข้าพเจ้าคิดว่าความรู้ และทักษะต่าง ๆของข้าพเจ้าที่สามารถนำมาใช้ในการทำกิจกรรมอาสา มีดังนี้** - ทักษะในการทำงาน / การวางแผน / การทำงานเป็นทีม (9) - กระบวนการคิด / วิเคราะห์ / ทักษะการตัดสินใจ / รู้จักแก้ไขปัญหา (9)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - ทำใบงาน "งานอาสา ใครๆ ก็ทำได้" - แสดงความคิดเห็นและอภิปรายกลุ่ม	- การเข้ากลุ่มย่อยในการร่วมวิเคราะห์และอภิปราย นักศึกษามีความตั้งใจร่วมกันแสดงความคิดเห็น และอภิปรายในประเด็นต่างๆ - การตอบใบงาน พบว่า มีคำตอบที่เสนอให้เห็นถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น แนวทางแก้ไขปัญหา และความรู้ความสามารถหรือทักษะที่นำมาใช้ ได้ค่อนข้างชัดเจน เช่น ปัญหาที่พบในโรงอาหาร คือ ไม่เข้าแถว แซงคิวซื้ออาหาร ไม่เก็บจานและทิ้งเศษขยะ เก้าอี้ไม่เป็นระเบียบ วิธีการแก้ไขปัญหา คือ จัดทำบัตรคิว ชี้แจงหรือออกกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติให้ชัดเจน เช่น เมื่อทานอาหารเสร็จแล้วต้องนำจานไปวางไว้ที่เก็บจาน และเก็บเก้าอี้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนความรู้ หรือทักษะที่นำมาใช้ ได้แก่ การออกกฎเกณฑ์แนวทางปฏิบัติในโรงอาหาร การจัดทำป้ายรณรงค์การรักษากฎระเบียบ	- ทักษะการพูด / การอ่าน / การฟัง / การสังเกต (4) - การทำความสถานที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน (4) - การรู้จักช่วยเหลือผู้อื่น / การให้คำปรึกษา / การอยู่ร่วมกันในสังคม (3) - การกล้าแสดงออก - การจัดห้องเรียน / การจัดหมวดหมู่หนังสือ - การช่วยสอนหนังสือเด็ก - การแข่งกีฬาเพื่อการกุศล - ทักษะปฐมพยาบาล - การร้องเพลง **4. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน** - การทำกิจกรรมอาสาเพื่อช่วยเหลือผู้คนในสังคม (5) - การคิดและการตัดสินใจ / การวางแผนในการทำงาน (4) - ฝึกการกล้าแสดงออก (3) - การรู้จักหน้าที่ของตนเองในการช่วยเหลือผู้อื่น / การมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอาสา (2) - ตระหนักถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน - ฝึกการสังเกต / การวิเคราะห์ - ความมีน้ำใจ / ความสามัคคีในหมู่คณะ
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- การเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ วิทยากรขอให้เปลี่ยนคนออกมานำเสนอให้ผลัดกันนำเสนอให้ครบทุกคน - ทุกกลุ่มสามารถสรุปความรู้ ข้อคิด ประโยชน์และการนำไปใช้ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ได้	

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 5 "รวมพลคนอาสา" **ขั้นนำ** - ตั้งคำถามถึงเป้าหมายในชีวิตว่าคืออะไร - ต้องใช้ทักษะหรือปัจจัยใดบ้างจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ **ขั้นกิจกรรม** - ชมวีซีดีกรณีศึกษา **ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย** - วิเคราะห์และอภิปรายประเด็นของกรณีศึกษา	- นักศึกษามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสามารถระบุถึงเป้าหมายในชีวิตได้ คือ การเป็นครู ในส่วนทักษะหรือปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ คำตอบมีหลากหลาย เช่น ความตั้งใจเรียน ความรับผิดชอบ โอกาสทางการศึกษา ฯลฯ - นักศึกษาให้ความสนใจ และตั้งใจในการรับชม โดยเฉพาะในตัวแบบที่เป็นเยาวชนอาสาที่ได้รับรางวัลจากการทำงานอาสา ซึ่งมีวัยที่ใกล้เคียงกับนักศึกษา - ในขั้นนี้ก่อนเริ่มต้นการอภิปราย วิทยากรจะให้นักศึกษามาเขียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ บนแผ่นชาร์ตที่ติดไว้บนกระดาน ถ้ามีความคิดเห็นที่ตรงกันก็ให้เขียนเป็นความถี่ เมื่อเขียนเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงร่วมกันอภิปรายในแต่ละประเด็น ซึ่งวิธีการนี้ทำให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง และสังเกตว่าเด็กมีความกระตือรือร้น และสนุกสนานกันวิธีการนี้	**1. ความคิดเห็นของข้าพเจ้าหลังรับชมวีซีดีกรณีศึกษา คือ** - ตัวแบบทำกิจกรรมอาสาด้วยใจจริง / ไม่หวังสิ่งตอบแทน / ตั้งใจในการทำประโยชน์เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข (7) - ชื่นชมในการทำงานอาสาของตัวแบบ / เป็นการทำกิจกรรมอาสาที่ดีมีประโยชน์ (5) - ตัวแบบทำงานอาสาแล้วมีความสุข ได้รับผลดีตอบแทนทั้งในเรื่องการเรียนและการทำงาน (4) - ทุกคน ทุกอาชีพ ทุกบทบาทสามารถทำกิจกรรมอาสาได้ (2) - เป็นการกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นความสำคัญต่อการทำงานอาสา - การทำกิจกรรมอาสาทำให้บุคคลภายนอกยอมรับในตัวเรา - การมีน้ำใจต่อกันของคนในสังคม / สังคมเมื่อได้ชมก็มีความสุข - ควรมีการจัดกิจกรรมดีๆ แบบนี้อย่างสม่ำเสมอ **2. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรมอาสาของตัวแบบสามารถสร้างโอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานได้หรือไม่ หากได้โอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานนั้นคืออะไร และสร้างโอกาสนั้นอย่างไร** - การทำกิจกรรมอาสาของตัวแบบสามารถสร้างโอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานได้ (23)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
	- สรุปความคิดเห็นที่นักศึกษาได้ร่วมกันอภิปรายมีดังนี้ 1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับคนที่เป็นตัวแบบ - ชื่นชมในการทำงานอาสาเพื่อส่วนรวม (9) - เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน (5) - อยากทำให้ได้เหมือนตัวแบบด้านการเรียนและการทำกิจกรรม (3) 2. อะไรคือส่วนที่ทำให้ตัวแบบประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน - อยากมอบความสุขให้ผู้อื่น (10) - อยากทำประโยชน์ให้แก่สังคม (8) - ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ (7) - ช่วยชุมชนให้ลดความตึงเครียด (2) 3. สิ่งใดที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานเหมือนตัวแบบ - การช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อให้เกิดประสบการณ์ต่างๆ จะได้ทำงานเป็น (8) - การเสียสละเวลาส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (8) - การรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ (4) - การเรียนทำให้คนมีงานทำ กิจกรรมทำให้คนทำงานเป็น (4) - การมีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน (2) - การทำให้คนรอบข้างมีความสุข	<u>โอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานที่ได้รับ</u> - การนำผลการทำกิจกรรมอาสาไปประกอบการรับเข้าทำงาน หรือประกอบการเข้าศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และการขอทุนการศึกษา (6) - การมีประสบการณ์มากขึ้น / การนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาปรับใช้ในการเรียน และการทำงาน (6) - การได้รู้จักคน / สร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ส่งผลให้มีเครือข่ายที่ช่วยในเรื่องของการเรียนและการทำงาน (3) - ได้รับโอกาส / รางวัล / คำชม / ผลงาน (3) <u>วิธีการสร้างโอกาส</u> - การฝึกฝนฝีมือ / เพิ่มประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น (2) - ฝึกฝนทักษะการทำงาน - ฝึกการกล้าแสดงออกมาขึ้น **3. ข้าพเจ้าคิดว่า ปัจจัยที่ตนเองควรมีเพื่อจะได้โอกาสด้านการเรียน หรือการทำงานเหมือนตัวแบบ คือ** - ความอยากหรือต้องการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม (10) - ความกล้าแสดงออก / กล้าคิด / กล้าทำ (9) - ความเสียสละเวลาส่วนตัว / รู้จักแบ่งปัน (7) - การมีจิตอาสา / มีใจรักในการทำงานอาสา / มีน้ำใจ (7) - การมีแรงบันดาลใจในการทำงานอาสา (2) - ต้องการพัฒนาตนเอง

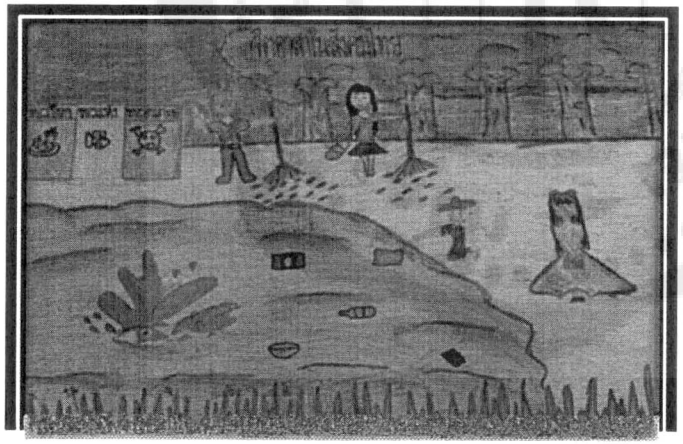
กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/การนำไปใช้ที่ได้จากกิจกรรม	- การเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ จะมีนักศึกษาอาสา 2 คนออกมาสรุปข้อคิดและการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ	**4. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน** - การได้แบบอย่าง และแนวทางในการทำงานอาสาช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม / การทำงานช่วยเหลือสังคม (4) - การแบ่งเวลาในการทำงาน / การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ (4) - การได้รับแรงบันดาลใจในการช่วยเหลือผู้อื่น (3) - การฝึกการอยู่ร่วมกันกับคนในสังคม / การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (3) - การพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา
กิจกรรมที่ 6 "อาสาพาเพลิน" **ขั้นนำ** - สนทนาประสบการณ์ที่เคยประสบกับความรู้สึกผิดในใจของตนเอง - ใช้วิธีการหรือแนวทางในการจัดการกับความรู้สึกเหล่านั้นอย่างไรบ้าง	- นักศึกษามีส่วนร่วมในการนำเสนอประสบการณ์เกี่ยวกับที่เคยประสบกับความรู้สึกผิดในใจของตนเองและวิธีการหรือแนวทางในการจัดการกับความรู้สึกเหล่านั้น เช่น นักศึกษาเคยโกหกคุณแม่ เพื่อขอเงินไปจ่ายค่าทำกิจกรรมที่โรงเรียน แต่จริงๆ แล้วเอาเงินไปเที่ยว นักศึกษารู้สึกผิด จึงได้นำส่วนหนึ่งไปทำบุญด้วย - นักศึกษาสนใจและตั้งใจฟังเป็นอย่างดี	**1. ในขณะแสดงละคร ข้าพเจ้ารู้สึก** - สนุกสนาน (16) - ตื่นเต้น (13) - จริงจัง (3) - กล้าแสดงออก (2) - เขินอาย (2) - กลัว/กังวล (2) - มีความสุข - เพลิดเพลิน - พึงพอใจ **2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการแสดงละคร คือ** - ความกล้าแสดงออก (12) - ความสามัคคี / การทำงานเป็นกลุ่ม (9) - การได้รู้ถึงความรู้สึกจากสถานการณ์จริงของเหตุการณ์ / การถ่ายทอดอารมณ์ เรื่องราว (7) - การได้เห็นมุมมอง / ทัศนคติ / ความคิดเห็นของเพื่อน (5) - ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ / การได้คิดบทบาทสมมติ (5)

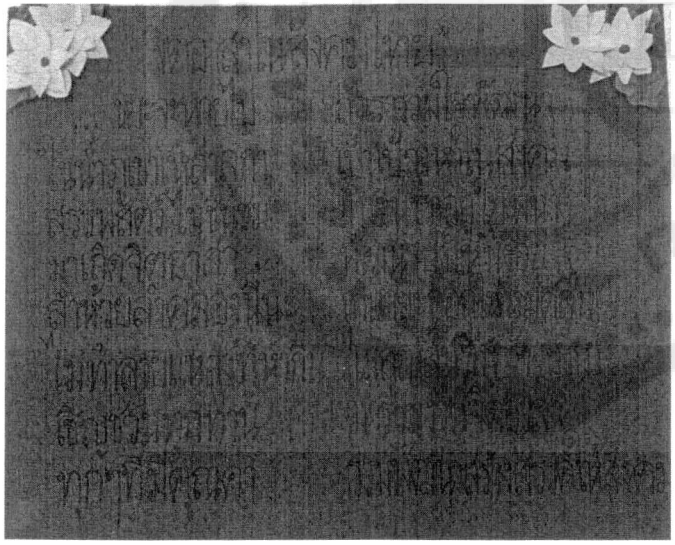
กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นกิจกรรม - การแสดงละครภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดในใบงาน "อาสาพาเพลิน" **ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย** - แสดงความคิดเห็นและอภิปรายกลุ่ม **ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้** - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- กิจกรรมนี้นักศึกษามีความสนใจและกระตือรือร้นในการช่วยคิดบทละคร แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดโครงเรื่องและแบ่งบทบาท ซึ่งทุกคนได้ออกมาแสดงบทบาทสมมติ ในตอนท้ายแต่ละกลุ่มได้สรุปให้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครได้ชัดเจน - นักศึกษาสนุกกับการทำกิจกรรม กล้าแสดงออก บรรยากาศเป็นไปอย่างสนุกสนาน กิจกรรมนี้ใช้เวลามากเกินกว่าที่กำหนดไว้ - นักศึกษามีความตั้งใจร่วมกันแสดงความคิดเห็น และอภิปรายในประเด็นต่างๆ ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง - นักศึกษาจะร่วมกันสรุปข้อคิดและการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จากที่สังเกตนักศึกษาจะกล้าแสดงความคิดเห็นต่างๆ เพิ่มมากขึ้นจากเดิม	- ทำให้ทราบสาเหตุที่คนไปทำจิตอาสาเพราะเกิดความไม่สบายใจ/เห็นภาพ หรือผลลัพธ์ของตัวละคร (3) - ได้รับประสบการณ์ / การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า **3. ในขณะชมการแสดงละครของเพื่อน ข้าพเจ้ารู้สึก** - สนุกสนาน (18) - ขบขัน (5) - ประทับใจ (4) - ชื่นชม (2) - ลุ้น / ตื่นเต้น - ดีใจกับตัวละครที่ทำดี - โศกเศร้ากับตัวละครที่หลงผิด **4. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการแสดงละครของเพื่อน คือ** - ได้ความรู้ / มุมมองใหม่ๆ / ข้อคิดในการแสดงละคร (9) - เห็นวิธีการแก้ปัญหาจากการรู้สึกผิดของตนเอง โดยการไปทำงานอาสา (6) - สะท้อนปัญหาสังคม / ผลกระทบที่เกิดขึ้น (5) - พบสาเหตุการเกิดปัญหา (2) **5. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการแสดงและชมละครไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต โดย** - วิธีการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น / การแก้ปัญหาอย่างมีสติ (7)) การเห็นคุณค่าในการทำกิจกรรมอาสา (2) - การทำงานอาสาของกลุ่ม หรือองค์การต่างๆ

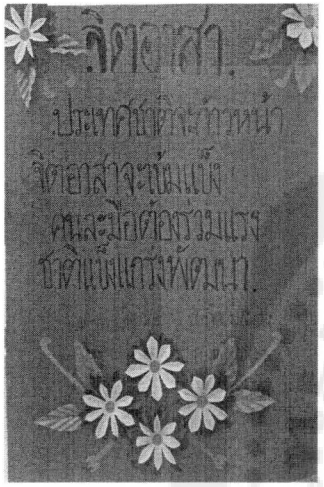
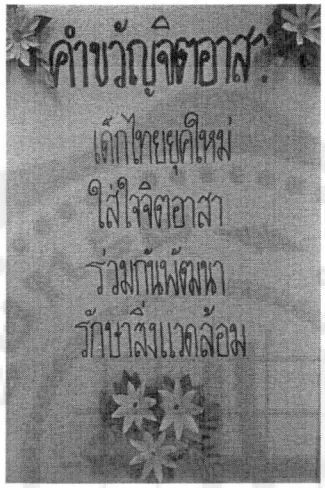
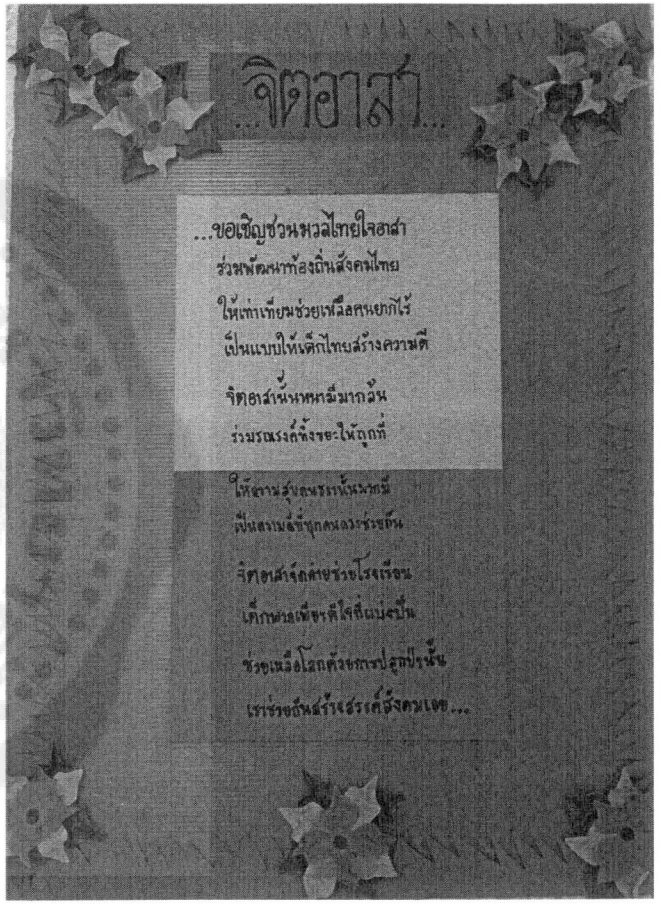
กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
		6. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรมอาสาช่วยลดความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจได้หรือไม่ หากได้ได้อย่างไร - การทำกิจกรรมอาสาช่วยลดความรู้สึกผิดที่มีอยู่ในใจได้ (23) <u>โดย</u> - ช่วยบรรเทา / ลบล้าง / ชดเชยความรู้สึกผิดหรือไม่สบายใจ (11) - ฟื้นฟูสภาพจิตใจ / มีความสุขขึ้น / มีคุณค่า (6) - ทำให้เราเห็นว่าผู้ที่เราช่วยเหลือมีความสุข ตัวเราก็มีความสุขด้วย (3) - ลืมเรื่องไม่ดีต่างๆ (2) - การได้ลดสิ่งที่รู้สึกผิดออกไปโดยการทำกิจกรรมอาสาแทน (2) - ไม่คิดฟุ้งซ่าน / ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
กิจกรรมที่ 7 "วอล์ค แรลลี่ จิตอาสา" **ขั้นนำ** - สนทนาเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสาต่างๆ นั้นจะทำให้มีโอกาสได้พบปะกับบุคคลอื่นเพิ่มมากขึ้น	- นักศึกษาสนใจและตั้งใจฟังเป็นอย่างดี	**1. การที่ได้วาดรูปและแต่งคำขวัญ "จิตอาสาในสังคมไทย" ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก** - สนุกสนาน / เพลิดเพลิน (13) - ดีใจ (4) - ภาคภูมิใจกับผลงาน (3) - มีความสุข (3) - ตื่นเต้น - มีแรงผลักดัน - มีแรงจูงใจออกไปทำกิจกรรมอาสา

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นกิจกรรม - กิจกรรมศิลปะ/แต่งคำขวัญหรือคำกลอน - วอล์ค แรลลี่	- นักศึกษามีความสนใจและกระตือรือร้นในการช่วยกันคิดคำขวัญและการวาดภาพ นักศึกษาร่วมมือกันทำงานเป็นอย่างดี - ในการวอล์ค แรลลี่ นักศึกษาส่วนใหญ่จะไปที่โรงอาหาร ห้องสมุด และหอพัก โดยจะทำการเชิญชวนให้เพื่อนคณะอื่นทำจิตอาสากันมากขึ้น นักศึกษามีความสนุกสนานกับกิจกรรมนี้ - ผลงานภาพวาดในหัวข้อ "จิตอาสาในสังคมไทย" และคำขวัญเชิญชวนให้บุคคลทำกิจกรรมอาสา ดังนี้ 	**2. การที่ได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเชิญชวนนักศึกษาคนอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัยให้มาร่วมทำกิจกรรมอาสา ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก** - ภาคภูมิใจ / ปลื้มใจที่มีคนอยากทำกิจกรรมอาสามากขึ้น (9) - ดีใจ / ยินดีที่ได้เจอเพื่อนใหม่ๆ (6) - สนุกสนานที่ได้ออกนอกสถานที่ (6) - ตื่นเต้นเวลาพูดเชิญชวนเพื่อนๆ (4) - มีความสุขที่เพื่อนๆ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี (4) - มั่นใจ / กล้าแสดงออก (3) - เห็นคุณค่าของตนเอง **3. แง่คิดและประโยชน์ที่ข้าพเจ้าได้รับจากการทำกิจกรรม คือ** - การทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่น / การวางแผนร่วมกัน / การทำงานเป็นทีม (11) - วิธีการสร้างสัมพันธภาพ / การรู้จักเข้าหาคน (7) - รู้วิธีการทำกิจกรรมอาสา / การดำเนินงาน (5) - วิธีการพูดชักชวน / ขอความร่วมมือ (3) - ได้รู้จักการแต่งคำขวัญ / ฝึกความคิดสร้างสรรค์ (3) - ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนใหม่ (2) - ความสามัคคีในการทำงาน (2) - ทราบวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
	 	4. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน - การเชิญชวนและพูดคุยกับผู้อื่น / ทักษะการสื่อสาร (10) - การรู้จักเพื่อนใหม่ / การสร้างสัมพันธภาพ (5) - การทำงานร่วมกับผู้อื่น (4) - การกล้าแสดงออก (3) - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน (2) - การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (2) - การลงมือทำกิจกรรมอาสา - การทำงานในอนาคต **5. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรมนี้ช่วยสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้หรือไม่ หากได้ได้อย่างไร** - การทำกิจกรรมนี้ช่วยสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้ (23) <u>โดย</u> - ได้รู้จัก และพูดคุยกับเพื่อนใหม่ / รู้จักเพื่อนคณะอื่นมากขึ้น (20) - การเชิญชวน / สร้างสัมพันธภาพ (7) - ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน (5) - การยิ้มแย้ม ทักทายกัน (2)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
	 	

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
	 	

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - วิเคราะห์และอภิปรายถึงความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับ **ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้** - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/การนำไปใช้ที่ได้จากกิจกรรม	 - นักศึกษามีความตั้งใจร่วมกันแสดงความคิดเห็น และอภิปรายในประเด็นต่างๆ ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง - นักศึกษาจะร่วมกันสรุปข้อคิดและการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ จากที่สังเกตนักศึกษาจะกล้าแสดงความคิดเห็นต่างๆ เพิ่มมากขึ้นจากเดิม	

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 8 "สุขสร้างง่าย ๆ แค่ลงมือทำ" **<u>ครั้งที่ 1</u>** **ขั้นนำ** - ตั้งคำถามจิตอาสาที่ต้องการให้เกิดขึ้นภายในมหาวิทยาลัยของเราคืออะไร และมีวิธีการดำเนินการอย่างไร **ขั้นกิจกรรม** - ทำใบงาน "สุขสร้างง่าย ๆ แค่ลงมือทำ" **ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย** - วิเคราะห์และอภิปรายกลุ่มถึงความเหมาะสมกิจกรรมอาสาที่กลุ่มได้เขียนขึ้น	- ตัวแทนนักศึกษา 3 คน แสดงความคิดเห็นให้เพื่อนคนอื่นฟัง โดยนักศึกษาต้องการให้มีจิตอาสาในเรื่องของความสะอาด เช่น มีการทิ้งขยะให้เป็นที่ รักษา และการช่วยกันดูแลรักษาสถานที่และสิ่งที่เป็นของที่ต้องใช้ร่วมกัน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ออกกำลังกาย - นักศึกษาสนใจและตั้งใจฟังอย่างดี - นักศึกษามีความสนใจในกิจกรรมนี้ ได้ร่วมกันระดมสมองคิดกิจกรรมอาสาที่จะจัดขึ้นภายในมหาวิทยาลัย แต่จะมีนักศึกษาบางกลุ่มที่เกิดข้อสงสัยว่า ถ้าเป็นกิจกรรมที่เราทำในมหาวิทยาลัยแล้วเราสามารถที่จะส่งต่อไปภายนอกได้หรือไม่ เช่น รับบริจาคหนังสือเพื่อไปมอบให้เด็ก ๆ ที่ขาดแคลน ซึ่งวิทยากรก็ตอบข้อสงสัยให้แก่นักศึกษา - ในช่วงที่ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอกิจกรรมอาสาที่จะจัดขึ้น เพื่อนกลุ่มอื่นได้มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางให้การทำกิจกรรมได้อย่างดียิ่งขึ้นด้วย	**1. การได้ทำกิจกรรมอาสา ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึก** - ภาคภูมิใจ (16) - สนุกสนาน (8) - ดีใจ (7) - มีความสุข (7) - ยินดี (3) - รู้สึกตนเองมีคุณค่า (2) - ประทับใจ (2) - อิ่มบุญ (2) - ปราบปลื้ม - รู้สึกมีกำลังใจ **2. ความประทับใจจากการทำกิจกรรมอาสา คือ** - เพื่อนคณะอื่นให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี (12) - เพื่อน ๆ ให้คำชมเชย / กำลังใจ / คำแนะนำที่ดี / ให้ความสนใจในกิจกรรม (11) - การได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมอาสาให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี / ได้เห็นผลงานประสบความสำเร็จ (5) - การได้เห็นรอยยิ้มทั้งของผู้ให้และผู้รับ (2) - ได้เป็นแบบอย่างให้กับบุคคลอื่น (2) - การได้ช่วยแบ่งเบาภาระของมหาวิทยาลัย - การได้รับประสบการณ์ใหม่ ๆ / ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ **3. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน** - การพูดคุย และพบปะผู้อื่น / รู้จักเพื่อนมากขึ้น (6) - การทำประโยชน์เพื่อสังคมส่วนรวม (4) - การกล้าแสดงออก / ความกล้าในการทำจิตอาสา (4)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่ และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม **การทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย**	- การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ นักศึกษาทุกกลุ่มสามารถสรุปความรู้ ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้ - สำหรับการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย นักศึกษาจะลงมือทำนอกเวลา โดยจะกำหนดให้แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมไม่ต่ำกว่า 6 ช.ม. โดยนักศึกษาจะเป็นผู้วางแผนในการดำเนินงานในช่วงเวลาที่สะดวก - กิจกรรมอาสาพัฒนามหาวิทยาลัยที่นักศึกษาจัดขึ้น ได้แก่ 1. กิจกรรม "ไม้กวาดจิ๋ว "Clean" จัง" เป็นกิจกรรมทำความสะอาดและจัดโต๊ะ เก้าอี้รับประทานอาหารบริเวณโรงอาหาร 2. กิจกรรม "วัยใสใส่ใจทำดี" เป็นกิจกรรมทำความสะอาดหอพระพุทธรูป บริเวณหน้าหอพักหญิง 3. กิจกรรม "ป้ายความรู้ ณ สระกีตาร์" เป็นกิจกรรมจัดทำป้ายให้ความรู้ และป้ายวิธีการใช้อุปกรณ์กีฬาต่าง ๆ โดยรณรงค์ให้ออกกำลังกายหลังเลิกเรียน เพื่อลดความเครียดจากการเรียนหนังสือด้วยการวิ่ง เดิน การใช้เครื่องออกกำลังกาย การตีแบดมินตัน เป็นต้น	- การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (2) - การทำงานเป็นทีม - การทำงานในอนาคต **4. ข้าพเจ้าคิดว่า การทำกิจกรรมนี้ช่วยทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเองได้หรือไม่ หากได้ได้อย่างไร** - การทำกิจกรรมอาสาช่วยทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกต่อตนเองได้ (23) <u>โดย</u> - มีความภาคภูมิใจในตนเอง (10) - รู้สึกตนเองมีคุณค่ากับผู้อื่น / สร้างประโยชน์ให้กับผู้อื่น (7) - ตัวเองได้รับความสุข / รู้สึกดีใจ (3) - มีความคิดในแง่บวกมากขึ้น (2) - ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ - มีผู้คนมาสนับสนุนในการทำกิจกรรมอาสา
กิจกรรมและขั้นตอน	**ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน**	**ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา**

ในการดำเนินกิจกรรม		
	4. กิจกรรม "เสียงเล็กพลังจิ๋ว" เป็นกิจกรรมร้องเพลงเปิดหมวกรับบริจาคเงิน เพื่อนำไปซื้ออุปกรณ์ทำความสะอาดให้กับหอพักในส่วนที่ขาดเหลือ ไม่เพียงพอต่อการใช้งาน 5. กิจกรรม "หนังสือมือสองเพื่อน้องได้อ่าน" เป็นกิจกรรมรับบริจาคหนังสือที่อ่านแล้วจากนักศึกษาและรวบรวมส่งเข้าโครงการอ่านสร้างชาติ มูลนิธิกระจกเงา	
ครั้งที่ 2 **ขั้นนำ** - ซักถามเกี่ยวกับการทำกิจกรรมอาสา ว่าได้กิจกรรมตามแผนที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร พบปัญหาอุปสรรคใดบ้าง และแก้ไขสถานการณ์อย่างไร	- นักศึกษามีส่วนร่วมในการนำเสนอผลจากการทำกิจกรรมอาสาภายในมหาวิทยาลัย ซึ่งปัญหาที่พบคล้ายกัน คือ ฝนตกในช่วงที่ทำกิจกรรมอาสา แนวทางการแก้ไข คือ ยกเลิกกิจกรรมในวันนั้น แล้วทำวันถัดไป	
ขั้นกิจกรรม - นำเสนอผลการทำกิจกรรมอาสา	- ในการนำเสนอผลงาน นักศึกษาแต่ละกลุ่มทำออกมาเป็นวิดีโอเสนอภาพกระบวนการจัดทำตั้งแต่ต้นจนจบ จึงทำให้การนำเสนอมีความน่าสนใจ นักศึกษาตั้งใจชมวิดีโอที่เพื่อนแต่ละกลุ่มจัดทำ	

กิจกรรมและขั้นตอน	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา

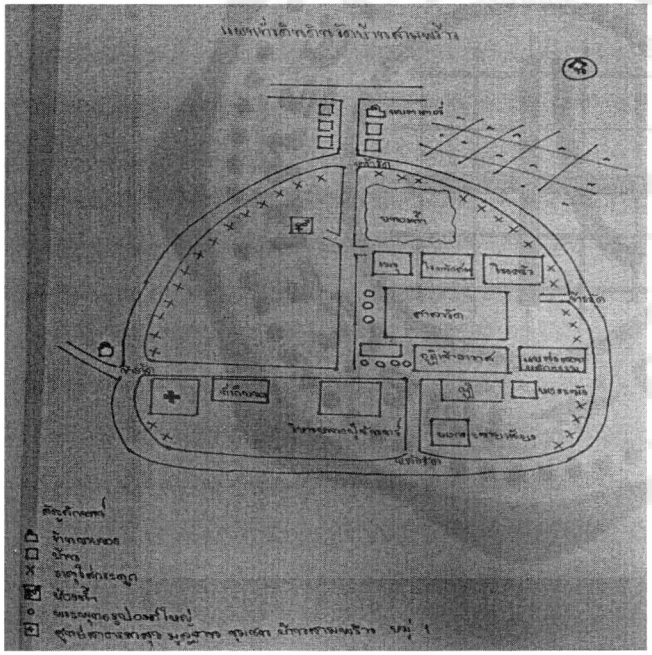
ในการดำเนินกิจกรรม		
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับ **ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้** - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มได้ประสบ ด้วยบรรยากาศที่สนุกสนาน นักศึกษาตั้งใจฟัง - การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ นักศึกษาทุกกลุ่มสามารถสรุปความรู้ ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้	
กิจกรรมที่ 9 "ชุมชนของฉัน" **ขั้นนำ** - ซักถามและอธิบายเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ และความสำคัญของชุมชน/สังคม - แจกใบความรู้ เรื่องชุมชนของฉัน **ขั้นกิจกรรม** - ระดมความคิดเห็น	- นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถบอกองค์ประกอบของชุมชนได้ - นักศึกษาตั้งใจอ่านใบความรู้ - ช่วงแรกนักศึกษาส่วนใหญ่จะระบุชุมชนที่เป็นบ้านเกิดของแต่ละคน วิทยากรจึงให้คำแนะนำว่า ควรนึกถึงชุมชนที่เราอยู่ในเวลานี้ด้วย	**1. ความรู้สึกที่มีต่อชุมชนของฉัน** - ผูกพัน / คุ้นเคย (10) - รัก / หวงแหน (7) - อบอุ่น / มีมิตรไมตรี (6) - ภาคภูมิใจ / รู้สึกดี / ประทับใจ(5) **2. ถ้าไม่มีชุมชนนี้ อะไรจะเกิดขึ้น** - ครอบครัวต้องย้ายถิ่นไปอยู่ที่อื่น / ไม่มีที่อยู่อาศัย / ไม่รู้จักกับเพื่อนบ้าน (9) - ไม่มีที่เรียน (กรณี-โรงเรียน) (5) - ไม่มีการทำกิจกรรมทางศาสนา (กรณี-วัด) (4) - ไม่มีที่จับจ่ายซื้อของใช้ในการดำเนินชีวิต (กรณี-ตลาด) (2) - ประชากรในประเทศลดลง
กิจกรรมและขั้นตอน	**ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน**	**ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา**

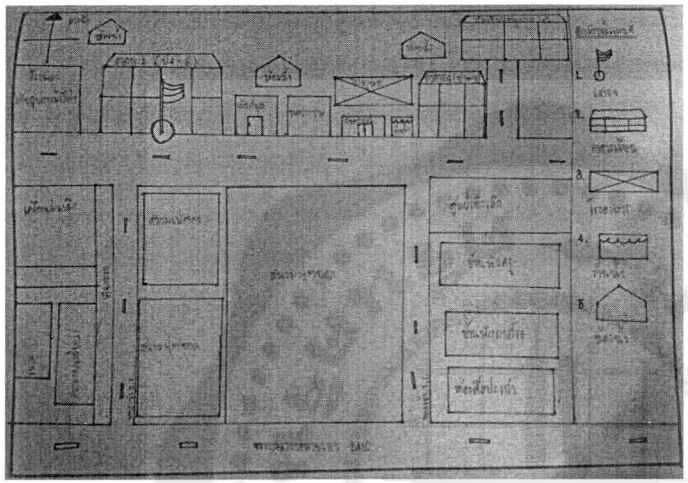
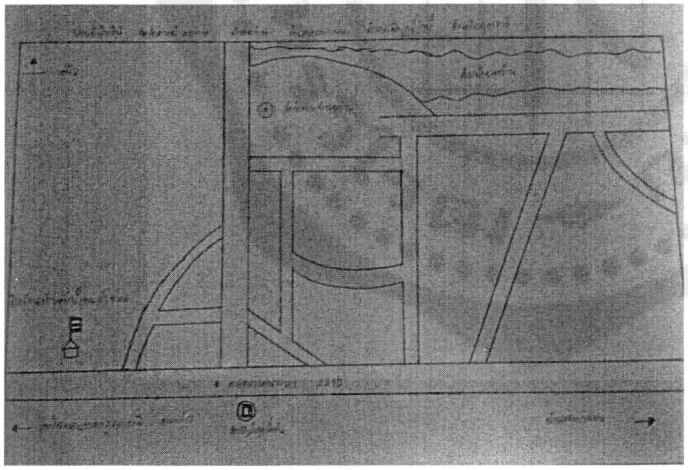
ในการดำเนินกิจกรรม		
- ทำใบงาน "ฉันคือส่วนหนึ่งของชุมชน" และใบงาน เรื่องหลากหลายเรื่องราวในชุมชนของฉัน	เพราะกิจกรรมอาสาที่เราต้องไปทำจะเป็นชุมชนที่เรามีส่วนสัมพันธ์อยู่ในเวลานี้ นักศึกษาจึงช่วยกันระบุชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่รอบมหาวิทยาลัยมากขึ้น - การตอบใบงาน พบว่า ชุมชนที่เป็นข้อตกลงของกลุ่ม ได้แก่ 1. คริสตจักรของพระคริสต์ เหตุผลเพราะหนึ่งในสมาชิกกลุ่มนับถือศาสนาคริสต์ ไปเข้าโบสถ์เป็นประจำ มีความผูกพันและอยากชักชวนเพื่อนไปเรียนรู้วิถีชาวคริสต์ 2. วัดสามพร้าว เหตุผลเพราะเป็นวัดชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้มหาวิทยาลัย ที่นักศึกษาไปทำบุญเป็นประจำ 3. วัดลำดวนบ้านหว้าน เหตุผลเพราะเป็นวัดที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัย ที่เคยไปทำกิจกรรมออกค่าย รู้สึกมีความผูกพันกับชุมชน 4. โรงเรียนชุมชนบ้านสามพร้าว เหตุผลเพราะเป็นโรงเรียนชุมชนที่อยู่บริเวณใกล้มหาวิทยาลัย และนักศึกษาเคยนั่งรถผ่านเป็นประจำ 5. โรงเรียนบ้านโนนสวรรค์ เหตุผลเพราะเป็นโรงเรียนเก่าของสมาชิกในกลุ่ม เป็นโรงเรียนที่ขาดแคลน ควรได้รับการพัฒนา - สำหรับเรื่องราวที่อยากรู้เกี่ยวกับชุมชนนี้ โดยส่วนใหญ่นักศึกษาจะสนใจเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตของคนในชุมชน	**3. ถ้าเลือกได้ฉันอยากเป็นสมาชิกของชุมชนใดมากที่สุด เพราะอะไร** - บ้านเกิดของตนเอง เพราะเป็นที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่บรรพบุรุษ / มีความรักและผูกพันมานาน (13) - สมาชิกของโรงเรียน (อยากเป็นครู) (5) **4. ข้าพเจ้าสามารถนำสิ่งที่ได้รับจากการทำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้ใน** - การพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน (6) - การผูกสัมพันธ์ไมตรีกับผู้อื่น (5) - การวางแผนในการทำงาน / วิธีการทำงาน (4) - การรู้จักชุมชนในด้านต่าง ๆ (2) - การประสานงานกับชุมชน - สร้างความตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของชุมชน
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับ	- นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับชุมชนที่กลุ่มเลือกอย่างตั้งใจ	
กิจกรรมและขั้นตอน	**ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน**	**ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา**

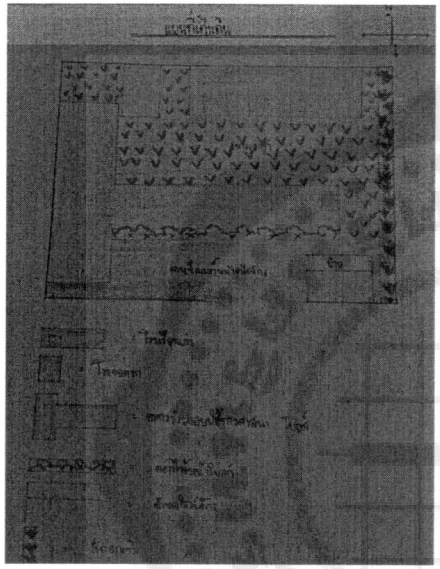
ในการดำเนินกิจกรรม		
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่ และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ นักศึกษาทุกกลุ่มสามารถสรุปความรู้ ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้	
กิจกรรมที่ 10 "แผนที่เดินดิน" **<u>ครั้งที่ 1</u>** **ขั้นนำ** - ชี้แจงให้เข้าใจว่า ก่อนที่จะทำกิจกรรมเพื่อบริการสังคมนั้น จำเป็นต้องทำความรู้จักชุมชน/สังคมก่อน **ขั้นกิจกรรม** - บรรยายเกี่ยวกับวิธีการสำรวจชุมชน และการทำแผนที่เดินดิน พร้อมแจกใบความรู้ "วิธีการสำรวจชุมชน" และ "มาทำแผนที่เดินดินกันเถอะ"	- นักศึกษาสนใจและตั้งใจฟังอย่างดี ซึ่งวิทยากรได้สอบถามว่าใครเคยสำรวจชุมชน หรือเขียนแผนที่เดินดินมาบ้างแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะบอกว่ายังไม่เคยทำ วิทยากรกล่าวให้กำลังใจว่าจะได้เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ - หลังจากอธิบายเกี่ยวกับวิธีการสำรวจชุมชน และการทำแผนที่เดินดินแล้ว มีนักศึกษามีข้อสงสัยเพิ่มเติมว่าการเขียนแผนที่เดินดินต้องมีอาณาเขตทั้งชุมชนเลยหรือไม่ หรือแค่เฉพาะส่วนที่เราเลือกพื้นที่ของชุมชน เช่น วัด วิทยากรก็ได้ตอบข้อสงสัยให้แก่นักศึกษา - วิทยากรกล่าวเพิ่มเติมว่านอกจากจะสำรวจข้อมูลต่างๆ แล้ว ต้องทำการสำรวจสภาพความต้องการและปัญหาที่พบในชุมชนด้วย	**1. การสำรวจชุมชนนี้ทำให้ข้าพเจ้ามีความรู้สึก** - ดีใจ (8) - สนุกสนาน (4) - ตื่นเต้น (4) - เศร้าใจ / หดหู่ / สงสาร (เมื่อเห็นสภาพปัญหาในชุมชน) (4) - ประทับใจ - ภาคภูมิใจ - แปลกใจ - ประหม่า **2. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้** - วิธีการเขียนแผนที่เดินดิน (12) - การลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงในชุมชน (10) - มารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ (9) - การปฏิสัมพันธ์กับบุคคล / การเข้าสังคม (6) - พบสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน (5) - วิถีชีวิตของคนในชุมชน (4) - ประวัติและความเป็นมาของชุนชน (3) - การวางแผนการทำงาน / ทักษะการทำงาน (3) - การที่ถามถึงปัญหากับคนหลายคนจะได้คำตอบที่แตกต่างกัน - การเขียนบันทึกบทสัมภาษณ์ (2)
กิจกรรมและขั้นตอน	**ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน**	**ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา**

ในการดำเนินกิจกรรม		
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับ **ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้** - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม **การลงปฏิบัติการภาคสนามในการสำรวจชุมชน** **<u>ครั้งที่ 2</u>** **ขั้นนำ** - ซักถามเกี่ยวกับการลงสำรวจชุมชน ว่าได้ข้อมูลที่ต้องการมากน้อยเพียงใด พบปัญหาอุปสรรคใดบ้าง และแก้ไขสถานการณ์อย่างไร	- นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และบางส่วนสะท้อนความรู้สึกว่าค่อนข้างเป็นกังวลว่าจะทำการเขียนแผนที่เดินดินไม่ได้ เพราะไม่เคยทำมาก่อน วิทยากรจึงกล่าวให้กำลังใจ และให้คำแนะนำเพิ่มเติม - การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ ตัวแทนนักศึกษาสามารถสรุปความรู้ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้ - ในการสำรวจชุมชนที่นักศึกษาได้เลือก จะทำนอกเวลาโดยนักศึกษาจะเลือกในช่วงที่ไม่มีเรียน หรือเป็นช่วงตอนเย็น - ตัวแทนศึกษาในแต่ละกลุ่ม เล่าถึงปัญหาอุปสรรคที่พบ ซึ่งส่วนใหญ่จะพบว่านักศึกษาจะมีปัญหาคล้ายกัน คือ วิธีการเข้าไปทำความรู้จักกับชุมชน เช่น การเข้าพบผู้อำนวยโรงเรียนต้องทำอย่างไร หรือการไปพบเจ้าอาวาสต้องพูด หรือวางตัวอย่างไร	- การทำงานเป็นทีม (2) - การสังเกตรายละเอียด / การสำรวจพื้นที่ **3. สิ่งที่ข้าพเจ้าไม่เข้าใจ** - ทำไมปัญหาในชุมชนไม่ได้รับการช่วยเหลือ / คนในชุมชนทำไมไม่แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (10) - ทางภาครัฐทำไมไม่เข้ามาดูแลชุมชน (3) - โรงเรียนขนาดใหญ่ ทำไมมีแม่บ้านแค่ 1 คน **4. สิ่งที่อยากรู้เพิ่มเติม** - ความคาดหวัง / ความรู้สึกของชุมชนที่มีต่องานของนักศึกษา (5) - วิธีการแก้ปัญหา / การช่วยเหลือที่ถูกวิธี (2) - เราสามารถช่วยเหลือชุมชนอะไรได้บ้าง (2) - อยากทราบสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้น - ชุมชนได้มีแนวทางในการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง - ชุมชนต้องการความช่วยเหลือหรือไม่ **5. สิ่งที่อยากแก้ไข** - ปรับภูมิทัศน์ / ทำความสะอาดชุมชน (14) - ปัญหาต่างๆ ที่ทำการสำรวจพบ (7) - อยากสำรวจชุมชนให้มากกว่านี้ - อยากหาทุนการศึกษาให้เด็กในโรงเรียน

กิจกรรมและขั้นตอน	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา

ในการดำเนินกิจกรรม		
ขั้นกิจกรรม - นำเสนอผลการสำรวจชุมชนและการทำแผนที่เดินดิน	- ในการนำเสนอผลงาน นักศึกษาแต่ละกลุ่มทำออกมาเป็นวิดีโอเสนอภาพกระบวนการสำรวจชุมชนทำตั้งแต่ต้นจนจบ จึงทำให้การนำเสนอมีความน่าสนใจ นักศึกษาตั้งใจชมวิดีโอที่เพื่อนแต่ละกลุ่มจัดทำ - ผลงานนักศึกษาการเขียน "แผนที่เดินดิน" ดังนี้ 	**6. การสำรวจชุมชนมีประโยชน์ต่อข้าพเจ้า ดังนี้** - ได้พบปะผู้คนใหม่ๆ / การเข้าหาและทำความรู้จักกัน (5) - ฝึกการวางแผนในการทำงาน (4) - ฝึกการทำงานเป็นทีม (2) - การได้รับประสบการณ์ใหม่ - รู้จักการอดทน - รู้วิธีการสืบค้นข้อมูลต่างๆ - การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
กิจกรรมและขั้นตอน	**ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน**	**ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา**

ในการดำเนินกิจกรรม	 	

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
		
ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย - วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับ	- นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และได้สะท้อนความรู้สึกจากการลงสำรวจชุมชนว่าถึงแม้จะเหนื่อยแต่ก็รู้สึกสนุก ได้เรียนรู้และได้รับประสบการณ์ต่างๆ มากมาย	
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ ตัวแทนนักศึกษาสามารถสรุปความรู้ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้	

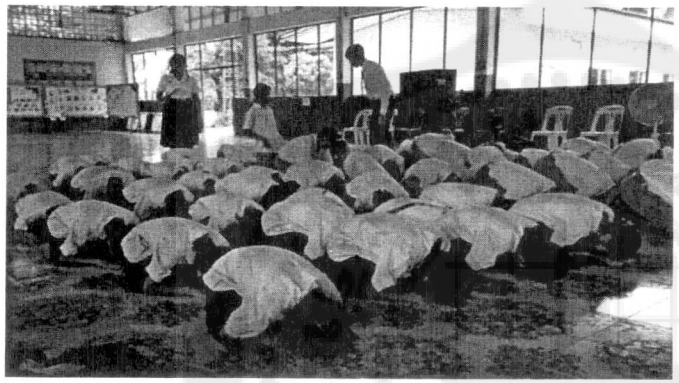
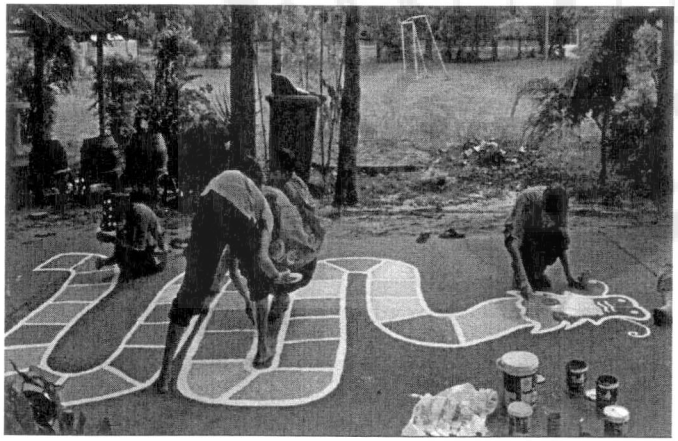
กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 11 "สิ่งที่ชุมชนฉันต้องการ คือ..." **ขั้นนำ** - อธิบายเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน **ขั้นกิจกรรม** - ทำใบงาน "การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางแก้ไข" **ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย** - ร่วมกันอภิปรายถึงผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชน	- นักศึกษาสนใจและตั้งใจฟังอย่างดี ซึ่งวิทยากรได้สอบถามว่าใครเคยวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนบ้างแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะบอกว่ายังไม่เคยทำ วิทยากรกล่าวให้กำลังใจว่าจะได้เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ - นักศึกษาร่วมกันระดมความคิดหาคำตอบในใบงาน โดยผลการคิดแต่ละกลุ่มมีการนำเสนอปัญหาที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป แต่บางปัญหาก็มีลักษณะที่ซ้ำกันหรือใกล้เคียงกัน มีนักศึกษาบางกลุ่มมีข้อสงสัยเกี่ยวกับการเลือกปัญหา และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาว่าจะเลือกปัญหาใด วิทยากรจึงให้ข้อแนะนำว่าให้เลือกปัญหาที่ชุมชนมองว่าเป็นปัญหา และเราสามารถใช้ศักยภาพที่มีอยู่ช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้ - นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น ผลกระทบของปัญหาต่อตนเองและชุมชน สะท้อนมุมมองของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี	**1. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้** - ทราบความต้องการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน / สภาพปัญหาที่แท้จริง (5) - สามารถระบุปัญหาและความต้องการของชุมชนได้ (4) - วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น (3) - ตระหนักถึงผลกระทบของปัญหาที่มีต่อคนในชุมชน (2) - การประเมินศักยภาพของเราในการช่วยแก้ไขปัญหา **2. ความประทับใจหลังจากทำกิจกรรม** - ได้ช่วยกันคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ (8) - ได้แนวทางในการพัฒนาชุมชน / การทำประโยชน์เพื่อสังคม (2) - การทำงานร่วมกัน / ความสามัคคี (2) - ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน **3. ข้อคิดที่ข้าพเจ้าได้รับ** - หลักการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (4) - ได้แนวทางในการทำงานอาสาในชุมชน (2) - การวางแผนการทำงาน / การทำงานให้เป็นระบบ (2) **4. การระบุความต้องการและปัญหาของชุมชน มีประโยชน์ต่อการเข้าใจชุมชน ที่นำไปสู่การทำกิจกรรมอาสาในชุมชน ดังนี้** - ทำให้สามารถเข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด / ไม่เสียเวลา (13)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ ตัวแทนนักศึกษาสามารถสรุปความรู้ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้	- ทราบปัญหาที่แท้จริงที่ต้องได้รับการแก้ไข / ตรงตามความต้องการของชุมชน / ทราบว่าชุมชนต้องการอะไร (6) - ทำให้มีเป้าหมาย / ประเด็นในการทำงานที่ชัดเจน (2) - ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและได้ผลตอบรับที่ดี / ผลงานมีความยั่งยืน (2) - ทำให้สิ่งที่เราทำนั้นเกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ (2) - ทำให้จับประเด็นถูกว่าปัญหามีมากน้อยเพียงใด ชุมชนต้องการให้ทำในด้านใด และนำไปสู่การร่วมลงมือทำ - จัดสรรคนในการทำกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม - สะดวกและง่ายต่อการวางแผนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น - ประสานงานกับชุมชนได้สะดวก
กิจกรรมที่ 12 "ร่วมคิด ร่วมทำ สร้างสรรค์สังคม" **ขั้นนำ** - ซักถามเกี่ยวกับเรื่อง การวางแผน ว่ามีวิธีการอย่างไร **ขั้นกิจกรรม** - ทำใบงาน "การวางแผนบริการสังคม"	- นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความเห็นว่าจะเคยวางแผนที่เป็นการทำกิจกรรมภายในกลุ่มบ้าง แต่ถ้าเป็นแผนการที่เป็นทางการนั้นยังไม่เคยได้ทำมาก่อน - นักศึกษาร่วมกันระดมความคิดหาคำตอบในใบงาน โดยผลการคิดแต่ละกลุ่มมีการนำเสนอปัญหาที่หลากหลายแตกต่างกันออกไป	**1. สิ่งที่ข้าพเจ้าได้เรียนรู้** - การคิดวางแผนขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน (11) - การทำงานเป็นกลุ่ม (7) - วิธีการที่จะหาทางช่วยเหลือชุมชน (2) - วิธีการเขียนโครงการอย่างง่าย (2) - การคิดหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น (2) - ได้ระดมความคิดเห็นในการจัดโครงการบริการสังคม - ความสามัคคีกันภายในกลุ่ม

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
- อธิบายถึงแนวทางการเขียนโครงการและองค์ประกอบต่างๆ ของโครงการ - แจกใบความรู้ "วิธีการเขียนโครงการอย่างง่าย" **ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย** - วิเคราะห์และอภิปรายถึงความเหมาะสมของขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานของโครงการบริการสังคมที่กลุ่มได้เขียนขึ้น **ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้** - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	ตามสภาพปัญหาของแต่ละชุมชน - นักศึกษาบางกลุ่มยังดูกังวล และลังเลในการเขียนโครงการวิทยาการจึงเข้าไปสอบถาม พบว่านักศึกษายังไม่เข้าใจการเขียนโครงการมากนัก จึงกังวลว่าจะเขียนไม่ได้ วิทยากรจึงให้คำแนะนำเพิ่มเติม พร้อมนำตัวอย่างโครงการต่างๆ มาให้นักศึกษาดูเป็นตัวอย่างเพื่อทำความเข้าใจให้มากขึ้น นักศึกษาจึงสามารถทำได้ - ในช่วงที่ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอโครงการบริการสังคมที่จะจัดขึ้น เพื่อนกลุ่มอื่นได้มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางให้การทำกิจกรรมได้อย่างดียิ่งขึ้นด้วย - รวมทั้งวิทยากรได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จึงทำให้นักศึกษามีความมั่นใจในโครงการของกลุ่มมากขึ้น - การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ ตัวแทนนักศึกษาสามารถสรุปความรู้ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้	**2. สิ่งที่ดีและสิ่งที่ข้าพเจ้าชอบในโครงการบริการสังคมของกลุ่มข้าพเจ้า** - การแบ่งงานกันเป็นสัดส่วน / การแบ่งหน้าที่กัน / ระบบในการทำงาน / การทำงานเป็นทีม (8) - สร้างประโยชน์ให้ชุมชนได้อย่างมาก / ทำความดีให้สังคม / การช่วยเหลือสังคมโดยมิได้มีการร้องขอ (5) - ได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย (2) - เป็นกิจกรรมที่ดี ทำแล้วได้บุญ - สามารถทำได้ง่าย และไม่จำกัดเพศและอายุ - สร้างความสัมพันธ์ในเพื่อนร่วมงาน **3. ประโยชน์ที่ข้าพเจ้าได้รับ** - การวางแผนเขียนโครงการเพื่อบริการสังคม (3) - การทำงานเป็นทีม / การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (2) - ทักษะในการทำงาน (2) - กล้าที่จะทำงานอาสาใหม่ๆ

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 13 "โครงการเยาวชนอาสา พัฒนาสังคม" การดำเนินกิจกรรม - นักศึกษาแต่ละกลุ่มลงมือปฏิบัติตามแผนในการทำโครงการบริการสังคม โดยมีคณะวิทยากรคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด	- สำหรับการทำโครงการบริการสังคม นักศึกษาจะลงมือทำนอกเวลาโดยจะกำหนดให้แต่ละกลุ่มทำกิจกรรมไม่ต่ำกว่า 8 ช.ม. เป็นโครงการระยะสั้น โดยนักศึกษาจะเป็นผู้วางแผนในการดำเนินงานในช่วงเวลาที่สะดวก - โครงการบริการสังคมที่นักศึกษาจัดขึ้น ได้แก่ 1. โครงการจิตอาสาปรับภูมิทัศน์ให้กับคริสตจักรของพระคริสต์ จังหวัดอุดรธานี 	**1. สิ่งที่นักศึกษาลงมือปฏิบัติ** - การปรับภูมิทัศน์ / ทำความสะอาด / กวาดใบไม้ / ตกแต่งกิ่ง / ทาสี / ขัดพื้น (13) - อบรมให้ความรู้และทักษะ (5) - การทำสนาม BBL (5) - มอบอุปกรณ์ต่างๆ **2. ผลที่เกิดขึ้น** - ชุมชนสะอาด / ปลอดภัย (11) - ภูมิทัศน์สวยงาม น่ามอง (8) - เด็กที่ได้รับการอบรมมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น / ให้ความสนใจ และร่วมมือ (4) - คนในชุมชนมีความพึงพอใจกับผลงาน - ปัญหาในชุมชนลดน้อยลง - สังคมพัฒนาดีขึ้น **3. ความรู้สึกขณะทำกิจกรรม** - ภาคภูมิใจ / ดีใจ ที่ได้ทำกิจกรรมอาสา (14) - มีความสุขที่ได้ช่วยเหลือสังคม / เห็นทุกคนช่วยกัน (11) - เหนื่อย / ร้อน (7) - หนักใจ (ในช่วงแรกที่เด็กไม่ให้ความร่วมมือ) (2) - สนุกสนานในการทำงานร่วมกัน (2)

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
	2. โครงการจิตอาสาพัฒนาวัดสามพร้าว 3. โครงการจิตอาสาปรับภูมิทัศน์วัดลำดวนบ้านหว้าน 	**4. ความประทับใจหลังจากการทำกิจกรรม** - ภาคภูมิใจในตัวเองที่ได้ทำสิ่งดีๆ มีประโยชน์ โดยไม่ได้หวังผลตอบแทน / ชื่นชมผลงานของตนเอง (5) - การได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี (4) - เพื่อนในกลุ่มช่วยกันอย่างเต็มที่ / ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มมากขึ้น (4) - ได้รับคำชื่นชมจากคนภายนอก (3) - มีความสุขที่เห็นรอยยิ้มเด็กๆ (3) - ผลของการทำงานตรงกับความคาดหวังของเรา (2) - ได้เป็นส่วนหนึ่งในการจัดโครงการดีๆ เพื่อช่วยพัฒนาชุมชน (2) - มีความสุขจากการได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดีของคนในชุมชน - การได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของสถานที่ในชุมชน **5. ข้อคิดที่ได้รับ** - การทำงานต้องอาศัยความสามัคคี / การทำงานเป็นทีมต้องช่วยเหลือกัน (4) - การทำงานต้องมีความอดทน (3) - การทำงานควรมีการวางแผน และทำเป็นขั้นตอน (2) - ยังมีผู้คนอีกมากมายในสังคมที่ต้องการความช่วยเหลือจากคนในสังคม (2) - ความสุขไม่จำเป็นต้องเป็นการได้มาในรูปแบบการรับ ความสุขคือการให้

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
	4. โครงการอบรมมารยาทและให้ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน 5. โครงการจิตอาสาพัฒนาโรงเรียนบ้านโนนสวรรค์ 	- การทำกิจกรรมจิตอาสาทำให้สังคมน่าอยู่ - การเสียสละเป็นสิ่งที่ดี - การรู้จักนำข้อผิดพลาด ข้อบกพร่องมาแก้ไข - ผลจากการทำความดี คือ ความสุขที่มีอยู่ในใจเรา - การได้ลงมือปฏิบัติทำให้เราได้เรียนรู้อะไรมากมายยิ่งกว่าการเรียนในห้องเรียน - ในทุกๆ ชุมชนล้วนมีปัญหา แต่ละปัญหานั้นจะแตกต่างกันออกไป การที่เราได้ลงมือไปถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เราสามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด และในแต่ละชุมชนก็ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากคนที่มีจิตอาสา - จิตอาสาไม่จำเป็นต้องทำในสิ่งที่ยิ่งใหญ่ ขอเพียงแค่เราทำมันออกมาจากใจก็พอ

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
กิจกรรมที่ 14 "เยาวชนอาสา รายงานตนเอง" **ขั้นนำ** - สนทนาร่วมกันเกี่ยวกับวิเคราะห์และไตร่ตรองการปฏิบัติกิจกรรมบริการสังคม **ขั้นกิจกรรม** - ทำใบงาน "สะท้อนผลจากการทำกิจกรรมบริการสังคม" **ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย** - พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม	- นักศึกษาสนใจและร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างดี - นักศึกษาร่วมกันระดมความคิดหาคำตอบในใบงาน โดยผลการคิดแต่ละกลุ่มมีการสะท้อนผลการทำโครงการบริการสังคมที่แตกต่างกันออกไป แต่เหตุผลของการปฏิบัติจะมีความคล้ายคลึงกัน คือ การทำเพื่อพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น หากไม่ทำก็จะทำให้คนในชุมชนประสบปัญหาต่างๆ ได้ - นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และไตร่ตรองเกี่ยวกับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมบริการสังคม ซึ่งพบว่าโดยส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ทำ เห็นคนในชุมชนมีความสุขก็ดีใจ ในการทำกิจกรรมครั้งนี้ก็ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ พร้อมกับแรงกายที่ช่วยพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นอย่างเต็มกำลัง รวมถึงได้รับประสบการณ์ดีๆ ที่จะนำมาพัฒนาตนเองได้ต่อไป	**1. กิจกรรมที่ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติในโครงการบริการสังคม** - การปรับภูมิทัศน์ / ทำความสะอาด / กวาดใบไม้ / ตกแต่งกิ่ง / ทาสี / ขัดพื้น (13) - อบรมให้ความรู้และทักษะ (5) - การทำสนาม BBL (5) - มอบอุปกรณ์ต่างๆ **2. ความประทับใจในการจัดโครงการบริการสังคม** - ได้รับคำชื่นชมและข้อคิดเห็นที่หลากหลาย (5) - มีเพื่อนๆ สาขาอื่นมาช่วย / ได้พบปะและรู้จักเพื่อนมากขึ้น (4) - ภูมิใจได้ช่วยเหลือสังคม / ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ (3) - ได้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือสังคม (3) - คนในชุมชน (ครู/ชาวบ้าน/เด็กนักเรียน) มีความสุข - การได้มีโอกาสทำความดีช่วยเหลือสังคม ทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า - เพื่อนๆ ร่วมทำกิจกรรมจิตอาสากันอย่างเต็มที่ - ประทับใจเด็กๆ เรียกว่าครู / เห็นรอยยิ้มของเด็ก - ประทับใจผู้ที่มาบริจาคสิ่งของและเงินเพื่อช่วยเหลือสังคม - โครงการสำเร็จด้วยดีตามแผนที่กำหนดไว้ - ความสัมพันธ์ต่อชุมชนและเพื่อนดียิ่งขึ้น - การได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำกิจกรรมอาสากับเพื่อนๆ

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ ตัวแทนนักศึกษาสามารถสรุปความรู้ ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้	**3. การนำไปประยุกต์ใช้** - การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (3) - การทำงานร่วมกันกับผู้อื่น (2) - การนำเสนอผลงาน - การทำงานเป็นทีม
กิจกรรมที่ 15 "ภูมิใจที่ได้ทำ" **ขั้นนำ** - สนทนาถึงรูปแบบต่าง ๆ ในการนำเสนอผลงาน **ขั้นกิจกรรม** - วางแผนรูปแบบการนำเสนอผลงานของกลุ่ม **ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย** - วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับ	- นักศึกษาให้ความสนใจและร่วมแสดงความคิดเห็น - นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับรูปแบบของการนำเสนอผลงานที่หลากหลาย เช่น การนำเสนอต่อบุคคลภายนอก การจัดนิทรรศการ และการจัดรูปแบบการประกวด - นักศึกษาร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น และได้สะท้อนความรู้สึกว่าส่วนหนึ่งเป็นกังวลที่ต้องนำเสนอต่อหน้าสาธารณะชน แต่อีกส่วนหนึ่งก็ภูมิใจที่จะมีผู้มารับชมในผลงานที่นักศึกษาได้ทำ จึงลดความวิตกกังวลลง	**1. ความรู้สึกของข้าพเจ้าในการนำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการบริการสังคม** - ตื่นเต้น (15) - ภูมิใจ (8) - ดีใจ (6) - สนุกสนาน (2) - ท้าทาย (2) - ประทับใจ - ยินดี - ประหม่า - กดดัน **2. ความประทับใจที่ข้าพเจ้าได้รับ** - ได้ประสบการณ์ใหม่ในการนำเสนอผลงาน (3) - เพื่อนๆ ให้ความสนใจ และให้คำแนะนำที่ดี / ให้ความร่วมมือ (3) - เห็นรอยยิ้ม คำชื่นชมของผู้มาชมผลงานของเรา (2) - รู้สึกว่าตนเองมีประโยชน์ต่อสังคมและคนอื่น (2) - ได้รับคำชื่นชมและกำลังใจ - เป้าหมายที่วางไว้สำเร็จลุล่วง - สนุกกับการประกวดโครงการ - ได้รับรางวัล

กิจกรรมและขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม	ผลการประเมินจากการสังเกตพฤติกรรม และใบงาน	ผลการรายงานตนเองของนักศึกษา
ขั้นสรุปและการประยุกต์ใช้ - เสนอผลการคิดในกลุ่มใหญ่และบอกข้อคิด/ประโยชน์ / การนำไปใช้ ที่ได้จากกิจกรรม	- การนำเสนอผลต่อกลุ่มใหญ่ นักศึกษาสามารถสรุปความรู้ ข้อคิด ประโยชน์ และการนำไปใช้ จากการทำกิจกรรมนี้ได้	**3. สิ่งที่ข้าพเจ้าต้องการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ดีขึ้น** - การนำเสนอยังมีความตื่นเต้น / สั่น / ประหม่า (3) - วิดีทัศน์ที่นำเสนอไม่สมบูรณ์ - พัฒนารูปแบบการนำเสนอ องค์ประกอบต่างๆ - วิธีการนำเสนอควรเป็นตัวเรามากขึ้น - ต้องมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกมากขึ้น - ฝึกซ้อมการนำเสนอผลงานให้มากขึ้น

ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม

ตาราง 25 ผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมพัฒนาแรงจูงใจอาสาและจิตอาสาตามแนวคิดทฤษฎีการรู้คิดทางสังคมและการเรียนรู้จากการให้บริการสังคม ของนักศึกษากลุ่มทดลอง หลังจากได้เข้ารับโปรแกรมฯ

ความคิดเห็น	M	SD	ระดับ
1. ด้านจุดประสงค์การฝึกพัฒนา			
1.1 ความเหมาะสม	4.48	.51	มาก
2. ด้านเนื้อหา			
2.1 เหมาะสมกับเวลาที่ใช้ฝึกอบรม	4.30	.63	มาก
2.2 มีความยากง่ายพอเหมาะ	4.22	.60	มาก
2.3 น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าฝึกอบรม	4.78	.42	มากที่สุด
3. ด้านกิจกรรม			
3.1 เร้าความสนใจของผู้เข้าฝึกอบรม	4.48	.51	มาก
3.2 ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรม	4.87	.34	มากที่สุด
3.3 ช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่อบรม	4.78	.42	มากที่สุด
4. ด้านสื่อและอุปกรณ์			
4.1 น่าสนใจ ชัดเจนและมีคุณภาพ	4.39	.49	มาก
4.2 สอดคล้องเหมาะสมกับเนื้อหาที่ใช้ฝึกอบรม	4.61	.49	มากที่สุด
4.3 ทำให้ผู้เข้าฝึกอบรมเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	4.70	.47	มากที่สุด
5. ด้านวิทยากร			
5.1 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้การอธิบาย	4.48	.59	มาก
5.2 การเร้าความสนใจและการสร้างบรรยากาศ	4.43	.59	มาก
โดยภาพรวม	**4.61**	**.49**	**มากที่สุด**

ข้อเสนอแนะ/คำแนะนำ สำหรับการจัดโปรแกรมฯ ครั้งต่อไป

- อยากให้จัดกิจกรรมนี้ในทุกๆ ชั้นปี มีการนำตัวอย่างมาให้ดูมากขึ้น อยากได้รายละเอียดเพิ่มเติม อยากให้มีรูปแบบทำร่วมกันทั้งห้องหรือทั้งสาขาด้วย

- เป็นกิจกรรมที่ทำให้ทุกคนได้ประสบการณ์ ฝึกการทำงานเป็นทีม และทำให้ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ควรมีต่อไป

- การประกวดแข่งขันควรประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลที่สนใจอื่นๆ เข้าร่วมเพิ่มมากขึ้น

- น่าจะมีการจัดกิจกรรมอาสาหลายๆ อย่าง เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และฝึกการทำงานให้มากขึ้น

- ควรจัดกิจกรรมแบบนี้ไปเรื่อยๆ เพื่อจะให้นักศึกษาทุกคนรู้จักและทำกิจกรรมจิตอาสา

- ในภาพรวมดีมากอยากให้มีกิจกรรมดีๆ แบบนี้ต่อไป

- กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่ดี ควรค่าแก่การจัดอีกในครั้งต่อไป

- กิจกรรมที่ดี และมีประโยชน์แบบนี้ควรจะจัดขึ้นอีก เพื่อให้นักศึกษาในปีต่อไปจะได้ฝึกทำไว้

- เป็นกิจกรรมที่ดี ทำให้ได้ประสบการณ์มากมายจากการทำกิจกรรมนี้ และยังได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน และอยากที่จะให้มีกิจกรรมดีๆ เช่นนี้อีก

- อยากให้มีการจัดกิจกรรมแบบนี้ไปเรื่อยๆ เป็นกิจกรรมที่ดีและสอนประสบการณ์ให้กับผู้ทำกิจกรรมได้มาก

- เป็นกิจกรรมที่ดีมีวัตถุประสงค์ สาระสำคัญที่ชัดเจน และเป็นโปรแกรมที่ดีมากในการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับผู้เข้าร่วมโปรแกรม

- อยากให้จัดกิจกรรมแบบนี้ขึ้นอีก มันเกิดผลดีต่อตัวนักศึกษาอย่างมาก ช่วยทำให้ได้เรียนรู้หลายๆ ด้าน และสามารถนำทักษะนี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่านั้นกิจกรรมแบบนี้ยังสามารถทำให้เราได้ทำบุญชดเชยเวลาว่างอีกด้วย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางสาวสุนิสา ทรงอยู่
วัน เดือน ปีเกิด	20 พฤษภาคม 2524
สถานที่เกิด	นครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	998/99 หมู่บ้านศุภาลัยวิลล์ หมู่ 4 ตำบลบ้านจั่น อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี 41000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2546	ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
พ.ศ. 2549	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยาชุมชน) มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ. 2556	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (การแนะแนว) มหาวิทยาลัยสุโขทัย
พ.ศ. 2559	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ